

Jaarboek 1986

uitgave:
HEEMKRING TER CUERE

Sekr.: Sluisvlietlaan 100
8401 Bredene
Tel. (059)32.31.40

Jaarboek

1986

Heemkring v.z.w.

sekr. Sluisvlietlaan 100, 8401 Bredene
tel. (059) 32 31 40

INHOUDSTAFEL.

1. Publieke verkoop van de goederen van Marie-Adele-Henriette Arrighi de Casanova de Padoue gelegen te Bredene en Klemskerke.
Frans Vanleenhove.
2. Andere brief van Joannes Vanbesien, soldaat van Napoleon.
Richard Verbanck.
3. Filomene Stubbe en haar staminee.
Marc Loy.
4. Postzegel 250 jaar Visserskapel.
5. 1901- Resten van de oude sluizen van Slijkens.
Richard Verbanck.
6. 1941-1945. Hoe zat het met de vis?
Richard Verbanck.
7. De aanstelling van een politiecommissaris te Bredene in 1803.
Daniel Deschacht.
8. De oude dorpskern.
Karel Clybouw.
9. Beheerraad.
10. Werking gedurende 1986.
11. Ledenlijst.

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

**PUBLIEKE VERKOOP VAN DE GOEDEREN van
Marie-Adèle-Henriette Arrighi de
Casanova de Padoue gelegen te
BREDENE EN KLEMSKERKE.**

Uit een akte van notaris Rene Fraeys te Brugge, overgeschreven in het hypotheekkantoor te Brugge op 16 oktober 1879, boek 1197, nummer 43, blijkt dat deze notaris, op verzoek van Georges-Ernest-Maurice de Riquet, graaf de Caraman, eigenaar, en zijn echtgenote Marie-Adèle-Henriette Arrighi de Casanova de Padoue, eigenares, samen wonende te Parijs, Avenue de Montaigne 23, de goederen van Mevrouw Arrighi de Casanova de Padoue publiek verkocht.

Deze verkoop gebeurde in drie zittingen, die telkens gehouden werden in 'Hotel-Estaminet 'La Halle de Paris' in de kleine Sint Amandstraat te Brugge.

De instelzitting werd gehouden op 17 juni 1879. De toewijzing gebeurde in twee zittingen. Op 19 augustus 1879 werden de goederen voorlopig toegewezen aan de meestbiedenden.

Op 2 september 1879 werden de goederen definitief toegewezen.

OORSPRONG VAN EIGENDOM.

De goederen behoorden in volle eigendom aan mevrouw Marie-Adèle-Henriette Arrighi de Casanova de Padoue:

a) ingevolge gifte onder levenden haar gedaan door haar moeder Elise-Françoise-Josephine Homorez, echtgenote van Louis-Henry-Ernest Arrighi de Casanova markies de Padoue.

b) voor een gedeelte van het lot 2, het lot 5, en een gedeelte van de loten 11 en 30 ingevolge aankoop jegens de Kerkfabriek van Molendorp (Bredene), de Kerkfabriek van Bredene (Dorp) en de Disch (nu het O.C. M.W.) van Bredene, volgens proces-verbaal van definitieve toewijzing door het ambt van de notarissen Colens te Brugge en Serruys te Oostende van 7 februari 1876, goedgekeurd door de Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen in zitting van 13 april 1876 en overgeschreven in het hypotheekkantoor te Brugge op 23 juni 1876, boek 1054, nummer 8.

Georges de Riquet graaf de Caraman en Henriette Arrighi de Casanova de Padoue waren gehuwd onder het huwelijksstelsel van de gemeenschap van aanwinsten, ingevolge huwelijkscontract verleden bij de notarissen Du-four en du Rousset te Parijs op 12 mei 1870.

Op 6 juni 1879 gaven zij een notariële volmacht aan Ferdinand Salembier, verver-ontvetter, te Brugge om hun hieronder vermelde goederen te verkopen:

1. een kleine hofstede, gelegen op het grondgebied van de gemeenten Lissewege, Dudzele en Heist, met een oppervlakte van 17 Ha 95 a 40 ca.
2. een grote hofstede gelegen te Bredene met een oppervlakte van 41 Ha 77 a 01 ca volgens titels en van 41 Ha 80 a 60 ca volgens kadaster.
3. een vette weide gelegen te Klemskerke met een oppervlakte van 4 Ha 88 a 37 ca volgens titel en van 5 Ha 30 ca volgens kadaster.
4. een huis met boomgaard gelegen te Klemskerke met een oppervlakte van 09 a 90 ca.

Deze goederen waren verpacht aan Leopold Minne-Zwaenepoel te Bredene voor een periode van 9 jaar, aangevangen op 1 oktober 1873 tegen een pachtsom van 5300 frank per jaar, benevens de belastingen.

In de verkoopvoorwaarden werd onder meer bepaald dat de kopers, binnen de drie dagen na de definitieve toewijzing, gehouden waren om de koopsom te betalen in gouden geld of in geld met wettelijke waarde in België.

Verder dient nog opgemerkt te worden:

1. dat in de kopie van de overgeschreven akte bepaalde gegevens ontbreken en dat enkele woorden onleesbaar zijn.
2. dat de loten 3 en 6 bij de voorlopige toewijzing op 19.08.1879 uit de verkoop gehouden werden, maar dat zij bij de definitieve toewijzing op 02.09.1879 wel verkocht werden.

BESCHRIJVING VAN DE VERKOCHTE GOEDEREN EN VOORLOPIGE TOEWIJZING OP 19 AUGUSTUS 1879.

- a- oppervlakte volgens titel en oppervlakte volgens kadaster.
- b- aard van het goed.
- c- herkomst van het goed.
- d- kadastrale aanduidingen.
- e- voorlopige toewijzing.

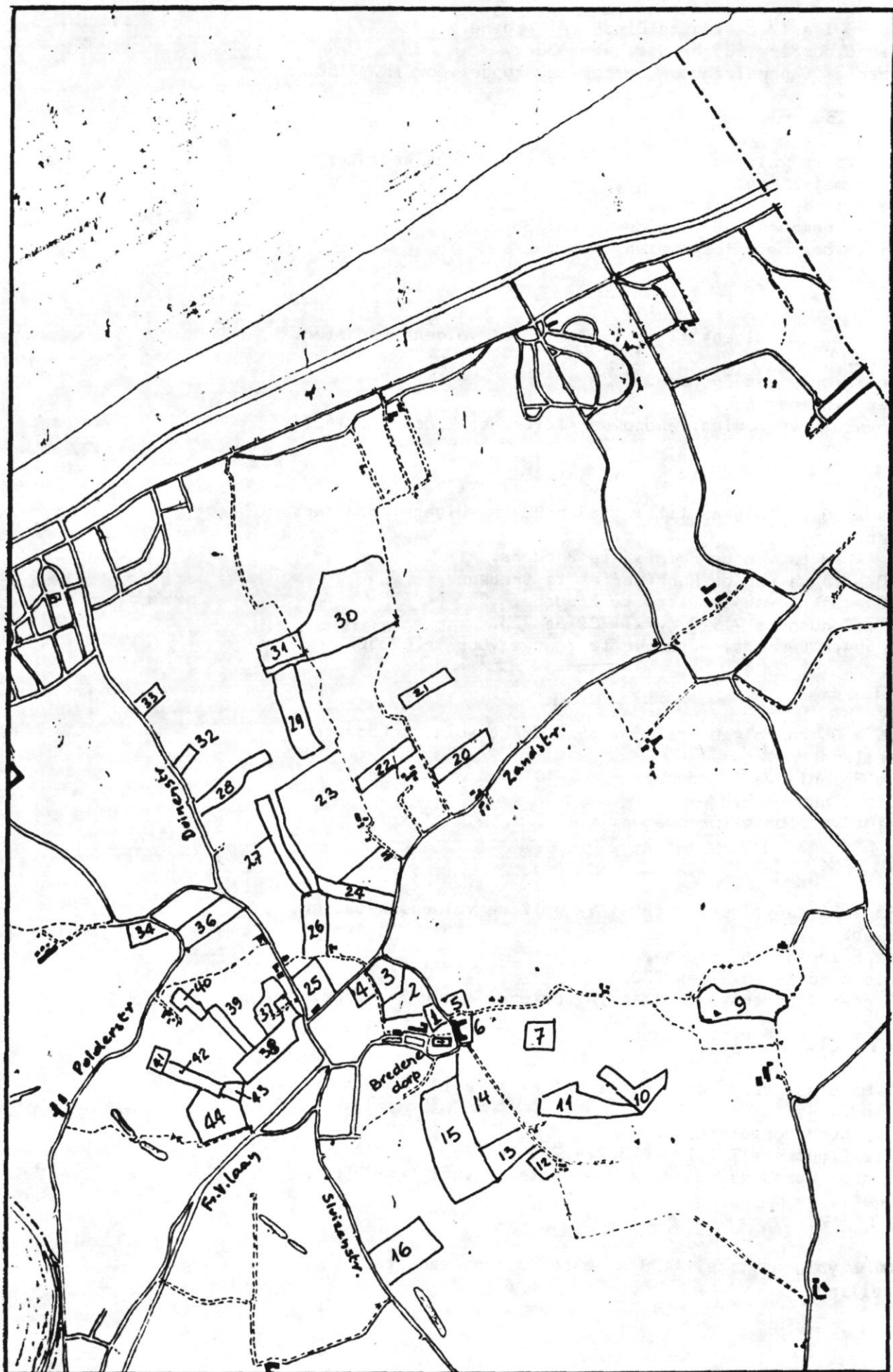
I. GEMEENTE BREDENE.

LOT 1.

- a- 72 a 99 ca volgens titel : 61 a 10 ca volgens kadaster.
- b- hofstede met woonhuis, paarden- en koeienstallen, schuur, bergplaats, varkensstallen, hof en tuin.
- c- van de Priorij te Bredene.
- d- Sie C, nummers 641/a, 642 en 647/a.
- e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 5000.

LOT 2.

- a- 2 Ha 12 a 18 ca volgens titels : ? volgens kadaster.
- b- land.
- c- 1 Ha 98 a 48 ca van de Priorij te Bredene.
12 a 60 ca van de Kerkfabriek te Bredene.

- 1 a 10 ca van de Disch te Bredene.
- d- Sie C, nummers 639 en deel van 638/c.
- e- Charles Canneel, zonder beroep, te Brugge voor fr. 7150.

LOT 3.

- a- 8 a 25 ca volgens titel : 6 a 40 ca volgens kadaster.
- b- land met bomen.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C nummers 638/d en deel van 638/c.
- e- niet voorlopig toegewezen.

LOT 4.

- a- 36 a 57 ca volgens titel : 40 a 70 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummer 634.
- e- François Vermeulen, landbouwer te Bredene voor fr. 1425.

LOT 5.

- a- 64 a 88 ca volgens titel : 69 a 30 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- 24 a 18 ca van de Priorij te Bredene.
20 a 35 ca van de Kerkfabriek te Bredene.
20 a 35 ca van de Disch te Bredene.
- d- Sie C, nummers 719, 720, 721, 722 en 723.
- e- Auguste Desmedt, rentenier te Brugge voor fr. 2350.

LOT 6.

- a- 36 a 86 ca volgens titel : 35 a 30 ca volgens kadaster.
- b- weiland.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummer 718.
- e- niet voorlopig toegewezen.

LOT 7.

- a- 95 a 26 ca volgens titel : 97 a 10 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 727 en 730.
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 2700.

LOT 8.

- a- 1 Ha 6 a 2 ca volgens titel : 1 Ha 19 a 10 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- mijnheer Montangie.
- d- Sie C, nummers 771, 772, 773, 774, 775 en 776.
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 3550.

LOT 9.

- a- 87 a volgens titel : 98 a 40 ca volgens kadaster.
- b- weiland.

- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummer 961.
- e- Louis Lingier, tuinier te Oudenburg voor fr. 2100.

LOT 10.

- a- 50 a 43 ca volgens titel : 42 a 70 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 787/b, 947 en deel van de nummers 784 en 785.
- e- Louis Fevery, wagenmaker te Bredene voor fr. 1025

LOT 11.

- a- 84 a 79 ca volgens titel : 84 a 90 ca volgens kadaster.
- b- weiland.
- c- 44 a 98 ca van de Kerkfabriek te Bredene.
39 a 81 ca van de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 710 en 710/2.
- e- Dominique Mahieu, zaakgelastigde te Brugge voor fr. 2850.

LOT 12.

- a- 45 a 11 ca volgens titel : 64 a 60 ca volgens kadaster.
- b- weiland.
- c- mijnheer Montangie.
- d- Sie C, nummers 711 en 712.
- e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 2400.

LOT 13.

- a- 2 Ha 61 a 29 ca volgens titel : 2 Ha 84 a 20 ca volgens kadaster.
- b- weiland.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 714, 714/3 en deel van 716.
- e- Charles Canneel, zonder beroep te Brugge voor fr. 8000.

LOT 14.

- a- 2 Ha 52 a 74 ca volgens titel : 2 Ha 58 a 40 ca volgens kadaster.
- b- wei- en bouwland.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 685 tot en met 692, 715 en deel van 716.
- e- Henri Zwaenepoel, landbouwer te Bredene voor fr. 8700.

LOT 15.

- a- 2 Ha 45 a 51 ca volgens titel : 2 Ha 31 a 90 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 693, 694, 695, 696 en 697.
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 6100.

LOT 16.

- a- 2 Ha 50 a 38 ca volgens titel : 2 Ha 44 a 70 ca volgens kadaster.
- b- weiland.

- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummer 823.
- e- Louis Lingier, tuinier te Oudenburg voor fr. 6000.

LOT 17.

- a- 42 a 2 ca volgens titel : 42 a volgens kadaster.
- b- land.
- c- juffrouw de Waepenaert.
- d- Sie C, nummer 1088.
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 1200.

LOT 18.

- a- 47 a 19 ca volgens titel : 48 a 30 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- mijnheer Montangie.
- d- Sie C, nummer 1090.
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 1200.

LOT 19.

- a- 46 a 30 ca volgens titel : 46 a 30 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- juffrouw de Waepenaert.
- d- Sie C, nummers 186/2 en deel van 182/2
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 1000.

LOT 20.

- a- 7 a 36 ca volgens titel : 7 a 40 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- mijnheer Montangie.
- d- Sie C deel van nummer 593/2
- e- Jean Deschepper, landbouwer te Bredene voor fr. 200.

LOT 21.

- a- 64 a 88 ca volgens titel : ? volgens kadaster.
- b- land.
- c- mijnheer Montangie.
- d- Sie C, nummers 580 en deel van nummers 578, 579 en 581.
- e- Ernest Janssens, handelaar te Oostende voor fr. 1550.

LOT 22.

- a- 24 a 33 ca volgens titel : 24 a 30 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummer 598.
- e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 500

LOT 23.

- a- 4 Ha 14 a 35 ca volgens titel : 3 Ha 84 a 20 ca volgens kadaster.
- b- land.
- c- de Priorij van Bredene.
- d- Sie C, nummers 525, 526, 527, 528, 529, 530 en 531.

e- Charles Canneel, zonder beroep te Brugge voor fr 9000.

LOT 24.

a- 7 a 36 ca volgens titel : 7 a 40 ca volgens kadaster.

b- land.

c- de Priorij van Bredene.

d- Sie C, deel van de nummers 602 en 603.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 200.

LOT 25.

a- 1 Ha 9 a 56 ca volgens titel : 1 Ha 14 a 50 ca volgens kadaster.

b- land.

c- 75 a 50 ca van mijnheer Montangie.

34 a 6 ca van juffrouw de Waepenaert.

d- Sie C, nummers 621/2, 621/3, 622, 622/2, 623, 623/4, 624 en 624/2.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 3500.

LOT 26.

a- 63 a 40 ca volgens titel : 61 a 70 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie C, nummers 614 en 615.

e- Jean Steenacker, landbouwer te Bredene voor fr. 1700.

LOT 27.

a- 24 a 63 ca volgens titel : 24 a 60 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie C, nummer 523.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 500.

LOT 28.

a- 1 Ha 18 a 55 ca volgens titel : 1 Ha 18 a 70 ca volgens kadaster.

b- land genoemd 'het Keizerstuk'.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie C, nummers 502, 504 en 507/2.

e- Auguste Desmedt, rentenier te Brugge voor fr. 3050

LOT 29.

a- 63 a 11 ca volgens titel : 60 a 50 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie C, nummers 534 en 536.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr 1500.

LOT 30.

a- 1 Ha 56 a 89 ca volgens titel : 1 Ha 54 a 80 ca volgens kadaster.

b- land.

c- 22 a 12 ca van Juffrouw de Waepenaert.

1 Ha 34 a 77 ca van de Kerkfabriek van Bredene.

d- Sie C, nummers 538, 538/2, 538/3, 538/4, 538/5 en 538/6 en deel van de

nummers 555 tot en met 566.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 3000.

LOT 31.

a- 60 a 76 ca volgens titel : 66 a 60 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie C, nummers 539, 539/2 en 540.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 1600.

LOT 32.

a- 30 a 8 ca volgens titel : 31 a 80 ca volgens kadaster.

b- land.

c- mijnheer Montangie.

d- Sie C, nummer 488.

e- Philippe Lingier, timmerman te Brugge voor fr. 875.

LOT 33.

a- 29 a 64 ca volgens titel : 29 a 40 ca volgens kadaster.

b- land.

c- mijnheer Montangie.

d- Sie C, nummer 472.

e- Bernard Braet, landbouwer te ? voor fr. 1150.

LOT 34.

a- 46 a 74 ca volgens titel : 46 a 70 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummer 154/2.

e- Maurice Verlinde, landbouwer te Bredene voor fr. 1700.

LOT 35.

a- 93 a 19 ca volgens titel : 93 a 90 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- ?

e- Jean De Leyn, landmeter te Brugge voor fr. 3000.

LOT 36.

a- 93 a 78 ca volgens titel : 93 a 80 ca volgens kadaster.

b- land.

c- de Priorij van Bredene.

d- Sie B, deel van de nummers 367, 368 en 369/2.

e- Jean De Leyn, landmeter te Brugge voor fr. 1800.

LOT 37.

a- 53 a 53 ca volgens titel : 52 a 60 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie D, nummer 380/1.

e- Maurice Verlinde, landbouwer te Bredene voor fr. 1200.

LOT 38.

a- 1 Ha 59 a 40 ca volgens titel : 1 Ha 54 a 70 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummer 422.

e- Auguste Desmedt, rentenier te Brugge voor fr. 3600.

LOT 39.

a- 52 a 35 ca volgens titel : 51 a 50 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummer 384.

e- Maurice Verlinde, landbouwer te Bredene voor fr. 1000.

LOT 40.

a- 1 Ha 49 a 50 ca volgens titel : 1 Ha 46 a 60 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummers 387/2 en 390.

e- Emile Vermander, eerste notarisklerk te Brugge voor fr. 3000.

LOT 41.

a- 39 a 37 ca volgens titel : 37 a 50 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummers 418/2, 418/3 en 418/4.

e- Charles Canneel, zonder beroep te Brugge voor fr. 900.

LOT 42.

a- 55 a 89 ca volgens titel : 51 a 70 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummer 418.

e- Charles Canneel, zonder beroep te Brugge voor fr. 1200.

LOT 43.

a- 53 a 67 ca volgens titel : 46 a 50 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummer 434.

e- Charles Canneel, zonder beroep te Brugge voor fr. 1300.

LOT 44.

a- 2 Ha 54 a 21 ca volgens titel : 2 Ha 56 a 20 ca volgens kadaster.

b- land.

c- juffrouw de Waepenaert.

d- Sie B, nummers 443/2, 444, 445 en 446.

e- Jean Mestdagh, zaakgelastigde te Sint Pieters-op-den-dijk voor fr.
7500.

II. GEMEENTE KLEMSKERKE.

LOT 45.

- a- 4 Ha 88 a 6 ca volgens titel : ? volgens kadaster.
- b- weiland met werkmanshuis en moestuin.
- c- ?
- d- Sie B, nummers 430,431,433 en deel van nummers 429 en 432.
- e- Jean Van Lede,handelaar te Brugge voor fr, 20.000

Samengevat werd er te koop gesteld,volgens de oppervlakten aangeduid in de eigendomstitels :

GEMEENTE BREDENE : in totaal :	42 Ha 72 a 30 ca.
die vroeger toebehoorden aan:	
- de Priorij van Bredene	21 Ha 99 a 57 ca
- de Kerkfabriek van Bredene	2 Ha 12 a 70 ca.
- de Disch van Bredene	21 a 45 ca.
- juffrouw de Waepenaert	14 Ha 32 a 80 ca.
- mijnheer Montangie	4 Ha 05 a 78 ca.

GEMEENTE KLEMSKERKE	4 Ha 88 a 06 ca.
---------------------	------------------

of een totale oppervlakte van	47 Ha 60 a 36 ca.
-------------------------------	-------------------

De loten 3 en 6 werden op 19 augustus 1879 uit de verkoop genomen maar op 2 september 1879 terug in de verkoop opgenomen en toegewezen aan de meestbiedende.

De totale prijs,die op 19 augustus 1879 geboden werd,bedroeg :

- voor de loten gelegen te Bredene 117.275 fr.
- voor het lot gelegen te Klemskerke 20.000 fr.
- of in totaal 137.275 fr.

DE DEFINITIEVE TOEWIJZING van de loten vond plaats op de zitdag van 2 september 1879 en dit als volgt:

1.De loten 1,2,4,5,7 tot en met 45 werden bij samenvoeging toegewezen aan Auguste-Louis Verbruggen,notaris te Sint Lievens Houtem voor de som van : 175.000 fr.

Deze notaris verklaarde onmiddellijk dat hij had gekocht:

a- de loten 1,2,4,5,7,8,9,11 tot en met 45 voor rekening van Prosper Vandenkerckhove,eigenaar en machinebouwer te Gent voor de prijs van 173.833 frank en 42 centiemen.

b- het lot 10 voor rekening van Joseph Vandesande,landbouwer,te Stene voor de prijs van 1.666 frank en 58 centiemen.

2. Daarna werden de loten 3 en 6 toegewezen.

a- het lot 3 werd toegewezen aan Joseph Minne,landbouwer te Bredene voor de prijs van 840 frank.

b- het lot 6 werd toegewezen aan Emile Vermander,eerste notarisklerk te Brugge voor de som van 2000 frank.Hij verklaarde onmiddellijk te hebben gekocht voor rekening van Charles Van Der Heyden,student aan het groot seminarie te Brugge,wonende te Oostende, voor de som van 2000 frank.

De totale opbrengst van deze verkoop bedroeg bijgevolg:

- 1. door Vandenkerckhove 173.833 fr 42 ct.

2. door Vandezande	1.666 fr 58 ct.
3. door Joseph Minne	840 fr.
4. door Charles Van Der Heyden	2.000 fr.
of in totaal	178.340 (goud)frank.

Tot het einde van de negenjarige pachttermijn, die aangevangen was op 1 oktober 1873, hadden de kopers nog recht op een pacht prijs van:

1. Vandenkerckhove	5.378 fr 31 ct
2. Vandezande	51 fr 56 ct
3. Joseph Minne	25 fr 98 ct
4. Charles Van Der Heyde	61 fr 87 ct

HERBELEGGING VAN DE OPBRENGST VAN DE VERKOOP.

Volgens de termen van haar huwelijkscontract, verleden op 12 mei 1870, mocht mevrouw Arrighi de Casanova de Padoue, mits machtiging van haar echtgenoot, vrij over haar goederen beschikken en deze ondermeer verkoopen, op voorwaarde dat de opbrengst herbelegd werd, hetzij door de aankoop van andere onroerende goederen in Frankrijk of in België, hetzij door aankoop van met name genoemde waardepapieren.

De gevolmachtigde van mevrouw Arrighi de Casanova de Padoue verklaarde dat zij de totale opbrengst van huidige verkoop zou aanwenden tot gedeeltelijke betaling van de som van 550.000fr en bijkomende kosten die zij verschuldigd was wegens vervroegde herbelegging door aankoop, in de maand augustus 1877, van verschillende goederen, nl.:

1. het kasteel van Bruyères-sous-Bois, met park en aanhangen, gelegen op de gemeenten Bruyères-le-châtel en Ollainville.
2. het oud kasteel van Bailliau, thans dienende als jachtpaviljoen, gelegen te Bailliau, gemeente Ollainville.
3. het gebouw vormende de grote hoeve van Bailliau.
4. de gebouwen en aanhangen van de kleine hoeve van Bailliau.
5. 287 Ha 69 a 13 ca bos, land, wijngaarden en weilanden, gelegen op verschillende plaatsen in de gemeenten Bruyères-le-chatel en Ollainville.

Alles samen, volgens titel, 311 Ha. 59 a 25 ca en, volgens kadaster, 306 Ha 88 a 54 ca groot.

Frans Vanleenhove.
februari 1985.

ANDERE BRIEF VAN JOANNES VANBESIEN, SOLDAAT VAN NAPOLEON.

In ons jaarboek 1977 publiceerden wij, van de Bredense conscrit Joannes Vanbesien, een brief gericht aan zijn ouders. Dit bracht ons ertoe een uitgebreid artikel te schrijven over de jongens uit Bredene die moesten dienen in de legers van Napoleon. (jaarboek 78). We betreurden toen dat wij geen vorige brieven bezaten die door Vanbesien aan zijn ouders waren gezonden, en die over zijn reis vertelden. Noodgedwongen hebben we toen in Roepsteen (jan.79) een brief gepubliceerd die werd geschreven door een tochtgenoot van onze Bredenaar, nl. Albert Jozef Oreel uit Woumen.

Tot onze blijde verrassing kregen we er kennis van dat in het Rijksarchief te Brugge zich toch nog een brief bevond, geschreven door Vanbesien. Bij gebrek aan aanduidingen wist men tot voor kort nog niet uit welke parochie de afzender afkomstig was. Tijdens zijn opzoeken in de 'Archives de la Grande Armée', in het kasteel van Vincennes, vond de heer Roger VERGAERDE de steekkaart van Joannes Vanbesien waarop alle nodige gegevens te vinden waren.

Over de ongelukkige Bredenaar, die zeer jong en ver van huis is gestorven, hebben we reeds alles geschreven. Voor de nieuwe lezers geven wij hier in het kort het voornaamste:

VANBESIEN JOANNES BAPTISTE, zoon van Joannes Baptiste en Petronella Van Slembroeck, geboren te Bredene op 12-10-1783.

Militaire gegevens: woonachtig te Bredene-Matricule 2639 - 1 m 78 groot. Heeft zijn korps vervoegd de 19e Prairial, an XIII (= 8 juni 1805) - 56e linieregiment - 6e comp. 2e batt. - Gestorven in het militair hospitaal van Alessandria (Italië) ten gevolge van koorts op 13 Vendémiaire, an XLV (5 oktober 1805).

Het gaat hier over een brief die deze, in ons bezit, voorafging. Hij werd geschreven na zijn aankomst in Asti en we vernemen hierin dat hij eveneens geschreven heeft vanuit Reims. Wellicht duikt ook deze brief nog eens op. Dan zal blijken dat we de drie brieven in omgekeerde volgorde naar voor hebben gebracht.

Hierbij geven we een afbeelding van het origineel, vervolgens de oorspronkelijke tekst en tenslotte, om het de lezer gemakkelijk te maken, een meer duidelijke tekst met de vereiste nota's.

We danken onze konfrater Rene ROTSART die als tussenpersoon is opgetreden ten einde een fotocopie van het origineel te bezorgen.

Richard Verbanck.

Asti Den 20 junie

Seer lieven vader ende moeder
susters ende broeder naer ulieden te hebben laet ik U weten
den staet van mine gezondheid en reijse/ ik verope dat
het met ulieden en geheel de familie ook ul wel gaet/ ik win
sche ulieden eelk een saligen hogdagh / naer seven weken gegaen te
hebben sin wij gelukkig tot assty gijarrijveerd den 8 iunij
sinde den saterdag achter sinxen 1805 in onsen depo gekomen
tot asti sijnde 260 oren van brugge maar het seggen is dat wij
zo gaen wederkeeren/
wij sin van vlaenren in vrankerik gegaen van daer in sam
panien vandaer in Sardinien vandaer in Savonjen van
daer in pijmon / wij hebben over vele bergen gegaen die
ons dogten seer hoog te sin want si rieden daer op met de foturen
met 6 perden en vier hossen maer als wij in de schoone streke
van savonien daer hebben wij de bergen met sneu bedekt gesien /
wij sin duer dat schon land gegaen waer wij al ons geld verterden in
in arremoe hadden wij konnen de panne koeken de op de huijsen lagen
konnen eten / het hadde wel gewesd want het was al omter deerdt
en om ter sligt uyt gewerd / den win den dienen en gold daer maer
vijf grooten den stoop/
Wij hebbenden eerssten sinschedag ruysdag gehad in het inde van
Savonien/ den tweeden sinschendam 's morgens om 2 uren
sin wij vertrokke over sulk een grooten berg genaemd den
berg van mosene waer wij een sterk ore en half hebben
opgeklommen/ hij was soo hoog dat er geen perden nog
foturen daerover en konden want als sij daerbij kwaemen sij
schiden de foturen in brocken en leiden si op mullet die
dat daer over drogen /
dien berg was van boven 2 oren verre plat en in de middel
staed er een klooster alwaer ik en minen kamaraet messe
oorden en als wij van daer weg kwaemen hebben wij tot
aen oonse knien in den sneu zegen maer het ende en was
niet lang/ wij hebben 2 uren en alf ammelieg gegaen/
wij hebben ook platsen gehaedt dat wij ons op ons
op ons gat setten en lieten afgeletsen/
in dat land d perden trekken hun buk en de hossen met nekke/
seer bemenden vader ende moeder susters ende broeder
heb tog goe curasie wat ik peise van wel
weer te keren met de gratie gods/ ik versoeke
de hertelike groetenesse aen geheel de familie
en aen alle mine kenessen / ik versoeke u ook
seer bemenden vader an mi weer te schrieven
hoe het met ulieden algaet / gij moet het adres
dooen sriven in het frans aen moseu jan van
besien soldaet in het 56 rigement 2 batalon
6 kompanie in ganasoen tot asti a pemon dapartament
de tanaro / ik versoeke U ook den brief te poorten
want min geld is haest op en versoeke u ook
weer te sriven of min brief van rens is geerverd/
blive met haessten uwen oodmedigen dienaer

desen 20 junie 1805

Joannes van besien

Scat. liversaden^{de} moeder astiden 29 Julie

[illegible]

seer bemindon vader uide moeder susters ende broeden
hebt tog goe curatie want ik zijde van wel
weerts heren mol de gratie gods ik verzoek
de heertelike graet ~~te~~ aen gehealde familie
en aen alle mine kennissen ik verzoek u ook
jaerbarmenden vaders van mi weer te schrijven
hoe het met u lieden algaet gij moet het adres
doen ~~in~~ in het Frans uen mo sie jaar van
Johann Soldaat in 36 rigement 2 batalon
6 compagnie in gemaeken tot al ^{u penon} li d'aparlament
de tanaro ik verzoek u ook den brief te poorden
want men gelp is haest op en verzoek u ook
weerts briven of min brief van rent is geer verd
blive met haestlen uwen oodmoedigen dienaar

Deden 20 iunie 1803

joannes van bosien

Joannes van bosien

Asti Den 20 junie

Zeer lieve vader en moeder, zusters en broeder, Naar ulieden liet ik weten de staat van mijn gezondheid en reis. Ik verhoop dat het met ulieden en geheel de familie ook alles wel gaat. Ik wens ulieden elk een zalige hoogdag. Na zeven weken gegaan te hebben zijn we gelukkig te Asti gearriveerd den 8 juni, zijnde de zaterdag na sinksen 1805, in onze depot gekomen te Asti, zijnde 260 uren van Brugge, maar het zeggen is dat wij zo gaan wederkeren. Wij zijn van Vlaanderen in Frankrijk gegaan, vandaar in Champagne, vandaar in Sardinie (1). Vandaar in Savoye, vandaar in Piemont. We hebben over vele bergen gegaan die we ons dachten zeer hoog te zijn want we rijden daar op met voituren met zes paarden en vier ossen. Maar in de schone streek van Savoye daar hebben wij de bergen met sneeuw bedekt gezien. Wij zijn door dat schone land gegaan waar wij al ons geld verterden. Van armoe hadden wij kunnen de pannekoeken eten die op de huizen lagen (2). Het ware wel geweest want het was al om ter duurst en ter slechtst geworden. De wijn, den dienen, gold daar maar vijf grooten (3) de stoop. Wij hebben de eerste sinksendag rustdag gehad aan 't eind van Savoye. Den tweeden sinksendag 's morgens om twee uren zijn wij vertrokken over zulk een grote berg genaamd de Berg van Mont-Cenis (4) waar wij een goed uur en half hebben opgeklommen. Hij was zo hoog dat er geen paarden noch voituren over konden want als zij daar bij kwamen namen ze de voituren in stukken uit elkaar en legden deze op muilezels die ze dan overdroegen. Deze berg was van boven 2 uur ver plat en in het midden staat een klooster waar ik en mijn kameraad mis hoorden. En als wij daar weg kwamen zijn wij tot aan onze knieën in de sneeuw gezonken maar het ende (stuk) was niet lang. Wij hebben 2 uren en half omhoog gegaan. Wij hebben ook plaatsen gehad waar we ons op ons gat zetten en lieten afglijden. In dat land trekken de paarden (met) hun buik en de ossen met de nek.

Zeer beminde vader en moeder, zusters en broeder, heb toch goe courage want ik peins van wel weer te keren met de gratie Gods. Ik verzoek de hartelijke groeten (te doen) aan heel de familie en aan al mijn kennissen. Ik verzoek u ook, zeer beminde vader, naar mij terug te schrijven hoe het met ulieden gaat. Ge moet het adres doen schrijven in het Frans aan monsieur Jan van Besien, soldaat in het 56e regiment, 2e bataillon, 6e compagnie in garnizoen te Asti in Piemont, departement van Tanaro (5)

Ik verzoek U ook voor de brief port (6) te betalen want mijn geld is haast op. Ik verzoek u ook terug te schrijven of mijn brief uit Reims is aangekomen.

Blijf met haasten Uwen ootmoedigen dienaar

desen 20 junie 1805

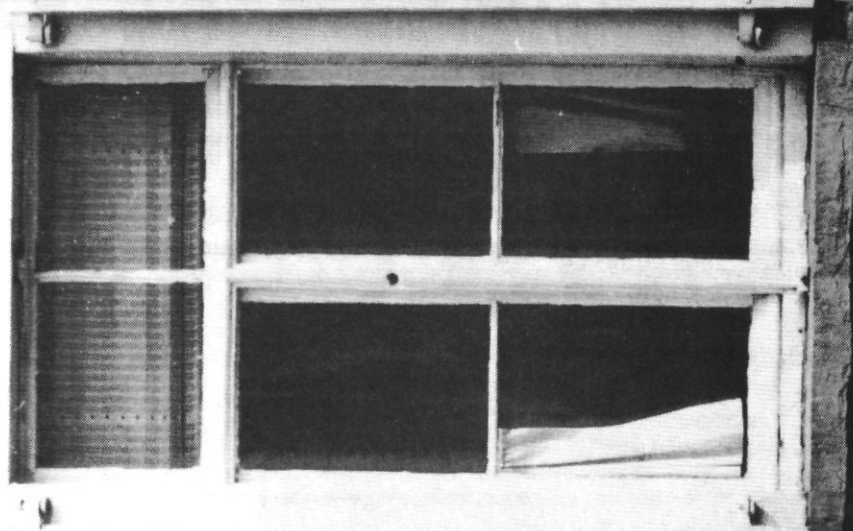
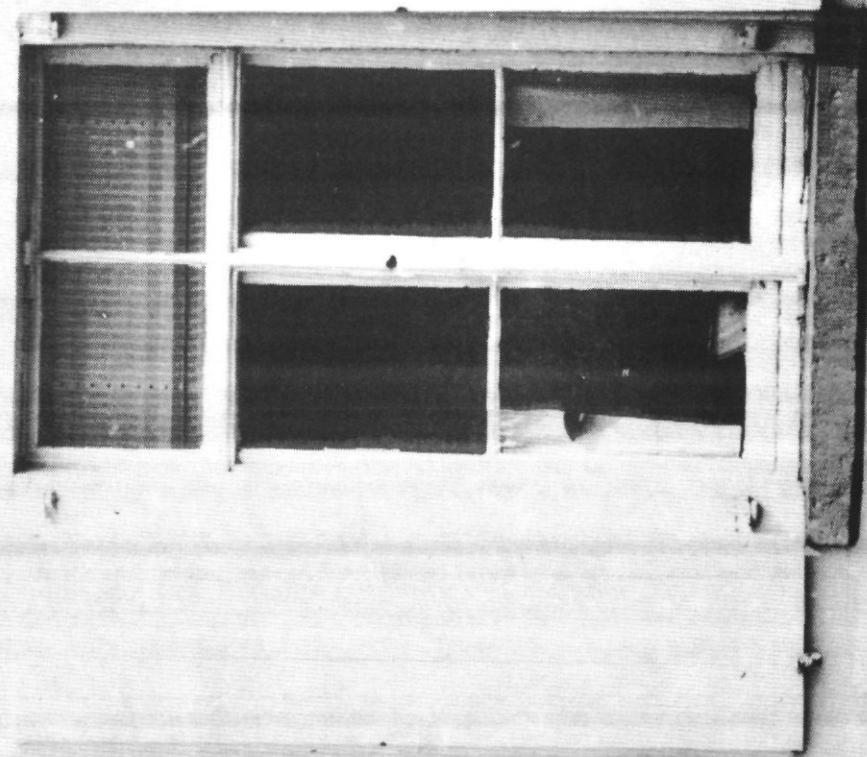
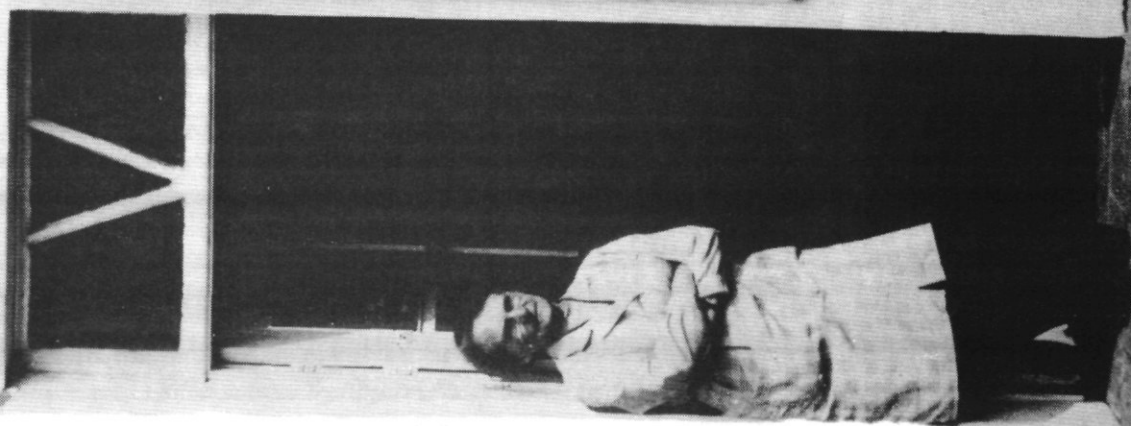
Joannes Van Besien.

NOTA'S.

- (1). Niet te verwarren met het eiland Sardinie. Het betreft hier het koninkrijk met die naam. Dit omvatte ten tijde van de Franse revolutie het eiland zelf, Savoye, Piemont, Aosta, Montferrat, Nizza en Genua. Na de verovering door Napoleon verloor het eerst Savoye en Nizza (1796) en vervolgens, in 1798, de andere gebieden op het vasteland.
- (2) Pannekoeken: koedrek dat op de daken lag te drogen om als brandstof gebruikt te worden.

- (3). 5 grooten. 1 groot = een halve stuiver. Deze prijs lijkt erg laag voor een jongen die uit een streek komt waar wijn een luxe is. Italië was en is het wijnland bij uitstek wat de produktie betreft en wijn is er de volksdrank.
- (4). Mont-Cenis : bergpas in de Alpen tussen Frankrijk en Italië. Zoals Joannes Vanbesien schrijft bestaat het hoogste punt van de pas (de zadelrug) uit een vrij grote vlakte. Daar vindt men het hospitium van de Benediktijnen. Tussen 1802 en 1810 liet Napoleon over de pas een strategische kunstweg aanleggen. Zijn legers trokken daarover van Lyon naar Turijn.
- (5). Tanaro : bijrivier van de Po.
- (6). Briefport. Vroeger had men keus tussen briefport betalen bij verzending ofwel het ten laste leggen van de bestemming. In het eerste geval was er 'franchise' voor de bestemming. Het latere 'franken' of zegels plakken is daarvan afgeleid.

CAFE VELOSPORT PH. STUBBE

FILOMENE STUBBE EN HAAR STAMINEE.

MARC LOY.

Filomène Stubbe, volgens ons, een te klasseren monument in Bredene en haar 'estaminet' mag dan best onder de beschermde landschappen vallen. Het oudste café, 't woord klinkt hier bijna oneerbiedig, met dito bazin klitten samen zoals 't bierviltje aan het glas.

Gesandwicht tussen de buurgevels charmeren in harmonische eenvoud de twee beluikte venstertjes en deur van de herberg 'VELOSPORT- BIJ F. STUBBE' iedere voorbijganger, en de passante bezoeker wordt omhuld door een bijna mystieke sfeer, een tijd en ruimte overschrijdend decorum dat noopt tot ingetogen stille bewondering.

De verweerde plankenvloer schraagt de vijf tafeltjes, de op een massieve eikenpoot rustende, honderdjaar oude ronde tafel middenin de gelagzaal (zeg maar kamer), de in sierlijk houtomlijste monumentale spiegel op de schoorsteenmantel, de pittoreske toog. En zelfs met tweedehandse fantasie droom je er de nu verdwenen toptafel en Russische biljart weer bij. Antieke glorie voor dagelijks gebruik, om heemkring Ter Cuere te doen watertanden.

Hoevelen er al die ronde kaartentafel, waar we nu aanzitten, hebben willen kopen, mens toch ! Maar ik zeg altijd : zolang ik leef blijft hij hier staan. En zelfs als wij, in een euforische bui, ons bod opdrijven tot 40.000 fr. is ze niet te vermurwen.

Ze voelt er zich geborgen, midden dit oude prentkaarten-interieur, de bijna 81-jarige kwieke bazin, de gulle gastvrouw, de pienter ogende eigenares die klant en wereld filosofisch relativerend observeert. Hier wordt schuim nog altijd bier en tijd gezelligheid.

KUMUL.

In 1910 betrekken Charles Stubbe, z'n vrouw 'moeder Julie' en hun tien kinderen de herberg. Vader Stubbe werkt in een naburige steenbakkerij en kumuleert die job met die van herbergier-barbier, dit laatste een niet zo zeldzame combinatie toendertijd. Tussendoor verkoopt hij ook nog fietsen en gaat hij met z'n vrouw de doden 'afleggen' in de gemeente. ('De Verlindes leerden bij mijn ouders de stiel')

Tijdens de tweede wereldoorlog vlucht de familie naar Jabbeke, omdat vader Stubbe, hoewel aartsbang voor bommen, te gevaarlijk dicht de bombardementen op de nabijgelegen sluizen volgde en ook al omdat Filomène bij ieder bomalarm haar bijna totaal verlamde zuster vanuit bed naar de kelder moest dragen. Tweemaal werd het dak van boven hun hoofd weggeblazen. Filomène fietste toen 4 jaar lang, iedere dag op en neer tussen Jabbeke en Bredene. De zaak bleef draaien want zowel dorping als bezetter dienden geschoren en geknipt.

In februari 1953 vloeit er meer zeewater dan bier in huize Stubbe en speelt de toog ad interim voor ark.

ZIJ LEERDE HAAR VOLK DRINKEN.

Als broers en zusters de ouderlijke herberg uit zijn, blijft Filomène bij haar ouders. Of was het andersom? Vader sterft kort na de oorlog en samen met haar moeder, en sinds '64 alleen, runt zij het café, beredert het huishouden, zorgt voor zieke familieleden en speelt barbier. 'De scheerkamer', twee trapjes hoog, paalt achterin aan het café. Een druk leven: 'Soms had ik echt handen te kort en moesten de klanten maar hun eigen pinten tappen.'

Het nu sluimerende eenlaagshuisje, lag ooit op een centraal knooppunt van Sas-Slijkens: recht tegenover de toenmalige tramhalte, even voorbij de oude Sasbrug, in 't schaduwvlak van het Ibisopleidingsschip en met de kerk aan de overkant van 't kanaal. De Paas- en Septemberkermis stond letterlijk voor de deur. Op die dagen werd heel de familie gemobiliseerd om de klanten te helpen bedienen, want ook de brede stoep werd voor de gelegenheid met tafels en stoelen bemeubeld. Maar ook op andere dagen was 't behoorlijk druk. 'Op zondag waren er de kaarters de andere dagen werd er geschoren, gekapt en getapt.'

EEN BRUG TE VER.

1936: een zwart jaar. De nieuwe Sasbrug nabij de huidige Sport Nautique komt er. Het café wordt van z'n drukke levensader, de weg naar Oostende afgesneden. Een florissante straat verwordt tot stille zelfkant en alleen wie gemeentehuiswaarts moet passeert er nog. Maar de klanten maakten graag een ommetje want haar blijft groeien en dorstigen moeten gelaafd, al (ver)legt men nog tien bruggen.

Nu hangt er stilte in de 'staminee'. Veel klanten hebben er ooit hun laatste glas geheven en zijn de deur en het leven uitgestapt, anderen verhuisden en velen werden buisverslaafd. De vroegere drukte is voorgoed weggeëbd en Filomène is er niet rouwig om. 'Vroeger kwamen ze hier al om 6 uur in de morgen voor ze met de eerste tram of te voet naar het werk trokken, om de nadorst te blussen. Wij werkten toen zelfs in ploeg. Twee van ons werkten 's avonds laat, de anderen stonden al in de vroege morgen achter de tapkraan.

DE POOK.

Schrik alleen? Een kordate 'NOOIT' en een veelzeggende blik op de pook tegen de schoorsteenmantel smoren alle twijfels: 'Veel lastigaards heb ik hier niet gekend en was er al eens één vervelend of dronken dan zette ik de deur open en met een schop of twee onder zijn gat vloog hij buiten. Een keer was een late klant nogal opdringerig en heb ik hem met de pook buitengewerkt. Toen was ik wel zo uit mijn krammen geschoten dat ik bijna zijn schedel heb ingeslagen, gelukkig kwam de pookstaaf op z'n schouder terecht.' Filomène dialogeert zonder bravoure, geloofwaardig en met rustig gezag.

OP DE REUK AF.

Bier lust ze niet. 'Ik heb al genoeg aan de reuk', zegt ze. Een schuimende waarheid want ooit won ze een wedstrijd bierruiken. Ze wist op de reuk af alle 7 voorgeschotelde merken te benoemen en 't voordeel is dat je na 7 glazen nog niet dronken bent.

DE KULTURELE TOER OP.

Ondanks haar bezige leven onder de pannen van de 'Velosport' heeft ze toch heel wat afgereisd. 'Ik heb het aan mijn hart niet laten komen'. Een greep uit de 'palmares': vijfmaal Lourdes, Parijs, Versailles.. Filomène was er. Tussen de twee wereldoorlogen trok ze geregeld naar het Oostendse teater of treinde ze naar Gent voor haar grote muzikale liefde: de opera. En wij blijven op de kulturele toer als Filomène ons meetroont naar haar boekenkamer. Gestapeld in de oude scheerkamer, op de overloop, in het dakkamertje, boeken alom. Om een gezonde dorpsbibliotheek sjagrijnig te maken. 'Ik heb er ook al veel weggegeven aan m'n familie maar ik heb ze toch alle maal zelf gelezen', zegt ze niet zonder trots. en TV ?' 't Zegt me niets, vroeger heb ik eens een tijdje een gehad in het café, maar de klanten dronken niet meer, hij heeft hier niet lang gestaan zulle'.

VOLK.

Filomène mijmert : 'Ik heb graag volk om me heen, niet te veel, maar wat babbelen met de mensen houdt me recht. Ik stond ooit op de wachtlijst voor het Bredense bejaardentehuis maar toen het zover kwam heb ik het toch maar laten afweten. Ik zit niet graag alleen tenzij ik een spannend boek bij de hand heb, dan sluit ik mijn zaak wel een paar uurtjes vroeger'. Haar eerste pintjes verkocht ze nog aan 5 centiem; als ze nu haar koelkast opentrekt kost je dat 20 knotsen, of hoe twee cijfertjes haar hele leven stutten.

En kom je ooit voorbij dat ene huisje waar je net wel naast kunt kijken, loopt het niet voorbij. Ook al heb je geen dorst, drink toch even de onvervalste sfeer van een unieke dorpsherberg, nip aan het flashback interieur en bezat je aan Filomènes verhalen voor ze ook dit ultieme boek definitief dichtklapt.

1986

REGIE DER POSTERIJEN, BELGIE.

Postzegel, waarde 13 fr, gewijd

aan de Visserskapel, Bredene.

Reeks 'TOERISTISCHE', waarde 13 fr.

Voorverkoop te Bredene, 28-29/06/86.

1901 — RESTEN VAN DE OUDE SLUIZEN VAN SLIJKENS.

Lezers van onze jaarboeken weten allicht op welke wijze, rond de eeuwwisseling, de nieuwe haveninstallaties werden aangelegd en welke de gevolgen waren voor Bredene. Een paar van de voornaamste:

het verdwijnen van de woonwijken Mosselhoek en het Varretje, het graven van de grote spuikom. Ten behoeve van dit artikel moet ik hieraan nog toevoegen: de afbraak van de Franse Sluis en de Militaire Sluis (Schaperssas) die dan met zich meebracht dat een nieuwe brug moest gebouwd worden over de Voorhaven ten einde de verbinding met de oosteroever te verzekeren.

Langs weerszijden van de Kreek kwam een stenen constructie met daartussen de 'Duinebrugge' of 'Voorhavenbrug'. Het vaarwater werd op deze plaats wat breder zodat de noordelijke, met stenen belegde berm over 60 meter wat naar achter werd omgebogen in de richting van de nieuwe 'mole' of havendam waarop nu het lokaal van de Yacht Club te zien is.

Heel wat afbraakwerken werden verricht door de firma 'Coppieters, Cox, Baar et Watrin' (aangeduid als Coppieters en Consoorten). Militaire gebouwen werden afgebroken nabij het Schaperssas waarbij in de ondergrond nog resten gevonden werden van vroegere bouwsels. Hun verantwoordelijkheid eindigde op het punt waar, achter de nieuwe brug, de ombuiging van de berm een aanvang nam, aangeduid op de plans als 'profiel 15'. (Dit is het punt waar nu het eerste zeewaartse huis van de Bredenesteenweg staat -nr.4)

Bij het uitvoeren van peilingen door de Dienst van Bruggen en Wegen werd vastgesteld dat, vanaf profiel 15 naar de sluizen van Slijkens toe, nog resten lagen van de oude ingestorte sluizen, bestaande uit metselwerk, houten vloeren en heipalen. Het was wel zo dat veel resten van deze sluizen nog lang overeind bleven, maar men had zich nog nooit bekommerd over datgene wat onder water lag. In een rapport over de toestand van de haven van Oostende (1820) vermeldt de Bredense ingenieur Jean de Brock de nog in stand gebleven delen van de sluis: 'De muren uit Doornikse steen zijn in een uitstekende staat van bewaring en kunnen behouden blijven zonder al te grote onkosten. Zij dienen als aanlegkaai en bekleding van de oever. Een kaai in houtwerk werd het jaar tevoren volledig vernieuwd en dient als aanlegplaats voor boten die het kanaal naar Brugge willen opvaren. Een andere houten kaai die deel uitmaakte van de oude sluizen is echter geheel vervallen, vormt een gevaar voor de openbare weg die daarachter ligt en dient afgebroken te worden.' Tot zover J. de Brock, die we achteraan nader zullen belichten.

Er waren dus nog overblijfsels onder water. Tijdens een werkbezoek had de minister van Financiën en Openbare Werken de wens geuit deze te laten verwijderen ten einde het uitdiepen van de vaargeul mogelijk te maken. Zijn ondergeschikten opperden de mening dat dit werk best kon uitgevoerd worden door Coppieters & Co., en zulks tegen de voorwaarden vervat in het

lastenkohier dat opgemaakt was voor hun vorige opdracht.
(brief 19.11.1901)

Dit was tenminste de mening van de ingenieur Van der Schueren en achteraf ook deze van de minister. Wie niet akkoord gingen, dat waren Coppieters en Co. De resten lagen niet in het hen toegewezen werkgebied en een andere opdracht veronderstelt ook nieuwe voorwaarden. Deze stelden ze dus op papier en brachten ze ter kennis van de heer Cadola, conducteur van Bruggen en Wegen te Oostende. (21.01.1902)

Als vergoeding werd gevraagd: 20 fr. per kubiek voor stenen en metselwerk - 18 fr. per kubiek voor het timmerwerk - drie frank per lopende meter voor de heipalen - 2 fr. de meter voor de damplanken - 1 fr. per kubiek voor de opruiming van alles wat de eigenlijke afbraak zou belemmeren. Maar nu kwamen de toegevoegde voorwaarden:

- 1.- afbraakmateriaal blijft eigendom van de ondernemer.
- 2.- afgebroken metselwerk en hout moest gaandeweg opgemeten worden.
- 3.- Tijdens de afbraakwerken mag er geen scheepvaartverkeer meer zijn in de achterhaven.
- 4.- Het waterpeil moet op kosten en door zorgen van de administratie op deze van laagwater gehouden worden.
- 5.- De uitvoering van de werken moet voltooid zijn binnen de twaalf maanden.

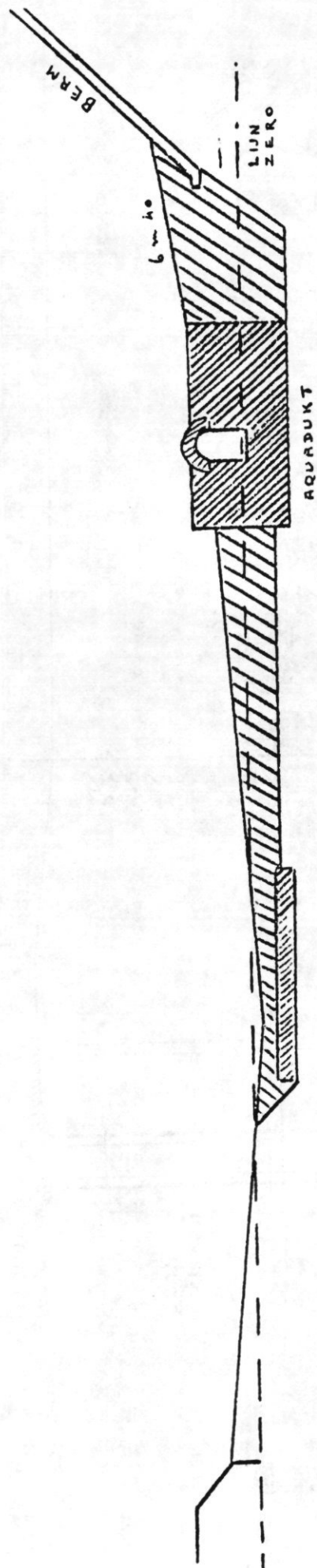
Maar hiermede ging de overheid dan weer niet akkoord. Afgezien van allereerste berekeningen over kubiek, boven en onder water, was ingenieur Van der Schueren de mening toegedaan dat er in de vorige overeenkomst reeds een buitengewoon hoge vergoeding was toegekend wegens de grote moeilijkheden die men voorzag bij de afbraak van de Franse en Militaire sluis. Daar zou moeten gewerkt worden op grote diepte, in water dat gedurig onderhevig was aan ebbe en vloed.

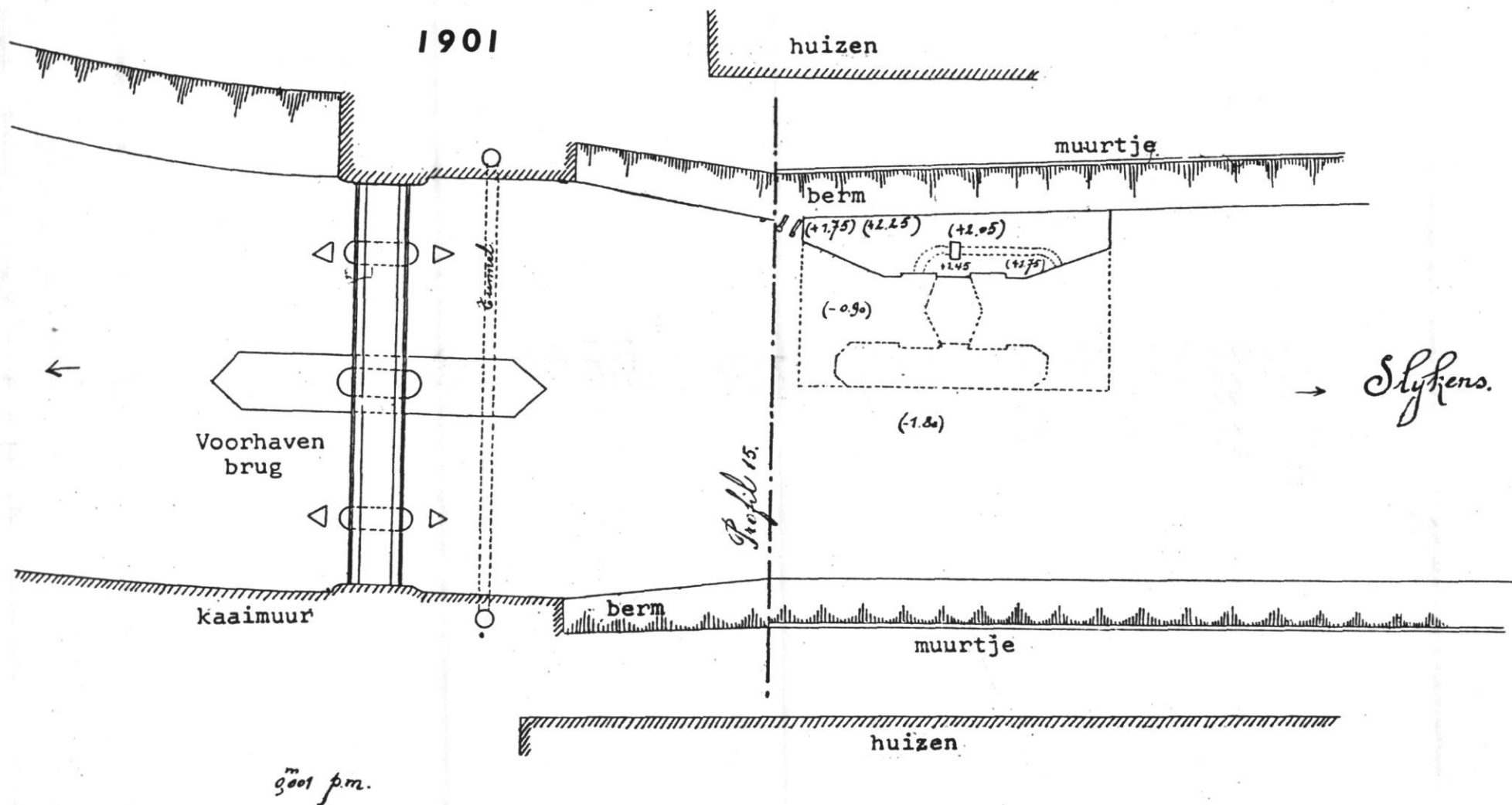
Van stilleggen van de scheepvaart kon absoluut geen sprake zijn en het was onmogelijk gevolg te geven aan de eis om het water op zijn laagste peil te houden. Het kanaal van Brugge dient ten slotte ook om het overtollig water naar zee af te voeren. Het alternatief, dit water eventueel langs het kanaal van Plassendale of langs de omleidingsvaart af te leiden, kon niet in aanmerking genomen worden wegens het te lage debiet. Was het de bedoeling van Coppieters & Co. misbruik te maken van de nieuwgeschapen toestand? Dit vermoedde altans de heer ingenieur.

De afbraakfirma had ook berekenaars in dienst. Ondertussen hadden ze een schrijfmachine gekocht. Hiermee werd een nette brief getypt, vol ingewikkelde berekeningen, om te bewijzen dat ze geen frank te veel eisten. Hierin werd ook melding gemaakt dat, na mondelinge onderhandelingen, zij afzagen van de voorwaarden gesteld onder nummers 3 en 4.

Een akkoord werd bereikt. De vergoeding werd aanvaard en op 23 april 1902 kregen Coppieters & Co. de opdracht om de resten van de oude sluisen te verwijderen. Vlak naast de kuisbankrooster van de firma Decloedt werd een dam aangelegd zodat min of meer op het droge kon gewerkt worden.

Wat was er van de bevloering van de sluis overgebleven? Alle heipalen bevonden zich nog in de grond, en dat waren er niet weinig. De houten vloer was voor de helft verdwenen. De andere helft, aan de oeverzijde, lag er nog volledig. Ook de aquadukt tussen de sluisgedeelten was er nog. Deze had een lengte van 23m50, een binnenbreedte van 1m15 en een hoogte van twee meter. Hij lag binnen de stenen bemuring.

Na het vinden van de overblijfselen van de oude sluis werden zeer gedetailleerde plans opgemaakt van de constructie, met aanwijzingen hoe dit gedeelte er oorspronkelijk uitzag, en wat ervan overbleef. Waarom ze dit gedaan hebben begrijp ik niet goed. Blijkbaar beschikten ze over veel tijd en personeel, maar ik ben blij dat ze er de moeite voor overhadden. Zo kunnen we er een sport van maken om uit te vissen welk gedeelte werd gevonden.

De noordelijke sluis van het complex bestond uit een sluiskom tussen twee sluishoofden. De sluishoofden waren voorzien van een houten bevloering op heipalen ten einde uitspoeling tegen te gaan. Deze bevloering had de vorm van de doorsnede van een garenklos, of zo ongeveer.

Twee gedachten zijn beter dan een. Samen met confrater Ferdinand Gevaert heb ik mij over oude kaarten gebogen, en we zijn tot het besluit gekomen dat we hier te doen hadden met het landgerichte sluishoofd. Het is welbekend dat de noordelijke sluis in zijn geheel langs het kroonwerk van het fort St-Philippe lag, maar deze omgeving werd bijna volledig verstoord door de aanleg van de nieuwe haven en in het bijzonder door het graven van de spuikom. Na enkele jaren wordt een site, in dergelijke omstandigheden, bijna volledig onherkenbaar. Ook de oorspronkelijke Voorhavenbrug werd sedertdien vervangen. Het gevonden stuk lag op 68 meter van deze brug, en deze doorsneed de plaats waar eens de sluiskom lag. Het zeewaartse sluishoofd zou dan gelegen hebben tegenover, en eventueel een ietsje voorbij het Nieuw Gedelf of Het Varretje (Tweebruggenstraat).

De houten bevloering had oorspronkelijk volgende maten: grootste breedte aan de uiteinden: 22 meter - kleinste breedte (sluisdeuren): 9m85, totale lengte : 53 meter. Iedere sluisdeur had een breedte van 6 meter.

Staan we nu aan het begin van de Bredenesteenweg (waar bij straatwerken enkele jaren geleden, nog heipalen werden gevonden) dan kunnen wij de ligging van het sluishoofd zo indenken: vanaf de voet van de berm lag nog over een zestal meter steenslag. Daarachter lag een stenen bouwwerk van dezelfde breedte met de aquadukt en eerst dan komen de sluisdeuren.

Verscheidene afbeeldingen van deze sluizen kan men vinden in ons Jaarboek 1983.

BIJVOEGSEL: INGENIEUR J. DE BROCK.

Jean (Joannes) de Brock werd geboren te Slijkens op 15 november 1783 als zoon van Joannes de Brock en Joanna Vermeersch die volgens de volkstelling van 1795 woonachtig waren op 'de zuijtkant Sas Slijckens'. Vader de Brock was 'directeur der werken' wat ons niet veel zegt. Zijn titel in de Franse tijd, was eigenlijk 'ingénieur-directeur des travaux du departement de la Lys'. Vader was eveneens een geboren Sassenaar. Reeds in de volkstelling van 1748 vinden we een Joannes de Brock terug als herbergier op het Sas, maar ik weet niet of er een familieverband tussen beiden bestaat. (Volkstellingen/ Rene Rotsaert/ gepubliceerd door Ter Cuere in 1977 en 1981.)

Jean junior werd reeds vroeg aan het werk gezet want op 14-jarige leeftijd hielp hij mee aan het herstel van de sluizen van Slijkens, onder leiding van zijn vader en ingenieur Sganssin. Ondertussen volgde hij wiskundeles aan de zeevaartschool te Oostende. In 1805 maakte hij zich

gereed om het examen af te leggen aan de polytechnische school maar de dood van zijn vader weerhiield hem hiervan. Hij was de oudste van zes minderjarige kinderen en er werd besloten dat hij conducteur bij Bruggen en Wegen zou blijven. Hier had hij ook zijn zeg over de gebouwen van het Zeewezen. Hij werd hetzelfde jaar op deze post benoemd, werd achteraf conducteur 2e klas en in 1810 conducteur 1e klas. Hij werkte toen onder chef-ingenieur Raffeneau en werd gelast met het toezicht over allerlei bouwwerken binnen de arrondissementen Oostende en Nieuwpoort.

Bij het binnenrukken van de geallieerde legers in 1814 werd hij opgevorderd door de Krijgsraad en oefende de functie uit van hoofd van de administratie naast de Franse préfet die zich binnen Oostende teruggetrokken had.

Op 10 juni 1814 werd hij benoemd tot inspecteur van Openbare Werken om dan, na de vereniging met de Noordelijke Nederlanden, hoofd-ingenieur 2e klas te worden voor het distrikt Oostende-Nieuwpoort bij de Waterstaat. Als kenner van beide havens stelde hij in 1820 een verslag op over de toestand van beide haveninstellingen.

Dit verslag werd in 1976 gepubliceerd in 'Handelingen voor Geschiedenis' te Brugge door Marie-Rose Thielemans. De loopbaan van J. de Brock vond ik in de Inleiding en geef deze hier in vertaling.

Van J. de Brock kennen wij ook het voorname plan van Oostende en de haveninstellingen opgemaakt in 1831 en bijgewerkt in 1839 (Verbouwe 439 en 445 - Rijksarchief Brugge). Het plan toont ons een schat aan oude en nieuwe gegevens.

Maar er was nog een De Brock die betrokken was bij grote werken. We lezen in 'De havens aan de kust en aan het Zwin' - Rene Laurent: 'Om het effect van de Engelse blokkade om te buigen, besloot Napoleon een kanaal te laten graven van Brugge naar Breskens; deze waterweg moest de haven van Duinkerke langs een geheel van interne verbindingen aansluiting doen geven met de Schelde.

De uitvoering van de werken van het vak Brugge-Damme werd op 15 juli 1808 toevertrouwd aan Philippe De Brock uit Oostende. De werken werden twee maand later onderbroken en hernomen in 1810.

In de volkstelling van 1795 vinden we een Philippe De Brock als vijftienjarige zoon van Jacobus De Brock, sasknecht te Bredene. In de volkstelling van 1814 vinden we te Oostende een Philippe De Brock, maar deze staat opgetekend als handelaar en is 42 jaar oud. Indien alle gegevens juist zijn kan het hier niet om dezelfde persoon gaan. Was het de inwoner van Bredene die net als Jean De Brock zijn weg gemaakt heeft bij Openbare Werken? Alles doet zulks vermoeden; de lucht van Slijkens, nietwaar. Maar zeker zijn we niet.

Richard Verbanck.
juli 1986.

1941-1945 - HOE ZAT HET MET DE VIS ?

Richard VERBANCK.

Bij ons zegt men soms : **HARING IS GEEN VIS.**

Dit komt omdat in vele gevallen **HARING** en **VIS** de sleutelwoorden zijn van verschillende belangengroepen die van tijd tot tijd, ook tijdens de oorlog, met getrokken messen tegenover elkaar staan. Ik zal daar geen rekening mee houden.

Heel vaak werd mij de vraag gesteld: **Hoe zat dat nu met die haring? Waarom schrijft ge niet eens een historiek van de visserij en de vis-handel tijdens de bezetting ?**

Even dikwijls heb ik dat geweigerd om vele uiteenlopende redenen. Een historiek moet volledig zijn, moet vol gegevens steken en vooral cijfers. Daar kan men een boekdeel mee vullen en dit zou maar een saai geval worden.

Cijfers, statistieken en gegevens over de vissersvloot vindt men in de uitstekende verslagen die door het Beheer van Zeewezen werden opge-maakt, nog tijdens de oorlog. Biologische gegevens werden neergeschreven door de heer Ch. Gillis (Laboratoriumleider bij de Technische Afdeling). Dit voor het droge gedeelte van een historiek.

Een sfeerbeeld, vlot en levendig, werd geschreven door de Nieuwpoortse letterkundige Juul Filliaert. Deze schets verscheen posthuum in het werk **Nieuwpootsche Geschriften** (Heembibliotheek Bachten de Kupe - 1980). Een paar lichte fouten en overdrijvingen niet te na gesproken, is het een lezenswaardig opstel (Bibl. Ter Cuere).

Volgende redenen voor mijn afwijzing. Ik ben in dienst getreden bij de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie op 1 oktober 1941, en heb de stichting van de **Hoofdgroepering Vis-en Visserijproducten** niet meebeleefd. Ik heb daar gewerkt op drie verschillende niveau's, hetgeen betekent dat ik slechts na achttien maanden kaderlid werd. Ik mis also een totaaloverzicht.

Andere reden : Een historiek, indien ernstig, veronderstelt volledigheid. En dit is het delikate punt. Er was oorlog, bezetting, er was honger en mistevredenheid. En dan waren er de mensen die deze laatste problemen moesten oplossen. Over deze mensen zou ik moeten schrijven, de enen ophemelen, anderen- die trouwens reeds overleden zijn - nog dieper onder aarde stampen. Er waren dezen die een ondankbare taak op zich namen, en er waren de ratten die overboord sprongen. Teruggrijpen naar de minste bijzonderheden gaat ook niet, want het gaat over een periode waarin, naar gelang de omstandigheden, wekelijks nieuwe richtlijnen en verordeningen verschenen.

Laten we alleen de positieve kant bekijken: We hebben goed werk verricht. Het begon allemaal kleintjes, met de enkele kleine vissersboten die hier gebleven waren en wat grotere die in Franse havens waren blijven steken en konden worden gerepatrieerd. Dan kwamen wat mosselen uit Holland en schelpen (wannetjes en spuiters) uit Bouchoute. Met grote inzet werd geleidelijk een uitgebreide vloot uit de grond gestampt. Rechtschaper Filliaert schrijft daarover:

De vloot is zienlijk aangegroeid. Een raar verschijnsel. Men beperkt de bouwvergunningen, maar op alle werven staan booten op stapel of in hun spanten. Steeds worden er nieuwe in de vaart gebracht. In normale omstandigheden zou het stellig een verheugend teeken mogen genoemd. In oorlogstijd doet dit feit bij velen bedenken ontstaan, die deze scheepspolitiek in het raam van een oorlogsschandaaltje plaatsen. De woorden passen trouwens best bij elkaar. De zwendel in bouwvergunningen tiert zo welig als de zwendel in motoren en den zwendel in de haringkoopwaar zelf.

Wat naieve opmerkingen uit de pen van een verstandig man! Zwendel ?
Ik antwoord daarop: **A la guerre comme à la guerre !**

De bevolking hongerde. We moesten een vloot vissersschepen hebben! En dat in een tijd waarin de grondstoffen onvindbaar schenen en het verkrijgen ervan afhing van de bezetter. Als het erop aankomt zijn de Vlamingen planttrekkers. Ge moet het maar kunnen.

Buiten dat zorgde de Corporatie er ook voor dat iedere vishandelaar, roker, inlegger, groot of klein, zijn brood kon verdienen indien hij zijn rechten kon laten gelden. En ik val niet in herhaling als ik daar bijvoeg: maar daarvoor moet er vis zijn !

Natuurlijk waren er in ons midden oneerlijke personen, en ze werden niet alle ontmaskerd zoals het koppel Antwerpse controleurs die samen twintig duizend frank ontvingen per tientonner die ze hielpen buiten de omheining smokkelen te Nieuwpoort. (1 frank per kilo van de reder en 1 frank van de vervoerder). Dit was meer dan mijn jaarloon ! Het ene mag gezegd worden zoals het andere.

Soms bekwam mij de lust om toch iets te schrijven. Dit was dan nadat ik een of ander persoon, hangend aan de toonbank, had horen zeggen:

**Ik heb nooit geen haring gezien.
Het was al voor den Duits !.**

Wel, dan begin ik te steigeren. Laat hem dan Filliaert maar lezen wanneer ik dergelijke gezegden, die ik als persoonlijke beledigingen ervaar, naast mij neerleg.

Nu ben ik bereid toch iets te schrijven, maar dan ook over een tweede tijdvak. Want laten wij dit voor ogen houden: ook na de bevrijding werd het corporatieve stelsel behouden. Het wordt geen doorlopend verhaal want veel is uit het geheugen verdwenen. Maar hetgeen ik vertel staat mij nog duidelijk voor de geest, zeer duidelijk zelfs, na bijna vijftig jaar. Of alles in goede aarde zal vallen betwijfel ik, maar de waarheid heeft haar rechten.

In Nederland, ergens langs een hoofdweg, heb ik een reuzengroot monument

gezien, bestaande uit een naar voor stekende naald. Naarmate men het nadert en voorbijrijdt lijkt de vorm gedurig te veranderen. Dit heeft een verrassend effect. Maar dit bewijst dat er veel waarheden zijn die verschillen volgens de plaats waar men opgesteld staat. De ééne waarheid bepalen blijkt een moeilijke opdracht te zijn zodat het in alle omstandigheden noodzakelijk is, voor ieder logisch denkend mens, eenieders standpunt te eerbiedigen. Eigen ervaringen zijn nog steeds de beste bron, maar hebben het nadeel dat de schrijver zich te veel centraal moet opstellen. Daar kan men niet buitenom.

TOT BETER BEGRIP.

In hetgeen volgt worden enkele gebeurtenissen en toestanden naar voor gebracht die begrensd liggen binnen een tijdspanne van een vijftal jaar. Aangezien de oorlogsperiode, of liever de bezettingsperiode, het meest aan bod komt speelt de **Hoofdgroepering Vis- en Visserijprodukten** hierbij een grote rol.

Men noemde die toen kortweg **De Corporatie**. Ouderen hebben waarschijnlijk nog deze laatste benaming onthouden, jongeren hebben er nooit over gehoord. Daarom enkele woorden uitleg.

Alhoewel België tijdens de 'Drôle de Guerre' nog niet in oorlog was kon men toch stellen dat alhier een oorlogstoestand heerste. Er was mobilisatie, wacht aan de grenzen, vissers hadden af te rekenen met mijnengevaar. Onze regering moest zich in bochten wringen om te bewijzen dat ons land neutraal was. Te Oostende nam dit zelfs een belachelijke vorm aan toen langs weerszijden van de haveningang op een geheimzinnige manier achter schuttingen twee kleine snelvuurkanonnen werden geplaatst die een eventuele Engelse aanval moesten afslaan. Er stond één tegenover het kuraal, het andere aan de oostzijde, aan de 'Halve Maan'.

Onze koopvaardij schepen en ook de vissersboten kregen langs weerszij een grote Belgische vlag opgeschilderd om hun neutraliteit te bewijzen. Deze schepen kregen dus vrije doorvaart. Er werd nog even veel vis aangevoerd en grote partijen werden uitgevoerd naar Duitsland. Deze uitvoer werd verzekerd door twee verschillende handelaarsbonden. Anderzijds was het zo dat de invoer drastisch verminderde en er weldra een tekort aan sommige voedingswaren werd vastgesteld.

Op 27 oktober 1939 verscheen dan ook een besluitwet betreffende de bevoorrading van het land. Hierbij werden straffen voorzien voor degenen die de normale bevoorrading van de bevolking in gevaar brachten. Lees: tegen de zwarte markt.

Toen tijdens, en na de 18-daagse veldtocht, de regeringsleden in troebele omstandigheden uitweken naar Londen werd de bestuursmacht door hen overgedragen op de hiergebleven secretarissen-generaal van de onderscheiden ministeries.

De zware taak de bevolking van voedsel te voorzien en deze **EERLIJK TE VERDELEN** lag op de schouders van Secretaris-generaal Emile De Winter.

Oorlog schept bijzondere toestanden. Er komt gewoonlijk voedselschaarste en dan is het **ieder voor zich !**

Vervolgens zijn er dezen die voordien reeds rijk waren en dezen die het zullen worden, maar daar tegenover staat de overgrote meerderheid van onbemiddelden, van mensen die door de oorlog werkloos zijn geworden en de kleine spaarders en ouderlingen die de eerste slachtoffers worden van abnormale prijsstijgingen.

Moreel gezien moet in oorlogstijd iedereen hetzelfde rantsoen krijgen, maar het is precies dan dat alle moraal overboord wordt gegooid.

Erst das Fressen, dann die Moral.

Het is dus de taak van de overheid om in te grijpen. Eerste vereiste: Orde. Dan eerst kan men beginnen de produktie te stimuleren en ieder het zijne te geven.

Ten einde deze orde te verkrijgen werd door het Ministerie van Landbouw en Voedselvoorziening de **NATIONALE LANDBOUW- EN VOEDINGSCORPORATIE** opgericht. Deze werd onderverdeeld in tien **HOOFDGROEPERINGEN**. Het nummer acht was **HOOFDGROEPERING VIS- EN VISSERIJ-PRODUCTEN**. Deze kreeg de bevoegdheid toegewezen over visserij, groot-en kleinhandel in visserijproducten, bewerking en invoer van vis.

Het belang van deze dienst kon men aflezen van het personeelsbestand dat in het begin uiterst beperkt was, maar zich naderhand uitbreidde naargelang de aanvoer van vis en haring steeg. De eerste diensthoofden, onder leiding van een directeur, waren meestal mensen die in het bedrijf hadden gestaan. Later werden ze vervangen door universitair geschoolden omdat de ingewikkelde administratie de bovenhand kreeg over de praktische ver-richtingen.

Aan de top van de Hoofdgroepering stond een voorzitter. De twee opeenvolgende waren de belangrijkste reders uit Oostende. De eerste was beziel met de vooruitstrevende ideeën die in het begin van de bezetting opgeld maakten. Toen de oorlogsgebeurtenissen een andere wending namen provoceerde hij zijn ontslag. Zijn opvolger nam een ondankbare taak over nadat hij de zekerheid had gekregen dat hij van hogerhand gesteund werd.

Als onderverdeling hadden we: De Produktiedienst, gevestigd te Oostende met een marktleding in iedere haven. Te Brussel waren: Dienst Groothandel, Kleinhandel en Algemene Administratie. De grote verdeelcentra beschikten eveneens over een marktleider.

Te Oostende was de Produktiedienst in het begin van primordiaal belang en werd gedurende de eerste jaren bevoegd geleid door Camille Menu. Hier werd gezorgd voor de vlootuitbreiding, vergunningen tot aankoop van materialen, verdeling van de brandstof en regeling van de aanvoer. Later gingen veel van deze bevoegdheden in andere handen over.

Alles werd geregeld volgens het korporatief stelsel. Er was geen diktatuur van bovenuit, maar wel meezeggenschap. Iedere ingeschakelde groep, reders, verzenders, verdelers, bewerkers en kleinhandelaar, had zijn eigen vakgroepering om de eigen belangen te behartigen.

Wel waren er strenge straffen voor degenen die buiten de schreef liepen.

De hoofdgroepering bezat zijn eigen juridische dienst en administratieve rechtspraak. Voorbeeld van straffen die werden uitgesproken:

D.L.- Kleinhandelaar te Nieuwpoort : Boete van 10.000 frank en definitieve schorsing. Wegens sluikhandel.

B...& Co -Groothandel te Brussel : Boete van 10.000 frank en definitieve schorsing. Wegens sluikhandel en poging tot omkoperij.

S.A. - Kleinhandelaar te Bornem-Branst : Boete van 10.000 frank en definitieve schorsing wegens visaankoop buiten officiële handel.

Dit was het enig stelsel dat toeliet aan iedere belanghebbende uit het visbedrijf het zijne te geven en de regelmatige bevoorrading van de bevolking te verzekeren.

Over bedeling gesproken. Indien men weinig heeft kan men maar weinig weg-schenken. In het begin werden alleen maar de grote centra bedield omdat, zei men, daar de meeste nood was. Dit veronderstelde dat men in de mening verkeerde dat iemand uit een kleine stad beter in de gelegenheid was de boer op te trekken om aan extra-voedsel te geraken. Moreel gezien een verkeerde theorie. Mettertijd werd de aanvoer van vis en garnaal groter langsheen de kust met het gevolg dat in sommige bedeelde centra sommige zaken uit de hand liepen, bijzonderlijk in het Walenland. Stel u voor dat de verdelers aldaar, in het jaar 1942, met hun vis en garnaal bleven zitten omdat de bevolking b.v. geen pladijs of garnaal lustte !

Elders, in het Luikse, waar de gemeenten ook de verplichting was opgelegd voor visbedeling rantsoenzegels in voege te brengen, werd deze maatregel gesaboteerd, met het risico dat als sanctie de bevoorrading kon stopgezet worden. Te Seraing, Jemeppe en Grâce-Berleur werden de kleinhandelaars op het gemeentehuis met hun zegels wandelen gezonden met opmerkingen zoals:

We kennen u niet. - Ik heb met u geen zaken ! En zo meer.

Volgens verslagen die toen werden opgemaakt blijkt dat het met de bedeling van de vis niet altijd 'kosher' was.

In veel centra werd door de grootverdelers vis geweigerd omdat hij er te veel kreeg. Ook visconserven bleven onverkocht in deze hongertijd.

Plaatsen in het Vlaamse land en in de omgeving van de kust, waar traditioneel de echte visliefhebbers wonen, kregen veel te weinig.

Met de massale aanvoer van haring kwam ook een meer soepele verdeelsleutel. Agrarische gemeenten die nooit vis te zien kregen werden verzocht om toch maar haring af te halen op de kust of bij een grootverdelers voor zover ze over vervoer beschikten. Wees a.u.b. zo goed haring te willen eten!

Ook bij de groep 'Groothandelaars- verzenders' was niet alles zuivere koffie, in hoofdzaak bij het toekennen van de aandelen. Zoals in de vooroorlogse jaren de invloed van enkele belangrijke handelaars voelbaar was binnen de ministeries, ook nu wisten ze met allerlei drogredenen het leeuwen-aandeel naar zich toe te trekken. Er zijn zo van die zaken die nooit zullen veranderen.

Haring was geen vis, maar een andere keer wel, naarmate het in hun kraam paste.

De groothandelaars-verzenders van de kust waren verenigd onder de naam van 'Aankoopvereniging'. Alhier bestond enige verwarring rond dit organisme dat steevast 'DE CORPORATIE' genoemd werd. Dit was volledig fout, temeer daar de meeste vissers deze Aankoopvereniging beschouwden als het gezaghebbend deel binnen het systeem. De Corporatie, dit was de Hoofdgroepering met al haar geledingen, was het eigenlijke en enige bestuurslichaam.

De Aankoopvereniging verzond de vis op aanwijzing van de Distributiedienst van de Corporatie die te Brugge gevestigd was, zoals trouwens ook de burelen van de visverzenders. Te Brugge, om de eenvoudige reden dat er vanaf de kust geen telefoonverbindingen waren met het binnenland. De kuststrook was, op dit gebied, morsdood.

Het land was opgedeeld in marktgebieden: Kust- Brugge- Gent- Antwerpen - Luik- Charleroi- Brussel- Bergen. Het toezicht werd uitgeoefend door een marktleider, bediende bij de Hoofdgroepering. Hij regelde de verdeling van de visserijprodukten binnen zijn marktgebied dat meer uitgestrekt was dan de naam laat vermoeden. Zo was ook de gehele provincie Namen onderhorig aan de marktleider van Charleroi.

a

a a

Alles werd in het werk gesteld om de voedselvoorraad te verhogen. Wat de visserijprodukten betreft werd ook uitgekeken naar het buitenland. Soms kwam men voor verrassingen te staan. Zo kregen in 1943 Brussel en Antwerpen elk 100 kg verse zalm. Deze uiterst kleine hoeveelheid deed de verdelers in het haar krabben. Te Brussel werd de honderd kilo verdeeld onder de zes districten en de gelukkigen kregen elk 100 gram tegen afgifte van een zegel. De winst werd verdeeld onder alle vishandelaars van het district op basis van het getal ingeschreven klanten. Zoals men ziet bracht een nietigheid wel een hoop administratief werk met zich mee.

Ook uit Denemarken, visland bij uitstek, werd ingevoerd. Zo noteerden wij in februari 1944 : 20.000 kg zeevis - 2.000 kg zoetwatervis - 3.000 kg forellen - 3.500 kg paling.

Uit Holland kwamen oesters: eind 1943 een 375.000 stuks. Jammer genoeg verdween een gedeelte van dit luxe-artikel op de zwarte markt tegen woekerprijzen en waarschijnlijk in de richting van nog bestaande luxe-restaurants. Deze zweetten water en bloed. Uit dit land kwamen grote zendingen vispastei. Wat daarin zat mag Joos weten, maar een deel van de bevolking vond ze lekker. Mosselpastei kwam uit Denemarken en Holland.

Hier bij ons werden door de conservenfabrieken - die ook moesten leven - aantrekkelijke doosjes met kleine sprot in tomatensaus op de markt gebracht. Veel water en weinig tomatenpuree. Dit was juist tijdens de periode, in 1942 indien ik me niet vergis, dat we brood kregen waarin zoete biet was verwerkt. De combinatie klef zoet brood en tomatensap was walgelijk !

VERZAMELPLAATSEN.

Even een slagje achteruit...

Toen, enkele maanden na de kapitulatie, men op een schuchtere manier er aan dacht de visvangst weer op gang te brengen koesterde niemand al te grote verwachtingen. Er was slechts een klein aantal boten beschikbaar die uiteraard slechts zouden kunnen vissen binnen een zeer beperkte kustzone. Alles was gericht op kleinschaligheid. Het beste bewijs vormt de keuze van de eerste verzamelplaats voor de aangevoerde vis en garnaal te Oostende. De oude stallingen van Pierloot, in de Franciscusstraat, werden geschikt bevonden. De beschikbare oppervlakte was ongeveer zo groot als deze van één enkel pakhuis in de huidige vismijn.

En het was zo dat in de eerste tijd de aanvoer zeer miniem was. De toegestane brandstof voor de scheepjes was uiterst bemeten, er was een beurtregeling voor het uitvaren en het aantal dagen dat mocht gevist worden hing af van de willekeur van de plaatselijke Duitse marineoverheid.

Te Oostende bestond toen nog de leurhandel met viskarretjes. En de mensen hadden honger. Uit een verslag neem ik letterlijk over:

19.11.41: De verkoop op straat geschiedt op wanordelijke wijze. Een tarief hebben de leurders niet. De klanten vechten letterlijk om de vis. Ik heb moeten tussenkomen toen vier of vijf vrouwen zich hadden meester gemaakt van de mand vis en zichzelf be-dienden. De verkoper stond machteloos.

Niet te verwonderen dat er orde op zaken moest gesteld worden van hogerhand. Tussen haakjes: korte tijd nadien werd de leurhandel afgeschaft. De Oostendse visvrouwjes kregen de gelegenheid zich te vestigen 'in iets wat op een winkel geleek'.

De kleine aanvoer liet niet toe de vele winkels in het binnenland regelmatig te bevoorraden. Er waren winkels in het nochtans bevoorrechte Brussel die gedurende weken en zelfs maanden geen enkele kilo toebedeeld kregen. Het was dan ook gedurende deze periode dat het de Hollandse mosselen waren die een hoofdrol speelden. Alles werd op de invoer toegespitst, ook de controlediensten.

Mosselen werden aangevoerd met mosselschuiten vanuit Zeeland. Ze legden aan te Lillo waar de douaneformaliteiten werden vervuld. Tot grote wanhoop van de schippers kregen ze daar elk een controleur aan boord die hen vergezelde tot Antwerpen. De Hollanders hadden maar al te graag onderweg een hoeveelheid mosselen afgezet, maar dit lukte hen dus niet.

Wat de verzamelplaats voor verse vis betreft was Oostende een bijzonder geval. De vismijn was verwoest, en zelfs indien dit het geval niet ware geweest dan nog had ze door ons niet mogen gebruikt worden, want het gehele havengebied aan de oosteroever was in beslag genomen door de Duitse

foto 1 : Stalling van Pierloot in de Sint Franciscusstraat.
Eerste opvang voor vis in 1940.
Op de gevel kan men nog lezen :
Stroo voor bedden- Fourrages.

Marine.

Als aanlegplaats kwam de visserskaai niet in aanmerking. Deze lag open en de bezetters betrouwden de vissers niet. Ze moesten veilig en wel achter de sluizen van de oude handelsdokken.

Toen de vloot zich uitbreidde, voornamelijk na het eerste succesrijk en winstgevend haringseizoen, was de stalling van Pierloot veel te klein geworden en de verhuis gebeurde naar een gedeelte van het oud station. Dit was de ruimte langs de dokzijde waar vroeger de koetsen in en uit reden bij aankomst en vertrek van de reizigerstreinen. Zo bleef het tot, in 1945, de handel weer vrij kwam.

Het spreekt vanzelf dat de massale hoeveelheden haring op de kaaien bleven tot ze opgeladen werden in vrachtwagens of naar het goederenstation werden gevoerd.

In de andere havens kende men deze problemen niet. Nieuwpoort, Blankenberge en Zeebrugge konden de bestaande instellingen gebruiken. Slechts later kregen de boten te Zeebrugge een gesloten dok toegewezen.

Een andere toestand deed zich voor in het haventje van Bouchoute dat op Hollands grondgebied lag, aan de Braakman. Dit haventje is nu verdwenen, maar toendertijd waren er 29 vissersboten met het kenteken BOU. Daar was een Belgische marktleider die de aangevoerde garnaal en schelpdieren in goede banen moest leiden. Wie van ons zich aldaar wilde begeven moest in bezit zijn van een grenskaart, met foto, afgeleverd door de Duitse overheid te Gent.

In de beginperiode stond de haring te Oostende en Nieuwpoort open en bloot langs de losplaats. Zwermen mensen kwamen er op af, met zakjes en met karretjes. Op dit ogenblik was er geen tegenhouden aan. Controleurs stonden machteloos en stelden zich bloot aan een rammeling. Ze genoten geen bescherming. De hoofdcommissaris van politie van Oostende weigerde vlakaf elke medewerking om de orde te verzekeren onder voorwendsel dat hij over te weinig agenten beschikte. Een afsluiting met prikkeldraad was dan ook het gevolg, maar zelfs dit kon het doorgeven van zakjes niet beletten.

De aanvoer van haring werd elk seizoen groter. Het eerste dok was niet ruim genoeg meer, zodat vanaf december 43 ook haring mocht gelost worden in het tweede dok, dat eveneens omgeven werd met prikkeldraad. Dit maakte elk toezicht nog moeilijker. Ook mocht vanaf deze datum geladen worden in het station zelf.

De vissers hadden recht op elk vier kilo vis voor eigen gebruik. Voor de haring was dit voor elk een paander. Nu moet ge onze bootjesjouwers niet leren muilen maken. Ze lieten reuzepaanders vervaardigen zoals we ze nog nooit te zien gekregen hadden, met een inhoud van dertig tot veertig kilo. Ontelbare malen kwamen ze na elkaar buiten met hun 'eerste en enige' paander vol haring. Vrouwen, dochters en verwanten hielpen duchtig mee, voor zover ze in bezit waren van een toegangsbewijs.

Naast vis en haring verkochten sommige vissers in het zwart nog een deel van de hun toebedeelde brandstof aan de boeren. Dit gebeurde natuurlijk slechts tijdens het visseizoen. De maandelijks afgesloten statistieken toonden aan dat sommigen voor een waarde van 5 frank aan brandstof slechts een tegenwaarde van 2 frank vis, of 100 gram aanvoerden. Er werd dus ogenschijnlijk met groot verlies gevist. Wanneer hierover reken-

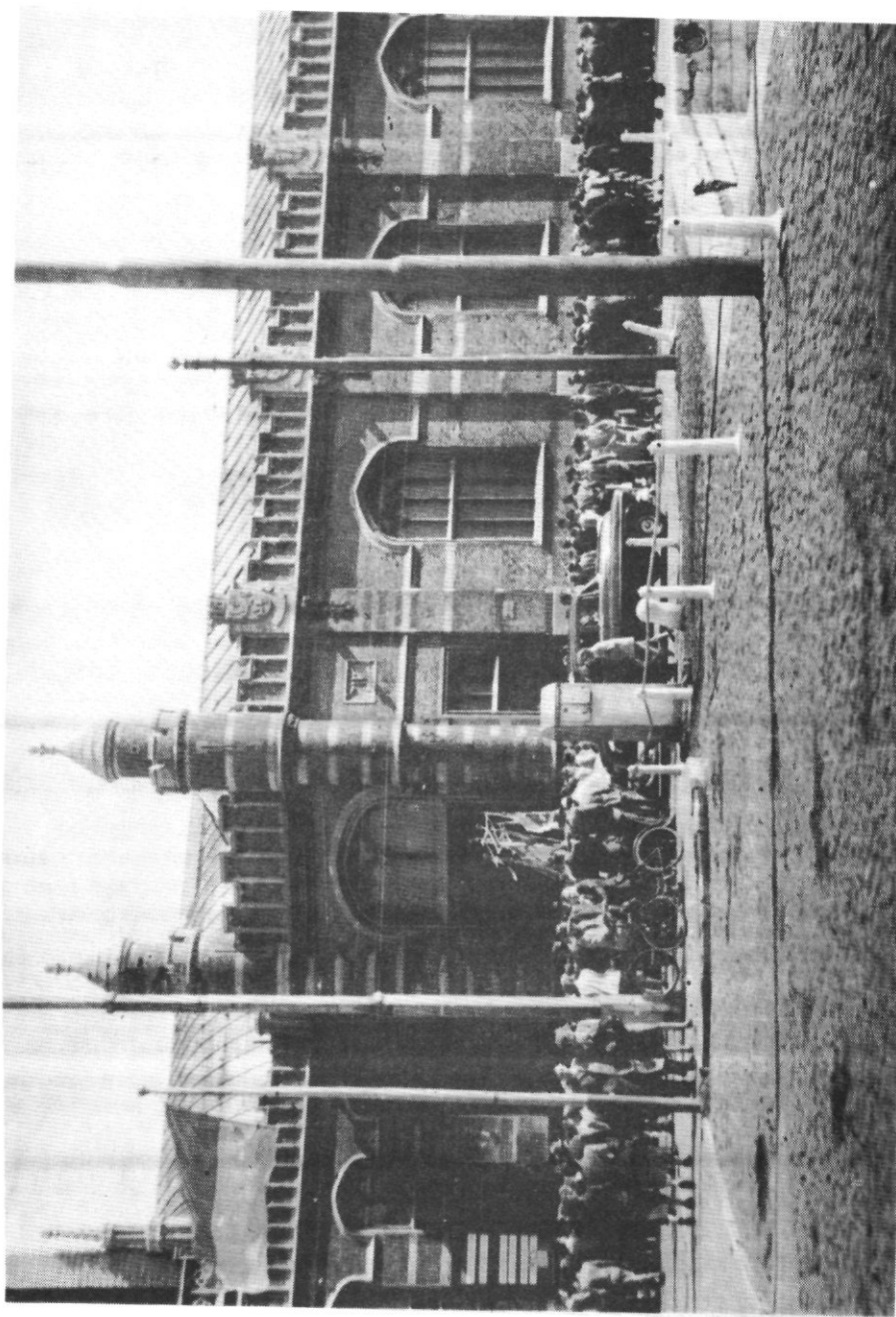

foto 2 : In dit gedeelte van het oud station werd de verse vis afgeleverd tijdens de tweede wereldoorlog.

schap werd gevraagd hadden ze allemaal dezelfde uitleg: We hebben moeten proefdraaien! Hun 'eerlijk' gezicht sprak dat tegen, maar wat kon men daar tegen beginnen?

Wanneer gedreigd werd met sancties, dan liepen ze naar de Duitse havenluitenant om zich te beklagen. Daar kreeg de 'arme visser' steeds gelijk. Zeelieden onder elkaar, begrijpt ge? Over de havenluitenanten die ik heb gekend zal ik nu een woordje plaatsen.

DE HAFENÜBERWACHUNGSTELLE (HÜST).

De Duitse Marine was meester over de haven; dat spreekt vanzelf. Ons zeecommissariaat behield nog een zekere autoriteit over de vissers, maar dan meer inzake de aanmonsteringen. De zeecommissaris en zijn ondergeschikten weigerden echter hun uniform te dragen voor de duur van de bezetting. Was dit om niet verward te worden met de Duitsers, of was het alleen maar een daad van weerstand? Daar kan ik geen antwoord op geven. Wel weet ik dat ze ijverig dossiers opmaakten 'voor na de oorlog'.

Het spreekt vanzelf dat de aangestelden van de Hoofdgroepering in de kusthavens veel kontakten hadden met de Duitse instanties. Ten slotte hing heel wat af van de goede wil van de havenoverheden, en andere. Voor burgerlijke aangelegenheden was het ons ten strengste verboden op hen beroep te doen, ons bij hen te beklagen of hulp te vragen.

Te Oostende had ik kontakt met de luitenant van de 'Hüst'. Deze was baas over de visserij. Ik heb er twee opeenvolgende gekend. De eerste was Lt. Weins. De vissers hadden over hem niet te klagen. Hoe zal ik hem beschrijven? Een knappe vent met konijnnetanden op de onderlip, wat fatterig met de uniformpet steeds zwierig schuin, en wat afstandelijk in zijn houding.

Hij was fel gekant tegen de smokkelhandel die hij waarschijnlijk als 'onduits ongedisciplineerd' achtte. In juni '43 stelde hij een verordening op, in tien punten, ten einde meer orde te brengen op de kaai, en tegen de onwettige verkoop van vis. Deze verordening werd ter kennis gebracht van de Waterschout die op zijn beurt de vissers onderrichtte. Waar vroeger toegangsbewijzen tot de omheining uitgereikt werden door de Waterschout en de Corporatie, zo werden deze voortaan uitgereikt door de Hüst. En hij lachte er niet mee:

'Het doorreiken van pangels door de draden der omheining wordt uitdrukkelijk verboden. Overtreders zullen uit de visscherij gesloten worden of afgemonsterd 'en'. De overtreders zullen volgens de bepalingen van de visserijverordeningen en, in zware gevallen, volgens de strafbepalingen door de Militärbevelhebber uitgevaardigd, gestraft worden.'

Dit klonk allemaal heel streng, maar gevolgen heeft het, voor zo ver ik weet, niet gehad. Tijdens de daaropvolgende dagen werd wat meer fijne vis afgeleverd, maar schone liedjes duren niet lang. Ik heb nooit vernomen dat maar één visser werd gestraft. Ik geloof niet dat Weins het over zijn hart zou gekregen hebben.

De opvolger van Lt. Weins was Lt. Kann. Deze was eenvoudiger in de omgang, en over hem had men kunnen spreken als over 'Nonkeltje'.

Een doodbrave mens die zich de vriend beschouwde van alle vissers. Dit hadden de laatsten gauw door en enkelen misbruikten zijn goedheid om dagelijks bij hem binnen te lopen met klachten over 'de Corporatie', over de controleurs, en dit en dat. Op deze manier had ik dan ook meer kontakten met hem dan met de afstandelijke Lt. Weins. Visser 'Puuptje Roose' een schriel, venijnig ventje was daar klant ten huize. Dit wil niet zeggen dat ik alleen maar op het matje geroepen werd.

Eén voorval wil ik u niet onthouden:

Dit zat zo. Zoals ik elders ook nog zal vertellen was het de afzonderlijke Duitse eenheden verboden op eigen houtje haring af te halen bij onze vissers. Dit was een overeenkomst met de Militärbefehlshaber te Brussel. Nu kwam het mij ter ore dat er regelmatig een militaire vrachtwagen haring kwam laden op het hoekje van de loskaai, tegenaan de Kapellebrug. Daar lag steeds de boot van reder V., uit de Kapellestraat. Juist daartegenover, op de eerste verdieping van het Hotel du Bassin, had Lt. Kann zijn bureel.

Ik moest wel ingrijpen en klacht indienen bij de luitenant. Hij aanhoorde mij welwillend, gezien mijn gelijk. Maar dan gebeurde er iets. De adjunct van Lt. Kann, een jonge kerel die wij 'de witte baai' noemden omdat hij steeds een witte wollen trui droeg, keek net door het venster naar de ingang van de afsluiting waar de militairen de haring aan het laden waren. Opeens wendde hij zich naar mij op een woeste manier en blafte: 'Ge komt hier klacht indienen wegens verkoop aan militairen en ik zie zopas iemand uit de poort komen met een zak haring zonder dat de controleurs hem tegenhouden !

Hij schreeuwde zeer luid en nu ben ik tot mijn ongeluk iemand die soms met de mond te vlugge reflexen heeft. Heel kalm zei ik: 'Ge moet zo luid niet roepen, ik ben niet doof.'. Wittebaai vloog op me toe, ik zag nog even hoe hij zijn voet oplichtte, maar ik was vlugger dan hij. Met drie treden ineens was ik de steile trap af, naar beneden.

Gedurende enkele dagen vermeed ik de Hüst. En dan verscheen Lt. Kann zelf in mijn bureel, met een treiterige monkel op zijn gezicht. 'Hewel, zei hij, we zien u niet meer! '. -En ik: ' Als het is om stamp in mijn achterste te krijgen, dan liever niet.'. Hij schoot in een lach en zei: ' Zo erg moet ge dat niet opnemen.'.

Dit was Lt. Kann. Het was dan ook niet verwonderlijk dat, toen hij na de bevrijding gevangelijk werd weggevoerd, veel vissers hem de hand gingen drukken. Ik heb het niet zelf gezien, maar verschillende getuigen hebben het mij verteld. Ook heb ik vernomen dat hij, na de oorlog, enkele malen te Oostende is teruggeweest.

Ten tijde van Lt. Weins heb ik eenmaal de havenluitenant van Nieuwpoort ontmoet. Deze was toen pas aangesteld en ik moest met hem kontakt opnemen. In een brief beschreef ik hem als ' een goeie, een vaderlijk mens.'. Hij was niet meer van de jongsten. Ik denk dat bij de Duitse Marine, de noordelijke officieren, als zeelui en als mens, een klasse à-part vormden.

Wat mijn andere kontakten met de Duitsers betreft; slechts éénmaal was ik

bij 'Dikke Jef' om een bijzonder heerschap van 'pit en stake' af te helpen. Orders van hogerhand. Net voor mij kwam Willy Deweerdt zijn beklag maken over schade die soldaten berokkend hadden aan zijn huis. Hij werd uitgekafferd op een uitzinnige manier die ook mij deed verbleken. Ik weet nog woordelijk wat Dikke Jef zei, maar dit is hier niet van belang. Toen was het mijn beurt. Komediant Jef was opeens weer kalm alsof er niets was gebeurd...

*

* * *

De havenluitenant had ook de Belgische HIWAPO'S onder zijn bevel. Wie waren die ?

Ik bezit een lijst met namen van 270 mensen uit Oostende en Bredene die na de bevrijding moesten aangehouden worden. Daaronder zijn er onvervalste patriotten wier schip tegen hun zin werd opgeëist om voor de Duitse Wehrmacht te vissen. Ze werden ge-interneerd in het kamp van Sint-Kruis. Op deze lijst vind ik ook namen van mannen die behoorden tot de bewakingsdienst van de vissersvloot. Achter een naam staat het lelijke woord 'Gestapo'. Omdat zulks totaal verkeerd is en de waarheid haar rechten heeft wil ik over deze bewakingsdienst wat uitleg geven.

In het begin werden de vissersboten tijdens het gegroepeerd vissen bewaakt door enkele Duitse militairen. De beste schepen dienden om beurt als wachtboot en waren op zee inactief. Na enkele tijd weigerde de bezettende overheid nog langer dit karwei op zich te nemen, hoofdzakelijk omwille van het gevaar dat de militairen liepen. De Belgen moesten dan maar zelf instaan voor de bewaking en de onkosten op zich nemen.

De 'Hüst', zijnde de plaatselijke Duitse Zeevaartpolitie nam het op zich burgers te rekruteren. Alzo werd een zestal jonge mannen uit het visserskwartier in dienst genomen. De Hoofdgroepering moest alle kosten op zich nemen: loon, kledij, verzekering enz. Omdat ze, zoals gezegd, in het kaaikwartier woonden kende ik hen allen persoonlijk. Tijdens mijn prille jeugd heb ik samen met hen gevoetbald op het Klein Strand. Wat hen aantrok was het loon en de zekerheid niet naar Duitsland gedeporteerd te worden als verplicht tewerkgestelde.

Het feit dat ze een Duitse benaming kregen: 'Hilfwasserpelizei' (HIWAPO) en verplicht waren een soort uniform aan te trekken speelde in hun nadeel en maakte hen vanzelfsprekend in veler ogen verdacht. Voor de Belgische overheid was het natuurlijk 'nemen of laten'. Geen HIWAPO, niet uitvaren! Ten slotte, een ondankbare taak in dienst van de gehele bevolking, vervuld door volksjongens zonder enige bijbedoeling en die er niet aan dachten iemand kwaad te berokkenen.

Dat het bedrijven van de visserij niet zonder gevaar gepaard ging bewijst de lange lijst van ongelukken op zee. Boten liepen op mijnen of werden beschoten door vliegers. Om er maar enkele te vermelden:

1943 - Ø.117 van reder Albert Huys, op een mijn gelopen, 5 doden.

N.141 van Rederij Werbrouck & Fontignies, op een mijn gelopen,
4 doden.

1944 - Het vakblad 'De Vischhandel' schrijft:

Wij vernemen dat de vissersboot 'Z 44-Julien-Edith' eigenaar dhr. Utterwulghe, Baderstraat 1, Heist, is vergaan. De boot vaarde op 14 dezer op haringvangst van uit Nieuwpoort. Op een gegeven oogenblik ontplofte er een mijn in de kor met het gevolg dat de boot zonk. De bemanning kon gelukkig gered worden door een visschersboot der reederij Flandria uit Heist.

1944- 10 april : Door een luchtaanval op Nieuwpoort werden totaal vernield:

N. 6 :	eigenaar Frans Poitiers.
N. 70 :	Asaert René.
N. 21 :	Henri Legein.
N. 29 :	Hendrik Coulier.
N. 37 :	Frans Ghijs.
N. 44 :	Maesen M. en A.
N. 115 :	H. Zwartvaegher.
N. 139 :	Louis Legein.

Werden zwaar getroffen en zonken:

N. 22 :	Coulier Hendrik.
N. 23 :	Rochus Goderis.
N. 72 :	Beschuyt M. en A.

Dit zijn slechts een paar voorvallen om aan te tonen dat de Duitse Marine terecht bezorgd was voor de veiligheid van de eigen manschappen en verkoos het bewakingskarwei over te laten aan de Belgen.

Ook na de bevrijding, gedurende de haringcampagne 1944-45, gingen door mijnontploffingen 6 vaartuigen verloren. Het waren: N. 48 - N. 49.- N. 145 - B. 11 - B. 96 en BOU. 20. Hierbij verloren 18 vissers het leven.

TERUGBLIK: IN DE CHAOS.

Tijdens de meidagen 40 werd de Oostendse samenleving uiteengeslagen. Grote vernielingen hadden het vertrouwde gezicht van de stad voor goed geschonden. De meeste vissersfamilies waren met hun boten vertrokken naar het buitenland, maar velen bereikten hun bestemming niet. Er vielen vele doden te betreuren, have en goed werd verloren, samen met de schepen die werden gekelderd.

In Juli stonden de weekbladen vol nieuws over vluchtelingen die nog in Frankrijk vertoefden. Er waren ook de dodenlijsten die men, ook nu nog, niet zonder huiveren kan nakijken. Dan is het net alsof de wereld gedurende vijftig jaar heeft stilgestaan.

Wat de visserij betreft loopt er tussendoor toch al een berichtje dat op heropleven wijst. Zo werd tijdens diezelfde Julimaand reeds op garnaal gevist vanuit Zeebrugge. De andere havens zouden nog lang lam blijven. De garnaalvangsten waren aanzienlijk te noemen. Tussen 1 en 9 juli was er een aanvoer van liefst 14.800 kg, van 10 tot 16 juli 29.496 kg afkomstig van 96 vangsten. Maar de prijs was laag. Die bedroeg ongeveer 4 fr/kg. Er was namelijk een tekort aan vervoer want de treinen reden nog niet en benzine was schier niet meer te vinden. De garnaal bleef dus in de omgeving van Zeebrugge en Brugge hangen.

Terwijl men enerzijds enkele vishandelaars kon opmerken die meehielpen bij het opruimen van puin waren er anderzijds ook die met een garnaal-handeltje in mineur trachtten een frank te verdienen. Anderen bleken meer vooruitziend. Zo stelde men vast dat twee vooroorlogse vennoten elk afzonderlijk, met één en dezelfde Duitse grootvishandelaar een firma hadden gesticht om in de toekomst handel te drijven. Die Duitser was voor ons geen onbekende want tijdens de 'drôle de guerre' was hij het die belast was met de invoer van vis uit België. (Theodore Stuth -Firma Fischhage- ex- Isacson). Wellicht koesterden zij grote verwachtingen voor de toekomst, met hoop op een monopoliumpositie. Het gaf ons allen een wrang gevoel want op dit ogenblik wist niemand wat de 'nieuwe tijd' ons vishandelaars, zou brengen.

Ook de visserij op de Schelde vertoonde tekenen van bedrijvigheid. Regelmatig werd wat vis verkocht in de stedelijke vismijn van Antwerpen.

Het spreekt vanzelf dat van bij de aanvang sommige besturen alles in het werk stelden om de kustvisserij nieuw leven in te blazen. Maar gedurende de ganse zomer hadden de Duitsers de havens hard nodig voor hun 'OPERATIE SEELÖWE', de invasie van Engeland.

Havens en binnenwaters lagen vol met landingsboten (binnenlanders). Er was ook nog de 'Slag om Engeland' die in alle hevigheid woedde, maar tenslotte uitdoofde als een kaarsje. Maar dit is oorlogshistorie. De massa landingsschepen smolt weg en de vrede was blijkbaar nog niet in zicht. Dit was voor iedereen duidelijk. En dan was het zo ver: Visvangst werd opnieuw toegelaten vanuit de Belgische en Noord-Franse havens, van Zeebrugge tot Normandië. Er waren natuurlijk strikte voorwaarden aan verbonden, en deze waren :

Alleen beroepsvissers, ingeschreven als dusdanig bij het Waterschoutsambt, waren toegelaten.

Alleen de boten die ingeschreven waren vóór 10 mei kwamen in aanmerking. Jollen of open boten waren uitgesloten.

Er mocht slechts gevist worden onder bewaking, en dan alleen wanneer het zicht meer dan 8 km bedroeg. Ook dan mocht men de kring van 1000 m rond de wachtboot niet verlaten.

Men mocht slechts vissen binnen de driemijlszone. absoluut verbod om aan boord te beschikken over een telefoon of radio.

De boten moesten duidelijk alle vereiste kentekens dragen: nationaliteit, haven, seinen die erop wezen dat ze aan het vissen waren.

Men moest er dus niet aan denken schampavie te spelen.

Op dit ogenblik was men bijna aan Nieuwjaar toe. Te Oostende beschikte men over 5 gedekte en 23 open boten (typische scheepjes voor deze haven). Te Nieuwpoort waren er 23 boten die hernummerd werden tussen 1 en 27. Te Zeebrugge telde men 21 vaartuigen, hernummerd tussen 1 en 21.

Te Nieuwpoort werd de vis aanvankelijk geveild in een herberg, hetgeen duidt op het kleinschalige. Toevallig heette deze herberg 'De oude Vismijn.'. Maar na een paar dagen stelde men vast dat dit niet ging en men verhuisde naar de autogarage van Maurice Viaene, in de Sint-Jacobstraat.

De vis werd aangekocht door de plaatselijke handelaars, o.a. Vanelverdinghe en Engel Huyseune. Deze laatste zou zich later nog uitsluitend toeleggen op de haringrokerij. Na enkele maanden bleek ook de garage te klein. Slechts de garnaal kreeg onderdak, de vis bleef op straat.

Tussendoor beraadslaagde de overheid over de bestemming van de aangevoerde visserijproducten. In het land begon de honger zich te doen voelen. Deze eerste oorlogswinter was allerellendigst. De departementen Zeewezen en Landbouw & Voeding, samen met de betrokken vakgroeperingen, beslisten dat de vis diende gezonden te worden naar de plaatsen waar de nood het hoogst bleek. Maar de prijzen waren vrij, en dat zou nog voor wrijvingen zorgen. Ook was er een kern ijverig aan het zoeken hoe het visbedrijf in een enkele groepering kon gegoten worden. De nakende geboorte van een 'Hoofdgroepering Vis' kon men toen reeds vermoeden, al was ze er officieel nog niet. De verkoop was immers nog vrij. De groothandelaars werden verzocht de cijfers van hun rechtstreekse aankopen in de vismijnen kenbaar te maken. Aan alle kleinhandelaars werd een oproep gericht zich bekend te maken indien ze bereid waren voortaan uitsluitend vis te verkopen. Dat alles nog pietluttig was bewijst het feit dat eerst op 31 januari 41 melding wordt gemaakt van de eerste 'grote' aanvoer te Oostende: 2.499 kg, welgeteld !!

Stilaan waren enkele grotere vaartuigen uit Frankrijk teruggekeerd. Het begon al beter te gaan met de aanvoer. In 14 dagen (geen vangstdagen) werd te Nieuwpoort 38 duizend kg vis aangevoerd. Ook het vervoer ging wat vlotter en tengevolge de voedselschaarste stegen de visprijzen steil omhoog. Er waren ook meer gegadigden om een handeltje op te zetten en de vele concurrenten beten elkaar de kop af.

Dit was de Duitse overheid niet ontgaan. Halt ! riepen ze, en prompt legden ze eind februari 41 de visserij stil tot er een prijzenregeling werd getroffen. Op dit ogenblik werd aan de visser liefst tot 69 fr. per kilo voor de haring betaald. Alle hoop werd gesteld op de Corporatie in wording. Deze zou een regeling treffen.

De wanorde op handelsgebied bleef voortduren. Er werd bijgevolg beslist dat slechts een 50-tal opkopers tot de visafslag zouden toegelaten worden. Het vervoer zou collectief geschieden. Dit was een eerste stap naar een definitieve ordening.

Er werden vergaderingen belegd te Nieuwpoort, Oostende en Blankenberge met de plaatselijke overheden en geïnteresseerden. Deze eerste contacten werden gehouden onder voorzitterschap van de Duitse Militaire Verwaltung. Tegenwoordig waren: Reders, vishandelaars, corporatieleider Joris De Rycker, Camiel Menu, Albert Neyts, Aspeslagh, directeur van de Visserijdienst, Eberhardt, inspecteur bij het Zeewezen, Carlier, Waterschout Pros Vandenbergh, griffier Gemeenschappelijke Kas voor de Zeevisserij.

Voor wat de ordening aan de kust betreft werd besloten dat Joris De Rycker de algemene leiding op zich zou nemen, bijgestaan door Camiel Menu voor Oostende en Albert Neyts voor de Oostkust.

Het Commissariaat voor Prijzen en Lonen wilde ook zijn duit in het zakje doen. Zonder enige bevoegdheid namen ze te Nieuwpoort op zekere dag al de aangevoerde vis in beslag, nog voor de verkoop. Ze deden dit in samenwerking met enkele vishandelaars die achteraf de vis onder elkaar verdeelden. Ze wilden ditzelfde grapje uithalen te Oostende, maar daar kon

de tussenkomst van het stadsbestuur - met de burgemeester aan het hoofd - beletten dat het tot een vechtpartij kwam.

Uiteindelijk werd op 30 april 41 in het Staatsblad de oprichting bekend gemaakt van de 'Hoofdgroepering Vis- en Visserijproducten'. Vanaf dit ogenblik waren de vissers verplicht hun vangst af te staan aan de Aankoopcentrale tegen vastgestelde prijzen. De meesten bleven echter

doof. Twaalf boten voeren uit, vier vangsten werden ingeleverd, acht vangsten verdwenen in het niet. Dit gebeurde ondanks een rondschrijven van waterschout Carlier, die hierbij de vissers op hun verplichtingen gewezen had.

Maar ook de Duitsers hielden een oogje in het zeil. Kriegsverwaltungsrat Ortman dreigde ermee de boten stil te leggen van de eigenaars die geen verklaring ondertekenden waarbij ze zich verplichtten hun gehele vangst af te leveren aan de Corporatie. Dit hielp dan min of meer.

Maar niet alles liep goed gesmeerd. Ik heb reeds gezegd dat er te Oostende nog veel garnaalleursters waren. Deze vrouwen genoten van de visbedeling maar ze verkozen de hun toegekende hoeveelheid in zijn geheel te verkopen aan zwarthandelaars, die ze dan tegen woekerprijzen doorverkochten in het binnenland. Zo waren de centen rap verdiend. De vroegere vismijnbestuurders hadden toen nog een vinger in de pap. Vismijncommissaris Louis Reilzen nam het op zich, in naam van het gemeentebestuur, de leursters in het oog te houden zodat de vis terecht kwam in de Oostendse huishoudens.

Op 1 juni 1941 waren er te Oostende reeds 21 overdekte en 43 open boten, alle met motor. Daarnaast waren er nog 24 open zeil- en roeiboten. Deze mochten niet uitvaren.

Er waren ook nog de strandvissers en garnaalkruiers uit Bredene, De Haan, Klemskerke en Vlissegem (dat ook een stuk strand had). Deze moesten hun vangsten afleveren bij Roger Hubrechsen, Golfstraat 35, te Bredene. De verzamelplaats lag vóór het Home Astrid. Hubrechsen was afgevaardigde van de Aankoopvereniging.

Zoals men ziet nam het aantal vissersboten steeds toe, maar ze waren uiteraard van het type 'kustvisserij'. Mensen die ver in de toekomst keken vreesden dat deze vloot van kleinere vaartuigen een te grote omvang zou krijgen zodat in de komende jaren de kustwateren zouden leeggevist worden.

Ook de smokkelhandel tierde welig. Aan het Zeestation was er bestendig controle van de stedelijke politie en soms werden ze bijgesprongen door de rijkswacht. Op donderdag 21.08.1941 werden aldaar verschillende zendingen vis in beslag genomen, voor een totaal van 508 kg gewone vis en 20 kg tong. De bijgevoegde facturen leverden het onweerlegbare bewijs dat er hier tegen woekerprijzen werd verkocht.

Dezelfde week werd voor de zoveelste maal binnengevallen in het bekende smokkelcafé 'CASABLANCA', aan de vismarkt. De gendarmen namen daar 164 kg vis in beslag. Dit waren nu eenmaal de risico's van het bedrijf.

TUSSENSPEL: CONTROLEURS ZIJN OOK MENSEN.

Wees gerust; dit is geen pleidooi voor de controleurs van de Corporatie.

Verre van ! Ik wil alleen enkele herinneringen op papier zetten omdat ze passen in het tijdsbeeld.

Het is ook tijd dat ik hier een woordje plaats over onze controleurs. Deze werden gedurende de oorlog allen over één kam geschoren alhoewel er verschillende controlediensten bestonden. Voor de meeste burgers was een goede controleur een dode controleur.

Onze mensen werden gerecruteerd uit de middens van de werkloze vishandelaars en personen die in het bedrijf werkzaam waren geweest. In het begin telde men er een stuk of zes, gekozen vanwege hun veronderstelde vakken-nis. Hun werk bestond er hoofdzakelijk in handelsregisters, zakencijfers en inrichtingen na te zien van personen die wensten in aanmerking te komen voor visbedeling. Met deze opdracht reisden ze het gehele land af, soms alleen, maar voor grote agglomeraties groepsgewijs. Het waren brave jongens die blij waren wanneer ze ergens (gemeend) hartelijk werden ontvangen en een stukje mochten mee-eten. Soms bleven er prettige herinneringen aan over, alhoewel reizen in die tijd niet altijd meeviel.

Over dat reizen in oorlogstijd kan ik een woordje meespreken, in het bijzonder over treinritten tijdens de winter. Zij die in Oostende woonden kwamen gewoonlijk laat in de avond thuis. In de eerste tijd zagen ze, eenmaal Brugge voorbij, hoe het Duitse luchtafweergeschut in actie was. Boven de kust was alles vuur en vlam. Eenmaal buiten het station mochten ze naar huis rennen terwijl de stukken schrapnell naast hen tegen de straatstenen kletterden. En dan die amechtige stoomlokomotieven die met moeite onder stoom kwamen wanneer het vroom. Eenmaal moest ik van Gent naar Charleroi. Weg en weer. Ik vertrok om 7 uur s'morgens uit Gent, kwam aan te Brussel Zuid om 4 uur in de namiddag, kon daar de trein nemen van 4 uur 10 terug naar Gent. Charleroi, een volgende keer...

In latere jaren werden nog meer controleurs aangeworven omdat de omstandigheden dit vereisten. Maar ze kwamen uit andere middens en waren niet zo vakkundig als deze uit de eerste lichting. Ik heb reeds het geval aangehaald van het tweetal dat zich liet omkopen.

Laat mij even vertellen over enkele brave jongens en hun eigenaardigheden. De hoofdcontroleur was een telg uit een Brugs viskopersgeslacht : Kamiel. De meeste Bruggelingen zijn showbeesten, geboren humoristen wie het volstaat maar eventjes de mond te openen. Tijdens onze vele tochten door het land was de volkse Kamiel de zon in ons bestaan. Het deed ons goed tijdens deze ellendige tijd eens smakelijk te kunnen lachen.

Een tweede controleur, Maurice, woonde eveneens te Brugge. Voor de oorlog was hij, samen met een vennoot, groothandelaar in vis te Zeebrugge. Om een of andere reden, die ik nooit kon achterhalen, viel hij uit de boot om in aanmerking te komen als groothandelaar-verzender. Nochtans was zijn aankoopcijfer hoog genoeg, en dat lag hem dwars. Te pas en te onpas bracht hij zijn probleem naar voor. Ondanks zijn nors uiterlijk, in de hand gewerkt door een mislukt tandenstel in trapjes, was hij een doodbrave jongen. Hij had ook nog een eigenaardige gewoonte. Tussen zijn boterhammen had hij gewoonlijk een plakje gebakken spek, maar dit sneetje bengelde steeds onderaan. Hij wilde ons tonen dat hij het goed had, maar wij vermoedden dat tussen het brood helemaal niets meer stak.

Eens deden ze een rondgang in Brussel om na te gaan of er in de erkende winkels geen smokkelwaar te vinden was. Ze betraden een klein winkeltje ergens in een voorstad, en vroegen de uitbaatster of ze soms vis in huis

had. De vrouw begon te jammeren en kloeg dat ze sedert weken niet het minste klein visje te zien had gekregen. Niettemin gingen ze zien in de keuken. Maurice trok de huisfrigo open en daar vond hij een pateeltje met een kilo garnaal. Dadelijk kwamen zijn frustraties naar boven: En wat is dat ?' vroeg hij. 'Ge zit te klagen en wat moet IK dan zeggen. Meer dan een miljoen zakencijfer en niet bedeed worden. En kijk eens wat IK moet eten !'. Hij haalde zijn pakje boterhammen boven en opende dat voor de vrouw. We kenden sedert een paar weken de boterhammen van Maurice. Zijn vrouw bakte zelf, maar we vermoedden dat het meel dat ze aangekocht hadden vol muizekorrels zat. Muizenvergif ! Het brood stak vol blauwe stippels.

Nu kreeg de winkelierster medelijden met de controleur. Ik zal een bakje koffie opschenken, zei ze. En naderhand zat het tweetal nog een uurtje lang samen om elkaars nood te aanhoren.

Een controleur kon te Brussel ook voor éénmaal geluk hebben. Ze werden eens uitgezonden om een visrestaurant te inspecteren. Over deze gekende zaak werd geroddeld. Ze waren met z'n drieën: Kamiel, Maurice en ook Willy-tje. Zoals gewoonlijk zei deze laatste: 'Ga maar met jullie twee, als er iets is stel ik het proces-verbaal op.'

Het tweetal vond daadwerkelijk een grote tarbot van 5 kg. Ook hier begon de eigenaar te jammeren : stel u voor, messieurs les controleurs, een gekend visrestaurant dat geen vis krijgt ! Wat moet ik doen ? '. De controleurs brachten daarvoor begrip op, en kunt ge nu moeilijkheden maken voor die ene tarbot ? - Allez, patron, 't is goed voor deze keer. Maar niet overdrijven, zulle !

Dit was een pak van het hart van de restauranthouder. Hij kreeg een gulle bui, en gezien het tegen de middag liep, verzocht hij de controleurs plaats te nemen aan een tafeltje, voor het venster. 'Si, si, messieurs les controleurs'. Hij zou hen eens extra verwennen. En dit gebeurde dan ook.

Maar er was Willy-tje die buiten op de stoep heen en weer liep en hen zag zitten. Met allerlei tekens, en het opsteken van drie vingers, wilde hij zijn collega's aan het verstand brengen dat ze de patron moesten zeggen dat ze eigenlijk met drie waren. Dat waagden de anderen niet, ze wilden niet abuseren en deden alsof ze van de pantomime van hun maat niets begrepen. Willy-tje bleef buiten en kon met zichzelf overleggen of het niet geraadzaam was een volgende keer toch ook maar naar binnen te trekken.

Een latere controleur die niet lang gebleven is was een Oostendenaar, een zekere B. Hij werd gestationeerd te Duinkerke tijdens de haringcampagne en genoot daar van het leven op kosten van de vissers waarmee hij zich bevriendde, en ook van de vishandelaars die daar van de geneugten des levens genoten. Na een tijd van stilzwijgen vond B. toch dat hij een teken van leven moest geven. Hij schreef dus een mooie brief naar Brussel, zeggende:

Ik ondergetekende, B. controleur, verklaar hierbij dat er te Duinkerke niet gesmokkeld wordt.

De bazen in Brussel waren ook niet zo onnozel en B. kreeg volgend antwoord:

Gezien er te Duinkerke niet gesmokkeld wordt kunnen wij U ook niet meer gebruiken.

B. is dan zelf begonnen aan een smokkelhandeltje, samen met een vennoot. Hierbij leerden ze genoeg om na de oorlog een zaak op te zetten in de vismijn. Maar na enkele jaren dreven ze weer uiteen. Veel nieuwe vishandelaars die opdoken na de oorlog, en met min of meer succes een zaak opzetten, kwamen uit het smokkelaarsmilieu.

Het was wel eens nuttig controleurs uit te sturen om ergens een kijkje te laten nemen. Er werd ook geladen in het station van Adinkerke, onder toezicht van een groothandelaar uit De Panne. Een man die van nederigheid geen deugd maakte. Maar er kwamen gedurig klachten binnen over het gewicht van de ladingen uit Adinkerke: honderden kilos tekort per wagon. Een paar mensen werden naar ginder gestuurd om eens discreet te loeren hoe men daar te werk ging.

In dit open station vonden ze tientallen mensen uit de streek die uitkeken naar een zakje haring. En ze kwamen terecht bij de juiste man: onze groothandelaar. Nee, hij verkocht geen haring, maar ieder die zich bij hem aanmeldde met de vraag: Menhèère J., hebt ge daar geen haringsje voor mij, kreeg als antwoord: Pak maar, pak maar! Dit vergezeld van een gul gebaar. Als die 'menhèère' er maar bij was. Zoniet vingen ze bot. Menhèère J., voelde zich de koning van Bachten de Kupe. Ze hebben hem toch maar vervangen.

Van Adinkerke gesproken. De trein Adinkerke- Gent stond bekend als de 'botertrein'. Tijdens de winter kon men hem gerust eveneens de 'haring-trein' noemen. Vrachten haring werden er dagelijks meegevoerd. Dit kon niemand beletten, maar er moest toch eens getoond worden dat de viscontroleurs nooit veraf waren. Eénmaal hebben ze dus met man en macht (5 man!) de nodige controle uitgevoerd, op zoek naar de grote hoeveelheden. Maar juist deze dag misliep het. Terwijl ze van wagon tot wagon gingen botsten ze op een drietal feldgendarmen. Het waren niet van die 'Zollwanzen' die 'Scheins' nakeken. Het waren de echte gehelmde beren van venten, helemaal geen lachetaarten, voorzien van een metalen plaat op de borst.

'Was machen Sie hier ?'

'Kontrolle'

'Welche Kontrolle?'

'Heringetransport.'

'Ach so! Kommen Sie mal mit. Wir machen zusammen Kontrolle.'

Kom dat tegen! Corporatiemensen, wie op het hart gedrukt was de Duitsers uit de weg te gaan, moesten tussen feldgendarmen hun taak verrichten. Ze zonken onder de banken van schaamte, temeer daar de Duitsers het grondiger deden dan zij. Gelijk welk pakje haring vloog tegen de grond. Maar stilaan bleef de ene controleur na de andere achterwege, en bij het volgend station verdwenen ze naar links en rechts. Geen 'botertrein' meer voor hen.

Als controleur kon je ook nog andere pech hebben. Zo stonden binnen de omheining te Oostende de marktleider en zijn toegevoegde controleur. Daar verschijnt een onbekende man, waarschijnlijk geen Oostendenaar. Het tweetal klampt de man aan met de vraag of hij soms geen haring wil kopen. Nogmaals, ze kenden de man niet. Maar de vreemdeling kende hen des te beter want het was de onderdirecteur van de Hoofdgroepering, de heer R.

Dat ze nu juist op dit vervaarlijk heerschap moesten vallen. 't Is dat het geschreven stond. De controleur vloog de deur uit, de marktleider had meer geluk. Hij werd gedegradeerd en moest op bureel blijven.

Konden ze nu niet begrijpen dat mensen die dagelijks veel haring kregen van de vissers, deze ook aan de man moesten brengen ?

*

* *

DE VISSERIJ.

Wie het voorafgaande heeft gelezen kan zich nu wellicht een idee vormen over de structuren van het systeem van visbedeling tijdens de bezetting. We hebben echter nog niet gezegd hoe en waar werd gevist. Maar zoals ik reeds bij het begin schreef, heeft de heer Ch. Gillis, van de Dienst Zeevisserij, daarover uitstekende verslagen opgesteld. Bondig en volledig. Ik wil zijn tekst niet tot de mijne maken door deze te herwerken. Liever dan verder maar enkele oorspronkelijke uittreksels overnemen. Het spreekt vanzelf dat we hier de toestand niet van jaar tot jaar op de voet kunnen volgen. Gezien de aanvoer, gepaard aan het stijgend aantal boten, steeds omvangrijker werd kunnen we ons best concentreren op de beste jaren, die zijn 42-43 en 43-44. Deze twee perioden duiden haringseizoenen aan>

Alles wat maar op een boot geleek trok het zeegat in, en wie geen boot bezat probeerde het maar vanop het strand, mits in het bezit te zijn van een vergunning. Alles moest afgeleverd worden aan de Corporatie, maar.... dat ziet ge van hier !

Ouderen, die zich die tijd herinneren, kennen alleen maar het sleutelwoord HARING, en allen delen dezelfde mening : 'De haring was onze redding. We aten er soms driemaal daags. 's Morgens lichtgerookte bakharing, 's middags gebakken verse haring met patatten, 's avonds opgelegde haring'. Een veel gehoorde opmerking was ook: 'De W.C.'s stonken naar haring !.

Nu zijn er wel enkele dwarsliggers die komen vertellen dat die ijle haring geen enkele voedingswaarde had, dat het vetgehalte zero-nul was, en dus praktisch gezien van geen nut was. Allemaal zever, zullen onze mensen, die zich met haring recht hielden, zeker antwoorden. Velen spraken over 'het mirakel van de haring.' Een mirakel was het niet want de uitleg was heel eenvoudig, maar om die mensen tevreden te stellen zullen we maar beamen dat de haring van God gezonden was.

Het was namelijk zo dat de Noordzee tijdens de oorlog veel minder bevist werd en de haring is een van de soorten die zich snel vermenigvuldigen. Eenmaal dat ze gepaard hebben, d.i. kuit of hom hebben afgezet, zijn ze 'ledig of ijl'. Daarom spreekt men van 'ijle haring' in tegenstelling tot 'volle haring'. Op onze kust spreekt men van 'scheeharing'. Deze verzwakte haring komt uitrusten in ondiepe wateren. Dit is dan tussen Nieuwpoort en de monding van de Somme. Het zijn dus de Franse kusthavens in het Nauw van Kales die er het meest profijt kunnen uithalen.

Ondanks de enorme vangsten vermenigvuldigden de haringscholen zich zo

snel in open zee dat er steeds meer en meer verschenen, en ze ook verder en verder langs de Vlaamse kust te vangen waren. Tegen het eind van de oorlog bleven ze op het strand liggen bij wegtrekkende tij. Men hoefde ze maar op te rapen.

Hetzelfde fenomeen herhaalt zich ieder jaar, zo tussen half-december en half-maart.

Voor de oorlog waren de haringconcentraties veel kleiner in verhouding tot de oorlogsjaren, maar ze waren toch een zegen voor de Oostendse middenslagvisserij die grotendeels bedreven werd door ingeweken Pannenaars. Deze vissers werden geboren met een haring in de buik, en dat wil wat zeggen. Wanneer de eerste haring zich in de kustwateren vertoonde werd de visboel (gewoon visgerief) aan wal gezet en vervangen door de haringnetten. Zelfs dezen die op visvangst waren onderbroken de reis en haastten zich naar de thuishaven. Daar was reden toe. Haring vraagt minder behandeling aan boord, de opbrengst is goed want het is niet met de gewone vis dat onze Pannenaars het tot een zekere welstand brachten en zich middenslagschepen konden aanschaffen. Daarbij kwam dat ze om de twee dagen thuis waren, bij moeder de vrouw, met alle buitenkansjes vandien. Zelfs bij slecht weder konden ze even binnenlopen in Kales of Duinkerke. Ook daar was er gelegenheid te over om getroost te worden voor het onverwachte werkverlet, al waren er toen zekere risico's aan verbonden.

De internationale toestand was in die tijd natuurlijk anders. Er mocht binnen de Franse territoriale wateren niet gevestigd worden en de vissers die zich daaraan niet stoorden, gezien de meeste haring juist daar te vinden was, liepen gevaar opgeleid of bij vluchten beschoten te worden. De boetes liepen hoog op en de Fransen schoten met scherp. Daarover verhaalde mijn vader, die visafslager was, graag volgende anekdote:

Er was een reder die stotterde. In het Oostends : 'hakkelde'. Zijn zoon voerde het schip. Deze hakkelde nog meer dan zijn vader. En hij had gevestigd binnen de Franse territoriale wateren. En ze hadden hen beschoten! Een schot door het achterzeil dat de haringvissers opzetten om de boot stabiel te houden.

Zoon riep zijn vader telefonisch op in het bureel van mijn vader, in de oude vismijn. Hij wilde natuurlijk verslag uitbrengen. Verslag ? Vergeet het maar ! Mijn vader die zich behulpzaam naast het telefoontoestel ophield kon heel het gesprek volgen. Gesprek ? Ook dat moogt ge vergeten ! Zoon begon : Be-be-schoten ! Godver,godver,godver...! Vader antwoordde:Mo, Mo...godver,godver,godver!.En de zoon weer: godver...godver! En dan weer de vader, godver...godver ! En dan weer de vader, vijf minuten lang. Van alteratie vonden ze geen woorden, maar dat éne woord konden ze uitspreken zonder haken. En ze verstonden elkaar : Vader was op de hoogte en begreep dat het erg geweest was.Veel duidelijker dan een lang verslag.

Beschoten worden in historisch Vlaamse wateren. Ge zoudt voor minder beginnen vloeken.

Dit was natuurlijk de vooroorlogse tijd. Nu was de toestand sterk gewij-

zigd. We hadden een 'Militärbefehlshaber für Belgien und Nord-Frankreich' en dit vereenvoudigde de netelige kwestie van de territoriale wateren. Deugd voor Eer ! De Belgen mochten vissen binnen de wateren van Nord-Frankreich. Er was trouwens haring genoeg voor iedereen.

Om nog even bij de vooroorlogse ijle haring te blijven. Het zwaarste seizoen vinden we tijdens de winter 1930-31, toen een goede achttien miljoen kilos werden aan wal gebracht. Marcel Poppe, in zijn 'Mannen van de Zee', hecht veel belang aan deze periode, en geeft ook cijfermateriaal, maar glijdt zo snel mogelijk over de oorlogsjaren die op dit gebied van enorm belang waren en vermeldt niet eens dat één haringseizoen drie maal het rendement opleverde van voormelde haringcampagne.

Ch. Gillis brengt in dit verband enkele merkwaardige vergelijkingen, zowel wat hoeveelheid, opbrengst en gemiddelde haringprijs betreft. We mogen ons echter niet vastbijten op het hoofdstuk 'haring'. Er waren nog andere vis- en visserijproducten. Voor de technische gegevens laten we hier even de heer Ch. Gillis aan het woord:

A. KUSTVISSCHERIJ.

In de huidige omstandigheden wordt slechts de kustvisserij beoefend, waaronder 1. Trawlvisserij, 2. Haringvisserij en 3. Strandvisserij.

1. VLOOT EN PERSONEEL.

In januari 1944 telde de kustvischersvloot 323 vaartuigen: 257 scheepjes en 66 open booten. In december 1944 telde ze 313 vaartuigen: 262 scheepjes en 51 open booten.

De ganse vissersvloot was gemotoriseerd en haar drijfkracht ontwikkelde totaal 14.665 P.K., 't zij gemiddeld 46.87 P.K. per vaartuig.

De globale tonnemaat dezer vloot bereikte netto 1.962,3 T. en bruto 5.095,9 T., 'zij gemiddeld 6,79 N.T en 17,45 B.T. per vaartuig.

Het ter zeevisserij-aangemonsterd personeel telde 1087 eenheden, 't zij 4,2 manschappen per vaartuig: 866 dekmannen (732 volwassenen en 134 scheepsjongens en 221 motoristen.

Het is de haven van Nieuwpoort die met 115 vaartuigen 106 scheepjes en 9 open boten, wat de vlootsterkte betreft, de eerste plaats bekleedt, gevolgd door Oostende met 94 vaartuigen: 71 scheepjes en 23 open booten; Zeebrugge met 69 vaartuigen: 67 scheepjes en 2 open booten en Blankenberge met 35 vaartuigen: 18 scheepjes en 17 open booten.

II. VANGSECTOREN.

Zoals de vorige bezettingsjaren bleef de kustzone in drie vangsectoren ingedeeld. De sektor toegekend aan de vissersvaartuigen van Nieuwpoort was gelegen tussen de Fransche grenswateren tot voor

Westende, de vaartuigen van Oostende waren toegelaten in een sektor tusschen Westende en De Haan, terwijl de vaartuigen van Blankenberge en Zeebrugge eenzelfde sector mochten bevisschen: deze strekte van De Haan tot in de monding der Schelde. In principe was de afstand van de kust beperkt tot de territoriale Wateren. Deze grens werd echter merkkelijk overschreden: de Nieuwpoortsche en Oostendsche vaartuigen waagden het tot op 8 mijlen van de kust en de Blankenbergische en Zeebrugsche vaartuigen sleepten hun netten tot in de omgeving van de 'Thornton Ridge' wat meer is dan 15 mijlen van de kust.

Gedurende het haringseizoen echter was de visschersvloot op de gansche kust toegelaten en naar gelang de verplaatsing der haringscholen, was ze af en toe op onze West- of Oostkust samengedrongen.

Tot zover de heer Gillis.

In de kuststrook was er overbevissing. Maar er was een element dat gunstig was voor de vissers. In open zee werd er gedurende de oorlogsjaren minder gevisst, de vis kreeg tijd om te groeien en de soorten die in onze toegelaten zone binnendrongen waren groter dan normaal. Ik wil de vergelijking doortrekken naar de na-oorlogse jaren wanneer opnieuw een intense jacht op haring werd ingezet. Het kwam tot een toestand waarbij gevreesd werd dat deze vis met uitroeiing was bedreigd. De haring werd kleiner van stuk omdat zelfs onvolwassen haringen aan wal werden gebracht.

Men kreeg soms een eenmalige wondervangst te noteren, zoals deze aangevoerd te Zeebrugge op 28.10.1943. Deze bestond uit 2940 kg grote kabeljouw en 2546 kg middenslag, daar waar op hetzelfde tijdstip, het jaar tevoren, slechts een hondertal kg werd binnengebracht.

Men mag echter de STRANDVISSERIJ niet uit het oog verliezen. Deze werd enkel op de Westkust bedreven. Dat is zo een beetje traditioneel. De bedrijvigheid concentreerde zich voor Middelkerke en tussen Oostduinkerke en De Panne. Men stak in zee met roeiboten. Het centrum Middelkerke telde 188 vissers voor 83 roeiboten. De aangevoerde vis en haring diende afgeleverd te worden bij Gerard Lauwereins, in vredestdij visafslager te Oostende.

Tussen de twee andere bovenvermelde vangplaatsen waren er 172 vissers met 62 roeiboten. De aanvoer en de opbrengst was voor de jaren 1943 en 44 practisch gelijk. Meer dan 1000 vangsten brachten respectievelijk 720 duizend en 725 duizend kilos aan wal voor 3,7 en 3,8 miljoen fr. Dit omvat vis, haring en garnaal.

De kustbewoners, die zich blind keken op de zeevisserij, beseften waarschijnlijk niet eens dat er nog zo iets bestond als Scheldevisserij. Ja, die was er toen nog, maar wegens de bevuiling van stromen en rivieren is ze thans bijna volledig opgedoekt. De aangevoerde visserijproducten waren meestal van een andere soort: weinig volwassen haring, maar wel tamelijk veel eenjarige haring, spiering, paling, scharren, bot, mosselen haantjes of kokkels, kreukels, garnaal en krabben. Ook nog een grote hoeveelheid andere vissoorten die men in stromen aantreft. Voor het jaar

1944 gaf dit toch een totaal van 268 duizend kilos. Dit was niet zo heel veel vergeleken met het jaar ervoor (1.587.474 kilo), maar men mag niet vergeten dat 44 het bevrijdingsjaar was en de Schelde slechts in de eerste helft van dit jaar vrij was.

Nu komen we terug naar de HARING. Zoals gezegd hield de scheeharing zich hoofdzakelijk op in de Franse territoriale wateren waar voor de Belgen vangstverbod was. De bezetting bracht nieuwe toestanden met zich mee.

Tijdens het haringseizoen 1941-42 kregen een 40-tal Belgische vaartuigen van de Duitse overheid toelating om vanuit Grevelingen op haring te jagen. Dit haventje kon niet meer plaats bieden. Er werd natuurlijk wat gevestigd voor de Vlaamse kust, maar in deze beginperiode was dit geen specifiek haringgebied. Het rendement was maar zus en zo, en uiteindelijk mochten de vissers uit Oostende en Nieuwpoort vanuit hun eigen haven tot voor Grevelingen vissen. Alleen daar zat de haring dik. De haringdichtheid was nog 'vooroorlogs'. De gouden tijd moest nog komen. In 1940-41 werd slechts 5.000 T. (!) aangevoerd door de toenmalige vloot van 70 schepen. In 41-42 werd het dubbele aangevoerd, waarvan de helft in Grevelingen. Met die 10 miljoen kg waren we al heel blij.

Gelet op de grote uitbatingskosten en de gestegen prijzen van de levensmiddelen werd, af visser een redelijke aankoopprijs vooropgesteld, nl. 8 fr. per kg, dit was acht maal meer dan de vooroorlogsprijs. Ook de verkoopprijzen af/verzender, groothandelaar-verdeler, winkelier, haringroker en inlegger werden door de Corporatie bepaald in overleg met de vertegenwoordigers van de onderscheiden vakgroeperingen. Iedereen kwam goed aan zijn trekken.

In latere jaren, toen men in de haring begon te zwemmen, werden de prijzen vanzelfsprekend aangepast. Hierover volgende gegevens:

Besluit van 4 november 1943 :

af visser : 5,25 fr.

af verzender : 6,15 fr.

aan verbruiker binnen het kustgebied: 8,50 fr.

buiten het kustgebied: 10 fr.

Gerookte haring aan verbruiker: 18,50 fr./per kg.

opgelegde haring: 16 fr/per 500 gr.

Men kan niet beweren dat dit alles duur was. Boter in het zwart kostte toen 400 fr per kg. Een vergelijking gaat niet op, maar toch kan men niet loochenen dat 40 kg haring slechts één kilo boter waard was.

Deze prijsdalingen kwamen maar geleidelijk. Naarmate de vangsten groter werden, en de opbrengsten in veler ogen buitensporig, werden alle winstmarges over geheel de lijn kleiner.

Na de vruchtbare campagne 41-42 dacht iedereen nog, ook visserijexpert Gillis, dat ook de volgende jaren slechts goede resultaten konden geboekt worden binnen de Franse wateren. Maar ze vergisten zich, zoals achteraf zou blijken. In ieder geval, voor het seizoen 42-43 wilde men Duinkerke inschakelen als aanvoerhaven omdat aldaar meer ligplaatsen beschikbaar waren dan te Grevelingen. De meeste Oostendse en alle Nieuwpoortse vissers konden in hun thuishaven blijven. Enkele Oostendenaars, samen met de grootste boten uit Zeebrugge en Blankenberge mochten tijdelijk verhuizen naar Duinkerke. De meest geschikte vaartuigen uit Rouchoute vulden het ge-

heel aan. Sommige van deze Scheldevissers bleven op de kust, na de oorlog.

Meteen kwam het eerste wonderjaar. Laat mij maar dadelijk zeggen dat gedurende dit seizoen 51 miljoen kilos haring aan de Aankoopvereniging werd afgeleverd. Voeg hierbij de niet te schatten hoeveelheid die in het zwart circuit verdween, ook de grote hoeveelheid die aangevoerd werd door de opgeëiste schepen die voor de Wehrmacht visten, en men komt aan een indrukwekkend cijfer.

Ditmaal zaten de scholen haring tot voor De Haan. Het grootst aantal vangsten werd aangevoerd te Nieuwpoort, waar de grootste concentratie van schepen lag. Maar zelfs de achtergebleven kleinere boten uit Zeebrugge en Blankenberge konden een haringje meepikken. In een paar uur werden de boten volgeladen. Bij mooi weer lagen ze vervaarlijk diep in het water. Een geluk dat het weer meeviel. Maar het schip Ø.218 zonk door overlading ! Er kon nog altijd eentje bij...

In optimale toestand aan wal gebracht kon de haring nog in uitstekende staat aan de man gebracht worden. Soms was ze TE VERS. Ge kent natuurlijk dat lolletje over de haring' **die moet een rode kop hebben**'.

Ik kan er niet meer om lachen; daarvoor heb ik te veel meegemaakt. Ik zie nog die kraaien van vrouwen voor me, toen ik zeer jong nog, bestelde in een viswinkel te Doornik. De ene na de andere kwamen ze op me af : **'Chonquainte heraings rouge-tête'**. En dan stonden ze op mijn handen te kijken of ik er geen in hun emmer wierp die nog te vers was om een rooie kop te hebben. Wel, je houdt het soms niet voor mogelijk: Een wagon uit Duinkerke werd te Brussel geweigerd omdat de verdeler overbelast was. Na een paar dagen rondzwerven belandde de vracht te Hasselt. Daar namen ze de wagon in ontvangst en feliciteerden de Aankoopvereniging omdat ze voor het eerst zulke schone marchandies kregen.

De vissers liepen zot van geluk wegens het vele geld dat ze verdienden. Afgunstige tongen beweerden dat ze nu geen bier meer lustten, alleen cognac. En dat er bij hen thuis geen boterpotje op tafel stond, maar wel een teil boter. Dit werd dan rondverteld. Er waren er natuurlijk die van tijd tot tijd de bloementjes buiten zetten, maar dan minder te Oostende dan te Duinkerke. Daar voelden ze zich los.

Er was het geval van deze Oostendse reder: na verloop van het seizoen moesten alle Oostendse schepen in konvooi en onder militaire bewaking naar hun thuishaven terugkeren. Maar op de aangeduide dag ontbraken er twee bemanningen. De anderen bleef niets over dan te wachten en op zoek te gaan naar de verdwaalde schapen. Ze vonden onze reder die het afscheid vierde in grote stijl. In iedere zak een fles champieter, aan iedere arm een liefdadig vrouwmens. Vooraan liep een accordeonist en allen zongen om ter luidst: **It's a long way to Tipperary....'**

Er moet niet altijd mizerie zijn !

Het seizoen 43/44 bracht de herhaling. Tussen 2 december 43 en 18 maart werd 'officieel' meer dan 58.000.000 kg haring aangevoerd voor een bedrag van 305 miljoen.

Opnieuw waren er 50 Belgische schepen die vanuit Duinkerke voeren. Uit Zeebrugge 29, uit Blankenberge 9, uit Oostende 12. Deze laatsten keerden

reeds halverwege Januari terug want de scholen haring zaten voor onze eigen kust. De anderen keerden twee weken later terug naar hun thuishaven, want ook vanuit Zeebrugge kon nu gevist worden. Maar ook dit jaar spande Nieuwpoort de kroon met een gewicht van 37 miljoen kg.

Dit zou zich niet meer herhalen. Op 6 juni 44 kwam de langverwachte landing in Normandïe. Voor wat de gevolgen betreft laat ik hier opnieuw de heer Gillis aan het woord:

IJle haringcampagne 1944-1945.

A. UITBATING.

1. VANGPLAATS EN TIJDSTIP.

Evenals de vorige campagnes werd de ijle haring uitsluitend op de Belgische Kust dicht samengedrongen aangetroffen. Hij verplaatste zich van West naar Oost, zoodat in den aanvang van de campagne de haringvisserij overwegend op de Westkust plaats greep. Echter naarmate het seizoen vorderde schoven de haringscholen Oostwaarts op en het is in de omgeving van den 'WANDELAAR' dat de laatste haringvangsten werden buitgemaakt, vanwaar hij op 28 Maart 1945 omzeggens plotseling spoorloos verdween. Daar liep dan ook de vierde wonderbare ijle-haringcampagne ten einde.

Het ijle-haringseizoen 1944-1945 ving aan op 11 December 1944 en eindigde op 28 Maart 1945. Vergeleken met de vorige seizoenen was het van tamelijken korteren duur; deze van 1943-1944 b.v. ving aan op 2 December en hield aan tot 18 Maart, hetzij 107 dagen, terwijl de laatste slechts 80 dagen duurde. Weliswaar werden sinds 2 December enkele onbeduidende vangsten te Nieuwpoort aangevoerd, echter, moet men ze als gelegenheidsvangsten beschouwen, vermits de eerste noemenswaardige hoeveelheid haring (39.434 kg) enkel op 11 December, dus 9 dagen later, werd aangebracht, zoodat er voor voornoemden datum geen sprake kon zijn van een regelmatige vangst op haring.

II. HAVENS - VLOOT - PERSONEEL EN VANGSTMETHODEN.

Wat onze kusthavens betreft, deze werden door de oorlogsverrichtingen ernstig beschadigd, en voor langen tijd buiten dienst gesteld. Op het oogenblik dat de eerste ijle haringscholen op onze kust verschenen, kon enkel de haven van Nieuwpoort benuttigd worden. De Oostendsche haven bleef tot 12 December voor de vischersvaartuigen ontoegankelijk, deze van Blankenberge tot 17 December en deze van Zeebrugge tot 6 Januari. Tengevolge van zware ontploffingen, die zich op 14 Februari in de haven van Oostende voordeden, werd alle visserij vanuit deze haven wederom tot op 15 Maart onmogelijk gemaakt. De Oostendsche vaartuigen die op het oogenblik van dit voorval op zee waren hevelden naar Zeebrugge over, vanwaar ze, in afwacht-

ing dat de Oostendsche haven terug zou hersteld zijn, ter haringvangst uitvaardden. De vaartuigen die te Oostende geblokkeerd lagen, konden, na een tiental dagen insgelijks Zeebrugge vervoegen. Desondanks werd de uitbating der haringscholen er ten zeerste door belemmerd.

Doordat Duinkerken, gedurende de haringcampagne door den vijand bezet bleef, was het onzen visschers niet mogelijk, zooals het hen gedurende de drie voorgaande campagnes werd toegelaten, de haringcampagne vanuit een Fransche haven mede te maken en zodoende onze vernielde havens te ontlasten. De Franschen die meer dan wij door de aanhoudende bezetting van Duinkerken gestoord waren, kwamen integendeel op onze gastvrijheid aanspraak maken, en niettegenstaande de groote moeilijkheden die daarmee gepaard gingen werden een 25 tal Fransche schepen naar Nieuwpoort overgebracht, die vanuit deze haven de haringcampagne meemaakten. Ook Nederlandsche vaartuigen werden in onze wateren toegelaten en op 17 Februari kwamen 6 dezer schepen hun vangst te Nieuwpoort lossen. Nadien gingen ze hun vangsten rechtstreeks in Nederlandsche havens, nl. te Breskens markten.

Bij den aanvang van de haringcampagne was slechts een klein deel van de Belgische visschersvloot klaar om zee te kiezen, zoodat in December enkel 197 vaartuigen met de haringvisscherij bemoeid waren, terwijl hun aantal in de loop der volgende maanden snel toenam: Januari 256 en Februari 264 eenheden. Totaal waren er 280 Belgische kustvaartuigen die haringvangsten aanvoerden.

De drijfkracht dezer vloot schommelde tusschen 9 en 160 P.K. Gemiddeld bereikte ze 50,4 P.K. per vaartuig.

Het varende personeel telde in December 830 manschappen, in Januari 1048 en in Februari 1047. In het geheel waren 1480 visschers bij de haringcampagne betrokken, hetzij gemiddeld 4,1 eenheden per vaartuig.

Tot zo ver het bondige, maar toch volledige verslag dat door de heer Gillis werd opgemaakt. Meer uitleg hierover verschaffen zou ons verplichten het terrein van de oorlogsgeschiedschrijving te betreden. Voor de toestand in de haven van Oostende verwijs ik naar ons jaarboek 1985 (Oostende 1944-45 - Britse oorlogshaven - F.Gevaert.)

REORGANISATIE (1944).

Tijdens de oorlogsjaren hebben velen gedacht dat, na de bevrijding, de

Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie zou opgedoekt worden. Zodanig was ze verketterd geworden, hetzij door mensen die er belang bij hadden haar imago te besmeuren, hetzij door naievelingen die haar groot nut niet konden inzien.

Iedereen heeft zich daarin vergist, zelfs degenen die zich hadden voorgenomen de organisatie met één pennetrek van tafel te vegen. De regeringsleden uit Londen, die de macht terug naar zich toetrokken, vonden een instelling die bijna perfect op haar poten stond en wier structuren moeilijk voor verbetering vatbaar waren. Vier jaar ondervinding en werken onder bekwame leiding hadden het mogelijk gemaakt dat sommige voedselrantsoenen gedurende het laatste jaar konden verhoogd worden. Welk ander land kon zich daarop beroepen ?

Er was natuurlijk de naam, en deze moest verdwijnen. De briefhoofden konden evenwel nog gebruikt worden gezien de papierschaarste. De hierboven vermelde benaming verdween onder een paar rijen xxx, daarboven typte men 'Ministerie van Ravitailleering', en Hoofdgroepering werd 'Dienst'. Alle personeelsleden bleven in functie, in afwachting dat er gaandeweg kon 'gezuiverd' worden.

Tijdens de eerste weken was er natuurlijk voor ons niets te doen, gezien er geen visaanvoer was. Vanuit mijn bureelvenster op het SS.Pieter en Paulusplein, nr. 7, had ik ruim de tijd om de heen-en-weer marcherende Engelse troepen te zien die werkzaam waren aan de haven. Tweemaal per dag kwamen daar o.a. een compagnie dwergen in uniform voorbij, wellicht in normale tijden circusmensen, hetgeen me inwendig lachend liet denken: 'Nu beginnen ze de soldaten al in twee te snijden.'

We hadden ook ongenode gasten binnen gekregen. Op de verdieping vestigde men een bureel van het 'Geheim Leger'.

Natuurlijk kon het niet bij deze stilstand blijven. We moesten werken aan de toekomst en de overgang van het nog tijdelijk in voege blijvend corporatiesysteem naar de vrije markt voorbereiden. Ik kreeg tot taak rond mij een delegatie van vooraanstaanden uit de vishandel te vormen die contact zou opnemen met de burgemeesters van de verschillende havengemeenten, met de vooroorlogse vismijndirecties en groothandelaars. In mijn delegatie bevonden zich enkele nieuwe gezichten. Overal moesten wij om medewerking verzoeken om aanvoer en distributie weer op gang te brengen. Op zichzelf geen moeilijke taak want wie zou, in de gegeven omstandigheden, wel zijn medewerking kunnen weigeren.

Wat Brugge (Zeebrugge) betreft, bleek alles eenvoudig. Ik heb, zonder delegatie, burgemeester Vandamme ten huize opgezocht en deze ware gentleman zegde mij alle steun toe.

Wat stroever verliep alles in mijn eigen gebied, te Oostende. De leden van de vooroorlogse mijndirectie ontvingen mij op de meest koele manier, alsof het mijn persoonlijke schuld was dat ze gedurende vier jaar de duimen hadden moeten draaien op het stadhuis. Het was ook niet duidelijk uit te maken welke rol ze zouden kunnen vervullen tijdens de overgangsperiode. Maar kom, het ijs was gebroken. (Al zouden ze me later nog vinden !)

Nadien togen we naar Blankenberge waar nog gedurende enkele jaren vissersboten zouden aanleggen. Pas hadden we ons doel bekend gemaakt aan de burgemeester en om zijn medewerking gevraagd, of deze onthutste ons met de scherpe uitval : De vis is te duur ! - De man was hotelier en dacht

slechts aan de eigen rekeningen die hij zou te betalen krijgen. De rest interesseerde hem geen vin, en steeds herviel hij op hetzelfde thema.

Doe voort met zulke gasten....

Het laatste bezoek gold Nieuwpoort. Hierover zal ik wat meer vertellen want bij het betreden van de vergaderzaal was er een plaatselijke vis-handelaar die mij met vlamme ogen bekeek. Hij wist waarom. Ik wist waarom. Beiden hadden we een goed geheugen. De feiten dateerden van de eerste aanvoerdag van het eerste haringseizoen, om precies te zijn : in de kerstweek 1941.

Tot dan toe was de aanvoer van vis eerder gering geweest, maar volgens de verwachtingen moesten we ons voorzien op grote yangsten ijle haring. Alle controleurs van de Hoofdgroepering dienden zich naar de kust te begeven om erover te waken dat de haring de uitgestippelde banen zou volgen. Dus, op deze bepaalde dag vlogen we met zijn allen naar Nieuwpoort. Pas was onze aanwezigheid bekend of daar traden de eerste verklikkers naar voor: Bij die moet ge gaan kijken.... Bij die andere staat een grote hoeveelheid haring op de koer...

Een der aangeklaagden was schepen van de stad Nieuwpoort, een volgende een gekend vishandelaar. Dit alles beviel ons niet al te best. We waren geen stouterikken en bezaten zeker niet de gewenste ingesteldheid. Maar wat wil je ? De verklikkers keken van verre toe. Een van onze groep, Willy-tje, zei: Gaan jullie maar naar binnen. Als jullie wat vinden dan maak ik wel het proces-verbaal op. Om maar te zeggen welke straffe kleppers we wel waren.

Oplettend nagekeken door de aanbrenger besloten we eerst een bezoek te brengen aan de vishandelaar. Er stond daadwerkelijk een partij van 750 kilo haring op zijn koer. In die tijd was dit een opmerkelijke hoeveelheid, en die diende dan ook in beslag genomen te worden. Over het misbaar dat de handelaar maakte wil ik niet uitweiden. Wel wil ik zeggen dat hij toch nog een mand voor zichzelf wilde houden. Toen hij die niet kreeg gritste hij een handvol haringen mee en riep triomfantelijk :
Die zult ge toch niet hebben !

Ik vond het doodjammer dat ik dit moest meemaken want voor de oorlog had ik met die man en diens vrouw goede zaken gedaan. En nu, enkele jaren later, stond ik weer oog in oog met hem. De vergadering verliep vlot, maar na afloop kwam het gewezen slachtoffer voor me staan. Hem kennende als een nijdig manneke verwachtte ik mij aan lelijke woorden, maar hij zag waarschijnlijk niet klaar in mijn positie en wist niet goed hoe mij aan te pakken.

Ge weet wel, begon hij, die haring die in beslag genomen is ? Ja, zei ik bevestigend en tevens vragend. - Weet ge voor wie die haring bestemd was ? Voor de weerstand !! - Dit zeggende keek hij me aan met de doordringende blik van de Bantou-neger die weet dat hij liegt. Zonder aarzelen en onverstoord antwoordde ik : Maar ge moest dat gezegd hebben, hé.

De man keek me enkele ogenblikken onthutst aan, hapte naar adem, en vlamde toen uit: Maar dat mocht ik toen niet zeggen ! - Ja, antwoordde ik, hoe kon IK dat dan in godsnaam weten ?

En daarmee bleef het match nul. Maar het zijn toch dingen die een mens voor goed bijblijven, ook al is dit nu meer dan veertig jaar geleden.

Alles was nu geregeld om een nieuw visseizoen aan te pakken. Opnieuw verschenen scholen haring in steeds dichtere pakken voor onze kust en werd het land regelmatig bevoorraad. Het Ardennenoffensief kwam wel roet in het eten gooien.

We hadden toen aan het hoofd van de ravitaillering een zekere Delsinne, overgekomen uit Londen. De Brusselse dagbladen hadden het lef te schrijven over **le hareng de monsieur Delsinne**, net alsof hij er één poot voor uitgestoken had.

Om bij dood te vallen !

'KURNEL' CAMPBELL - CIVIL AFFAIRS.

We moesten de voorbereidingen voor het komend haringseizoen - het eerste na de bevrijding - reeds vroeg aanvangen. Van hogerhand kreeg ik het verzoek al het nodige te doen om het vervoer per spoorweg opnieuw te organiseren. Het kwam er in hoofdzaak op aan ervoor te zorgen dat er dagelijks minstens vijftig goederenwagons zouden gereed staan in het station. Bij grote aanvoer was dit zeker niet één te veel. Om u te overtuigen wil ik graag kwijt dat tijdens de vorige haringcampanje de verdeler voor het Luikse eens op een dag 29 wagons met elk tien ton haring op de borst kreeg. De man sloeg dubbeltoe ! Met welk wegvervoer moest hij dat allemaal aan de man brengen ? De massa-aanvoer, die van jaar tot jaar groter werd, schiep dergelijke toestanden.

Om deze zaak tot een goed einde te brengen moest ik mij te Oostende wenden tot de 'Civil Affairs' die gevestigd was in het instituut 'Sacre-Coeur', nabij de renbaan, op de zeedijk. Ik moest daar mijn wensen voorleggen aan kolonel Campbell.

De naam was mij niet onbekend. Als zwaarbierdrinker had ik reeds voor de oorlog een voorliefde voor Scotch-ale. Anderzijds was ik ervan op de hoogte dat de meeste Schotten de Campbell's sedert 1746 beschouwen als de verraders van Schotland, na de nederlaag tegen de Engelsen te Culloden. Waarover ik mij trouwens geen zeer hoofd maakte. Met gerust gemoed betrad ik het bureel van de kolonel.

Campbell was een magere Schot die door zijn plunje een wat massiever voorkomen kreeg. Kortom, hij was een type zoals ze er over het Kanaal in serie maken, met smal borstelsnorretje en al. Hier dus helemaal geen verrassingen. Een voorwerp dat mij dadelijk opviel was de pijp waaruit hij rookte en die een aluminium omhulsel had. Zelf pijproker zijnde kon ik de ogen niet afhouden van dit mooie stuk. Zo'n model had ik nooit te voor gezien. Ik was verdeeld tussen bewondering en afgunst.

Ik formuleerde mijn verzoek en gaf hem alle mogelijke bijzonderheden. Nadat ik uitgesproken was en het ook voor hem moest duidelijk zijn dat die vijftig wagons in Oostende moesten zijn tegen de tijd dat de boten gelost werden, schudde de kolonel het hoofd. Dat gaat niet, zei hij. We zullen het zo doen : Wanneer de haringvangers gelost zijn komt ge me zeggen hoeveel haring te laden valt, en dan bestel ik het juiste aantal wagons in Gent.

Had die vent dan niets begrepen ? Ik verzamelde al mijn moed, haalde diep adem, en met de nodige eerbiedige kalmte hernam ik mijn uiteenzetting. En toen hoorde ik voor het eerst zijn schrille, hysterische lach: hi-hi-hi!! Verbaasd slikte ik mijn woorden in, maar alles had maar een paar seconden geduurd. Zijn lach stopte abrupt, hij zoog even aan zijn pijp en bleek bereid nog eventjes te willen luisteren. Maar het werd een discussie: welles- nietes- welles- nietes.

Campbell wond zich op en wilde van geen liefde weten. Naarmate hij zenuwachtiger werd liet hij regelmatig zijn onverwacht schrill gelach horen. Die vent is gek, dacht ik bij mezelf. Hij moet ergens in zijn kop een zandloper hebben die ten gepaste tijde omslaat. Misschien 'shell shock'? Maar wat kon ik met zo iemand aanvangen ?

Tenslotte werd ik inwendig nijdig en kon mij niet weerhouden gevaarlijke woorden uit te spreken : Maar kolonel, zei ik, tijdens de bezetting, onder de Duitsers, heeft deze kwestie nooit problemen opgeleverd. Altijd waren er wagons in overschot, en nu kan het opens niet meer. Dit is toch absurd !

Daarop lachte hij weer, kort en hoog-schrill. Zonder mij een antwoord waardig te achten belde hij zijn liaison-officier en verzocht hem mij buiten te leiden. Het onderhoud was afgelopen en kon als nutteloos beschouwd worden. Terug dus door de gangen van het instituut waar sinds lang de heilige geur niet meer hing van de nonnetjes en ook de echo van de jeugdige stemmen van de kostschoolmeisjes was uitgedoofd.

De volgende dag zocht de liaison-officier mij op in mijn bureel met de boodschap vanwege de kolonel dat ik voortaan ongewenst was en hem niet meer behoefde op te zoeken. Deze Belg was een niet meer zo jonge adjudant die wel een en ander zal ervaren hebben met Campbell. Hijzelf scheen een doodbrave man te zijn die zich tegenover mij verontschuldigde voor zijn komst. Dit had hij helemaal niet hoeven te doen.

Hoe moest ik nu verslag uitbrengen te Brussel, op het hoofdkwartier ? Het viel mee. Ze geloofden me op mijn woord toen ik in geuren en kleuren over de kolonel vertelde en zei dat men met zotten niet kan onderhandelen. De directeur nam het besluit contact op te nemen met hogere instanties.

Het kan zowat een week later geweest zijn toen ik zelf bezoek mocht ontvangen. Voor mijn bureel stopte een legerauto waaruit twee mansen stapten. De eerste was een Amerikaanse majoor, en ik moet zeggen dat ik zelden een flinkere vent had gezien. Ik wil er nog bijvoegen : schone vent. Een echte filmfiguur, groot en kloekgebouwd en op en top een fris, jong gezicht. Maar mijn mond viel open toen ik de tweede persoon in het vizier kreeg. Het was een blonde jonge vrouw in uniform die de auto van de majoor had gevoerd. Ik zie beiden nog voor me staan : het ideale koppel een koppel om uit te kweken !

De majoor kwam eens horen hoe het nu eigenlijk zat met die spoorwagens. Ik behoefde geen tekeningetje te maken. Komt in orde, zei hij flegmatiek. Ik bleef ze nog een beetje aan de praat houden, voor mijn eigen plezier.

De vrouw, een echte schoonheid, bleek een Noorse te zijn. Het speet me werkelijk toen ze beiden vertrokken. Ik gunde ze aan elkaar en in stilte wenste ik hen samen nog veel lange nachten toe.

Hiermee was de kogel door de kerk. We kregen onze wagons en Campbell kon

mijnentwege op zijn schone pijp zijn tanden stukbijten.

later heb ik ook zo'n pijp gekocht.

DE EERSTE AANVOER NA DE BEVRIJDING.

Ook na de bevrijding moest de vissersvloot nog een hele tijd aan de kaai blijven. De Engelsen hadden de haven hard nodig want de oorlog zou nog maanden duren. De geallieerden zaten geblokkeerd tegen het gebied van de grote rivieren in Nederland, en konden onmogelijk vermoeden dat er hen nog een Ardennen-offensief te wachten stond.

Voor onze bevolking was echter de voedselvoorziening primordiaal. De verwachtingen waren te hoog gespannen geweest toen iedereen meende dat het met de rantsoenering zou afgelopen zijn, en de boter- en vleessluizen zouden open gezet worden eens dat de Duitsers vertrokken waren. Een van de ministers van bevoorrading, Moens de Fernig, kreeg al gauw de bijnaam van 'Moens de Weer Niks'. De controlemaatregelen op de voedselbedeling werden scherper toegepast dan tijdens de bezetting.

Het hoeft dan ook geen betoog dat al vlug onderhandelingen werden aangeknoopt met de geallieerde militaire overheid om vaartvergunningen te bekomen. Het was nu precies niet dat men rekende op grote visaanvoer, maar alle baten konden helpen. De tijd ging vlug en men moest rekening houden met het ijle-haringseizoen dat een paar maanden later zou beginnen. De besprekingen op hoog niveau lukten en de dag kwam dat te Oostende opnieuw kon uitgevaren worden.

Vooraf, tijdens mijn wekelijkse zaterdagsreis naar Brussel, had ik een kort onderhoud met onze directeur, Meester Paul Willems. Met deze korrekte man, dokter in de rechten maar achteraf hoofdzakelijk succesrijk toneelschrijver, viel er te praten. Ik hield hem voor dat het best ware indien de eerste kleine hoeveelheid aangevoerde vis te Oostende zou blijven. Ik was de mening toegedaan dat, redelijk gezien, de kustbevolking daar recht op had. Ik wilde tevens vermijden dat in het tegenovergestelde geval, de vis in alle richtingen zou verdwijnen in zakjes en paanders. Mijn directeur ging met mij volledig akkoord, en voor mij was de kwestie afgesloten.

Maar op die bewuste dag, wie verschijnt daar in mijn bureel, geflankeerd door een hoge Belgische officier ? Onze Brusselse onderdirecteur, mijnheer J.R. Deze man is een kennismaking waard.

Van R. kon men zeggen : dat is iemand die steeds op zijn poten valt. Een man van de daad. Een man die nooit hoefde na te denken. Kordaat ! Hij kwam in onze Hoofdgroepering overgewaaid vanuit de Dienst Afvalprodukten en wist niets af van vis. Voor hem echter geen bezwaar. Vanaf de eerste dag ontving hij vakmensen en nam beslissingen alsof hij met een vis in de buik werd geboren. Hij was een grote, massieve kerel met een breed gezicht en ietwat schuine tijgerogen. Anders geen kwade mens, maar onberekenbaar. Ik wil u maar een voorbeeld geven :

Er was ons, produktiehoofd en marktleiders van de verschillende havens, opgedragen er over te waken dat de Duitsers geen vis of haring afnamen van onze boten gezien zij voor hun eigen bevoorrading beschikten over

een kleine vloot opgeëiste vissersschepen. Het was te voorzien dat deze maatregel, genomen in overeenstemming met de bezettende overheid, incidenten zou uitlokken. Persoonlijk weet ik daarvan mee te spreken.

Te Nieuwpoort hadden we als marktleider een mr. R, vishandelaar en reserveofficier in normale tijden, een tenger klein mannetje. Op zekere dag valt hij binnen bij mr. R., bevend van alternatie. Hij bleek ten einde raad. Wat was er gebeurd ?

In zijn ambtsgebied was er een Duitse officier die voor zijn kantonnement regelmatig een hoeveelheid haring kwam ophalen. Recht van de boot. Nadat de marktleider hiervoor op de vingers werd getikt moest deze daar wel een einde aan stellen, maar nu kwam hij R. vertellen dat de officier hem een revolver op de borst had gedrukt ! Ge zoudt voor minder verschieten.

Het verhaal maakte op R. geen indruk.

Heeft hij de haring meegenomen ? vroeg hij.

Natuurlijk !

Ge moest hem dat belet hebben !

Maar dan zou hij mij doodgeschoten hebben !!

Dan laat ge u maar doodschieten...

De marktleider is niet lang meer gebleven. Dit was typisch R. Na de bevrijding verscheen hij iedere dag op zijn bureel te Brussel met een hele grote revolver aan zijn zijde. Voor wie hij angst had weet ik niet. Maar zo heb ik hem aangetroffen : een imposante figuur met zware bruine laarzen, lederen riem en revolver. Ik kon een brede glimlach niet onderdrukken, maar hij bekeek me meesmuilend en met een knikje, alsof hij zeggen wilde : Dat had ge van mij niet gedacht, hé ?

Jawel, jawel, niets van wat hij deed kon mij nog verbazen. En nu stond hij daar in mijn bureel. Ik was het bijna vergeten. We komen de eerste aanvoer bijwonen, zei hij. De minister heeft beslist dat alle vis naar Brussel moet. Dit zal indruk maken op de bevolking.

Zó was het dus. Er moest gezorgd worden voor de galerij. Er moesten bloempjes opgestoken worden. Het moest in de gazet komen. Maar niet met mij ! Gedekt in de rug door mijn overeenkomst met mijn directeur en de schikkingen die reeds waren getroffen, antwoordde ik prompt : **Die vis blijft hier !**

Dat zullen we zien !

Wel ja, we zullen dit zien ! Ik heb een overeenkomst met mr. Willems en daar ga ik niet van af.

De aanwezige officier, afgevaardigd door de hemel weet wie uit de hogere regionen, kwam niet tussenbeide. Ik vermoed dat R. hem op dit ogenblik naar de duivel wenste wegens het gezichtsverlies dat hij leed.

DE EERSTE VIS NA DE BEVRIJDING IS TE OOSTENDE GEBLEVEN.

De opscheppers uit Brussel, minister of niet, bleven in de kou. De volgende aanvoer hebben ze wel gekregen.

Korte tijd later is R. uitgeweken. Naar Bolivië, zei men. Misschien kon hij daar zijn revolver beter gebruiken.

EN OM TE SLUITEN.

Op 10 september 1945 kwam er een einde aan de visbedeling volgens het corporatief stelsel. De handel kwam weer vrij, de afslag in een vismijn (voorlopig de kolenopslagplaats van de firma Legaey, aan de handelsdokken) kon weer in werking treden en de groothandelaars moesten zich een eigen cliënteel zien te verwerven.

Gedurende de oorlogsjaren was de haring 'het manna in de woestijn' geweest. Maar er werd achteraf nooit een woord van dank uitgesproken voor degenen die ervoor hadden gezorgd dat dit manna er kwam. Reders en vissers die goed geld hadden verdiend werden naderhand zwaar belast voor de 'oorlogswinsten' die ze hadden opgestreken.

Wie het plaatjesboek 'de Zeebrugse Visserij' doorbladert op zoek naar gegevens over de oorlogsperiode vindt veel over de exode in 1940. Voor de rest : stilzwijgen . Waarom ?

De recapitulatie van de aanvoer en opbrengst van ijle haring, in onze havens gedurende de oorlog, is duidelijk genoeg:

CAMPAGNES	AANTAL VANGSTEN	GEWICHT	OPBRENGST	GEMIDDELTE GEWICHT	PER VANGST. OPBRENGST.
1941-42	2.383	10.006.791	80.054.328	4.199	33.594.
1942-43	9.165	51.894.746	352.533.395	5.662	38.465
1943-44	9.379	58.119.500	304.954.647	6.197	32.515
1944-45	3.889	31.846.602	167.044.272	8.189	42.953
TOTAAL	24.816	151.867.639	904.587.242	6.119	36.452

Als bijvoegsel aan dit artikel geef ik de lijst van alle vissersboten. Daarbij zijn ook deze uit de Scheldestreek. Deze visserij is nu verdwenen maar aan hun deelname in 's lands bevoorrading mag blijvend herinnerd worden. Deze lijst wil tevens een monument zijn voor alle vissers die hun leven hebben gewaagd, niet alleen om het geld, maar omdat ze door dik en dun in de eerste plaats vissers waren. Velen hebben het niet overleefd en hebben recht op eeuwigdurend eerbetoon.

De gelegenheidsreders lieten schepen bouwen om wille van de grote opbrengsten. Dit hoeft geen voorwendsel te zijn om hen niet te bedanken, want zij hebben er toe bijgedragen de vloot te doen aangroeien.

De opbrengstcijfers zijn de officiële. In beslag genomen boten hebben gevist voor de Wehrmacht. Ze mogen eveneens in de hulde betrokken worden want, hoe dan ook, zouden de Duitsers de nodige haring opgevraagd hebben.

De hoeveelheid die op de zwarte markt verdween is niet te schatten. Speelt geen rol ! Onze vissers hebben ook deze haring aangevoerd en landgenoten hebben ze binnengespeeld. Ik denk niet dat de doorsneeconsument er door werd benadeeld, maar het mocht toch niet helemaal uit de hand lopen.

Veertig jaar na datum denkt men nog terug aan de oorlogsmizerie allerhande.

MAAR ER WAS DE HARING !

EEN JONGE HEISTSE VISSER IN OORLOGSTIJD.

HERINNERINGEN.

Hiernavolgend relaas werd opgenomen op 20 oogst 86. Verteller is de gewezen visser Camille DEVENT, uit Heist, vader van ons medelid Georges DEVENT. Het werd overgeschreven door Richard VERBANCK, die de verteltrant zoveel mogelijk eerbiedigde. De opname van slechts drie kwartier leverde geen moeilijkheden want Camille DEVENT sprak vloeiend en moest naar zijn woorden niet zoeken. Wij danken hem hartelijk voor zijn spontane medewerking.

't Was wel oorlog, maar ik was jong,
en dat was de schoonste tijd van
mijn leven.

C.D.

Ja, in de zomer 40 was er reeds visserij te Zeebrugge en dat heeft geduurd tot, laat ons zeggen tot in oktober, maar hoe dat het dan juist kwam - want de Duitsers wisten altijd entwat - we mochten niet meer vissen. We werden allen t'hoop geroepen op de markt en daar lazen ze een verklaring voor bij dewelke we allen moesten gaan werken op het vliegveld van Knokke, en sommigen op de batterijen. Dat heeft dan zo een maand of vier geduurd, en dan kregen we bericht dat we weer mochten varen. Maar intussen waren er schepen waar het visgerief begon te mankeren, ze hadden omzeggens geen brandstof. Een keer een pulle. Er waren er ook die angst begonnen te krijgen want nu en dan kwam een Engelse vlieger mitrailleren. Ook was er het geld dat mankeerde zodat er velen waren die zegden dat ze daar ook niet slecht zaten, op het vliegveld waar ze een mark per uur verdienden. Ze zegden dus: we blijven waar we zijn. Want ze begonnen ook te baggeren in de haven van Zeebrugge, zodat de baggerboten regelmatig werden beschoten.

We zijn uit Zeebrugge vertrokken naar De Panne in de tijd dat we moesten stilliggen, en dat het altijd 'een aap of een jong' was. Er was een nieuwe havenkommendant gekomen en die vent had niks op met de visserij. Prominenten uit Heist gingen bij hem ten beste spreken om de visserij wat armslag te geven, maar er was geen doen aan.

Maar zoals ik zei: we moesten allemaal gaan werken aan de 'Tarnmatten' (camouflage). Al de vissers zaten in cinemazalen (Cinema Moderne). Grote rollen hollekensdraad werden uitgerold, houtwol werd daarover uitgestrooid en deze moest vastgebreid worden met ijzerdraad. In vierkantjes van 10 centimeter. De camouflagenetten werden dan te Duinbergen door vissers, en anderen, bespuit met verf. Onze vrouwen breidden camouflage-netten.

Iemand kwam op het gedacht te vragen of we niet vanaf het strand zouden mogen uitvaren. Dat binnenzitten was niets voor ons, vissers. Een paar

mensen gaven de raad ons te wenden tot de plaatskommandant van Duinbergen, die een goeie vent was. Ze gingen hem opzoeken met de vraag of ze mochten op garnaalvangst gaan met roeiboten. Het was toen reeds eind oktober geworden en ze dachten eraan dat er ook sprut kon gevangen worden. De kommandant stond dit toe, en toen werd het een geloop om aan roeiboten te geraken. Er lagen wat bootjes van palingvissers in de vaart. Ze werden eruit getrokken en verhuisden naar het strand. In de 'Lac van Heist' waren er eveneens heel wat plezierroeibootjes. We mochten er hebben van de baas met dien verstande dat, indien we wat verdienden, we hem ook een vergoeding zouden geven. Dan op zoek naar visgerief, touwwerk en ankers. Ankers werden door een smid gemaakt. Op zeker ogenblik lagen wel 25 roeiboten op het strand. Er was geen organisatie. Er waren er die te ver in zee roeiden en dan werden de Duitse schildwachten vies. Het was trouwens gevaarlijk dieper in zee te gaan dan de pier van Zeebrugge. Ge werd gepakt door de tij en het is gebeurd dat ze er moesten terughalen die reeds afgedreven waren tot Schonevelt (diep in zee voor de Scheldemonding).

Maar toch foeterde dat niet. Geen haring aan die kanten, en een keer een halve benne schardijn. Soms een beetje wijting, maar alles samen niet genoeg om de kost te verdienen.

Zo werd het reeds december, en toen kwamen er een paar met een nieuw idee op de proppen: 'Moesten we nu in De Panne zitten. Daar zouden we wel haring vangen'. Maar hoe daar geraken? Al roeiende, eerst naar Blankenberge, dan naar Oostende, en dan verderop? De kommandant van Duinbergen was inschikkelijk, maar naar ginder roeien, daar was geen sprake van. 'Mij is het goed, zei hij, maar ge moogt naar andere middelen uitzien en vooraf toelating vragen aan de kommandant van Nieuwpoort. Die is baas over het strand tot De Panne. En daarbij zult ge verplicht zijn daar te wonen'.

We moesten dus eerst woonst zien te vinden te De Panne. Dat ging gemakkelijk want de mensen waren blij te kunnen verhuren. Dan naar de havenkommandant van Nieuwpoort. Voor deze was er maar één probleem: hij wilde geen soldaten afstaan voor de bewaking. Daar moest de kommandant van Duinbergen voor zorgen!

Wij met die complimenten naar Duinbergen. Daar zegt de kommandant: 'Mij goed, maar ge moet die soldaat logeren en hem eten bezorgen. En dat alles op julder responsabiliteit, want als 't mis gaat, dat zal tegen julder schenen waaien. Ik ben goed, en stijf goed, maar ge moet maken dat het in orde is'.

We toonden hem de bewijzen dat we woonst hadden. Maar hoe zouden we de boten verhuizen? Maar als ge iets wilt, dan zouden we van alles vinden. We hadden al gezien dat ze bij de tram van die platte wagens hadden. We hebben die gekregen en hebben de boten daarop vastgemaakt. De tram wilde ons deze wagens verhuren tegen de kosten van de rit Duinbergen - De Panne, met al ons tuig, netten en de santeboetiek mee. We zijn eerst vertrokken met twaalf boots. We waren meestal jonkheiden, ik was 21 jaar, en we moesten zien dat we in De Panne ons plan trokken. Van thuis kregen we wat eten mee. We verzamelden in Heist. Het was winter en daar kwam Piet Smet aan met een stoveke op zijn rug. Hij dacht eraan dat er wel appartementen waren in De Panne, maar dat er daarom nog geen verwarming zou zijn. Het was zo'n klein 'duveltje' dat hij op zijn rug gebonden had.

De tram met de boten was voordien reeds vertrokken en wij kwamen achterna. In De Panne stopte de tran voor een cafe en daar moesten we eerst een teugsje drinken. Het was avond toen we daar wegkwamen. Pietje Smet had in dat cafe gedanst met de bazin, steeds met dat stoveke op zijn rug. En daar was Constant Pauwaert, van Heist, die had een beddezak vol met gerief eveneens op zijn rug gebonden. Het ene eind stak een halve meter uit boven zijn hoofd, het andere eind sleepte over de grond.

En zo zijn we dan begonnen in De Panne. Na enkele maanden was het gedaan met de haring, maar het was geen succes geweest. De bodem was daar te zacht, de ankers die wegzonken konden we schier niet meer bovenhalen. Dat foeterde daar niet erg. In Duinbergen hadden we maar een geul om in te roeien, maar in De Panne hadden we er drie of vier, met die killen of zwems, zoals ze hier zeggen. Dat was een diepte, dan een bank en als er dan een beetje 'passaat' was (aan de oostkust: felle wind) was er te veel zwel. Er zijn boten geweest die omsloegen, en in de put van de winter was dat niks om mee te lachen. Die Duits die mee was, dat was geen zeeman, die snakte naar zijn adem en zei: 'Nu heb ik genoeg gezien, dat gaat hier niet!' We konden hem wel overhalen om te blijven.

Na het verdwijnen van de haring stonden we voor de keuze: Naar huis teruggaan of een andere soort visserij bedrijven. Het was toen reeds maart. We dachten eraan garnaal te vangen. Er waren ook Pannenaars, hier op het strand, en die visten met een 'driefokke'. Dat was een netje van een meter of twee met korijzertjes. Ze smeten een zeil voor de neus van de boot, met een driepikkel eraan. De tij dreef dat zeil vooruit, het net werd overboord gezet en ze deden een trekje van een half uurtje. Maar dan moesten ze over de gedane afstand terug roeien, wilden ze nog een trekje doen.

Maar daar was Snauwaert die zegde: 'We hebben reeds gezien dat ze vanop het strand met lichte kabeltjes, een anker uitzetten en dan met deze kabel het net naar het strand terugtrekken. Dat kunnen we met de boots ook'. We lieten een 'capstantje' maken met twee wrangen. Op het vliegveld van Knokke wisten we duizende en duizende meter lichte kabel liggen. Aan deze kabel hadden vliegtuigen 'zakken' voortgetrokken. (voor schietoefeningen).

We lieten korrestokken van vier meter maken en ook netten van vier meter breed. Daaraan 500 meter draad. Daar stonden de Pannenaars en ze zeggen: 'De Heistenaars zijn weer bezig. Op wat trekt dat?'

We waren het eerst in zee, trokken het net in en hadden meteen honderd kilo garnaal. We hoefden niet te roeien. We lieten onze boot afdrijven met de tij. Aan het eind van de kabel smetem we onze boel in zee en vanop het strand deden we een trek van 500 meter. De Pannenaars hadden maar een kilo of drie elk. Later hebben ze dan gedaan zoals wij, maar hun moeilijkheid was de geschikte kabel te krijgen. Wij hadden er zoveel we wilden in Het Zoute want na de schietoefeningen werd de gebruikte kabel steeds afgekeurd. Hij was zeer dun maar zeer sterk. We hebben goed onze kost verdiend, maar toen we goed in aktie waren kregen we bericht dat we weer mochten varen. Ik ben dan maar terug naar Zeebrugge gegaan alhoewel we allen graag in De Panne waren.

Er werd alzo niet gevestigd tot in het voorjaar 41. Dan werd er stilaan gesproken over de Corporatie. We herbegonnen aan de visserij maar we

voeren niet meer uit op garnaal, maar wel op vis. Deze die het voor het zeggen hadden raadden ons dat aan. Dat was in die tijd Albert Neyts die zelf visser geweest was, en Max Desutter, een vishandelaar. De vis moest afgeleverd worden in het pakhuis van Debra, vanwaar hij verzonden werd. In het pakhuis werd alles gewogen en opgetekend door Jozef Vlietinck die voor de oorlog visafslager was. De knechten van Debra deden de rest.

Gedurende de gehele zomer verging het ons goed. Op woensdag mochten we niet uitvaren want dan waren er schietoefeningen. Er gingen ook soldaten mee als bewakers in zee, maar wanneer hun 'gefreiter' geen goesting had om mee te gaan dan vond hij steeds iets om het uitvaren te beletten. Zo beweerde hij dat er te veel mist was, terwijl wij allen Oostende konden zien liggen. Wanneer we zodoende drie dagen per week mochten vissen, dan mochten we al heel blij zijn. Het eerste jaar hadden we niet meegedaan aan de haringvangst. Maar voor de winter 41-42 ben ik meegetrokken naar Grevelingen, op de Z. 33, CARPE DIEM, van Arthur Vantorre. De eerste dag na onze aankomst heb ik daar voor het eerst in de vaart 'bakees' gezien. (binnenlanders die eens bestemd waren voor de invasie van Engeland.). Die had ik tevoren nooit in Zeebrugge gezien.

Te Grevelingen moesten we achter de sluizen in de vaart liggen. We mochten niet binnen in de haven van Grand-Fort Philippe. We moesten de geule afvaren tot binnen het kanaal. Het was toen een harde winter met veel sneeuw, maar we hebben toch een goede opbrengst gehad. Zeker een miljoen en half. We hadden een van de grootste schepen.

Het jaar daarop zijn we naar Duinkerke geweest, met enkele Oostendenaars en ook boten van Blankenberge. Ik was toen goed twintig jaar oud, en ik was daar lijk een koning. Wie peinst er dan op oorlog ! We hadden veel geld. Dat was vissen en 's anderdaags lossen. In drie uur tijds waren de vangsten van 25 tot 30 duizend kg gelost. Wij lagen in de dok van de IJslanders (dok van de oude IJslandvaarders). Dan was het kleren aandoen en op cafe.

Daar werd regelmatig een goed uitstapje gedaan. De dokken waren afgezet met prikkeldraad en men moest een pasje hebben om binnen te geraken. Maar langs de draad stond het vol vrouwen. De zakjes en het geld werden zo doorgeschoven. Met onze papieren als visser mochten we de stad in, maar om 10 uur moesten we weer aan boord zijn. Het werd wel eens later wanneer we op een patrouille stootten, maar ze herkenden ons aan de haringgeur en dan was alles dik in orde. Trouwens, de Duitsers kwamen zelf bij ons haring afhalen met een karretje, en het was van 'giet er maar een 500 kg in' en 'laat maar zijn, het komt niet op een paar honderd kilos haring. Het ene plezier is het andere waard, en als 't past zullen ze dit ook niet vergeten.'

Niettegenstaande dit hadden de Duitsers een voorkeur voor de Fransen. Er lagen daar zelfs vissersboten uit Bretagne. De Fransen mochten steeds als eerste uitvaren. Zij eerst het sas in, dan de Belgen. De sasmeeester was een Duitser en deze schold steeds op ons, nooit op de Fransen alhoewel deze zich aan geen discipline stoorden. Het was trouwens altijd van 'en avant' en nooit van 'en arrière'. dat kenden ze niet, en uit de weg gaan. Ook de plaatselijke pastoor kwam op zondag op de kaai om aan de Fransen te vragen naar de mis te willen komen. Bij de Belgen gekomen keerde hij zijn kar. Soms namen we een Fransman in dienst om te helpen lossen. Hij werd betaald met haring die hij dan

ging verkopen in een caf  tje, vlakbij.

Het was op 14 december dat we voor het eerst naar Duinkerke trokken. 's Anderendaags werd er reeds gevist en het was meteen volle bak. Op 1 maart zijn we teruggekeerd. Dadelijk vaarden we te Zeebrugge weer op vis, geen garnaal. Er was ten andere niet veel garnaal en voor vis kregen we een veel betere prijs. Garnaal werd niet gewaardeerd. Ook de Duitsers wilden er geen.

We mochten elk een zakje vis meenemen naar huis, maar die vier kilo werd breed opgevat. Aan het hekken stonden steeds van 20 tot 50 mensen om vis af te kopen. We hadden soms veertig kilo vis mee.

Er waren in 't begin niet zoveel schepen te Zeebrugge. Alleen de uitgelezen vissers, of familieleden van de eigenaar werden toen aangemonsterd. Zo zijn er toch veel werkloze vissers naar De Panne getrokken om daar vanaf het strand te vissen. Velen gingen daar wonen met hun gezin. In Zeebrugge en Blankenberge werden ondertussen schepen bijgebouwd zodat stilaan ieder weer vaart kreeg. In 43 vaarden de grootste boten uit Zeebrugge vanuit Duinkerke, de kleineren vanuit Nieuwpoort.

Ik moet zeggen, 't was wel oorlog, maar voor mij was dat de schoonste tijd van mijn leven.

Op het ogenblik van de invasie werden alle vaartuigen van Zeebrugge in het dok gestoken, aan de glasfabriek. Daar zaten ze gevangen. Toen de geallieerden vooruitgang boekten liet men de brug en het sas de lucht invliegen. De vaartuigen konden niet meer naar buiten, ook niet als de Engelsen hier al waren. Toen werd het idee geopperd langs de binnenwateren en de Schelde naar de haven terug te keren. Maar er waren te veel bruggen die nog intact waren en die geen doorvaart toelieten. Van een twintigtal boten werden de masten neergehaald, de stuurcabine afgebroken, en zo zijn ze via Terneuzen en de Schelde weergekeerd. Wij zijn niet meegegaan en ten slotte waren we eerder op onze stukken dan de anderen. Het ging opeens zo snel, volk werd aanvaard, bulldozers werden ingezet door de Royal Engineers en het puin werd vlug opgeruimd. Door te blijven liggen hebben wij de miserie van mast uittrekken en zo meer niet gehad.

Maar toen het haringseizoen aanbrak was Duinkerke nog bezet. Franse en Hollandse schepen visten van hieruit. Wij vaarden vanuit Nieuwpoort of Zeebrugge, naar gelang de omstandigheden.

OFFICIEELE LIJST DER BELGISCHE VISSERSVAARTUIGEN.

OOSTENDE.

Ø. 1	Oscar.	Devriendt Louis.
Ø. 2	Theresia.	Dasseville E-A & G.
Ø. 6	Madeleine-Louis.	Deckmijn R & G.
Ø. 11	Raymond Maurice.	Everaert Camille.
Ø. 14	De Vier Gebroeders.	Verbiest Albert.
Ø. 17	Jean Bart.	Wed. Geselle Jan.
		uitbater: Geselle Rob.
Ø. 20	Pater Reyn.	Aalmoezeniers van de Arbeid.
Ø. 21	Belgica.	Mw Van Hoecke E.
Ø. 22	Julien-Hélène-Maurice.	Everaert I.
Ø. 25	Jacqueline-Yvonne.	Velthof Arthur.
Ø. 26	Césarine.	Maertens Julien.
Ø. 28	Augusta.	Mej. Van Wulpen Aug.
Ø. 29	André-Adrienne.	Germonpré K.
Ø. 35	Irène.	Provost Robert.
Ø. 37	Frans-Emma.	Everaert F.
Ø. 39	Achiel.	Everaert E.
Ø. 41	Charles.	Vandenbrouck F.
Ø. 42	Sonja.	Tratsaert F.
Ø. 45		
Ø. 48	Ginette.	De Weert H.
Ø. 50	Leon.	De Schacht G.
Ø. 51	Mady.	Huisseune A.
Ø. 58	Anna	Declercq Ch.
Ø. 61	Irma (uit de vaart).	Deley Ph.
Ø. 64	Bijou.	Demon V.
Ø. 67	Annie.	Mackelberge R.
Ø. 68	Rosa.	Germonpré M.
Ø. 75	Robert-Raymond.	Dedeurwaerder J. en Mortier L.
Ø. 78	Charlotte.	Verbiest Louis.
Ø. 79	Joseph-Marie.	Peere A.
Ø. 82	Gilberte.	Carton Ch.
Ø. 87	Marie-Isabelle.	Dasseville J.
Ø. 103	Alma.	Dedeurwaerder Julien.
Ø. 107	Jantje.	Willeput H.
Ø. 110	Het Vliegmaschien.	Vercruysse G.
Ø. 111	Emma (uit de vaart).	Van Stechelma Louis.
Ø. 114	Anna.	Vieren Alfons.
Ø. 123	Victorine.	Everaert A.
Ø. 126	René-Guido.	Viaene F. en Provoost O.
Ø. 129	Marcelle-Nelly.	Depaepe Leon.
Ø. 133	Irène Robert	Vanhoorne A.
Ø. 136	Moeder Anna.	Deswelgh F.
Ø. 144	Eugene-Gustaaf.	Smissaert Alfr.
Ø. 148	Louis.	Verburghe A.
Ø. 149	Robert.	Delahaye L.
Ø. 150	Marie.	Pots Frans.
Ø. 151	Nora.	Storme G.
Ø. 165	Sainte Marie.	Vieren H & H.
Ø. 167	Rachel.	Tibbe Ch.

0.169 Tonnie.
 0.170 Anna II
 0.171 Bouten.
 0.174 Andries.
 0.181 Lucienne.
 0.182 Jean-Marie.
 0.183 Micheline-Jeanninne.
 0.188 Louise.
 0.189 Yvonne-Jenny.
 0.195 Albatros.
 0.197 Polydore.

0.201 Jeanne.
 0.202 Zilvermeeuw.
 0.203 Alfons.
 0.205 René (ex Slammat).
 0.207 Maria-Rosalie Denye.
 0.209 Roland.
 0.213 Kurkenzak.
 0.216 Irène.
 0.218 Isidoor.
 0.219 Nautilus.
 0.221 Christiane.
 0.222 Raymonde.
 0.229 Twee Gebroeders.
 0.230 De Meeuw.
 0.233 Betsy.
 0.242 Georgette.
 0.247 Winterhulp.
 0.252 Yvette-Huguette.
 0.257 Adrienne.
 0.258 Vera.
 0.259 Prima.
 0.261 Riguy.
 0.267 Waterlelie.
 0.268 Heilige Aubertus.

0.271 De Vier Gezusters.
 0.273 Madelon.
 0.283 Kapoen.
 0.284 Robert.
 0.294 Rob.
 0.313 Ibis.
 0.321 Alfonsine.
 0.331 Pierre-Marcel.
 0.332 Roland-René.
 0.344 Thérèse.
 0.350 Josephine.

Kooy Adolf.
 De Corte R.
 Van Hoeck Is.
 Versluys A.
 Doeuvre Marc.
 Aspeslagh J.
 Libin H en Laforce F.
 Van Daele D.
 De Bruyne A.
 Ghys M.
 Wwe Pieters L.
 uitb: Pieters Adolf.
 Dutrieux R.
 Heffinck F.
 Coppet A.
 Smeraldy R.
 J. Denye.
 Van Isegem R.
 Viaene F en L. Zonnekeyn.
 Debeen A.
 Jonckheere G.
 Leire A. (vader).
 Wessels P.
 Maes P.
 Brysse G. en A.
 Deckmijn Henri.
 Brepoels Henri.
 Janssens J. en Eyland G.
 Groenvynck E.
 Eyland en Janssens.
 Morphy Edmond.
 De Waele E.
 De Waele E.
 Brepoels Henri.
 Heffinck F.
 Van Beckhoven C.
 uitbaters: Aalmoez. v/d Arbeid.
 Verbiest Laurent.
 Ramoudt Ch.
 Brackman L.
 Vieren H. & H.
 David A.
 Pêcherie à Vapeur.
 Coppet Alfons.
 Van Loocke F.
 Major R.
 Pieters Bernard.
 Vanhesteren en Hoogendijk.

NIEUWPOORT.

N. 1 Ons gedacht.
 N. 2 Roger-Paulette.
 N. 4 Marquerite.
 N. 5 St. Pierre.
 N. 6 Angèle Louis.

Ryssen A. en G.
 Braeckman A.
 Vandenabele G.
 Verbanck A. en J.
 Poitier F.

N. 7 Dorothee.
 N. 8 Nympe des Flots.
 N. 9 Henri.
 N. 10 Special.
 N. 11 Bertha Simonne.
 N. 12 Carnot.
 N. 14 Alexandre.
 N. 15 Charles.
 N. 17 Elisa.
 N. 18 Sacré Coeur de Jésus.
 N. 19 Zeven Broeders.
 N. 20 Robert-Clara.
 N. 21 Martha.
 N. 22 Lucien.
 N. 23 Justine.
 N. 24 Gilbert-Herman.
 N. 25 Itesberghe.
 N. 26 Saint Louis.
 N. 27 Désiré.
 N. 28 Madeleine.
 N. 29 Germain.
 N. 30 Gabrielle.
 N. 31 Hendrik.
 N. 32 Léontine.
 N. 33 Juliette-Simonne.
 N. 34 Irma-Marcel.
 N. 35 Ary.
 N. 36 Mady II.
 N. 37 Lucienne-August.
 N. 38 Angèle-Aline.
 N. 39 Hopende Visscher.
 N. 40 Frans-Henriette.
 N. 41 Arlette.
 N. 42 Vagabond.
 N. 43 Ons Kroostrijk Gezin.
 N. 44 Bella Stock.
 N. 45
 N. 46 Luc.
 N. 47 Gilbert-Nancy.
 N. 48
 N. 49 Marie-Roland.
 N. 50 Marie-Thérèse.
 N. 51 De Drie Gebroeders.
 N. 52 La Lutte.
 N. 53 Goedewil.
 N. 54 André.
 N. 55 Celine.
 N. 56 St Ant. van Padua.
 N. 57 Pierre Jackie.
 N. 58 Damieda.
 N. 59 Amelia Justine.
 N. 60 Florina.
 N. 61 Rafaël-Hubert.
 N. 62 Albatros.
 N. 63 Gaby-Anita.
 N. 64 Rafaël-Magda.
 N. 65 Annie.
 N. 66 Denise-Jacqueline.

Legein M.
 Blondeel M.
 Huysseune R.
 Van den Abeele R.
 Vermote F. en T.
 Jungbluth K.
 Vanden Abeele J.
 Calcoen A.
 Brackman J.
 Weerbroeck en Coulier.
 Verleene L.
 Aesaert R.
 Legein.
 Coulier H.
 Goderis R.
 Coulier R.
 Devey A.
 Maes A.
 Puystiens J.
 Van Hove J.
 Coulier H.
 Van Hove Albert.
 Calcoen A.
 Legein L.
 Desaeever G.
 Jungbluth R.
 Laplasse U.
 Van Wallegem A.
 Ghys F.
 Schoolaert G.
 Verburgh F.
 Vlietinck V.
 Ryckman G.
 Gonzales H.
 Puystiens K.
 Maesen A. & M.
 Ryckman A.
 Cloet M.
 Beyen A.
 Fletser M.
 Legein J.
 Dery O.
 Nyville R.
 Weerbroeck & Fontigny.
 Beschuyt M. en A.
 Ghys I.
 Willaert Louise.
 Lombaert.
 Vyaene L. en M. & Van Houtte.
 Calcoen E. en A.
 Ghys H.
 Baron de Brouwer.
 Vandierendonck en Falley.
 Zinnekeyn L.
 Lycke en Moerman.
 Leenaers Ch.

N. 67	Roger-Willy.	Seys I. en Lingier K.
N. 68	Baltic II.	Brunet A.
N. 69		
N. 70	Liliane.	Nowe M.
N. 71	Anne-Marie-Thérèse.	Savels J.
N. 72	Diane.	Beschuyt M. en A.
N. 73	Roger.	Van de Berghe P.
N. 74	Guido.	Vermoote en Pauwels.
N. 75	Gustaaf-Rachel.	Haerinck L.
N. 76		
N. 77	Albertine.	Pyliser G.
N. 78	Ons Welzijn.	Gebr. Bedra.
N. 79	Jacoba.	Vyaene A.
N. 80		
N. 81		
N. 82	Joseph-Fernand.	Dobbelaere.
N. 83	Leo-Rita.	Devriendt M.
N. 84	Lucienne-Celine.	Cloet Angele.
N. 85		
N. 86		
N. 87		
N. 88	Omer.	Ryssen en Leveke.
N. 89	Regina.	Lehouck J.
N. 90	Suzy-Jean-Marie.	Caupin E.
N. 91	Kleine Frans.	Wydoodt A.
N. 92	Wiking.	Ackx, De Groote, Dobbelaere.
N. 93		
N. 94	Elisa.	Dobbelaere A.
N. 95	Michel.	Vyaene K.
N. 96		
N. 97	Magis.	Debra en Velghe.
N. 98	De Twee Gebroeders.	Verheye R.
N. 99	Jan.	Verheye R.
N.100	Zeester.	Brysse G.
N.101		
N.102	Op Hoop van Zegen.	Dobbelaere E.
N.103	Suzanne.	Fa Lombaert.
N.104		
N.105	Stormvogel.	Vlaming Biem.

BLANKENBERGE.

B. 11	Scarphout.	Soete A.
B. 12	Alles voor U, Jesus.	De Bode E.
B. 13	Victorine.	Goes F.
B. 14	Julia-Denise.	Marrannes L.
B. 15	Victorine.	De Rycker L.
B. 16	Maria Theresia.	Popelier L. en A.
B. 17	Pieter-Willy.	Van Heetvelde.
B. 18	Palyre.	Van Wulpen.
B. 19	Maréchal Foch.	Versteghe A.
B. 20	Marie-Mathilde.	De Coninck.
B. 32	Wami.	Gebr. Tant.
B. 37	Marie-José.	Reingoudt J.
B. 42	Rosa.	Cattoor.
B. 49	Paula.	Ponjaert Valère.

B. 51 Kleine Fernand.
 B. 52 Kompas.
 B. 54 Piet Hein.
 B. 63 Tonny.

Pincket G.
 Huyseune
 Vermeersch E.
 De Bisschop.

ZEEBRUGGE.

Z. 1 Marie-Germaine.
 Z. 2 Marie-Renée.
 Z. 3 Franciscus.
 Z. 4 Delphine-Irène.
 Z. 5 Lucette.
 Z. 7 Gerard-Valentine.
 Z. 8 Albert-Emile.
 Z. 9 Pierre.
 Z. 10 Marie-Henriette.
 Z. 11 St. Antonius.
 Z. 22 Mytillus.
 Z. 23 Edward-Simon.
 Z. 24
 Z. 25 Freddy.
 Z. 26 Lily.
 Z. 27
 Z. 28 Bleuette.
 Z. 29 Richard.
 Z. 30 André-Simonne.
 Z. 31 Pierre.
 Z. 33 Carpe Diem.
 Z. 38
 Z. 39 Henri-Marie.
 Z. 40 Denise.
 Z. 41 De twee Gebroeders.
 Z. 43 Anna-Jacqueline.
 Z. 44 Julien-Gustaaf.
 Z. 45 Jan-Marie.
 Z. 46 Constant-Nera.
 Z. 47
 Z. 48 Carlo.
 Z. 50 Petit Bout.
 Z. 53 Gilbert-Robert.
 Z. 57 Maddy.
 Z. 58
 Z. 59
 Z. 60 De Drie Gebroeders.
 Z. 61 Mathilde-Eugenie.
 Z. 62 Lydie-Suzanne.

Neyts A.
 Soc.d'Armement.
 Couwijzer.
 Vantorre L.
 Gheselle K.
 Savels L.
 Verrecas A.
 Van Wynsberghe.
 Savels P.
 De Vliegere.
 Wwe Dentant.
 Vantorre F.

Utterwulghe.
 Willekens L.

Reyzerhove.
 Vandierendonck.
 Cattoor H.
 Vantorre J.
 Vantorre.

Vantorre H.
 Latruwe P.
 Vantorre J.
 Vantorre R.
 Utterwulghe J.
 Ghezelle J.
 Desmedt en Pauwaert.

Vlietinck en Paye.
 S.A.d'Armement.
 De Groote G.
 Vandierendonck

Dobbelaere J.
 Cattoor F.
 Everaert P.

ANTWERPEN.

A. 1
 A. 2
 A. 3 Boby.
 A. 4
 A. 5

Fontijn Frans.

A. 6	Esperanza.	Bakker Frans.
A. 7		
A. 8		
A. 9		
A. 10	Gaby.	Verlinden Jan.
A. 11	Tonny.	Heus Jozef.
A. 12	Arabe.	Van Broeck Herman.
A. 13	Times.	Saeys Albert.
A. 14		
A. 15	Tolhuis II.	Lenaerts Gustaaf.
A. 16	Tijl.	Engelbeen E.
A. 17		
A. 18		
A. 19		
A. 20	Flor.	De Breucker Flor.
A. 21	Marie.	Meyers Jaak.
A. 22	Mappe.	Ureel Emiel.
A. 23	Alice.	Claessens Gustaaf.
A. 24	Bliksem.	Ganses Leonard.
A. 25		
A. 26		
A. 27	Flandria XI	Van Marcke Armand.

BERENDRECHT.

BDR 1	Johanna.	Vidal Jozef.
BDR 2	Frans.	Lathouwers Frans.

DOEL.

D. 1	Petrus.	Rammeloo J.
D. 2	Erna.	Herman Eugene.
D. 3		
D. 4	Overzetter I.	Loekefeer Frederik
D. 5	Clementine.	Van den Bossche Fr.
D. 6	Gustaaf.	Verhaegen Aimé.
D. 7		
D. 8	Sint-Pieter.	Van Malder H., Van Oostal A.

KIELDRECHT.

K. 1	5 Gebroeders.	Praet Albert.
K. 2	Sylvia.	Praet Richard.
K. 3	Stephanie.	Praet Petrus.
K. 5		

LILLOO.

L. 1	Sampan.	Geubelle August.
------	---------	------------------

L. 2 Trondheim.
L. 3 Jan.
L. 4 Petit Bout.

De Lee Gustaaf.
Joos Emiel.
De Lee Florent.

MARIEKERKE.

M. 1 Bol.
M. 2
M. 3 Ara II.
M. 4 Emma.
M. 5
M. 6 Visscher.
M. 7
M. 8
M. 9
M. 10 Corneel.
M. 11 Karel II.

Van den Bossche Hendrik.

Saeys Pieter.
Huyck Frans.

Van den Bossche Louis.

Verheyden Corneel.
Maes Jan.

BOEKHOUTE.

BOU. 1 2 Gebroeders.
BOU. 2 De Jonge Gerarda.
BOU. 3 Frans Helene.
BOU. 4 De Enige Zoon.
BOU. 5 Elisabeth.
BOU. 6 Julien.
BOU. 7 Jonge Ernest.
BOU. 8 Zeemeeuw.
BOU. 9 Petrus.
BOU. 10 Noëlla.
BOU. 11 De Eenige zoon.
BOU. 12 Stephanie.
BOU. 13 Drie Gebroeders.
BOU. 14 Alice.
BOU. 15 De Jonge Zoon.
BOU. 16 Emma.
BOU. 17 Firmin.
BOU. 18 Kloet.
BOU. 19 Lisa.
BOU. 20 Cecile.
BOU. 21 Remi.
BOU. 22 Adriana.
BOU. 23 Marie.
BOU. 24 Roger.
BOU. 25 Albert.
BOU. 26 Celina.
BOU. 27 Intrépide.
BOU. 28 Zwerver.
BOU. 29 Anna.

Quataert Constant.
Schatteman.
Everaert Emiel.
Verschraegen Karel.
Verschorren Desire.
Rammeloo Alfons.
Plog Ernest.
Teirlinck Hendrik.
Verschraegen Kamiel.
Bral Leonard.
Van Wynsberghe Henri.
Stuyvaert Rene.
Cambron Seraphin.
Van Hevele Th.
Tornoey Petrus.
Rammeloo Alex.
Schatteman Th.
Vervack Raymond.
Geirnaert Prosper.
Quataert Alexander.
Van der Slijpe C.
Van Wynsberghe Jul.
Vervanck Adolf.
Cambron Frans.
Gilson Albert.
Bral Jan.
Van Cuyck Paul.
Rammeloo Remi.
Schatteman Lievin.

RUPELMONDE.

R. 1 Silani.
 R. 2 Petit Rapide.
 R. 3 Twee Gebroeders.
 R. 4 Twee Gebroeders II.
 R. 6 Kamiel.
 R. 7 Maria.
 R. 8 Stef.
 R. 9 Paulus.
 R. 10 De Meeuw.

De Souter Leon.
 De Souter Alfred.
 De Souter Andre.
 De Souter Celestin.
 De Souter Victor.
 Van den Troost Ben.
 Buytaert Frans.
 Bolle Guillaume.
 De Souter Fr.Xavier.

ZANDVLIET.

ZV. 1 Leopold.
 ZV. 2
 ZV. 3 Negen Gezusters.
 ZV. 4
 ZV. 5 Fide-Deo.
 ZV. 6
 ZV. 7 Albatros.

De Dooy Ben.
 Schroeyers Alfons.
 Schroeyers Gebroeders.
 Van Uffelen Petrus.

BRONNEN.

- Eigen herinneringen en documentatie.
- Het vakblad van de Dienst 'Handel en Distributie': 'De Vischhandel'.
- De verslagen opgemaakt tijdens de oorlog door de Dienst voor Zeevisserij, in hoofdzaak door de heer Ch. Gillis.
- Het Visscherijblad- 1940 en 41.
- Voor een paar anekdoten dank ik Jef Klausing.
- Bandopname: de heer Camille Devent , uit Heist.

*

* *

Mijn artikel was reeds geschreven toen ik een nieuw-verschenen boekje in handen kreeg :**Haring en Sprot in Drijf- en Stroopnet.**

geschreven door Willem Lansweert en Jef Verbanck, met bijdragen van Jacques Beun en R. Vandenberghe.

Hierin wordt wel een bladzijde gewijd aan de haringvisserij tijdens de laatste oorlog. Zelfs uitdrukkingen, eigenlijk gemeengoed, die ik heb gebruikt vindt ik erin terug. Dit betekent dat wij over een paar punten op dezelfde golflengte zitten.

Het werk kan ik ten zeerste aanbevelen aan diegenen die meer wensen te weten over sprot en haring, en meer bepaald over de manier van vissen. De verschillende vangmethodes worden hier haarfijn uit de doeken gedaan door mensen van het vak. Alles wordt verduidelijkt met tekeningen. Ons medelid Georges Devent zorgde voor het fotomateriaal.

(Bibliotheek TER CUERE.

foto 3 : Belgische kustverdediging aan het Kursaal,
hier in handen van de Duitsers.

DE AANSTELLING VAN EEN POLITIECOMMISSARIS
TE BREDENE IN 1803.

Mei 1803. Na een kortstondige vrede tussen Engeland en Frankrijk herneemt Napoleon Bonaparte zijn voornemen Engeland binnen te vallen. Met het oog daarop besluit hij in juli van datzelfde jaar langsheen de kust militaire kampen in te richten. Aan onze kust wordt onder leiding van generaal DAVOUT het kamp van Brugge geïnstalleerd. Zo'n 25.000 man vinden onderdak in barakken, omheen Oostende opgesteld. Een groot deel daarvan bevindt zich op het grondgebied van Slijkens, dat deel uitmaakt van de landelijke gemeente Bredene.

Dat het onder zo'n groot aantal manschappen niet steeds koek en ei was, kunnen wij gerust aannemen. Vechtpartijen, diefstallen en dergelijke meer zullen wel aan de orde van de dag gebleken zijn. De legerleiding die met de organisatie van het kamp en met de voorbereidingen tot de landing in Engeland al zeker de handen vol had, kon zich nauwelijks inlaten met de nodige politiemaatregelen voor het handhaven van orde en rust in en om het kamp. Ook het aangekondigde bezoek van de Premier Consul eiste speciale veiligheidsmaatregelen. Een aanslag op de Consul was immers niet denkbeeldig.

Op 13 november 1803 (21 brumaire Jaar XII) antwoordt de burgemeester van Oostende op een schrijven van generaal DUMAS, conseiller d'Etat en hoofd van de generale staf van het ' Kamp van Brugge ', waarbij deze laatste hem vraagt om spoedig een politiecommissaris te Slijkens te installeren.

Dit schrijven, gericht aan de burgemeester van Oostende, werd niet teruggevonden.

Burgemeester Thomas BLAKE brengt de generaal op de hoogte dat het niet in zijn bevoegdheid ligt, aan zijn vraag tegemoet te komen. Toch stelt hij Olivier VAN OVERBEKE voor.

Al dezelfde dag, na het negatieve antwoord van de burgemeester, richt de generaal DUMAS zich tot de prefect DEVIRY van het Leiedepartement.

Camp de Bruges

Au citoyen DEVIRY, Préfet du Département de la Lys.

Les mesures de police et de sûreté citoyen Préfet, que le Général en Chef a dû prescrire à Slijckens pour l'établissement du quartier Général et du camp de la garde du Premier Consul, n'étant point toutes pour leur exécution, du ressort de l'autorité militaire, et les fonctions du maire de la commune de Slijckens étant déjà trop multipliées pour qu'il y puisse en ajouter d'autres, j'ai demandé au maire de la ville d'Ostende de m'indiquer un citoyen sûr, intelligent et zélé qui puisse remplir à Slijckens la place de commissaire de police et être mis sur le champ en activité.

En me désignant comme un homme très convenable à ces vues le sieur Olivier VANOVERBEKE , habitant de Slijckens, le maire de la ville d'Ostende m'a fait observer qu'il n'avait point qualité pour nommer, ni même autoriser provisoirement un tel fonctionnaire, cependant l'urgence des fonctions qui doivent lui être confiées, la prochaine arrivée de Premier Consul ne permettent pas de s'adresser directement au Gouvernement, je vous prie donc, Citoyen Préfet pour ne point retarder l'entrée en exercice du Sieur VANOVERBEKE, de vouloir bien le commissionner à Slijckens en attendant sa nomination du Gouvernement.

J'ai l'honneur de vous saluer
Mathieu DUMAS.

Alhoewel de benoeming van een politiecommissaris evenmin tot zijn bevoegdheid behoort, maar gezien het dringende karakter van de te nemen maatregelen, vaardigt de prefect DEVIRY op 23 brumaire jaar XII (= 15 november 1803) een besluit uit waarbij hij:

- de heer Olivier VANOVERBEKE, wonende te Slijckens tijdelijk benoemd tot politiecommissaris in de gemeente Bredene.
Hij zal er deze functie uitoefenen tot nadere beslissing van het bestuur. (art.1 van het besluit - vrij vertaald).
- Zodra Olivier VANOVERBEKE de eed van trouw heeft afgelegd in de handen van de burgemeester van Bredene, zal de politiecommissaris zijn dienst beginnen (art. 2 van het besluit - vrij vertaald).
- De prefect zal zijn besluit overmaken aan de Minister van Politie, zowel wat de goedkeuring ervan betreft als voor het bepalen van de vergoeding die aan de heer O.VANOVERBEKE zal toegekend worden.
(art.3 van het besluit - vrij vertaald).

Samen met een kopie van de brief van Generaal DUMAS maakt de prefect nog dezelfde dag de hele bundel over aan ' le citoyen Grand Juge et Ministre de la Justice'.

Dat deze zaak een dringend karakter had, is af te leiden uit het feit dat de administratie in slechts enkele dagen tijd (van 13 naar 15 november) alles geregeld had en voldoening gaf op de vraag van de Generaal.

In verband met de benoeming van de politiecommissaris in Bredene heeft het secretariaat van de Minister van Politie volgende bedenkingen:

1. Het besluit genomen door de prefect van het Leiedepartement is duidelijk in tegenspraak met de vigerende onderrichtingen en wel met het besluit van 19 nivose jaar VIII (= 9 januari 1800). In dat besluit wordt er o.a. bepaald dat de politiecommissarissen slechts benoemd worden door de ' Premier Consul ' en dit op voordracht van de Minister van Politie.
2. In de gemeenten met een inwonersaantal van minder dan 5000 - dit is het geval voor Bredene - wordt een municipaal officier (kan men best vergelijken met onze hedendaagse schepen) belast met het toezicht op en de uitvoering van wetten en politiereglementen (wet van 28 pluvoise jaar VIII = 17 februari 1800).
3. De uitzonderlijke omstandigheden evenwel in acht genomen, waarin Bredene zich als centrum van militaire activiteiten bevindt. De samentrekking van een massa soldaten, alsook de komst van Napoleon Bonaparte hebben de prefect genoodzaakt afstand te nemen van de bestaande onderrichtingen.
4. De buitengewone maatregel genomen door de 'préfet' van het Leie-

departement is enkel van tijdelijke aard.

Op 21 frimaire jaar XI (= 13 december 1803) dit is een kleine maand nadat de prefect zijn besluit heeft uitgevaardigd, hecht de Minister van Justitie zijn goedkeuring aan het besluit genomen door de prefect DEVIRY van het Leiedepartement, echter wel met het nodige voorbehoud. De politiecommissaris blijft in dienst totdat de uitzonderlijke omstandigheden die zijn aanstelling hebben genoodzaakt, ophouden te bestaan.

Zijn wedde valt volledig ten laste van de gemeentekas. Met dit laatste kan het gemeentebestuur van Bredene zich niet akkoord verklaren, gezien de weinig rooskleurige toestand van de gemeentekas. Bij monde van de prefect laten ze dit dan ook al op 23 frimaire jaar XII (= 15 december 1803) weten aan de Minister van Politie.

In de loop van 1805 wordt het rijk van Napoleon Bonaparte bedreigd in het oosten. Na zijn nederlaag bij Trafalgar op 10 oktober 1805 laat hij zijn invasieplannen varen, met het gevolg dat het kamp van Brugge wordt opgedoekt en dat de uitzonderlijke omstandigheden die tot de aanstelling van een politiecommissaris te Bredene hebben geleid, ophouden te bestaan.

Geraadpleegde bronnen:

- Billiet GERMAIN. Oostende in de Franse tijd. Kroniek van de voornaamste gebeurtenissen. In de 'PLATE'.
- WALGRAVE. Oostende in de Franse Tijd en haar betrekking met de zee. In Marine Academie.
- Archives Nationales à Paris -F7 3269.
- Rijksarchief Brugge. Frans Fonds - bundel 2566 brief van 21 brumaire jaar XII.

Daniel DESCHACHT.

DE OUDE DORPSKERN.

INLEIDING.

In het jaarboek 1978 van de Heemkundige Kring TER CUERE publiceerde dhr. Camille Geselle een zeer interessante terugblik op het dorp van Bredene.

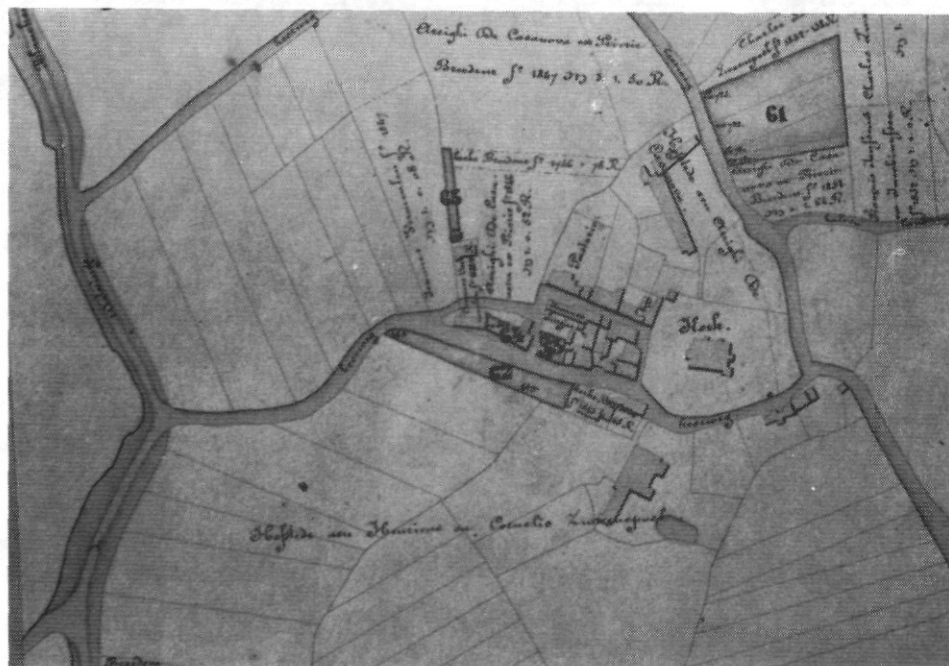
Ook dhr. Ferdinand Gevaert bracht zijn steentje bij in het Jaarboek van 1980.

Waarom hebben deze bijdragen ons zo bijzonder geboeid?

Als kind hebben wij er school gelopen bij de zusters, meesters Costenobel en Roose. Later hebben we er zelf als onderwijzer voor de klas gestaan vanaf 1929 tot 1944.

Het is geenszins onze bedoeling hier in herhaling te vervallen, of over te schrijven. Doch wij wensen bij het reeds gepubliceerde ons steentje te voegen. Belicht van verschillende kanten, zullen wij wellicht mettertijd tot een klaar beeld komen van de vroegere dorpskom.

Karel Clybouw.

A. DE KERKSTRAAT.

HET 'LIJKHEKKEN' IN DE KERKSTRAAT.

Het Kerkstraatje is er niet meer, maar de herinnering blijft. Wij hebben er duizende keren over de kasseien of kinderkoppen gelopen; over stukken oude grafzerken en blauwe schorren; en verder, halverwege vanaf de pastorie, over de eirdeweg, zoals wij die in onze taal noemen.

Bij het 'herinrichten' van de dorpskom in 1970, werd daar practisch alles met de grond gelijk gemaakt, zoals iedereen weet. Maar er is een beetje nostalgie blijven hangen, als over oude verweerde stenen. De Engelsen voelen dat aan, en de 'oede Bri:enyngheenaars' nog dieper.

Historisch gezien komt het ons voor, dat de Kerkstraat zo oud moet zijn als de Dorpsstraat, van evenveel belang, en van dezelfde oorsprong. Dit zal duidelijk worden in de volgende hoofdstukken.

In onze tijd stond aan het begin van dit straatje een dubbel lijkhekken. Het was een pronkstuk, zeer kunstzinnig en in gietijzer, zonder stenen pilasters. Het werd geflankeerd door twee lage gietijzeren 'pilasters' van ca. 30 cm doorsnede en 1 m hoog, bovenaan afgerond. Generaties schooljongens zijn daar ontelbare keren over gekropen of gesprongen, als 'buk over d'hage'. Die lage 'pilasters' stonden tussen het lijkhekken en de kerkhofmuur, en er was net plaats genoeg om een persoon door te laten. Met een 'rollewagen' of een 'kortewagen' kon men dus niet langs daar op het kerkhof geraken, tenzij het lijkhekken open was. Wij hebben de indruk dat dit hek vroeger het voornaamste moet geweest zijn, gezien zijn luxueuze afwerking. Het hek aan de Dorpsstraat was heel gewoon en van eenvoudige makelij.

HUIS HUYGHEBAERT-COOLS

Voor de dorpsvernieuwing stond naast de gemeenteschool een laag langwerpig huis met vlakke gevel en rechthoekige ramen.

Links, boven de kelder, bevonden zich de twee 'vouwtevensters'; in het midden de oorspronkelijke voordeur omlijst met zwarte Boomse steentjes, en rechts twee verschillende ramen. Het eerste, met kleine ruitjes, had een geblokte omlijsting. Dat zag men vroeger meer bij kleine winkeltjes en is typisch 19-eeuws. Later is in de plaats van het tweede raam, 0 poortje gekomen voor de kleine timmerwerkplaats.

De rechthoekige 'waterventers' hingen aan hengels, hadden geen lichtopeningen, en bestonden uit volle omlijste panelen die volledig de ramen bedekten. Dat was echter niet het geval voor het geblokte winkelraam.

Deze luiken konden worden vastgelegd door middel van een ijzeren haak in de muur met een plaatje, dat voor het luik kon draaien. (fig.1)

De luiken konden 's avonds veilig worden gesloten. Dat was steeds vervelend, want daartoe moest men steeds naar buiten om ze tegen het raam te duwen. Een as, die door de middenstijl van het raam liep, was aan de binnenkant voorzien van een opening of oog waar men een pin kon doorsteken. (fig.2)

Het huis was tweebeukig, want aan de achterkant was tegen de muur een afhang gebouwd. Men kan dat heden nog zien bij enkele oude duinhuysjes en o.a. ook op het 'Hof ter Blauwe Sluyse'. Om die reden vertoonde de achterkant dan ook een veel lagere buitenmuur. Het dak was daar zeer laag, en liep door tot boven. Ook de achterdeur was zeer laag.

In die zgn. beuk of achtergalerij, waar geen zoldering was, stond de zoldertrap om naar het voorste deel naar boven te klimmen. Het was de plaats die diende als achterkeuken, waskot, bergplaats, werkplaats enz. Zelfs de regenput bevond zich daar. Hier was ook het bakhuis.

Het gebouw vormde dus één grote binnenhuise ruimte. Alles was onder één dak samengebracht, wat een zeer oude traditie is. De bewoners moesten zich zelden buitenshuis begeven voor hun dagelijkse bezigheden.

Later werden tegen de speelplaats van de oude gemeenteschool nog hokjes en een toilet opgetrokken.

Deze woning moet zeer oud zijn geweest. Wij vinden ze op oude kaarten van 1771 en op oude prenten, en het behoorde bij de oudste dorpskom. Dergelijke huizen kwamen meestal tot stand op het einde van de 18e eeuw. Wij komen daar straks op terug.

Rond 1870 was er een bakkerij gevestigd met winkel. Een der dochters was ook naaister. Deze bakkerij moest toen niet belangrijk zijn geweest, want practisch iedereen bakte toen zelf zijn brood voor een week, en dat gebeurde zo tot ongeveer de dertiger jaren.

Tussen WO I en II was het bewoond door de familie Louis Huyghebaert-Cools, schoonouders van wijlen senator J. Van Canneyt.

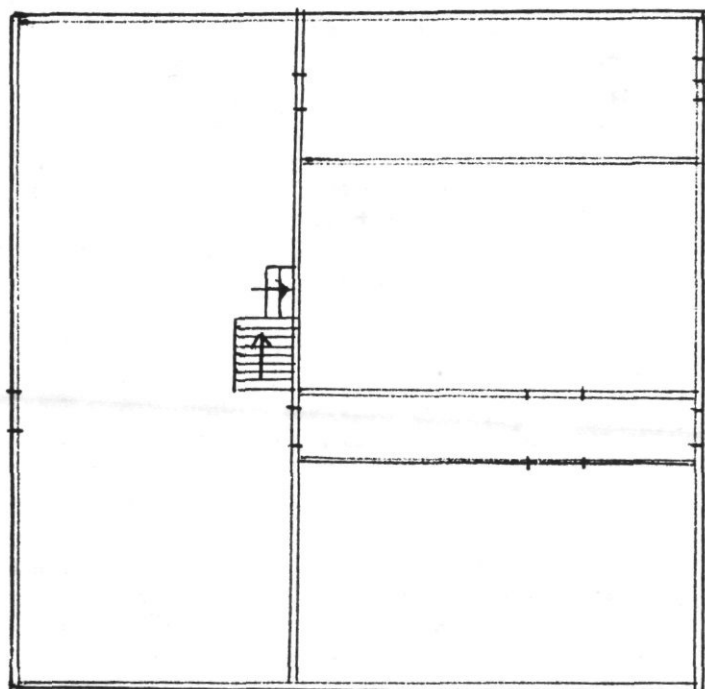
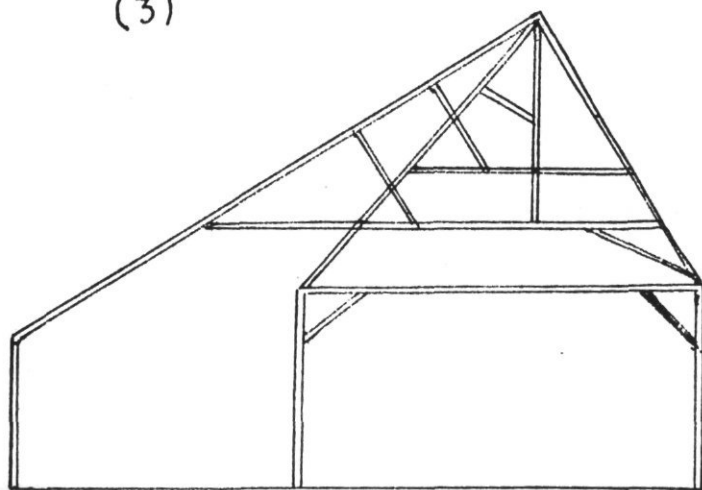
Zij vernieuwden gedeeltelijk het achterste pannendak rond het jaar 1934. Wij zagen er een eigenaardige dakconstructie te voorschijn komen, die zowel de voorplaatsen van de woning als de achterbeuk overdekte. Letten we vooral op de verbandpunten in het gebinte en de steunbalken. (fig.3). Wij vonden er ook een inscriptie: ANNO CIMD (1599 ?).

Bij opruimingswerken, voor het inrichten van het Heemhuisje van TER CUERE heeft men in een holletje van een gebintbalk een simpele rozenkrans gevonden, door de oude bewoners zelf gemaakt. Was het bedoeld als amulet of bescherming tegen kwade invloeden?

In het jaar 1935 ontdekten wij in de tuin van dezelfde woning een handmolentje. Het zat tamelijk diep in de grond, en zeker een geruime tijd.

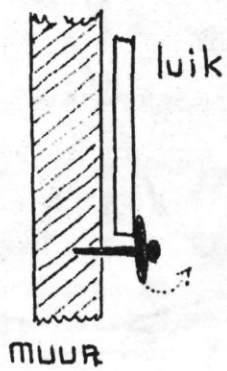
huis Huyghebaert

(3)

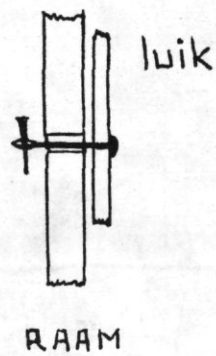

kerkstraat

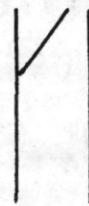
Ⓚ

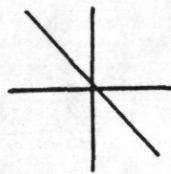
(1)

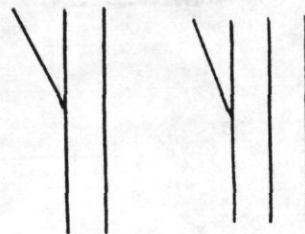
(2)

(5)

(6)

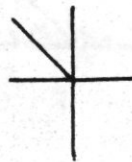
(7)

(8)

(9)

(10)

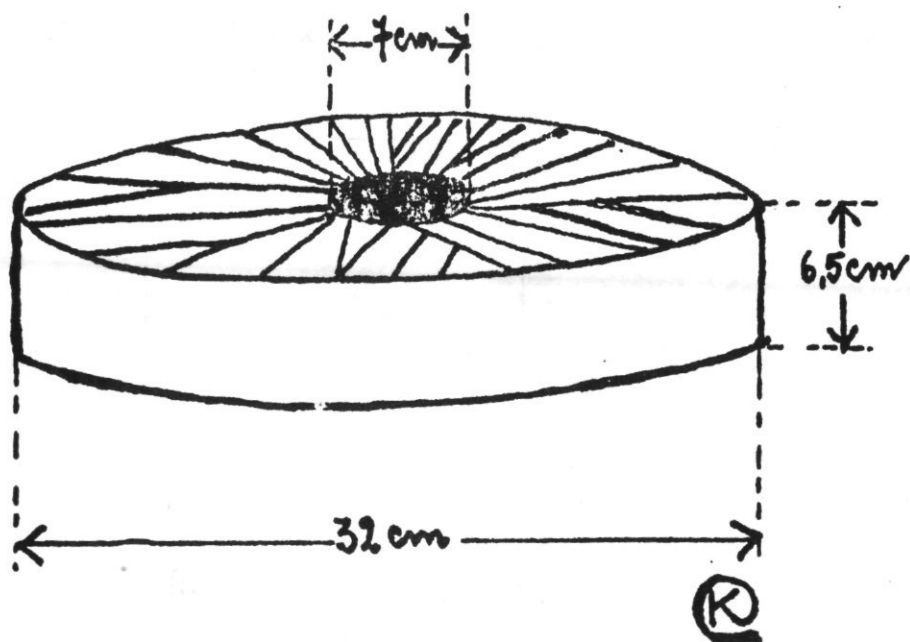
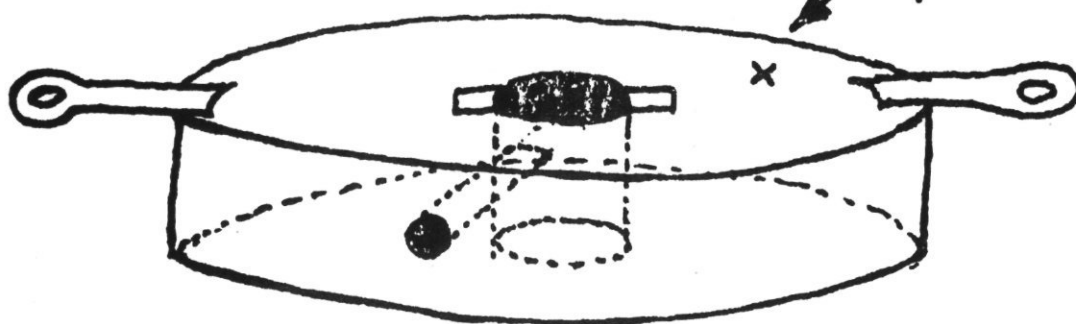
(11)

Ⓚ

Handmolentje (4)

6 x 12 cm.

Wij hebben het gereinigd en gespoeld, en er de volgende schets van genomen. (fig.4).

Het molentje was gehouwen in grauwe Duitse steen. De ligger vertoonde maalkanten die men vrijwel op alle molenstenen aantreft. De looper vertoonde aan de bovenkant, aan beide zijden van het steengat, een metalen plaatje; twee metalen handvaten; en aan één zijde een ronde opening van 2.5 cm doorsnede, die echter niet doorliep tot aan het steengat.

Wij weten dat in vorige eeuwen, maalinrichtingen bestonden op boerderijen. Denk maar aan de rosmolen van het Vicognehof. Doch ook in particuliere woningen kon men de handmolentjes aantreffen voor eigen gebruik. Het waren in het algemeen graanmolentjes al werden die op zekere tijdstippen verboden. In het begin van de 17e eeuw gebruikte men die molentjes vooral voor gerst of 'suukerjoen'. Die werd ermee gepeld tot gort, vooral voor de scheepvaart, o.a. te Oostende.

Het kan echter ook een mostaartmolentje geweest zijn.

Wat ons echter nog méér interesseerde, was de tekening of inkerving in de looper.

Wij hebben dit teken vergeleken met andere, gevonden op onze gemeente en elders, alsook met hetgeen voorhanden is in de schaarse lektuur die hierover bestaat.

Was het een huiskerk? Of het monogram van de steenhouwer? Wij kennen wel het bestaan van huiskerken of sibbetekens; ook merktekens van bepaalde personen (handtekens), of van ambachtslieden als pottenbakkers, goudsmid, metser, steenhouwer, tapijtwever, het teken van houthandelaars op hun hamer (voor de gevelde bomen) enz.

Men heeft ontdekt dat al deze tekens als grondslag het oud runenschrift hebben. Het zijn magisch-religieuze tekens, die net als zgn. heidense dingen, achteraf werden verchristelijkt. Men heeft er gevonden tussen 3000 en 1600 jaar voor onze tijdrekening. Ze komen voor in de Scandinavische landen, IJsland, in alle Germaanse landen, in Zwitserland, Italië, Frankrijk, Engeland. Bij ons zijn er veel gevonden uit de 15e tot en met de 17e eeuw. De Pourbusfamilie bezat er een (fig.5). Op het proces tegen Graaf Egmont staan ze duidelijk getekend. (fig.6) In onze dorpskerk is een mooie monstrans bewaard gebleven die voortkomt uit de vorige kerk. Ze dateert van 1643 en werd vervaardigd door de zilversmid Pieter van Sycken. Hij zette er zijn persoonlijk merkteken op, nl. een vijfhoekige ster. Ook de gilde waarbij hij was aangesloten, en die zijn eigen teken had, staat er op als volgt: **[K]**

Wij kenden op Bredene voor WO 2 het botermerk van de boerderijen en het merk op het alaam; het teken met de breinaald of de duim op het brood van de bakker.

Vandaag de dag zien we nog de speciale merktekens van de schrijnwerkers, vooral in de dakconstructie. (fig.7).

Als aanknopingspunt hebben wij o.m. het volgende kunnen nagaan. Het teken bij figuur 8 is in de codex runicus te vinden; dit is een runenhandschrift uit de 13e eeuw, en is de grondvorm.

De grondvorm van het Vlaams merk is als volgt. (fig.9).

Te Ieper, in het Belle-Godshuis, is een metserteken te vinden van 1616, dat er als volgt uitziet (fig.10).

En een metserteken op de Sikkels te Gent, ziet er als volgt uit (fig.11). Na 1700 is het gebruik ervan plots achteruit gegaan.

Tot besluit mogen we gerust aannemen dat het handmolentje zeer oud was, en dat het merkteken hoogstwaarschijnlijk afkomstig moet zijn van de steenhouwer die het maakte.

Achteraf heeft Louis Huyghebaert van die stenen, die hem waardeloos schenen, een slijpsteen gemaakt.

De vouwtekamer, die tot in 1908 tegen de oude pastorie aanleunde, werd in het jaar 1934 omgebouwd tot een nieuw woonhuis met een verdieping,

in die zin dat de oude bestaande kelder er onder, nog te bereiken was vanuit het gebruikte huisje TER CUERE. Want de rest van deze oude woning is enkele tijd het heem geweest van TER CUERE, inbegrepen het schuurtje, dat vroeger heeft gediend als schrijnwerkersplaats voor de zoon Albert Huyghebaert.

Wat ons in de bouwwijze van deze woning allereerst opvalt, is de aanpassing aan ons klimaat.

Kenschetsend is de laagbouw: het was gelijkvloers met zolder.

Deze geörienteerde langgerekte huizen hebben een zesduizendjarige traditie. Ze zijn lang maar smal.

De lage buitenmuur was naar het noorden en de gure zeekant gericht. Het grootste dakvlak was dus bloot gegeven aan de koude en de zeewind. Als langgevel-type-huis, dus rechthoekig, was het zeer oud. Alle woonruimten waren naar het zuiden geörienteerd. Men profiteerde ruim van licht, zon en warmte. We zien nog verschillende dergelijke oude huizen langs de Duine- en Sluizenstraat en elders ten lande, die dezelfde principes gebruiken, desnoods met de zijgevel langs de straatkant, en zonder raad van architecten gebouwd. Kijk maar eens rond!

Deze bouwwijze was vroeger vanzelfsprekend. Ze boog op een eeuwen-oude traditie, vooral op het platteland.

Tegenwoordig bouwen de meesten met het gezicht naar de straat of een drukke steenweg, met de ongemakken van dien: veel lawaai, vochtige, ongezellige en koude plaatsen.

Ook kenschetsend voor dergelijke bouwwijze, is de gebondenheid met de dorpskom. Het huisje pastte in de dorpsfeer. Het behoorde bij de oorspronkelijke kern van de dorpskom, evenals de oude pastorie. Het uiterlijke was passend en net. Daar zorgden de passende kleuren voor: de witgekalkte gevel, rood pannendak, de vriendelijk-groen geverfde watervens- ters en de kleine ruitjes in de lage ramen. Bloedrode geraniums groeiden voor de vensters...Onderaan de muren liep de zwarte teerplint, die beschermde tegen water en vorst. Het voetpad voor het huis was in blauwe schorren gelegd. Overal bespeurden wij de doelmatigheid en de nuchterheid in deze oude bouwwijze.

Het was gedoemd om te verdwijnen, samen met de 21 woningen die onder de hamer kwamen in 1970.

DE PASTORIE.

DE OUDE PASTORIE.

De oude pastorie vertoonde dezelfde karakteristieke bouwtrant, met een hoofdgebouw, geflankeerd door twee lagere aangebouwde delen zonder verdieping.

Het hoofdgebouw had twee standvensters op de verdieping vooraan; maar het gedeelte naar de zee gericht was volledig bedekt met pannen.

Aan deze achterkant, in het midden van het hoofdgebouw, aan de koude blootgesteld, was een haard ingericht met een naar boven vernauwende schoorsteen van 8 à 9 m hoog.

De gebouwen met de tuin hadden een oppervlakte van 12 a 40 ca. Deze pastorie pastte volkomen in de sfeer van de oude dorpskom. Ze stond in de 'reke', vlak tegen de Kerkstraat.

Het bijgebouw tegen het huis van Huyghebaert is er blijven staan en diende tot in 1986 als bergplaats. Het oud gulzig gebint bestond uit gevierkante boomstammen (fig.12).

De pastorie was zeker zo oud als het huis ernaast. Ongerievig en bouw-

foto 3 : Oude pastorie van het Dorp in 1907.
Voorkant.

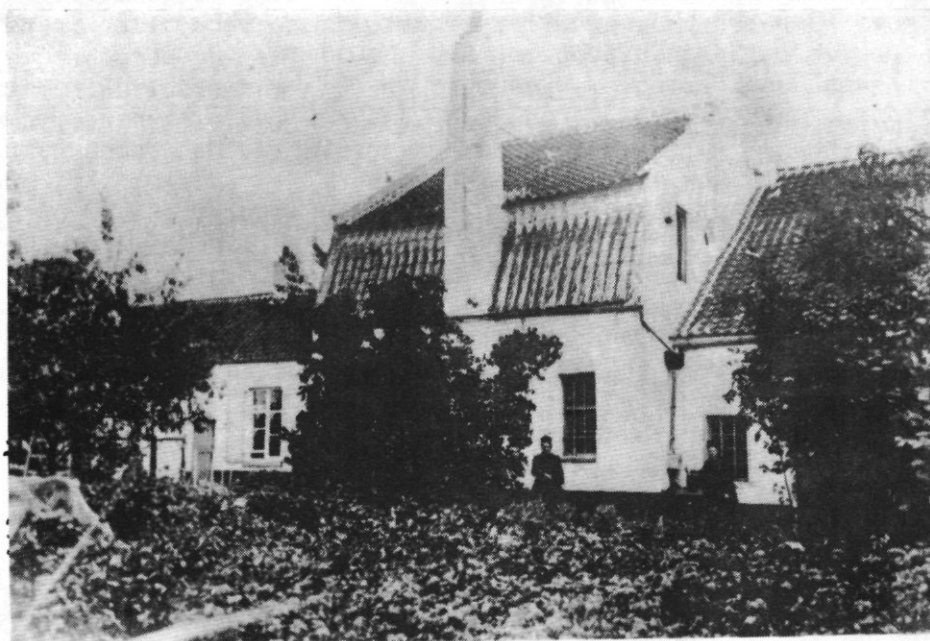

foto 4 : Oude pastorie van het Dorp in 1907.
Achterkant.

vallig geworden, was in 1872 sprake van een nieuwe te bouwen. Doch voor-
aleer te verdwijnen, werden foto's genomen van voor- en achterzijde, met
E.H.Pastoor Remaut er bij. Deze foto's bevinden zich in de archieven
van de pastorie.

De noodzakelijkheid van de nieuwbouw werd duidelijk geconstateerd,
wat blijkt uit de verslagen der kerkregisters. Zo beslistte de raad der
kerkmeesters op 7 april 1872: 'in grondbeginsel aanveerd men een
nieuwe pastorie te bouwen. De heer Buyck aanzoekt men daartoe plan en
bestek te verveerdigen.' Getekend: Frans Minne; Mr. Van Huele, H.Willems,
P.Nyssen, Dubaert.'

Op 6 april 1873 vergaderde men opnieuw en het plan werd goed bevonden,
'met den oosteindgevel tegen die der aanpalende bakkerij te doen stoo-
ten.' Twee jaar gingen voorbij. Allerlei moeilijkheden kwamen roet in het
eten gooien. Vooreerst was er de vereffening met Molendorp, die sinds
1.1.1843 een zelfstandige parochie was geworden. Er waren nl. moeilijk-
heden ontstaan tussen de kerkfabrieken van het Dorp en het Sas, voortge-
sproten uit de eisen van het Sas betreffende verdeling van de kerkgoe-
deren van het Dorp. Processen, daaruit voortkomende, sleepten aan geduren-
de veertien jaar, tot grote schade van de parochie van het Dorp.

Tenslotte moesten haar kerkgoederen worden verkocht, om gedeeltelijk
tegemoet te kunnen komen aan de eisen van de nieuwe parochie van Molen-
dorp. En uiteindelijk moest ook een nieuwe (de huidige) kerk worden
gebouwd. Het gevolg van dit alles was, dat de bouw van de nieuwe pasto-
rij werd verdaagd. Pastoor D'Haene schreef toen: 'De geldpijne, die ver-
schrikkelijke plage die de grootste plannen doet mislukken, moet hier
ook meegewrocht hebben, om de ijver te verkoelen voor het bouwen van
de nieuwe pastorijs.'

De kerkraad was van oordeel dat het gemeentebestuur, volgens de wet, de
onkosten voor het bouwen diende te dragen. Naar het plan en het devies
door de provinciale architect gegeven, werd de uitgave op 15.292,98 fr
geschat.

Nu beweerde men dat geen overeenkomst bestond over de plaats van de te
bouwen pastorie: in de rij langs de straat, of iets achteruit?

Om alle moeilijkheden en geschillen te ontwijken, werd alles in de ijs-
kast gestopt en de jaren gingen voorbij. E.H.Jules Vermeersch, die op
het Dorp negen jaar pastoor was geweest en door een pijnlijke ziekte
was overleden, werd opgevolgd door E.H.Van Hecke, die zijn nieuwe parochie,
zijn vervallen kerk en dito pastorie kwam bekijken. Men beweerde dat
alles hem tegenviel, en om gezondheidsredenen (?) verzaakte hij aan die
plaats. E.H.Ern.Remaut volgde hem op in 1907. Pastoor benoemd op 19 fe-
bruari, werd hij plechtig ingehuldigd op 5 maart. Toen besliste het ge-
meentebestuur zonder enige aanvraag, een nieuwe pastorie te bouwen. Aan
architect Buyck uit Brugge werd gevraagd plannen en bestek op te maken
doch gewoon aan grootse plannen, maakte hij een plan met bestek dat
waarschijnlijk de 25.000 fr zou te boven zijn gegaan. Met onvoorziene
onkosten, zou ze zeker 30.000 fr hebben gekost. Wie eerst protesteerde
was E.H.pastoor zelf. Hij had een geriefig burgerhuis gevraagd. Op zijn
aandringen werd het plan afgekeurd en verworpen door de gemeenteraad.

DE NIEUWE PASTORIE.

Men wendde zich nu tot een nieuwe bouwmeester. Mr.Gustaaf Hoste uit
Tielt werd verzocht een nieuw ontwerp te maken dat max. 16.000 fr
mocht kosten. Binnen de maand was het gereed, doch het bestek beliep
17.900 fr. Een openbare aanbesteding greep plaats op 13.05.1908. De
uitslag gaf 17.486 fr. voor Eug. Devriese, aannemer te Oostende. Deze
plannen, mits een kleine wijziging door de Koninklijke Commissie, werden

goedgekeurd. Toelage van staat en provincie werden verzekerd. De werkzaamheden begonnen op 15 juni 1908 en in december was alles klaar. Na pasen 1909 werd de pastorie in gebruik genomen. Als compensatie voor het bouwen, werd door het kerkbestuur de oude pastorie verkocht voor 565 fr aan Camiel Huyghebaert, en dit ten gunste van het gemeentebestuur. Ze werd afgebroken. Straten en wagenslag van de landbouwers werden ermee hersteld. Door de zorgen van Désiré Zwaenepoel werd zand gehaald naar de heide om de grond aan te vullen. Daarop legde men twee voet hoog goede teelaarde. De nieuwe pastorie, voorzien van een voortuin, staat op ca. 10 m van de straat af, en is in Vlaamse Renaissance uitgevoerd. Een arduinen muursteen, links van de deur, vermeldt:

**pastory gebouwd ten jare 1908
eerw. heer A. Remaut, pastor
heer H. Rotsaert burgemeester.**

Een tweede muursteen, rechts van de deur, draagt het opschrift:

Anno Domini 1908.

Naast de deur bevindt zich nog een ingemetste voetkrabber. Rond de eeuwwisseling vond men in de pastorie nog twee koffers en een twintigtal registers in perkament.

In de pastorie hebben we tot in 1944 op de muur van de middengang twee schilderijen gezien van de oude pastorie. Op de muur van de achterkamer links, bevonden zich nog twee muurschilderijen: de eerste stelde de Kerkstraat voor met het oude gebouw, en de tweede: enkele vissers die op een stenen dam of pier naar de zee staren. Deze muurschilderijen waren inmiddels verdwenen; doch wij hebben steeds volgehouden dat ze er vroeger waren. Bij het plaatsen van een nieuwe muurbekleding in 1980 werden ze terug zichtbaar, weliswaar gehaverd. Door de zorgen van pastoor Neiryck werden ze terug toonbaar gemaakt, en de historische waarde blijft. Van de muurschilderijen in de gang is tot nu toe niets teruggevonden. In 1959 werden binnen en buiten de pastorie herstellings- en onderhoudswerken uitgevoerd.

HUIS O. MINNE.

Langs de Kerkstraat stond, in verlenging van de ijzeren afsluiting van de pastorie, een aanpalende muur met tuinpoortje. Deze werd verwijderd om er een autostalling te bouwen ten dienste van de pastorie. Voor deze muur, en tegen het omheiningsmuurtje van het huis van Omer Minne, de vader van smid Fernand, stond een oude lindeboom, oud Germaans symbool van de gastvrijheid, en een olm. De traditie wil dat de linde werd geplant bij de stichting van België in 1830. In elk geval was hij zeer oud. Met de wijziging van de dorpskom in 1970 verdwenen ze. Omer Minne was oudstrijder van de oorlog 1914-18. Hij wist zich te herinneren dat achter het IJzerfront, de Vlaamse soldaten een vergadering hielden te Adinkerke, om te verkrijgen dat zij eindelijk in hun eigen Vlaamse taal zouden worden onderricht en bevolen, want dat gebeurde tot nu toe in het ... Frans. Tijdens deze vergadering werden zij door de artillerie van het Belgische leger beschoten om hen uiteen te drijven.

foto 5 : De nieuwe pastorie gebouwd in 1909.
Let op de straatlantaarn en de linde.

foto 6 : Akwarel van Paul Velter van de Kerkstraat.
Links de oude linde, rechts een olm.

Vanaf het huis van Omer Minne eindigde de eigenlijke Kerkstraat en werd 'eerdeweg'. Deze plaats noemde men vroeger 'aan Tjeppen Minne'. Daar bevond zich ook de dwarsverbinding met de Dorpsstraat. Het huis voorbij de pastorie is bewoond door onze smid Fernand Minne, opvolger van zijn oom Arthur de smid.

Op een zolderbalk in zijn huis staat de bouwdatum vermeld 1886. Men beweert dat dit huis het eerste was in de dorpskom met een volledige bovenverdieping.

DE SMEDERIJ.

En zo komen we aan de smidse: vroeger trekpleister van alle schoolgaande jongens. Ze bleven er rondhangen, wanneer de smid Arthur nieuwe hoefijzers maakte en het paard ermee besloeg, of een ander paard 'bloksteertte'. Zo kwamen zij vaak te laat op school.

Het plein voor de smederij lag vol met ploegen, eggen, karrewielen en allerlei landbouwalaam te wachten op herstelling. Waar bleef een jongen liever talmen? Of controleerde een of ander werktuig om de werking ervan na te gaan?

Het aambeeld in de smidse is gemerkt 1886, en komt voort van een smederij uit Oostende, die vroeger was gevestigd op de Groentemarkt.

In WO 2 werd de smidse gebruikt als grote keuken voor de Duitse soldaten die op het dorp waren gelegerd.

KERKWEHEL.

Naast de smederij, langs de muur van de onderpastorie, ligt een der oudste en ook een der laatste kerkwegels van onze gemeente. F. Gevaert noemt hem de 'Gierigaard'. De wegel is geplaveid geworden met de stenen van de grote afgebroken schuilkelder van het dorp uit WO 1. Deze schuilkelder nam de volledige breedte in tussen Kerk- en Dorpsstraat, recht over het huis van O. Minne, en is nog te zien op een verdere prentkaart. Deze schuilkelder was jaren na WO.1 een ideaal speelterrein voor ons, schooljongens. We draafden er in en uit, speelden 'katje-duuk' en kropen er op en af als bergbeklimmers. Een van ons is er op een keer af gevallen en heeft er een stijve arm van overgehouden voor de rest van zijn dagen.

HET OUDSTGEKENDE SCHOOLTJE.

Aan de achterkant van de smederij stond langs het kerkewegeltje een laag oud huisje van twee plaatsen. Het was eertijds een klas van de eerste vrije katholieke school op ons dorp in 1879.

(Zie Geschiedenis van het katholiek onderwijs op Bredene. K. Clybouw.)

Voor het huisje lag het pleintje met een waterput. Rond 1850 was Bataille eigenaar van deze woning. Ze werd afgebroken in 1940-45. Ook de funderingen ervan werden verwijderd. Onder deze laatste zaten grondvesten van een nog oudere woning. De stenen daarvan, moufen, vertoonden een rood-bruine kleur, en waren geglazuurd met een wit-groenachtige schijn. De maten waren 30 x 13 x 6,5 cm, en ze lagen in een laag leem.

We zijn in het bezit van een stukje. In de dorpskom heeft een priorij gestaan die werd gesticht bij de aanvang van het jaar 1000, officieel vermeld in 1087. Het huisje ligt op 80 m van de priorijhoeve, en ook daar werden dergelijke geglazuurde stenen gevonden in funderingen. Het schijnt dat in de abdij van Ter Duinen in Koksijde dezelfde stenen werden gevonden in de funderingen.

De priorij van Bredene werd verwoest op het einde van de 16e eeuw. Komen deze stenen voort van de oude priorij die werd verwoest? Het gebeurde vroeger regelmatig dat bruikbare materialen van oude bouwwerken werden gebruikt door particulieren voor hun eigen woonst. De arme lieden van ons dorp kunnen wel een handje hebben geholpen tot het verval van de resten van de priorij. Ze konden een balk of plank als brandhout of bouw materiaal, en ook wat stenen gebruiken. De overheid heeft destijds zelf het voorbeeld gegeven. Zo werden de stenen van het Romeinse fort te Oudenburg later gebruikt bij het bouwen van de burg te Brugge en de St. Pieterskerk te Oudenburg zelf. We hebben over deze stenen Dr. H. Thoen geraadpleegd, en hij antwoordde ons 'dat het geglazuurd fragment baksteen dateert uit de middeleeuwen (500 tot 1500)'. Uiteraard kan het materiaal van dezelfde herkomst zijn als dat van de Duinenabdij te Koksijde, die eveneens in de XIe eeuw werd gesticht. De herkomst van de stenen van de oude priorij is tenslotte maar een hypothese. Waarvan akte.

HUIS VAN ONDERPASTOOR.

Tenslotte komen we aan de onderpastorie, het laatste huis.

Na het bouwen van de huidige dorpskerk rond 1870, liet Theresia Aspeslagh, weduwe van Francies Vermeulen, bij testament een gift aan de kerk van het dorp. Deze gift omvatte een huis (5 a 10 ca) met hof (11 a 35 ca), gelegen in de 'kerkhoek' zoals die plaats vroeger werd genoemd, aan de splitsing van de Kerk- en Dorpsstraat.

De weduwe Theresia Aspeslagh en haar schoonzuster Theresia Vermeulen rentenierden daar tot aan hun overlijden. Later werd het huis bestemd als onderpastorie.

Een grafsteen, in de huidige kerk geplaatst, tegen de muur aan de noordzijde, naast het altaar van O.L.V., en op deze gift betrekking hebbende, luidt als volgt:

(Oude grafzerken en -kruisen te Bredene Dorp, vanaf 1664, K. Clybouw).
(grafschrift no 27 met voetnota.)

D.O.M.

Ter zalige gedachtenis van
Franciscus Vermeulen
geboren te Breedene
den 5 november 1829
en aldaar overleden
den 12 december 1882
zoon van
Joannes en van zijne echtgenote
Theresia Maenhout
en van
Theresia Aspeslagh
zijne echtgenote geboren
te Breedene den 15 mei 1827
overleden den 29 december 1896

dochter van Joannes en van zijne
echtgenoot Lucia Deswaef
R.I.P.

Bij onderhoudswerken aan de kerk rond 1970-75, werd spijtig genoeg, deze steen daar weggenomen en berust op de pastorie. Hij is in wit marmer en meet 1,25 m x 0,75 m. Rondom loopt een band in zwart marmer van 10 cm breedte. Hij werd oorspronkelijk geplaatst door 'Van de Walle van Rousselare'. Eerlangs komt hij terug in de kerk.

Een grafkelder vermeldt deze afgestorvenen en hun respectievelijke ouders, en is vandaag nog te zien op het dorpskerkhof. Hij luidt als volgt:

Joannes Vermeulen + den 1 Mey 1879
oudt 78 jaren
Theresia Maenhout zyne huisvrouw
+ de 6 april 1891 oudt 93 jaren
Franciscus Vermeulen hun zoon,
+ 12 december 1882 oudt 53 jaren
Theresia Aspeslagh huisvrouw van
Franciscus, + den 28 december
1896 oudt 70 jaren
zonder nalatenschap
R.I.P.

Eeuwig te onderhouden door de kerkfabriek van Bredene

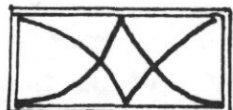
(grafschrift no.50.)

Tot daar de oorsprong van onze 'onderpastorie.

Op 28 september 1886 komt Moeder-overste Stanislas (Maria Morel) van Kortemark naar Bredene. Ze wordt vergezeld door zuster Marie-Jozefiene en zuster Marie-Angèle. Hun bedoeling is het vrij katholiek onderwijs te organiseren op ons dorp. Alles moet vlug gaan. Maar men beschikt niet over klassen noch klooster om de zusters onderdak te verschaffen. Intrek wordt genomen bij Theresia Aspeslagh en Theresia Vermeulen die rentenieren in het huis dat naderhand tot onderpastorie zal dienen en er vandaag de dag nog staat.

Tot in 1940 stond daar op het dak een klokje, zoals men op de foto nog kan zien. Wij zagen vroeger dergelijke klokje op het woonhuis van het Turkeyenhof, nu Heem van TER CUERE; alsook op een vierkant oud herenhuis, ommuurd met een tuin van struiken en bomen, in de Sluizestraat no. 79. Boven de voordeur hing een bordje met de vermelding 'Vogelenzang'. Naar ons weten is het klokje op de nieuwe pastorie nog het enige op onze gemeente.

In het bovenlicht van de huisdeur van de onderpastorie is een eigenaardig symbool verwerkt. Schrik niet, beste lezer, het is het eeuwenoude vruchtbaarheidssymbool. Het ziet er als volgt uit:(1). In de oorspronkelijke vorm is dit zo:(2).

Wij zullen er verder niet over uitweiden, daar wij sinds ettelijke jaren werken aan het opsporen van dergelijke symbolen: een uitgave die

foto 7 : Marktplaats (kermisplein).
 Vooraan links 'De Leeuw van Vlaanderen'. Zie W.O.1
 Daarnaast woning van Theresia Aspeslagh en Th. Vermeulen.
 Rechts het dorpszwijn
 Daar tegenover: dorpschuilkerker.
 Het hoog wit huis van smid Berton: gemeentehuis.

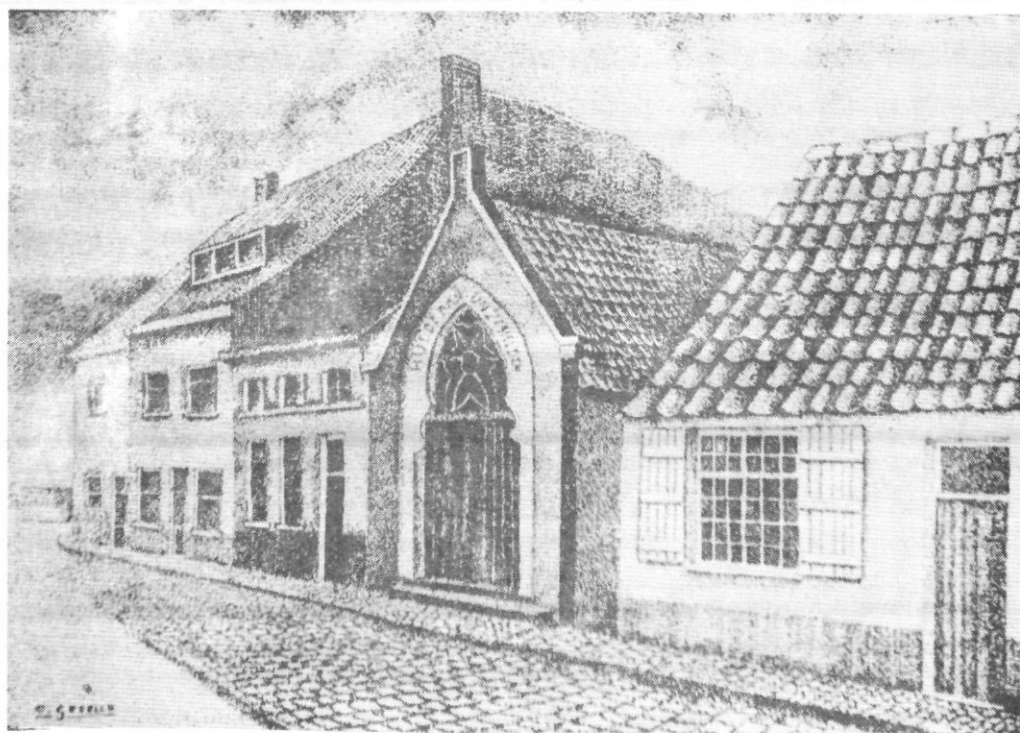

foto 8 : De 'garre' en de kapel der gesneuvelden.
 tekening C. Geselle.

wij binnenkort hopen te kunnen publiceren.

Gedurende de oorlog 1940-45 ontsnapte de woning ternauwernood aan vernieling. De onderpastoor, E.H.J.Ghyselen met zijn moeder, zuster, meid benevens twee Duitse grijze zusters, hadden in de kelder een schuilplaats gezocht tegen de vele bombardementen van de Engelsen.

Reeds op 21 september 1940 viel een bom op de scheidingsmuur van de pastorie en het huis er naast van Maurice Lingier. Een andere, die gelukkig niet tot ontploffing kwam, viel naast het toilet en de kelder-muur waar de genoemde personen zich bevonden. Rond de woning kwamen er nog acht andere terecht.

In februari 1944 kwam het Duise bevel om gans de bevolking van het dorp te evakueren wegens het overstromingsgevaar, door de legerleiding veroorzaakt. De burgers van de Dorpsstraat vanaf Andre Dekeyser tot aan de Nukkerbrug en het gedeelte naar de duinen toe, mochten evenwel blijven. Gelukkig werd het bevel ingetrokken.

In 1963-64 werd een autobergplaats naast de onderpastorie gebouwd. De pilaren met de ijzeren afsluiting werden verwijderd en het voortuintje verdween. Er kwam ook een nieuw dak op de veranda.

En in 1980 gebeuren opnieuw herstellings- en onderhoudswerken. De laatste hulppastoor was pater Oblaat Albert De Tremmerie. Hij verliet Bredene in 1980.

DE VRIJHEIDSBOOM.

Laat ons nu terugkeren, en de zuidkant van de Kerkstraat bekijken met wat er aan vast zat.

In 1930 werd het honderdjarig bestaan van België met grote luister gevierd. In het raam van deze -door sommigen sarkastisch genoemde geeuwfeesten- werden in alle steden en gemeenten stoeten gevormd, en allerlei feestelijkheden ingericht. Ondermeer werden er symbolische 'vrijheidsbomen' geplant. Dat gebeurde niet spontaan, maar werd van hogerhand opgelegd. Reeds in onze gemeenteraadszitting van 27 november 1929 werd voorgesteld een boom te planten in de tuin naast de kerk van de H.Theresia aan zee. Dat voorstel werd verworpen. Gedurende deze zitting wierp het raadslid Samyn een stok in het hoenderhok door te verklaren: 'Het ogenblik is nog niet gekomen om een vrijheidsboom te planten, gezien wij, als Vlamingen, nog de vrijheid en gelijkheid niet bekomen hebben.' : een citaat dat bij de liberale burgemeester protest uitlokte. Men kwam tenslotte tot een akkoord om het boompje te planten in het dorp, rechtover de woning van de weduwe Jacobus Lingier en de onderpastorie. Dat gebeurde op 'koekezonday' van 14 september, en ging gepaard met veel luister. Bij aankomst van de prachtige stoet, was daar een talrijk publiek verzameld. De burgemeester Andre Zwaenepoel was daar tegenwoordig met de gemeenteraadsleden. Er werd een feestrede gehouden; muziekuitsvoeringen grepen plaats en vaderlandse liederen gezongen door de jongens van de gemeenteschool vergezeld door hun onderwijzers. Het jonge boompje werd beschermd door een muurtje en een twee meter hoog ijzeren hek. Weinige dagen later werd het stammetje afgezaagd. Wij weten nog wie het heeft gedaan. Het ging er soms woelig aan toe in de dertiger jaren, o.m. door de oprichting van de eerste Vlaamse Hogeschool te Gent.

Het jonge boompje, naar Ferdinand Gevaert in de volksmond 'Freizeboom-tje' genoemd, reeds in zijn jeugd geknakt, is nooit echt fleurig geworden. Het werd later voor de tweede maal afgezaagd, en stond er jaren lang zielig in zijn ijzeren kooi. Toen de dorpskom werd heringericht in de periode 1970-71 werd het definitief verwijderd.

Ter gelegenheid van deze feesten, werden er in de Sluizestraat drie goedkope woningen gebouwd op gronden van de C.O.O. voor de meest behoeftige gezinnen. De crisis begon toen reeds, en was erger dan nu.

HUIS PIETJE BROEKE.

Keren we nu terug langs de andere kant van het straatje. De eeuwfeesten en het planten van het vrijheidsboompje gebeurden voor het tuinmuurtje van een huis, waar Pietje Broeke sinds 1922 rentenierde. Petrus Vandenbroucke en zijn echtgenote Nathalie Deboodt brachten dertien kinderen groot, waarvan twee kloosterzuster zijn geworden. Naast uitbater van 1909 tot 1922 van het Ryckewaertshof was hij tot in 1911 mede-uitbater van een tweede hofstede (Pieter Zwaenepoel). In 1922 ging hij dus op rust en woonde in het genoemd typisch huisje, op de splitsing van de Kerk- en Dorpsstraat, rechtover de onderpastorie. Men kan het nog zien op oude prentkaarten. (zie foto marktplein). Nog in 1982 konden wij op het kerkhof de stenen zerk zien van Pietje Broeke, zoals hij werd genoemd. (zerk no. 49).

Ter zaliger Gedachtenis van Mijnheer
Petrus Vandenbroucke
schatbewaarder van den kerkraad van Breedene
geb. te Clemskerke den 4-3-1840
overl. te Breedene 15-11-1922
echtgenoot van vrouw
Nathalia Deboodt
geb. te Vlissegem den 14 juni 1856
overl. te Breedene den 30 juli 1931
R.I.P.

Het bedrijf op het Ryckewaertshof werd voortgezet door de zoon Cyriel, die was gehuwd met Maria Stroo. Zijn gezin telde zeven kinderen, waarvan er in 1978 nog zes in leven waren.

In 1956 nam zijn zoon Rene het bedrijf over. Hij huwde in 1960 met Angèle Proot. Dit gezin telde drie kinderen: Térése, Philiep en Marnix. Het Ryckewaertshof werd in 1978 opgeslokt door de geldwolf van Immobiliën. In 1978 werd het door ons gemeentebestuur aangekocht voor 3 miljoen 600 duizend frank.

Pietje Broeke was de peter van mijn overleden schoonvader Camiel Vandenbroucke. Op een zomerdag in 1922 kwam mijn schoonvader hem bezoeken op zijn hofstede aan de Groenendijk. Tijdens deze familiebijeenkomst vroeg Pietje Broeke, die toen aan geheugenverlies begon te lijden, plots, van wie hij nu eigenlijk de peter was...

De meeste huisjes verder op de markt, tot tegen de hoger genoemde schuilkelder, waren toen reeds zeer bouwvallig geworden.

DE GARRE.

En zo komen wij terug op de 'kinderkoppen' van de Kerkstraat.

De huisjes die recht over de pastorie stonden, waren al niet beter dan de vorige. En dat moest ons niet verwonderen, want ook zij behoort-

den tot de oudste dorpskern.

Tussen die huisjes in was de 'garre'. Die is ons regelmatig van pas gekomen om verstoppertje te spelen, vóór de schoolpoort werd opengedaan.

Het is in die garre of slop, dat vanaf 1 oktober 1886 in een oude vochtige kamer van het huis van Theophiel Nyssen, de eerste klas voor meisjes werd ingericht door de zusters van Kortemark, met als klastitularis zuster Marie-Jozefine. Het was de klas voor betalende meisjes, al was het er in de winter bar koud en slechts klaar van 10 tot 14 uur!

DE KAPEL.

Naast de 'garre' stond de kapel. Wegens haar bouwtrant in rode gevelsteen stak ze schril af tegen de versleten huizenrij.

Mathilde Deswaef huwde met dr. Lodewyck Meert. Toen ze later weduwe was geworden, vroeg zij op 1 juni 1906 toelating aan het gemeentebestuur tot het bouwen van een kapel op haar eigendom in de Kerkstraat. Dat werd goedgekeurd. Zij stierf op 26.10.1916. Bij testament schonk zij de kapel aan de kerkfabriek van het dorp.

Op het oud kerkhof vonden we in 1980 de volgende zerk van het echtpaar Meert-Deswaef. (Grafsteen no. 51 in 'Grafzerken en -stenen te Breedene Dorp.')

Ter Zalige Gedachtenis van
Mijnheer Lodewyck Meert
Doktoor in geneeskunde
geboren te Moorsel 24 augustus 1862
overleden te Breedene 19 Februari 1911
Zyne echtgenoot
Mevrouw Mathilde Deswaef
geboren te Breedene 13 maart 1850
en er overleden 25 decembrer 1916.

Wij merken daarbij een paar kleine vergissingen op: Dr. Meert heette op het zerk Lodewyck, doch in de archieven Alfred; zijn vrouw stierf, volgens de zerk op 25-12-1916 en volgens de gemeentearchieven op 26-10-1916. Dat zo iets vroeger gebeurde op onze gemeente, hoeft ons niet te verwonderen.

Na WO 1 werd in de meeste parochies een standbeeld opgericht, als droevige herinnering aan de gesneuvelde soldaten en burgers: gevallen als slachtoffers van de oorlog.

Op Molendorp stond een standbeeld bij de vorige saskerk, en op ons dorp werd de kapel in de Kerkstraat ingericht als herdenking aan de doden. Boven de ingangspoort stond vermeld:

BREEDENE, GEDENKT UW HELDEN 1914-1918.

Binnen aan de zijmuren werden twee marmeren platen geplaatst met de namen van de doden. Daarbij stond vermeld: hun geboorteplaats en datum, en ook waar en wanneer zij overleden waren.

Een gedenkkaart werd verspreid met de foto en de gegevens van de slachtoffers. Bovenaan stond de vermelding: A.V.V. - V.V.K.: de kenletters van het IJzerkruis te Diksmuide.

TER OORLOG
1914-1918

F. 02. 05. 02. 12.

“ Daar liggen hun lijken als zaden in 't zand,
„ Hoop op den oogst, o Vlaanderland ! „

(C. VERSCHAEVE).

Gesneuvelde soldaten.

1914

1918

Hostyn Oscar, geboren 8 October 1893, gesneuveld te Opprebais (Sart Risbart) pr. Brabant 16 Augustus 1914.

Messeuwe Emiel, geboren 10 Maart 1886, gesneuveld te Lier 4 October 1914.

Steyaert Jozef, gesneuveld in 1914.

Allaert Jan, geboren 2 April 1891, gesneuveld 16 Januari 1915.

Bourgeois Camille, geboren 7 September 1894, gesneuveld te Diksmuide 3 Januari 1916.

Vanderleem Arthur, geboren 27 Januari 1896, gesneuveld te Adinkerke 6 Juli 1916.

Vanmassenhove Camille, geboren 3 September 1894, gesneuveld te Diksmuide 5 December 1916.

Zwaenepoel Jozef, geboren 2 Januari 1894, gesneuveld te Diksmuide 14 Juli 1917.

Goethals Eduard, geboren 14 October 1888, gesneuveld te Steenkerke 8 November 1917.

Jonskeere Louis, geboren 9 Januari 1891, gestorven hospitaal St. Jean Cap-Avra (Frankr.) 1917.

Depoorter Camille, geboren 1 Juli 1896, gesneuveld te Stuivkenskerke 6 Maart 1918.

Devos Edmond, geboren 29 Februari 1892, gesneuveld te Diksmuide 24 Maart 1918.

Mus Jerome, geboren 13 Augustus 1890, gesneuveld te Adinkerke 9 Juni 1918.

Bourgeois Eugene, geboren 29 Februari 1896, gesneuveld te Woumen 28 September 1918.

Inghelbrecht Camille, geboren 2 Februari 1897, gesneuveld te Aumervelde Houthulst 3 October 1918.

Beirens August, geboren 3 Mei 1887, gesneuveld te Houthulst 12 October 1918.

Hubert Jan, geboren 11 October 1883, gesneuveld te Brugge 7 November 1918.

Knockaert Pieter, geboren 6 Juli 1896, gestorven hospitaal Gravelines (Frankrijk) 21 Nov. 1918.

Desaeyer Albert, geboren 29 April 1884, gestorven te Luik (Sillerant hospitaal) 20 Januari 1919.

Vandekinderen Edmond, geboren 25 Maart 1892, gestorven te Rheinberg (Duitschland) 8 April 1919.

Knockaert Oscar, geboren 6 September 1897, gestorven te Obercahl (Duitschland) 9 Juni 1919.

Burgers gevallen als slachtoffers van den oorlog.

D'Haens Jules, gestorven 29 Mei 1918.

Delattre Pieter, gestorven 1 Juli 1918.

Debrabandere Leonard, gestorven 17 Juli 1918.

Backers Louis, gestorven 25 Juli 1918.

Beaumont Oscar, gestorven 18 October 1918.

Maes Leonard, gestorven te Waerschoot, 22 October 1918.

Knockaert Vedastus, gestorven te Albi (Tarn) Frankrijk 14 December 1918.

Knielt op hun graf en bidt voor hunner zielen zaligheid, gij allen die hunne vrienden waart, gij allen voor wier heil en goed zij hun jeugdig leven geestdriftig lieten.

Gedenkt hunne weduwen en weezen en dat het nageslacht zich hunner gedachtenis eeuwig herinnert.

Drukkerij DE VRIESE, Thourhoutsche steenweg, 113.

foto 9 : Doodsprentje uitgegeven voor de gesneuvelden van 1914-1918
Zowel soldaten als burgers.

foto 10 : Doodsprentje uitgegeven voor de gesneuvelden van 1914-1918
Zowel soldaten als burgers.

Ieder jaar werd, op 11 november, vóór de kapel een plechtige herdenking gehouden in tegenwoordigheid van de oudstrijders, het gemeentebestuur, de familieleden der gestorvenen, de jongens van de gemeenteschool met hun onderwijzers, en een talrijk publiek. Wij herinneren ons dat de gelegenheidsrede werd gehouden door meester Soete. Bij de vernieuwing van de dorpskom in 1970 werd de kapel met grond (25 m²) door het gemeentebestuur gekocht voor 50.000 F van de kerkfabriek (akte van aankoop 19.01.1970). Zij werd afgebroken. De marmeren platen werden overgebracht naar het Heem van TER CUERE waar ze in het museum worden bewaard.

HERBERG 'HET BOLDERSHOF'.

Voorbij de kapel stond de herberg uitgebaat door Vansteenkiste-Praet. Dit was het 'Boldershof'. Het is vele jaren het stamcafé en lokaal geweest van de boldersclub, en nam de ruimte in tussen de Kerk- en Dorpsstraat, wegens de lengte van de 'boltrage'. Daar werd na WO 1, iedere zondag na de hoogmis, door mannen en ook door vrouwen 'gebold'. Bij deze volkssport hebben wij, als jongens, er dikwijls de 'kallen' of kloefen mogen terug opzetten, die door de bolders met hun platte schijfbollen werden afgegooid.

Sinds 1630 was daar ook de boogschuttersgilde St Sebastiaan gevestigd. Voor tweehonderd jaar heette die herberg trouwens 'St. Sebastiaan'. De handboog is een der oudste wapens van de mens. Duizenden jaren geleden was het een jacht- en strijdwapen. Na de uitvinding van het buskruit werd het geleidelijk een verspreid Vlaams vermaak. In onze streken bestonden reeds in de 14e eeuw schuttersgilden, en iedere parochie had een gilde van de handboog. Tot in 1500 waren onze handbooggilden uitsluitend militaire troepen, die een beslissende rol speelden in de gemeentelegers, want men kon de tegenstander treffen van op afstand.

In steden en dorpen bleven de schuttersgilden overal bloeien op het einde van de 16e eeuw; maar zij waren nog slechts de schaduw van de gevreesde krijgslieden van vroeger.

Te Bredene werd dus de schuttersgilde gesticht in 1630. Zij droeg de naam 'St. Sebastiaansgilde' zoals de meeste. Een zilveren halssnoer, samengesteld uit medailles als schakels gebruikt, werd door de hoofdman der gilde bij grote plechtigheden gedragen.

Wanneer het patroonsfeest van de gilde werd gevierd, vergaderden de gildebroeders 's morgens in hun gildekamer en vertrokken van hieruit stoetsgewijze naar de kerk om er een plechtige mis bij te wonen.

Na de geestelijke plechtigheid kwamen zij terug naar hun lokaal en namen plaats aan een lange tafel om gezamenlijk het middagmaal te nemen, zongen en lachten om de zotte kuren van de 'gildezot', en dronken veel bier uit tinnen kannen op de gezondheid van hun koning, hun deken en andere waardigheidsbekleders. 's Avonds was er nog dansvermaak op de meeslepende tonen van violen en fluiten.

De landelijke schutterijen in de 17e eeuw bestonden nog om overheidspersonen te begeleiden, en om in te staan voor de ordedienst bij processies en bedevaarten. Twee eeuwen lang kenden zij een groot succes.

In een oud verslagboek van onze gilde op het dorp staat het relaas van een feest dat werd gevierd in 1762, daags na de siereschietsing, nl. het aanstellen van de koningin van de gans (parochieblad van 1936).

Het luidt als volgt :

Den volgenden dag (7 juni 1762) heeft men met alle vreugd en triomphe de koningin van den gans uitgehaald, ende men eerste prijsgaai met nog twee jongskens door E.H. Pastoor opgesteld ende naer deselve afge-

schoten zynde, heeft men den hoofdman van de korte coussen (vrouwen) alles doen bereiden om den gans te knuppelen, ende naer hun dedaen de-voirs is Coninghyne geworden Victoria Beaumont, huisvrouw van Pieter Vanderbeke, (zie grafzerk 30: gewezen hoofdman, Disch en O.L.V. meester) ende men heeft dan om het lint en den pollepel geloopt, ende naer alles wel bereid zynde, hebben al de gildezusters kloekmoediglijk geloopt, en is koningine van het lint geweest, de gauwgeestige gilde zuster, Regina Maria Van Heste, huisvrouw van Pieter Delanghe, en de pollepel is gewonnen door de voorzichtige gildezuster Joanna Van Haecke, huisvrouw van Leonardus Bril (zie grafzerk 25: landbouwer van 119 gemeten.

LIJST VAN DE KONINGEN DER GILDE VAN ST. SEBASTIAAN TE BREEDENE VAN 1630 TOT 1776.

uit Fragmenta, maandschrift no 6, 1887, blz. 44-45.

'Actum in Gilde caemer, ter ordinaire vergaedinghe in 't jaere 1761, hebben wij, coninck, hooftman ende deken, oversien ende geteld de schae-kels, die gejoint syn door de coninghen der Mans-gilde van den edelen Ridder Sebastiaan, die geviert wordt in de prochie van Breedene van het begin ende incommen van de gilde, die begonst heeft ten jaere 1630 bestaende in de naervolgende coninghen:

1. Jan van Walckeren	1630.	18. Simon Janssens	1679.
2. Gisibrecht Cauwesyn	1632.	19. Gabriel Nieuwmunster	1680.
3. Sebastiaan Debroecker	1633.	20. Jan Lecouf	1683.
4. Lauricus Ketels	1642.	21. Pieter Sybout	1686.
5. Marin Delapiere	1644.	22. Joos Coppens	1687.
6. Philip van Wafelghem	1652.	23. Mailliard Depecker	1699.
7. Niclaes Lecouf	1653.	24. Vincent Dedeyne	1700.
8. Jacques Firon	1655.	25. Gilles Bastoen	1715.
9. Niclaes Lecouf	1656.	26. Cornelis Allaert	1716.
10. Mathias Rys	1657.	27. Niclaes Boterdaele	1718.
11. Joos Allaert	1661.	28. Jan Bulcke	1726.
12. Pieter Allaert	1662.	29. Maryn Pycke	1732.
13. Jan Allaert	1663.	30. Pieter Claeys	1735.
14. Jan de Babooter	1664.	31. Niclaes Coppens	1738.
15. Jan Otsens	1665.	32. Joannes Coppens	1749.
16. Jan van de Velde	1670.	33. Laureins Valuwaert	1754.
17. Adriaen Otsens	1673.	34. Joan-Bte van Houderijvel	1762.

Als 35e schakel in deze lijst wordt Michiel Nicolaas Janssens genoemd, want 'hij heeft eenen silveren pyl gejoint aen de gilde van de St. Sebastiaan, die geviert wort binnen de prochie van Breedene ten jaere 1766'.

Als 36e : 'Denselven M.N. Janssens heeft voor den tweeden keer den gaeij afgeschoten ende heeft vereert aen de gilde een silveren vogel. Janssens stierf in 1796 en werd begraven in het klooster der Dominikanen te Brugge. De familie Janssens hoorde toe aan den edeldom.

Als 37e wordt vermeld Cornelius Swaenepoel 'op 6 juny 1771; en voor den tweeden keer op 2 Junij 1776'. Hij was een 'Grote gebruycker, die weigerde deel te nemen aan de volkstelling in 1795. (uit: FRAGMENTA,)

maandschrift, no 6, 1887, blz. 44-45.).

Julien Beyen weet te vermelden dat '200 jaar geleden, dus in 1774, de herberg St. Sebastiaan was gelegen in 't dorp, west van de kerke. De uitbater was Pieter Maenhout'. (Uit: R.A.B. in jaarboek TER CUERE 1974 De gilde bestond dus nog, doch op bevel van Jozef II, de keizer-koster werden alle gilden afgeschaft in 1786. Dat gebeurde dus ook met de St. Sebastiaansgilde van ons dorp. We lezen er een laatste maal over in de volgende kroniek:

PLECHTIGHEID VAN DEN EED VAN GETROUWHEID AAN DE STATEN VAN VLAANDEREN
ALS WETTIGE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK IN HET BRUGSCHE VRIJE.
1790. Oogstmaand. Den 1n... Te Brugge.

Onder de directie van Jacques de Net, was op de groote markt te Brugge, opgerecht een Theater, alwaer de Heeren gedeputeerde der gekroonde bloedhonden van Vlaenderen, met het luysterrijk geselschap, (magistraten enz.) zijn onder aanbydinge van hunne respectieve Commissarissen gecompareert het District van Essene en het geene van Breedene, voorgegaan door pastoors, wethouders en Hoofd-mannen, alle gewapend, op hunne beurt hebben ontloken den Eed van Getrouwheid.

Het jongmans-Gilden der prochie van Breedene (geprecedeed door hunnen paster met een smeekschrift) opgeofferd 15 zilveren schaekels met ketenen.

id. Mans-Gilden 39 id., benevens eenen silveren pyl met Gaey.

id. Jonge Dochters 51 Gulden 9 stuyvers.

uit: 'Kronycke van Vlaenderen.'

Gedurende de bezetting van onze streken door de Fransen van 1794 tot 1814 verminderde de bloei van alle schuttersgilden en van hun bezittingen bleef weinig gespaard. Doch keizer Napoleon bracht meer soepelheid. En zo schrijft C. Geselle (in roepsteen LIII-1979: Jaerboek der Koninklijke gilde van St. Sebastiaan) dat men in 1806 'de oude keuren en statuten der gilden kon vernieuwen. Ten zelfden jare had men te Brugge weerom een groot schietspel aangekondigd, waerin de prijzen der gilden van..... en het Sas van Slykens gewonnen werden. Amper twintig jaar na de opheffing van de Bredense gilde bleek deze dus weer actief te zijn te Sas Slijkens.

Wij kunnen hier terloops melden dat onder het Nederlands bestuur van Koning Willem I de oude schutterijen terug werden toegelaten. Doch hun grote bloeitijd was voorbij.

Verder schreef C. Geselle (roepsteen LIII-1979) dat een glasraam, een herinnering aan de gilde van het dorp, zich bij Ch. Luca bevond. Het zou eens hebben toebehoord aan mej. Rosalie Deswaef en zou stammen uit het bezit van haar grootvader langs moederszijde, nl. de heer Lingier uit Breedene. Het is verdwenen. De families Lingier en Deswaef zijn sinds lang op de gemeente gekend en verspreid.

Wat betreft Rosalie Deswaef: we vonden in 1980 haar grafzerk op het dorpskerkhof. Het droeg als opschrift: (zie: Grafzerken op het dorp K. Clybouw).

**Bid't voor de ziel
van
Rosalie Deswaef
Geboren te Breedene den 16 maart 1845
en aldaar overleden den
21 oktober 1907
R.I.P.**

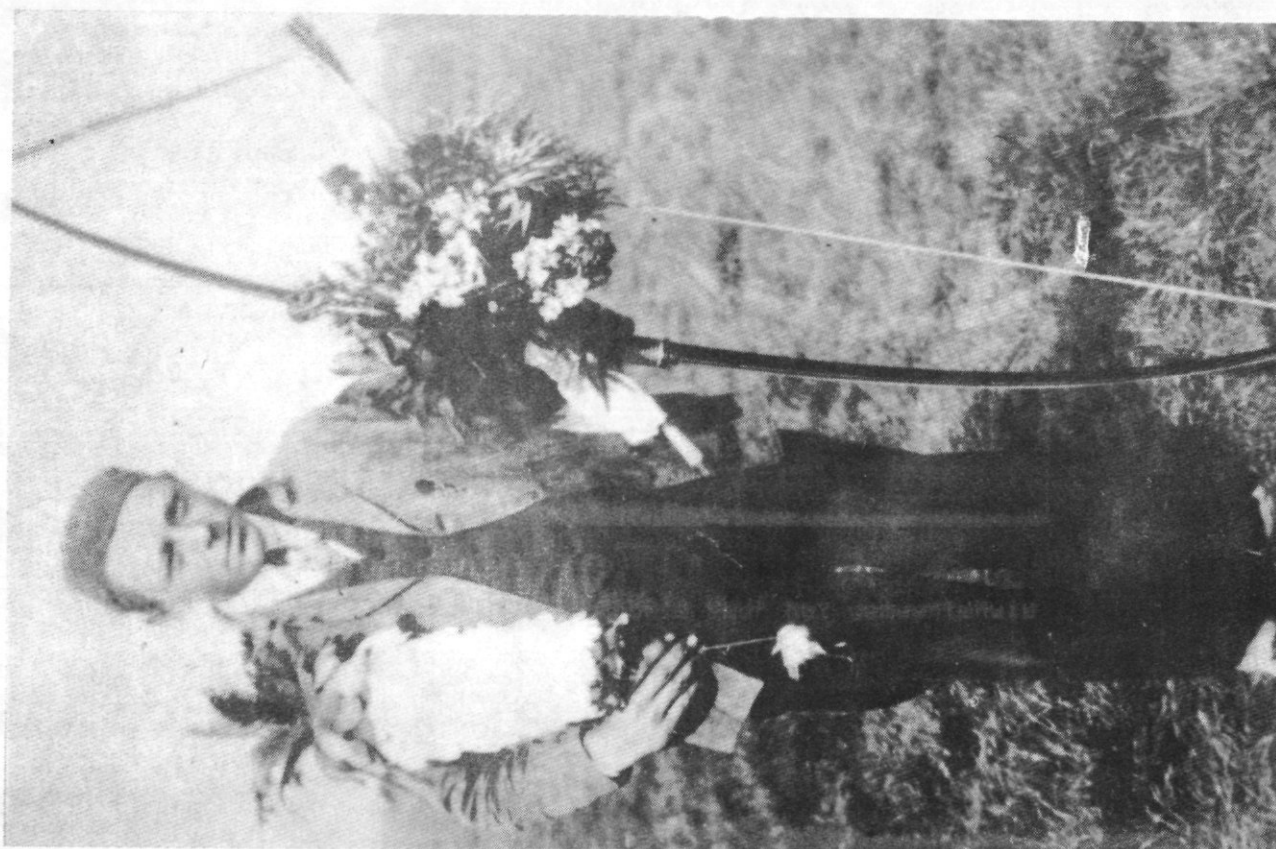

foto 11 : Remi Vandenbroele.
Sire van de handbooggilde St.Sebastiaan in 1928.

foto 12 : Hulde aan de jubilaris Jan Broele voor het gemeentehuis
Sas Slijkens na W.O.2.

Zij gaf bij testament van 4 april 1900 aan de kerk van het dorp: een tweewoonst met aanpalende weide, ten oosten van de kerk gelegen; dus hoogstwaarschijnlijk langs de landweg.

'Ten laste jaarlijks voor de lafenis der ziel van mijn ouders, broeder en zuster, een dienst om 8 uur met brooddeling aan te armen, te celebreren gedurende de 30 jaar na mijn overlijden en ook nog voor het zingen van drie missen.'

Aan de kerk van Sas Slijkens schonk zij een huis dat zij daar zelf bewoonde, plus tuin en grond.

'Dat alles mits een jaarlijkse dienst ten eeuwigen dage te celebreren te 8 ure voor haar zelf en vier gezongen missen tot lafenis der ziel van haar ouders, broer en zuster, en de hare, op het Sas en op het dorp met brooddeling aan de armen van Molendorp.'

Voorts moest de grafkelder van dezelfde personen onderhouden blijven. Rosalie Deswaef woonde dus op het dorp, want zij is er begraven. Later ging zij naar Sas Slijkens wonen. Gedurende haar leven bevond zich het gildehuis van de schutters nog steeds in de Kerkstraat. Het gebouw moet zich, volgens het kerkelijk archief, bevonden hebben 'in een complex dat stond vanaf de kapel tot op de hoek van de marktplaats.'

In het lokaal bevonden zich de vaandels van de gilde en 'een menigte tinnen kannen'. Dat was normaal voor de minder rijke gilden van de 15e tot de 18e eeuw. Er waren nochtans ook zilveren platen bij en een schilderij van St. Sebastiaan met de kruisboog. 'Alles is verhuisd met Deswaef naar het Sas. Oudere en jonge mannen waren verslingerd op deze vereniging'. Eigenaar was: Beaujean (Lingier) rond 1880.

Bij de 150e verjaring van het bouwen der stenen kapel O.L.Vr.ter Duinen op 3 juni 1886, was de oude St. Sebastiaansgilde van Bredene vertegenwoordigd in de bedevaartstoet door haar vaandels.

Ook in de jaarlijkse H. Sakramentsprocessie op het dorp stapten de leden op.

Wat bleef er verder over van onze boogschuttersgilde ?

Zij bestond nog in 1912 met naam en lokaal, maar was teloorgegaan.

Na de oorlog 1914-18 ontstond een opflakking. Ze werd op 12 april 1922 heringericht in hetzelfde lokaal, nl. het 'Boldershof' uitgebaat door August Praet-Renilde Defever, opgevolgd door Vansteenkiste-Praet. De boogschutters hadden hun wip of 'gaaipere' staan in de wei ten oosten van de kerk, achter de huidige bibliotheek. Wij hebben deze nog regelmatig weten gebruiken.

Naast de 'Boltra' was daar ook rond 1920 de vereniging van de karabijn-schutters gevestigd. Zij maakten gebruik van de plaats van de boltra om te schieten. Zij beschikten slechts over twee geweren die om beurten werden gebruikt en die eigendom waren van de vereniging. Meer weten we daarover niet te vertellen. Wie wel ?

Op de foto genomen in 1920 aan de achterkant van het 'Boldershof' herkent men o.a. rechts Jan Vandebroele, en Vanderkinderen met geweer in de aanslag.

Wij zagen tenslotte in de stoet, ter gelegenheid van de eeuwfeesten, gevierd op 14 september 1930, een wagen van de handbooggilde.

Wie over de standregelen e.d. van de boogschuttersgilde meer wil weten, leze de bijdrage van Richard Verbanck in het Jaarboek TER CUERE 1981.

In 1940 waren er nog een 40-tal leden ingeschreven.

De gilde kende een relatief bloeiende periode tot in 1944.

Amedee Vansteenkiste, de vader van onze secretaris, was schatbewaarder, en Jan Vandebroele, wagenmaker, was hofmeester. De sieregaai was nog altijd een pronkstuk.

HET SCHOOLHUIS.

Een groot hoekhuis, tenslotte, het laatste in de rij, was het schoolhuis van de gemeenteschool en eigendom van de gemeente.

Het was voordien eigendom van kleermaker Jan Lams, maar ons gemeentebestuur kocht het in april 1906.

Meester Edward Demaecker, schoolhoofd, woonde daar met zijn talrijk gezin sedert september 1901 tot aan zijn ontslag in 1911. Toen verhuisde hij naar Sas Slijkens.

Pas in 1913 werd hij als schoolhoofd vervangen door Jozef Roose. Deze bewoonde het schoolhuis tot in 1922. Toen werd hij als schoolopziener L.O. benoemd en hij verliet onze gemeente. Hij was de laatste bewoner van deze woning, als schoolhoofd.

Bij de dorpsverandering in 1970 verdwenen de 21 woningen voor de kerk, inbegrepen het historisch lokaal van onze boogschuttersgilde en het hoekhuis. Het is mogelijk dat, lang geleden, op de plaats van het schuttershof en het hoekhuis, een bierbrouwerij was gevestigd zoals alle dorpen er minstens een hadden. En gildeleden dronken gaarne een goed glas bier bij gezelschap en plezier.

In de kelder van de herberg van het Boldershof lag een waterput die voor het water van de brouwerij kan hebben gezorgd. Die kelder liep door onder het hoekhuis, maar ervan gescheiden door een houten schutting wat er kan op wijzen dat de brouwerij zich vroeger ook tot daar had uitgebreid. Herstellingen tot het dichten van deze kelder werden periodiek uitgevoerd door André Bostyn. De gewelven waren er gemetst als in zeer oude gebouwen. Ze hadden een spanwijdte van 1,50m en waren 20 a 25 cm hoog.

Onder de huizen tegen de kerkhofmuur lag nog een gemeenschappelijke waterput voor twee woonhuizen. Op de binnenplaats van deze lagen er nog gewelven onder de grond. Dat kon men steeds horen bij het stampen op de grond.

Bij het afbreken van deze gebouwen zat er verder tegen de kerkhofmuur zwaar metselwerk in de grond. Men kreeg het niet los en men liet het dan maar ook zitten.

Het is erg spijtig dat men toen alleen aan vernielen dacht; en deze historische interessante plaats van ons dorp niet heeft doen of willen onderzoeken. Het had weinig moeite en kosten gevergd in de toen nog gouden jaren.

B. DE DORPSSTRAAT.

DE PRIORIJHOEVE.

Laat ons nu terugkeren langs de Dorpsstraat, ten noorden van de kerk. Het einde van deze straat vanaf de Zandstraat naar de zusterschool toe en verder rond het kerkhof, werd rond het midden van de 19e eeuw 'heerweg' genoemd.

Daar staat het priorijhof. Tot hiertoe wordt aangenomen dat hier een priorij heeft gestaan, die rond het jaar 1000 werd gesticht. Over de juiste plaats van deze priorij bestonden trouwens meningsverschillen.

foto 13 : Priorijhoeve.
Reconstructie circa 1924.

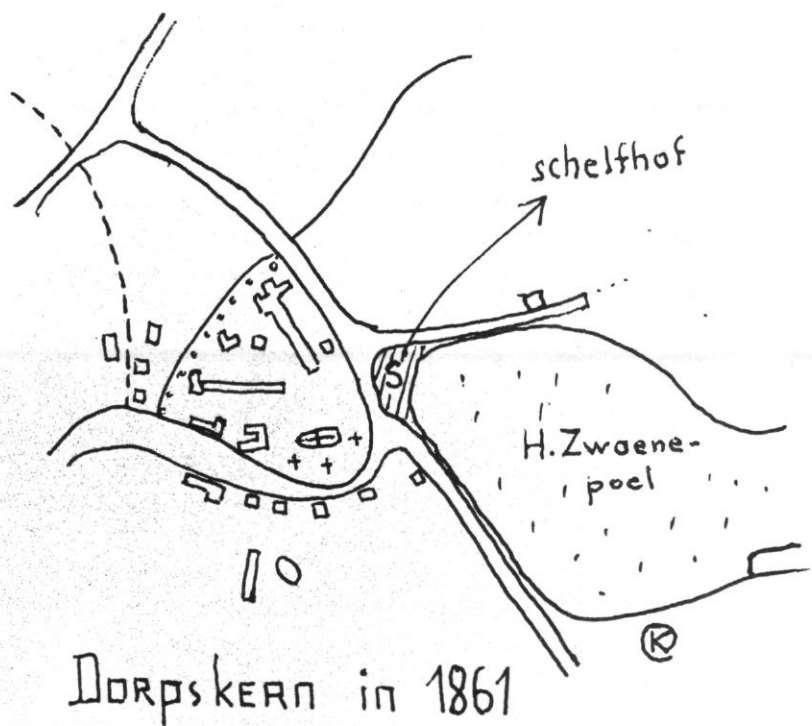

foto 14 : Dorpskern in 1861.

Laat ons even deze oude hoeve onder de loupe nemen. In 1403 wordt ze reeds vermeld als 'Priorij-hofstede', wat o.i.toen reeds haar aard en bestemming heeft bevestigd.

Men beweert ook dat, na de verwoesting van de priorij en hoeve, gedurende de godsdienstige beroerten in 1572, deze hofstede werd heropgebouwd door de 'watergeuzen'. Tijdens en na het beleg van Oostende zal daar niet veel meer zijn van overgebleven.

Oorspronkelijk lag het 'schelfhof' van de boerderij op het huidige complex van klooster met tuin en afhankelijkheden. Dit is ook te zien op de Ferrariskaart van 1771-78. Het lag in een weide die behoorde aan de priorijhoeve. Deze weide grensde ten noorden aan de Landweg tot aan het Dankaartspel, ten westen nog een heel eind aan het Jagerspad en de huidige Dorpsstraat. (zie kaartje).

In het begin van de vorige eeuw lag nog veel puin op de hoeve op en rond de boerderij. Dat zou kunnen overeenstemmen met het hoger beschreven; want tijdens de Franse omwenteling en bezetting van onze streken, zal ze wel geplunderd en verwoest zijn geweest.

Rond 1870 wordt ze vermeld als 'hofstede aen Arrighi de Casanova' uit Parijs. (zie hierover ' geschiedenis van het Katholiek Onderwijs te Bredene van K.Clybouw en het artikel van Frans Vanleenhove in dit jaarboek.)

De openbare verkoop van deze hoeve met zaailand en weiden gebeurde in 1876. De weide zonder het gedeelte waarop het schelfhof lag, waarvan hoger sprake, was eigendom geworden van Hendrik Zwaenepoel. Het is op op een perceel daarvan dat de vrije katholieke school met patronaatzaal en bibliotheek later zullen worden gebouwd.

De boerderij was, reeds vanaf het begin dezer eeuw, toegankelijk met een balie en hek, langs de Dorpsstraat, net als nu. Doch wij hebben nog gezien in onze jeugd, dat de bewoners van het hof toen een uitweg hadden lopende langs de grote bergschuur. Een wegel gaf verbinding met het kerkhof en de kerk door middel van een overstapje, dus een zgn. private kerkwegel. Deze opening naar de kerk was ook de opening naar buiten op oude kaarten. Dus historisch klopt dat wel. De uitbaatster van het hof was in 1908 de weduwe Leopold Minne-Louise Zwaenepoel.

Tussen het erf en het kerkhof lag een diepe gracht, omzoomd met 28 hoge populieren. De wegel eindigde daar op het overstapje naar het kerkhof, en over de gracht lag een plank als brugje.

Het schelfhof lag, na de verkoop van het perceel aan de vrije school aan de zuidkant van de hoeve. In 1930 werd een gedeelte daarvan ingepalmd en onteigend, om aan de noordkant van de gemeenteschool twee nieuwe klassen te kunnen bijbouwen. Het stukje grond werd verkocht tegen 25 fr de m2 en er stonden 8 fruitbomen op.

Aanvankelijk moet de bergschuur een schaapstal zijn geweest zoals op het Jacobinessenhof. Nog in de vorige eeuw dreef de schaper of coeycnape zijn schapen langs de wegen en op de stoppels om die het gras te laten af eten. Dat gebeurde o.a. langs de Zandstraat en verder tot aan de Nukkerbrug.

Later werd de schuur meer bergruimte, als de schapenteelt verminderde. De vorm van de dors-schuurpoorten speelde mee in de latere bestemming. Dit merkt men trouwens in de meeste hofsteden bij ons nog vandaag. De poort is hoger dan de muren, om het inrijden van de hooggeladen oogst-wagens mogelijk te maken.

Het hof kon gerekend worden bij het langgeveltype. De uiterste zijgevel reikte ongeveer tot aan de Dorpsstraat. Stallingen en schuur stonden in een onafgebroken rij met het woonhuis en het bakhuis aan de uiterste noordwesterzijde. De voorgevel van het woonhuis toonde vroeger de vouwtekamer met de ondiepe kelder. Zodoende stonden alle gebouwen naar het zuiden gericht. Deze bouwwijze heeft een zes duizend-jarige traditie: naar

de zon gericht voor licht en warmte; de smalle zijgevels naar west en oost werden blootgegeven aan wind en koude.

Het is mogelijk dat deze hoeve vroeger van het gesloten type is geweest, zoals alle grote hoven uit de 15e en 16e eeuw. Dat geschiedde om veiligheidsredenen in deze woelige tijd, vooral rond Oostende. Een oude kaart van het fort van Bredene Dorp schijnt daarop te wijzen, voor zover oude plans en kaarten te vertrouwen zijn. Onder gesloten vorm bedoelen wij de U- of hoefvorm. Het klein afgezonderd gebouw, dat er tegenwoordig nog staat langs de zuid-oostkant van het erf, kan vroeger hebben doorgelopen tot aan de stallingen, aldus een beschutting vormende, evenwijdig met Dorpsstraat en er van gescheiden door een zwin. Zeker is dat niet. Daar tegenover stond de lange, losstaande bergschuur met strooien dak. De opening van het hof bevond zich in de zuid-westhoek. Het woonhuis bevond zich dus tegenover deze inrit, wat logisch was.

Tot in het jaar 1924 stond daar de monumentale, grote, afgezonderde bergschuur met strooien dak, haaks op het woonhuis, en tot dicht bij het kerkhof. Deze bergschuur vertoonde een wolfsdak : Aan de zijde van de kerk was het dak over de nokgevel geplooid (het wolfseind) en vertoonde aldaar een tuiltje in strooi op het uiteinde, zoals dat algemeen werd gedaan in de 18e en 19e eeuw.

In de zomer waren dergelijke strooien of rieten daken koel, en in de winter warm. Het was tevens goedkoop en degelijk. De grondstof was altijd ter plekke. Dergelijke daken bestaan hier sinds lang niet meer, ook niet meer op huizen

Trouwens, de bergschuur brandde af in het jaar 1924. Er zijn geen vakmensen meer voor dit werk en de onkosten voor brandverzekering zijn te hoog geworden.

Het priorijhof was dus vroeger een schaaphofstede. Geleidelijk werd het een bedrijf dat analoog werkte als alle andere hoeven op onze gemeente. De vruchtbare polders werden ingedijkt en bewerkt, en de vette, eeuwenoude weiden, aan de zee ontruikt, dienden voor de grootveeteelt. De boerderij werd omgebouwd tussen WO 1 en WO 2. Een nieuw woonhuis werd langs de Dorpsstraat gebouwd, en de oude bestaande gebouwen kregen een andere bestemming, passende bij onze tijd en in de moderne landbouwuitbating. De boomgaard en moestuin lagen in de hoek tussen het kerkhof en de vroegere gemeenteschool.

Voor de stallingen lag de wal, die diende als drinkplaats voor de dieren met daarnaast de mesthoop. Deze laatste werd verlegd, om de wal dicht bij de straat te brengen. De zuid- en zuidwestkant werd in beslag genomen door het erf.

Het priorijhof behoort momenteel toe aan de Wwe Kamiel Zwaenepoel en wordt uitgebaat door dhr. Demuyt.

Tijdens de grondwerken, uitgevoerd bij het bouwen van een nieuwe hangar aan de westzijde van het erf, en gedeeltelijk op de plaats van de oude bergschuur, werden geglazuurde moefen gevonden. Sommige vertoonden een groenachtige schijn, mogelijks bekomen door het zeezout van de klei tijdens het bakken. Het zijn identieke gegleierde stenen als deze, gevonden in de funderingen van het oud klasje achter de smederij na WO 2. Naar het schijnt, zijn dergelijke stenen gevonden in de Duinenabdij van Koksijde.

Op de oude gevelankers vonden wij als inkerving de volgende tekens:

||X||

Ook op de vernieuwde ankers, gemaakt door de smid Valeer Minne, vonden wij hetzelfde teken. Op onze vraag waarom hij dat teken gebruikte, antwoordde hij: Mijn oom, van wie ik de smidse heb overgenomen, deed dat ook zo. Ik weet niet waarom. Speciaal alaam was daar niet voor nodig : een stalen beitel en een karthamer volstaan. Ik zet die traditie voort.'

Betreffende het tuiltje in strooi dat zich op de hoek van de 'veust' op de bergschuur bevond, nog het volgende. Het is algemeen bekend dat deze tuiltjes een vervorming zijn van de oude Germaanse 'hamers van Donor' (Thor)'. Deze symbolen beschutten de woningen en gebouwen van onze Germaanse voorouders tegen de kwade grillen van de dondergod of de blikseminslag. Onder Christelijke invloed werden deze zinnebeelden veranderd, soms in kruisen. Men vindt ze nog hier en daar, zelfs in steen uitgevoerd, vervormd, zoals op de 17e eeuwse nu verdwenen schaapstal aan de Blauwe Sluis, maar voor de meesten van ons blijven ze vraagtekens. De legende is bij ons nog algemeen verspreid op het dorp, zelfs bij heemkundigen, dat er een onderaardse gang zou lopen van het Priorijhof naar de kerk. Deze gang zou beginnen aan de buitenste noordkant van het oud woonhuis.

Wij kunnen nog vermelden, dat de waarheidsgetrouwe rekonstructie van de oude boerderij met de grote bergschuur door ons werd gemaakt in pastel en in het bezit is van de huidige uitbater: dhr. Demuyt.

HUIS ZWAENEPOEL.

We hebben reeds vermeld dat een gracht, omzoomd met hoge populieren, de grens vormde tussen het kerkhof en het eigendom van de priorijhoeve. Pieter Zwaenepoel, broeder van Kamiel, de hoeveeigenaar, liet zich in het jaar 1926 een huis bouwen op de uiterste hoek aan de zuid-oostkant van dit erf, tegenover de ingang van het klooster. Hij was veldwachter van 1926 tot 1956.

Hij kreeg schade van die bomen voor zijn moestuin die achter zijn woning lag. Hij vroeg aan het gemeentebestuur om de 28 bomen, die de grens vormden van af de gemeenteschool tot aan het klooster, te laten verwijderen. Het gemeentebestuur voldeed aan die wens in 1927. Het was voordien een schilderachtig hoekje aan de oostzijde van de kerk met deze hoge populieren, dat helaas is verdwenen.

Wij konden voor het kappen van de populieren in het jaar 1925, een houtskooltekening maken van deze hoek. Later hebben wij een pastel gemaakt op groter formaat, die heden in bezit is van dhr. Richard Verbanck.

Tegen het huis van P. Zwaenepoel, op het erf van de hoeve, hebben wij nog sporen van 'wallen' gezien in 1925. Ze zijn nog waar te nemen op een oude foto van het klooster uit die tijd.

PATRONAATZAAL.

In 1928 werd, onder impuls van E.H. A. Melis, onderpastoor, de 'patronagezaal' gebouwd. Daar werden feesten, vergaderingen, toneel- en filmvoorstellingen gegeven voor de dorpsbevolking, die toen nog homogeen was, en haar volksvermaak ter plekke zocht. Ook de jeugd van het dorp kon er de zondag doorbrengen met kaartspel, biljarten enz.

Het bouwen werd mogelijk gemaakt door rondhaling bij de mensen van het dorp. Op 18 november werden de gebouwen ingehuldigd.

Over de verdere historiek van de patronaatzaal, zie:

Geschiedenis van het katholiek onderwijs op het dorp. (K. Clybouw) en ook jaarboek TER CUERE 1985: Van patronage tot Cappelrie door F. Vanleenhove.

DE BIBLIOTHEEK.

foto 15 : Pieter Zwaenepoel en Maria Borny.

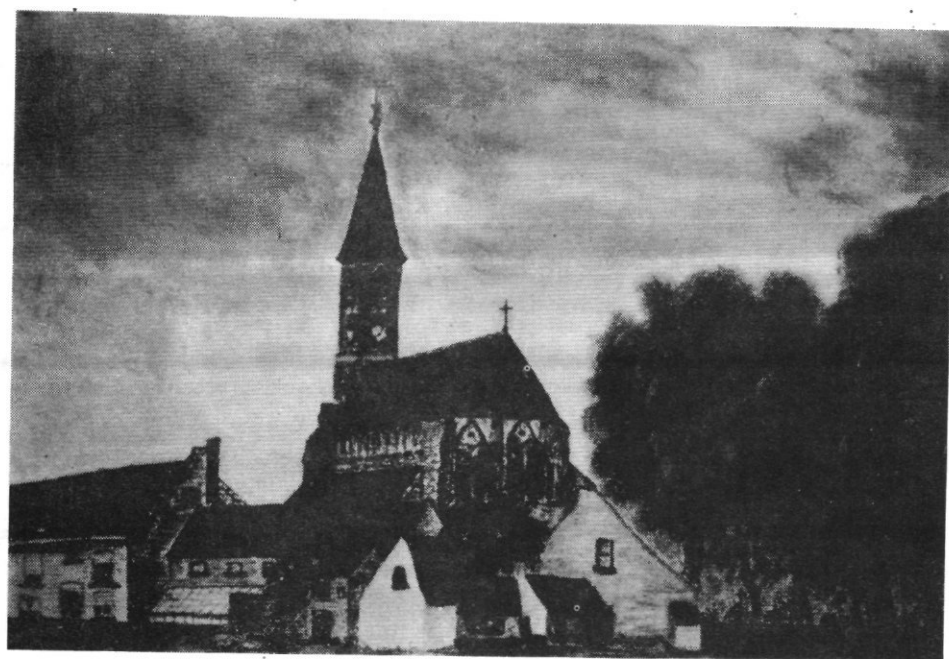

foto 16 : Dorp in 1925.
Uiterst rechts het huis van de familie Cesar Vandenbroele.

Naast de patronaatzaal werd een bibliotheek opgericht. Er bestond voor 1914 reeds een gemeentelijke bibliotheek op het dorp, doch door de oorlog 1914-18 werd zij vernietigd. Wij weten niet waar zij was ondergebracht. Op 16.11.1922 werd een nieuwe bibliotheek door het gemeentebestuur aangenomen om ze te vervangen. Zij werd ingericht in het huis van de familie Grauls naast Vandamme. Zij kende een relatief succes. Juff. Maria Vandamme was bibliothekaresse. In 1929 werd een toelage verleend voor het kopen van nieuwe boeken, pro rata van 0,25 F per inwoner. Gedurende de oorlog 1940-45 wordt de bibliotheek overgebracht naar een voorkamertje in het huis van Maurice Lingier-Schelstrate, naast de pastorie. En tenslotte werd op 02.05.1945, de katholieke bibliotheek gemeentelijk gesteund met een jaarlijkse toelage van 2 F per inwoner.

In 1949 werd zij aangenomen voor 10 jaar en was gevestigd in de Dorpsstraat n. 74. Een jaar later ontving zij een toelage van 2 F per inwoner en een vergoeding voor de bibliothecaris van 5000 f.

In 1958 werd de bibliotheek her-aangenomen. Zij was nu ondergebracht in het nummer 228 van de Dorpsstraat.

In mei 1966 behaalde meester C.Fischer het getuigschrift van bibliothecaris. Hij oefent deze functie nog uit.

DE FAMILIE VANDENBROELE.

Rechtover de bibliotheek, aan het begin van het Jagerspad, stond het klein huisje van het gezin Cesar Vandenbroele.

De drie zonen, onze klasgenoten bij meester Roose, waren knappe koppen, die later de militaire school eer moeten hebben aangedaan.

De oudste zoon werd districtoverste in Kongo. De tweede werd ingenieur bij de firma Gevaert te Antwerpen, en de jongste werd een briljant advocaat te Oostende, waar hij in de bloei van zijn carrière plots aan zijn familie werd ontrukkt.

De familienaam Vandenbroele is hier op het dorp reeds van ouds gekend. Hij komt reeds voor op een grafzerk van 1708, dat in de vroegere dorpskerk lag. Het luidde als volgt : (n.22)

Sepulture
van den eersaemen en discreten Stephanus Vanparys
fa. GILLIS
overl. den....
ende Anna Vandenbroele fa. Hubrecht syn huysvr.
overl. den 13 Xbre 1708
hebbenden 't saemen gefondeert in dese Kercke
een eeuwich Jaerghetijde met de leegste dienst
3 lesse Laudan
en de Commandatien met het decken van disch van
12 proven tot een schellynck gr. ieder prove
bidt voor de Zielen.

Een Joseph Vanden Broele, 36 jaar, wordt vermeld in 1748. Henri Francois Vandenbroele werd in 1805 afgekeurd van dienstplicht in het leger van Napoleon.

foto 17 : Cesar Vandenbroele.

foto 18 : Het gezin Vandenbroel.
Maurice, Rene, moeder Irma, Oskar, Georges.

MIJNHEER HENDERYCKX.

Wat verder stond het hoog herenhuis, bewoond door Frans Henderyckx. Hij werd geboren te Ottergem in 1863 en kwam zich hier vestigen als masseur. Hij huwde met Nathalie Vandewalle. Deze man was, wat wij kunnen noemen een dorps-type. Iedereen noemde hem (onder mekaar wel te verstaan): het 'Vrijvertje' of het 'Frotttertje'. Hij heeft met massage veel lijdenden geholpen, zo in Oostende als bij ons. Met zijn lange bakkebaarden en snor, klein brilletje en bolhoed, was hij jaren lang een bekende verschijning op ons dorp. Iedereen groette hem met respect, soms gemengd met een beetje ironie. Hij is ook gemeenteraadslid en kerkmeester geweest. Het is ook een tijdje winkel geweest in zijn huis. In deze eerste kamer stond een automatieke piano; d.i. een huispiano met mechanisch boekenspeelwerk, ook wel eens tyngeltangel genoemd, met de gekende papieren rollen. Wij, als jongens, liepen daar binnen en buiten alsof wij thuis waren, om deze muziek te beluisteren. Vergeet niet dat er toen nog geen radio's waren.

De eerste radio op ons dorp hebben wij weten plaatsen - een Philips - in de herberg 'Sportwereld' bij Firmin Defacq, aan de 'Meulenhoeke' in 1931. Wij gingen er de zondag na de mis naar luisteren, bij het drinken van een pint.

In oktober 1871 werd het oud dorpskerkje afgebroken en men begon met het bouwen van de huidige kerk. Er was een houten hulpkapel in gebruik tijdens de bouwwerken. Zij stond op het kerkhof met de ingang recht over het huis van Henderyckx. Daarnaast stond de klok in een houten hokje. De nieuwe kerk werd in gebruik genomen in de winter van 1875-76.

Tijdens WO 1, nl in 1917 en 1918, was de gemeentelijke jongensschool gesloten om reden van bezetting door Duitse soldaten. Toen was een der jongensklassen gevestigd in de winkel van Frans Henderyckx, tegen vergoeding vanwege het gemeentebestuur.

Ook gedurende WO 2 hebben wij in dezelfde kamer een jaar lang les gegeven. De gemeenteschool was nogmaals bezet door Duitse soldaten, en alle klassen werden verspreid wegens het gevaar van de talrijke luchtaanvalen van de geallieerden.

Wij vonden in 1980 het eenvoudig zerkje van Frans Henderyckx op het dorpskerkhof (n.72)>

**Rustplaats van
Frans Henderyckx
1863-1955**

**weduwnaar van Mathilde Vandewalle
1850-1905**

DE WAGENMAKERIJ.

Drie huizen verder woonde Jan Vandenbroele, of Jan Broele zoals iedereen hem noemde. Jan was wagenmaker, en hij werkte uiteraard meer buiten, voor zijn kleine werkplaats, dan binnenshuis. Zijn arbeid was dan ook verbonden aan het dorpszicht, evenals dat van de smid en andere dorpsambachten. Hij was het die ons 's winters heeft geriefd met warme lijm, die geregeld in een potje stond te warmen op het kacheltje. Daarmee konden we de tarweouwtjes bestrijken die moesten dienen bij het vangen van vogels. Jan Broele was ook klokkeluiders voor het Angelus, drie maal per

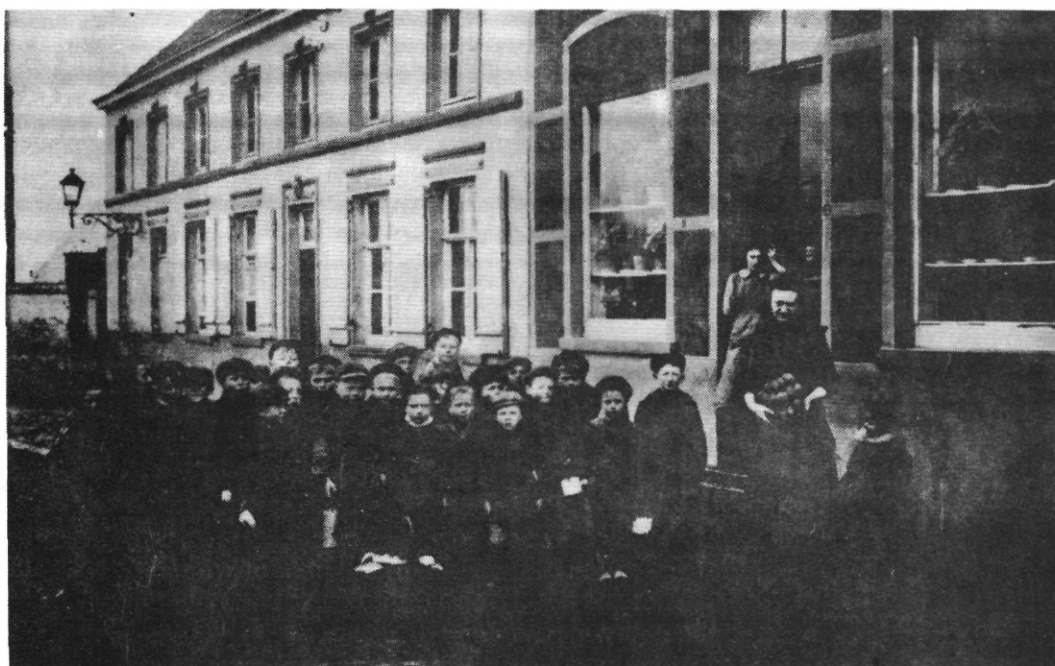

foto 19 : Uitdeling van voedsel aan schoolkinderen voor het huis van Henderyckx tijdens de oorlog 1914-18.
In het huis werd school gehouden.
Personen: Pharilde Vandenbroele, dochter van Jan de wagenmaker naast de jongens. Zij bewoont ook het huis van Fr. Henderyckx. In de deuropening links staat Vandenbroele Gusta en rechts Vandenbroele Nathalie.

foto 20 : Kinderen van Jan Vandenbroele voor zijn wagenmakerij aan de kerkhofmuur.
Raymond, Willy, Gaston en Firmin Vandenbroele.

dag voor alle andere kerkelijke diensten, en voor het 'kleppen' voor een overledene. De avondklok werd in zijn tijd niet meer geluid. Het klokkengebeier was dus niet veel uit de lucht in die tijd.

Jan stierf in 1955. Hij was een der laatste vertegenwoordigers van de vele nu verdwenen dorpsambachten.

Wij vonden in 1978 zijn grafkruis op het dorpskerkhof (n.89).

Jan Vandenbroele
1882-1955
Nathalie Vandekinderen
1886-1956

DE FAMILIE GRAULS.

Het volgende groot huis werd bewoond door de familie Jef Grauls. Jef Grauls, scheikundig ingenieur, was in de naoorlogse periode (circa 1920) Provinciaal raadslid voor de Vlaamse Nationale partij, en als dusdanig bestendig in conflict met de dorpspastoor E.H. H. Van Parijs. De schermutselingen kwamen regelmatig tot uiting in de zondagspreek. De Jef nam ostentatief schriftelijk nota van de uitspraken, die over zijn hoofd rolden van op de predikstoel : over de doodzonde bij het stemmen voor de Vlaamse Nationalisten, het landverraad, en het zielewelzijn.

Hij beschikte naast zijn woning over een kleine melkerij, SANITAS genoemd, waar hij melk in flessen steriliseerde voor de detailverkoop. Zijn echtgenote, Estella Brusseel was onderwijzeres aan de gemeentelijke jongensschool van 1922 tot 1932. De bibliotheek was gevestigd in een voorkamer van het huis. Het gezin verhuisde naar Pulle-Edegem, waar E. Brusseel overlijdt in de ouderdom van 84 jaar op 14 juli 1982.

FAMILIE VANDAMME.

Daar naast, gescheiden door een niet bebouwde ruimte, woonde de familie Vandamme, in een huis gebouwd in 1897. Daar was ook een winkel gevestigd aanvankelijk van kleerstoffen, later van kruidenierswaren. Vader Vandamme was barbier en winkelier. Hij knipte ons haar met een handtondeuse in enkele minuten, want hij ging 'het stik roend', en liet alleen bij het voorhoofd een klein 'truuzetje' staan, als bij een stoppelveld. Zijn oudste zoon Edmond was kleermaker. Dochter Octavie was naaister. De tweede zoon, François, is onderwijzer geweest op de Vuurtorenwijk vanaf 29.01.1925. Jozef was treinwachter. De dochter Maria was onderwijzeres in de meisjesschool op het dorp.

Men kon bij de Vandamme's ook postzegels bekomen, want het postkantoor was op Sas Slijkens gevestigd.

Aan de westkant van het huis lag een uitweg voor voetgangers. Een legende wil dat daar onder een onderaardse gang zou liggen, te oordelen naar de holle klank van het stappen door deze 'garre'.

NOG EEN OUDE HOEVE.

Achter het huis van de familie Vandamme, dus in de nieuwe prioriewijk, stond vroeger een grote, nu verdwenen hoeve. Op oude kaarten beschikte dit hof over vele en aan elkaar palende gebouwen, gerangschikt in U-vorm, met een moestuin aan de open zijde. Aan de zuidkant bevond zich een uitgestrekte boomgaard. Daaraan palende, lag een door bomen omzoom-

de weg, die leidde naar de tweehonderd meter verder gelegen molen aan de hoek van de Sluizenstraat. De hoeve stond op een veilige plaats: ten zuiden van de kerk, en ook daar dichtbij. De kerk is trouwens gebouwd, -en alle voorgaande ook- op een bodemverhevenheid, die in het licht van hedendaagse onderzoekingen, een terp kan geweest zijn. De hoogte van deze terp is de meest gunstigste van de gemeente, nl. 5 meter aan de kerk en 4 meter aan deze boerderij.

Er was ook een zekere begrenzing te constateren door zwins, bomen, struiken en wegels aan de zuidzijde tot aan de Meulenhoek. Op en rond deze plaats werden vondsten gedaan van beenderen. Sporen van een omwalling zijn daar nog gevonden in de eerste helft van deze eeuw. De sterk verminderde hoeve, rond 1850, hoorde toe aan de kerk van het dorp, en werd uitgebaat door Henricus en Cornelius Zwaenepoel, zonen van 'Sieur Andreas Zwaenepoel, kerkmeester.' Henricus was in zijn leven O.L.V.-meester.

Hierna volgt het grafschrift van Andreas de vader.

D.O.M.

**Gedachtenis van Sieur Andreas Zwaenepoel
zoon van Cornelius en Maria Roels**

alhier geboren en overleden den 17 april 1846

oud 72 Jaren, in zijn tijd 40 Jaren Kerkmeester geweest,

en van zijn huisvrouw Maria Jacoba Degrave

dochter van Carolus en Isabella Hostens

**Geboren te Westende, en alhier overleden den 18 april 1838
oud 58 jaren,**

**hebbende samen in huwelijk geweest 37 jaren en
gewonnen 11 kinderen.**

**Andreas in eerste huwelijk met Sophie Kempijnck
in tweede met Rosalie Van Parijs.**

Sophie in huwelijk met Joannes Beyaert.

Rosalie in huwelijk geweest met Josephus Zwaenepoel.

Amelia in huwelijk geweest met Boerjan.

Carolus in huwelijk geweest met Francisca Nyssen.

Virginie in huwelijk geweest met Petrus Vandermeersch.

Pius in huwelijk geweest met Nathalie Blontrock.

Petrus Joannes.

Cornelius Franciscus

Henricus Josephus.

Het ander onbejarig gestorven.

R.I.P.

Wij vonden de zerk op het dorpskerkhof in 1930
in gietijzer en ziet er uit als volgt:

In onze kinderjaren hebben wij nog gezien dat een diepe wal of drinkplaats voor vee aan de oostzijde lag. Een gedeelte van de oostelijke gebouwen stond daar nog; de andere in hoefijzervorm waren toen al verdwenen. De vervallen hoeve verdween bij de aanleg van de nieuwe priorijwijk in 1968. Een overblijfsel van de vroegere gebouwen wordt momenteel bewoond door Andre Bostyn en familie.

HET GEMEENTEHUIS.

Een paar huisjes verder stond het gemeentehuis. Het was een herberg, bewoond door het gezin van Richard Deschepper, alias Rysten Schepper, graan-

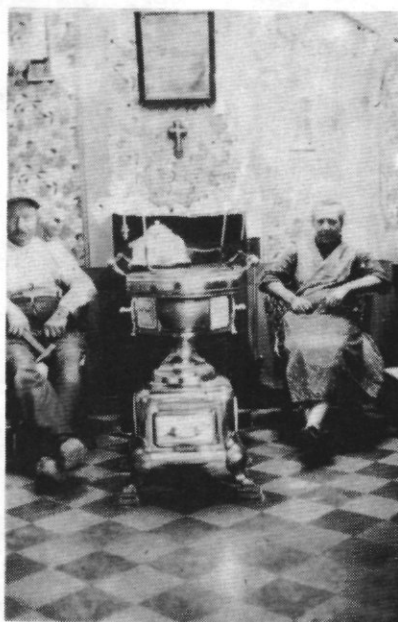

foto 21 : Jan Vandenbroele (+1955) en vrouw Nathalie Vandekinderen (+ 1956)
bij de Leuvense stoof.

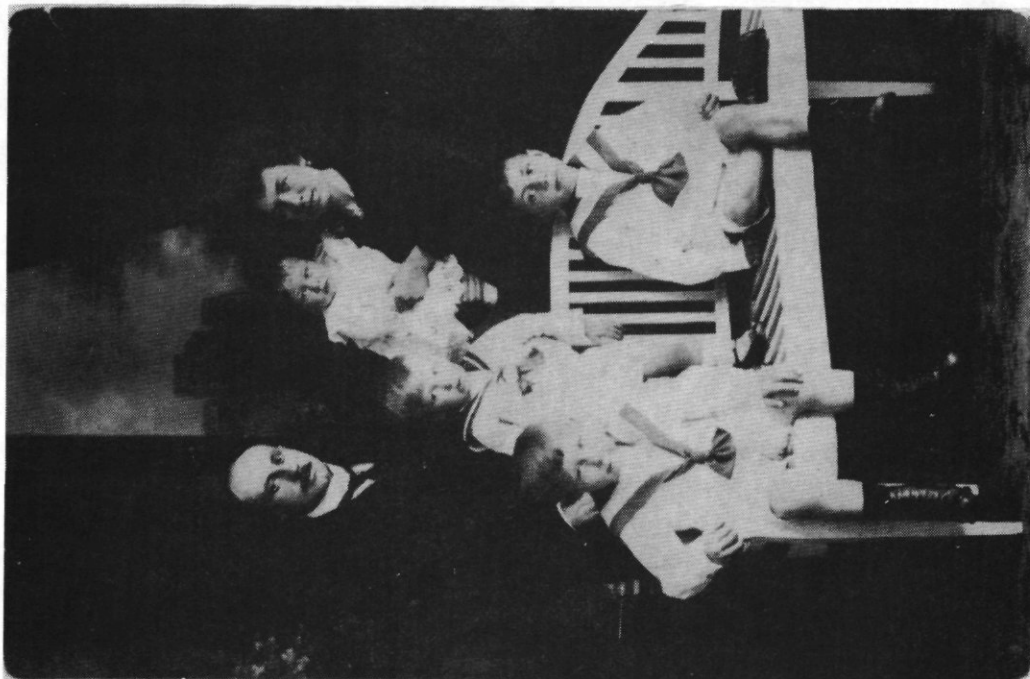

foto 22 : Familie Grauls-Brusseel.
onderaan: Antoon, Christine, Jan.
bovenaan: Jef Grauls,Brusseel Estella met Mieke.

foto 23 : Overblijfselen van de Oude Hoeve.

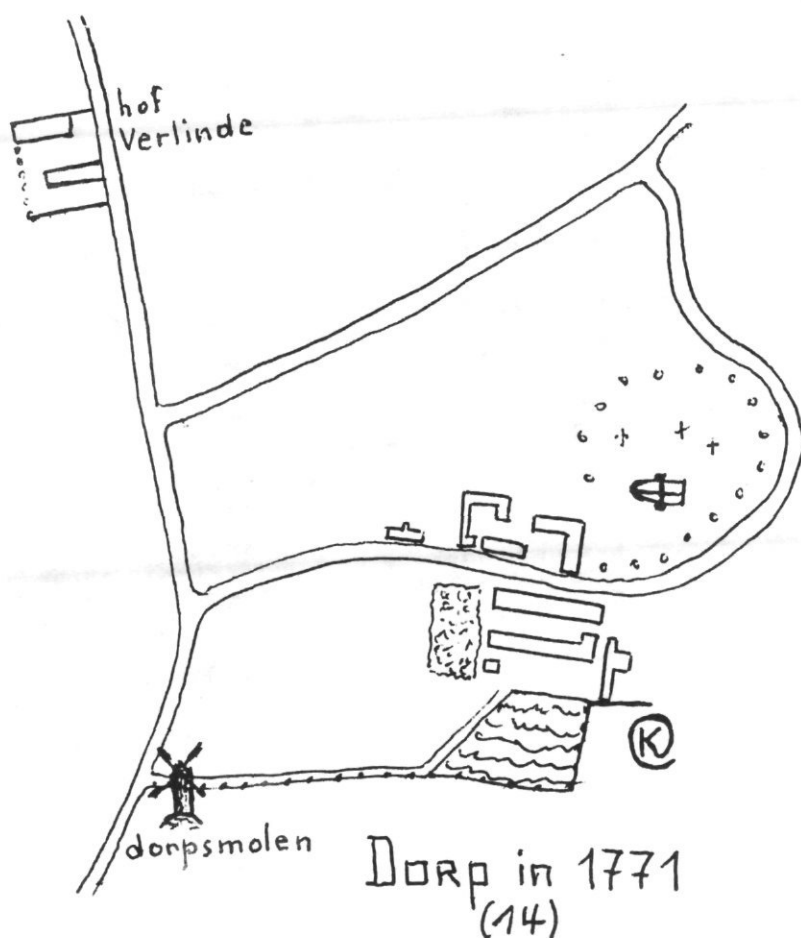

foto 24 :

handelaar.

Voordien was het gemeentehuis gevestigd op het marktplaatsje bij de smid Berton. Hij baatte ook een herberg uit, maar veel plaats was daar niet. Er ontstond dorpsruzie en wedijver tussen Berton en Deschepper. Het gemeentebestuur kwam tussen en was bereid bij Berton te blijven 'indien het huis in orde was ; zo niet zou men verhuizen naar Deschepper'. De laatste won en het gemeentehuis is voortaan bij hem gebleven. Daar werd vergaderd voor de zittingen in een zijkamer van de herberg. Ook de huwelijken van Bredene werden er voltrokken. Dat was altijd zo geweest, want Sas Slijkens was, zoals iedereen weet, slechts een gehucht, zelfs geen parochie. Maar dat zou veranderen.

Reeds in 1864 was een gemeentehuis gebouwd op de Elisabethlaan. Vergulde letters op de voorgevel aangebracht, vermeldde: 'Maison et bibliotheque communale'. Het gebouw werd geflankeerd door twee schoolhuizen, met achteraan twee gemeentescholen. Dat werd vermeld op de voorgevel van de twee schoolhuizen als 'Ecole pour garçons' en 'Ecole pour filles': beide in vergulde letters.

Wij zijn de schuldige die in 1936 dit anachronisme heeft helpen verdwijnen, langs de provinciegouverneur om. Burgemeester A. Zwaenepoel was er het hart van in : maar hij moest wel de letters doen verdwijnen, als vertegenwoordiger van het wettelijk gezag. Hij heeft het mij kwalijk genomen en nooit vergeven. Sans rancune.

In het gemeentehuis van het Sas was het secretariaat gevestigd: hier was het administratief centrum. Op het dorp bleef het 'gemeentehuis' en op Sas Slijkens het 'stadhuis' zo genoemd in die tijd : typische mentaliteit in naam en in functie. Dat bleef zo in de vorige eeuw en in de eerste helft van deze eeuw. Toch hebben de zittingen van de gemeenteraad in de loop van de laatste decennia op verschillende plaatsen van onze gemeente plaats gevonden. Zo lezen we dat op 18 oktober 1918, dus gedurende de laatste dagen van de oorlog 14-18, onze gemeenteraad vergaderde ten huize van C. Stubbe, in de herberg Blauwe Sluize.

Maar langzaam zal het dorp het onderspit delven in de oude rivaliteit tussen de twee leefgemeenschappen. Vanaf januari 1923 grijpen de gemeenteraadszittingen plaats in de bovenzaal van het gemeentehuis van Sas Slijkens, want van hogerhand was bevolen geen vergadering meer te houden in herbergen als op het dorp. Nochtans worden huwelijken voltrokken op het dorp bij Deschepper voor de bewoners van het dorp. Huwelijken van Sassenaars worden voltrokken op het 'stadhuis'.

In 1930 gaat men een stapje verder; want voortaan kan men alleen nog trouwen op het 'stadhuis' van het Sas.

Door plaatsgebrek in de gemeentelijke jongensschool van Sas Slijkens wordt een klas ingericht boven het secretariaat. Zodoende kunnen de gemeenteraadszittingen daar niet meer plaatsgrijpen. Er wordt aan de arrondissementscommissaris gevraagd om deze op het dorp te houden, zoals vroeger. Wij zien ook dat de zittingen van de C.O.O. nog steeds gebeuren op het dorp in 1936.

Bij de aanvang van het schooljaar 1939-40 komt de jongensklas boven het secretariaat terug vrij voor de zitting van de gemeenteraad en de huwelijken.

In september 1944 vergadert de gemeenteraad, door oorlogsomstandigheden in de patronaatzaal van het dorp.

MEESTER COSTENOBLE.

Voorbij het gemeentehuis stond een rij huizen tot op het marktplain. In het laatste daarvan heeft meester J. Costenoble gewoond met zijn gezin. Naast zijn huis lag het tuintje, omzoomd door een haag. Het huis wordt thans bewoond door de weduwe Remi Vandenbroele.

DE MARKT.

Verder was aan deze kant van de Dorpsstraat niets anders dan de markt, of liever het marktplain. Bij ons weten is daar nooit markt gehouden; maar de weinige kermiskramen vonden er plaats genoeg. Tijdens de Franse overheersing was Nicolais Kempynck maire of oorlogsburgemeester te Bredene. Hij was geboren in 1743 en, zoals zovelen, hier terechtgekomen in 1784. Hij was landbouwer en had zes kinderen. (Volkstelling R. Rotsaert 1795 Jaarboek 1980)

Uit een brief van hem dd. 03.12.1806 aan de Franse overheid vernemen wij dat 'de eenige kermis die plaats grijpt op Breedene, gebeurt altijd jaarlijks op de 1e zondag van september. Er wordt geen jaarbeurs (foire) gehouden op deze gemeente.'

Dat is, bij ons weten, de oudste vermelding van onze kermis.

De markt was een zeer groot plein, zoals wij op de oude foto nog kunnen zien, in asse, en volledig open naar de zuidkant. Daar lag een breed zwin, dat liep van meester Costenoble's tuinhaag tot aan de herberg 'De Sterre', op de volgende hoek. Wij noemden het de 'morregracht'.

Op het einde van de vorige eeuw stonden enkele huisjes in de Dorpsstraat tussen het huis van meester Costenoble en de Sterre, tegen de modder-

gracht. Zij beschikten over een voortuintje. Maar ze werden bouwvallig en werden afgebroken. Zo werd de markt nog breder.

In de herberg 'De Sterre' woonde aannemer René Vanhooren. Hij heeft in 1929 de verbeterings- en verbouwingswerken aangevangen van de gemeenteschool. Hij werkte zelf mee. Wij zien hem nog staan, boven de 'stelling' of op het dak, meestal met ontbloot bovenlichaam in de zon. Hij stierf echter gedurende de uitvoering van de werken. Pol Everaert, zijn 'meester-gast' voltooide de werken.

Cafe 'De Sterre' werd nadien ijzer- en gleiswinkel.

Na WO 2 werd het zwijn in riool gelegd, en de ruimte tussen het huis van Costenoble de de Sterre werd volgebouwd. Dat was reeds een voldoende feit in 1969.

BIJ HET LIJKHEK VAN DE DORPSTRAAT.

Bekijken we de andere zijde van de Dorpsstraat. Daar bevindt zich het 'lijkhekkens'. Dat wordt gebruikt om de processie of een begrafenisstoet door te laten; vandaar de naam. Het vroeger hek was in mooi smeedwerk, net als dat van de Kerkstraat. Doch de erosie deed haar werk en het hek werd hersteld in 1882 na het bouwen van de huidige kerk. Aan dat hek zit een stukje dorpsgeschiedenis vast.

Het omroepen of voorlezen van officiële berichten gebeurde vroeger zowat overal in onze steden en gemeenten, want wij mogen niet vergeten dat de grote massa toen ongeletterd was. Op ons dorp gebeurde dat ook sinds de 17e eeuw, en de meest aangewezen persoon daarvoor was de koster, want hij kon lezen. Ook de plaats was geschikt, want bijna iedereen kwam op zondag naar de kerk.

In 1720 was Michael Raes koster, maar kumuleerde dat ambt met de officiële functie van 'kraaijer'. Neen, niet wat men zou denken, de kraaiende haan van de Bredense hennetjes, wel omroeper en afficheerder van de officiële en andere berichten. (vgl. het Engelse 'crier' officieel aangestelde stadsomroeper). Deze kennisgevingen geschieden vanaf de kerkstichel en werden aangeplakt aan een pijler van of aan de kerkhofmuur zelf. Bij uitzondering evenwel, was er soms een speciale zuil voorzien. Zoiets bestond ook in het Verre Noorwegen. (R. Verbanck in jaarboek 1979.)

Tijdens de bezetting door de Fransen van Napoleon was J. Ch. Aspeslagh koster op het dorp. Hij las de berichten voor 'ter kerckstichel van Breedene naer de vroeg en hoogmisse'.

Nog veel jaren na WO 1 hebben we nog gezien dat brigadier-veldwachter Emiel Van Daele, na de vroeg- en hoogmis, voor de rechterpilaar van ons hek, de officiële berichten heeft voorgelezen, vooral deze uitgaande van het gemeentebestuur. Nadien werden daar de berichten opgeplakt.

Een kerkstichel betekent niet dat er altijd een roepsteen stond. We hebben daar nooit een gezien.

Boven deze pilaar hing een petroollantaarn.

Aanvang 1898 zijn een dozijn nieuwe straatlantaarns aangekocht geworden door ons gemeentebestuur: op consoles als hier, op staken, en verder op een arm als in de Kerkstraat tegenover de pastorie.

Deze lantaarns moesten regelmatig aangestoken en onderhouden worden. Zo zien we dat in 1902 Maximiliaan Danneels als lantaarnaansteker werd benoemd in plaats van H. Demaker, overleden. In 1906 ontvangt L. Decraemer een jaarwedde van 450 fr. als lantaarnaansteker. In 1907 wordt een nieuwe aangesteld, en in 1911 wordt P. Bolle vergoed voor het aansteken en onderhouden.

Zelfs in 1925 en 1928 hangen er nog dergelijke lichtbronnen. En er is geen geld voorhanden in de gemeentekas voor een betere straatverlichting. Intussen werd de elektrische Centrale op Sas Slijkens ingericht en be-

foto 26 : Oude Dorpstraat in 1949.

Rechts in het hoog huis woonde meester Velter.

Eerste huis links: oud gemeentehuis tot in 1923.

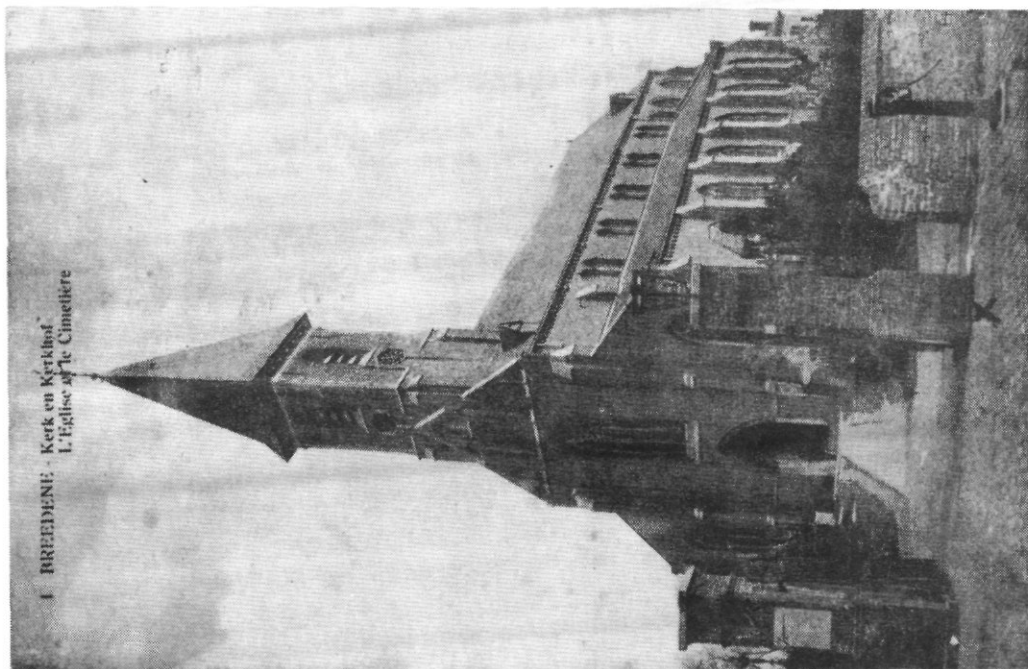

foto 27 : Dorpskerk.

Op de aangeduide plaats (*) las de omroeper de officiële berichten voor na de hoogmis, tot circa 1925.

Let op de straatlantaarn en de pomp voor regenwater.

drijfsklaar gemaakt in 1908.

Vanaf 1911 wordt al electriciteit geleverd in enkele huizen van het dorp en het jaar daarop is er reeds sprake om de elektrische straatverlichting in de toekomst te bezorgen. Maar er is, zoals gezegd, geen geld. Nogtans wordt met de werkzaamheden begonnen en de verlichting zal tot stand komen op het einde van 1929.

Maar de oude petroollampen zullen nog lang ongebruikt blijven hangen, als souvenir aan slechtere tijden.

Voor het hek ligt nog een grote regenput onder de straat. Hij vangt het regenwater op van het kerkgebouw en werd er gemetst bij het bouwen van de huidige kerk.

In de vergadering van de kerkraad, in oktober 1875 vonden wij de volgende vermelding daarover:

'De waterbakken of citernen welke de Kerkfabriek dacht omtrent de kerk te laten opmetselen, zullen door de gemeente daar gesteld worden, mits de kerk afstand van grond doe of slechts gedooge dat gezegde regenbekken ten kerkhove, zoo nodig gevestigd wezen, en overgenomen, daartoe het water dat van de daken afstroomt, ter beschikking van de gemeente brenge'. De regenput werd dus aangelegd buiten de kerkhofmuur, rechts van het hek. Hij is 3,27m lang, 1,05m breed en 1,20m hoog. Zijn inhoud bedraagt dus 4120 liter.

Toen lag de openbare waterleiding nog niet op het dorp. Ze is er slechts na WO 2 gekomen.

Ieder huis beschikte wel over een steenput en een regenput. Doch in droge zomers was het regenwater vlug opgebruikt, en de 'kwelm' of het niveau van het steenputwater was laag gezakt, wegens de hoge ligging van de dorpskom, nl. 5 meter.

Wanneer we spreken van de 'kwelm' die stijgt of zakt, dan bedoelen we daarmee het stijgen of dalen van het grondwater (cfr. Quelle in het duits). Bij de put hoorde een pomp, en in 1872 besloot men deze te plaatsen. Put en pomp zijn er geplaatst in 1876.

Wij hebben de dorpsmensen zich regelmatig zien bedienen bij middel van emmers. De pomp stond op circa 1 meter van de kerkhofmuur. Later werd ze tegen de kerkhofmuur geplaatst, om verkeersongevallen te vermijden. Vrouw Vanduycke was verantwoordelijk, want het water mocht niet worden gemorst. Ze kreeg hiervoor, vanaf 1931, een jaarvergoeding van 300 fr. Het is wel spijtig dat deze pomp is verdwenen bij de herinrichting van de dorpskom rond 1970. Het was een zeldzaam stuk. Het zou een goed idee zijn geweest die te bewaren, of altans aan het heemmuseum te schenken. De leiding van de pomp naar de put, is er nog bevestigd aan de kerkhofmuur.

Na meer dan 100 jaar te zijn gebruikt, mocht de regenput eens worden gereinigd. Dat gebeurde einde mei 1980 door de firma Jonckheere van Bredene aan Zee. Het werkje duurde twee dagen en er kwamen 73 emmers van 12 l. vuil te voorschijn.

HET DORPSKERKHOF.

SITUERING.

Keren we terug op onze stappen. Er rest ons nog zo veel te vertellen dat in onze dokumentenmappen lag te wachten. Laat ons beginnen met het kerkhof, waarmede wij de begraafplaats bedoelen die rond de kerk is gelegen. In 1804 was de grootste lengte 22 roeden en de grootste breedte 19 roeden (wegens zijn onregelmatige vorm); dus ongeveer 85 op 73 m: met het oud

kerkje samen 44 a. 40 ca. groot. In 1876 bleef dat onveranderd. En de begrenzing is op vandaag de dag ook zo gebleven. Dat hebben we met behulp van de militaire geografische kaart van 1969 kunnen nagaan. Gedurende lange tijd werd het gedeelte gelegen vóór de ingang van onze huidige kerk, uitsluitend als begraafplaats gebruikt. Dit volstond ruimschoots, rekening houdende met de schaarse bevolking van onze gemeente. Geleidelijk aan werd de ruimte, ten zuidwesten en ten noordwesten, ingenomen voor hetzelfde doel. De rest van het kerkhof aan de oostkant werd verpacht als maaiweide, zoals wij in de archieven van 1800 hebben gevonden. Dat stuk was toen ongewijde grond. Later werd ook de zuidkant uitgebaat als begraafplaats. Wij mogen niet vergeten dat Sas Slijkens slechts zelfstandige parochie werd vanaf 1857 en nog over geen eigen begraafplaats beschikte. Dat werd daar slechts aangelegd in 1877. Vandaar dat vele Sassenaars begraven liggen op het dorp. Vanaf 13 mei 1864 mochten de overledenen van Sas en Dorp alleen nog worden begraven aan de noord- en oostzijde van de kerk. Het werd verboden aan de west- en zuidkanten, eenvoudig omdat daar geen plaats meer beschikbaar was. De beschikbare begraafruimte scheen echter zo vlug te verminderen, dat het gemeentebestuur op 1 december 1911 besloot dat 'voortaan op het kerkhof geen lieden die elders overleden zijn, meer begraven mogen worden, mits betaling van 100 fr.'. Men heeft steeds moeten opschuiven om ten slotte in 1929 te oordelen dat het dorpskerkhof 'volzet' was.

Op het kerkhof lagen vroeger twee processie- of ommegangspaden. De kleine vertrekkende aan de kerkdeur, liep langs de zuidkant voorbij de Calvarie ongeveer tot aan de oude waterput langs de zuidoostzijde van de kerk, dan linksaf en terug langs de noordkant. Deze ommegangsweg werd gebruikt bij slecht weder. Zij gebeurt nog op 11 november, dag van de wapenstilstand WO 1. Dan staat de gemeentelijke harmonie de stoet op te wachten bij het lijkenhuisje. Op de plaats waar de geallieerde gesneuvelde soldaten samen liggen, dus aan de noordkant van de kerk, staat een afvaardiging van oudstrijders de ommegang op te wachten. De burgemeester houdt een gelegenheidstoespraak. Door hem wordt vervolgens, ook door kinderen een bloemenhulde gebracht en de vlag wordt gehesen.

Over de geciteerde Calvarie nog het volgende:

Zij werd opgericht ter nagedachtenis van pastoor D'Haene, die financieel veel heeft bijgedragen tot het bouwen van de huidige kerk. Een gedenksteen tegen de muur, onder deze Calvarie, vermeldt zijn overlijden.

In 1956 waren de beelden van de Calvarie gans verbrokkeld. Zij werden vernieuwd en gebeeldhouwd in witte steen door Nicole Mermuys uit Assebroek, en zijn werkelijk mooi.

Rechtover de Calvarie stond in 1980 een klein oud gietijzeren kruisje, dat het graf aanduidt van dezelfde pastoor. Het vermeldde slechts zijn naam. Hij ligt er begraven met het hoofd naar het oosten, zoals in het graf van alle priesters. Een gebruik dat lang heeft bestaan bij de begrafenis van een priester, verliep als volgt:

'Onmiddellijk nadat het lijk in het graf werd nedergelaten, stelde men volgens gebruik, een wassen kelk, patene en brandende keersjes ter zijde in het graf; somtijds plaatst men deze voorwerpen in de kist vooraleer men de kerk verlaat'.

(Uit: Handboek der koster, H.Georg, 1886.)

Binnen de kerkhofmuur, die de begraafplaats omringt ten westen, zuiden en oosten, lag een strook grond, 4 a 5 m breed, waarvan de helft werd ingenomen door een pad. Deze grond was gescheiden van de eigenlijke begraafplaats door een haag, en zij vormde de zgn. 'ongewijde aarde'.

Een zelfde pad lag parallel met de begrenzing van de priorijhoeve, doch niet gescheiden door een haag.

In de zgn. ongewijde aarde zouden degenen begraven worden, die niet kerkelijk mochten worden teraardebesteld; bvb. omdat ze gescheiden waren van huwelijk, samen ongehuwd woonden, een zwaar misdrijf hadden gepleegd, en om andere redenen. Maar wij hebben er nooit een graf gezien. Het pad diende als 'grote ommegang', het liep rond het kerkhof en werd gebruikt voor de maandelijkse processie.

Wegens snelle toename van de bevolking enerzijds (en dus ook de sterfgevallen) en anderzijds door het groot aantal monumenten die voortaan en 'eeuwige vergunning' betaalden, heeft men in het jaar 1950 de haag en de hoger genoemde ommegangsweg tussen haag en muur doen verdwijnen, om de grond bij het kerkhof te voegen. De zgn. 'ongewijde grond' stelde geen problemen, en moest niet worden gewijd, daar tenslotte elk graf wordt gewijd bij de begrafenis.

En dan hadden we nog de grote jaarlijkse H.Sacramentenprocessie. Deze vertrok aan het lijkhek, volgde de Dorpsstraat tot aan het tramstation aan het begin van de Duinenstraat, en kwam terug langs de Kerkstraat. Ook dat gebeurt niet meer sinds 1969.

Kerk en begraafplaats waren reeds in 1553 omringd met bomen, zoals wij op een kaart uit die tijd konden zien. Dit was het geval voor de meeste kerken in de streek, kwestie van aan hout te geraken in de boom-arme polders? Wij vonden hetzelfde op de Ferrariskaart der Oostenrijkse Nederlanden van 1771-1778. In 1878 werden alle bomen rond het kerkhof geveld, en verkocht, om de kosten tot het bouwen van de huidige dorpskerk te helpen betalen. Alleen aan de ingang van de kerk bleven er een dozijn staan.

We schreven in het vorig hoofdstuk dat de 28 bomen aan de noordkant van de kerk werden gerooid in 1927. Zij werden openbaar verkocht na de winter.

De gracht naast de bomen, die liep vanaf de woning van Pieter Zwaenepoel tot aan de gemeenteschool, en de domeingrens vormde tussen het erf van de priorijhoeve en het kerkhof, werd gedempt. De weg van de grote ommegang op deze plaats werd versmald. Het overstapje van de hoeve verdween. Zodoende werd nog meer plaats vrijgemaakt voor de begraafplaats. En weer, in 1982, werden nieuwe bomen geplant op de voetpaden buiten de kerkhofmuur, ten westen, zuiden en oosten van de kerk. Hier werd aangeknoopt met een mooie oude traditie!

OUDE GRAFSCHRIFTEN EN KRUISEN VANAF 1664.

In onze dokumentatiemappen vonden we de beschrijving van 26 zerken in de vorige dorpskerk, en 1 in de huidige kerk.

In 1930 en de jaren die daarop volgden, zagen wij brokstukken van grafstenen en zerken uit de oude kerk, waarop de tekst en de gebeitelde ornamenten nog gedeeltelijk leesbaar waren. Daar lagen ook gehele stenen bij, meestal rechthoekig en ongeveer 1,5 m lang. Op de hoeken waren ingebeitelde figuren te zien die met elkaar waren verbonden met een band waarop onleesbaar geworden inscripties voorkwamen.

Ze plaveiden de paden, die van de kerkpoort af, naar de twee lijkhekken leidden. Het waren alle stukken die voortkwamen van het herplaveien der kerk in 1842 en voor het bouwen van onze nieuwe kerk. Ook in de Kerkstraat lagen brokstukken van oude zerken, om het straatje te plaveien. Op het kerkhof zelf vonden wij vanaf 1930 grafzerken en kruisen, die ons opgevallen zijn door hun ouderdom, de vermelde familienaam of door hun eigenaardige vorm, zoals wij die vandaag niet meer zien.

Wij hebben ons in 1980 nogmaals de moeite getroost om veel dagen door te brengen op het oud dorpskerkhof, echter met tijdelijke vergunning. Voor de eeuwige hebben we nog de tijd. De relatief recente hebben we niet genoteerd, maar wel 90 andere.

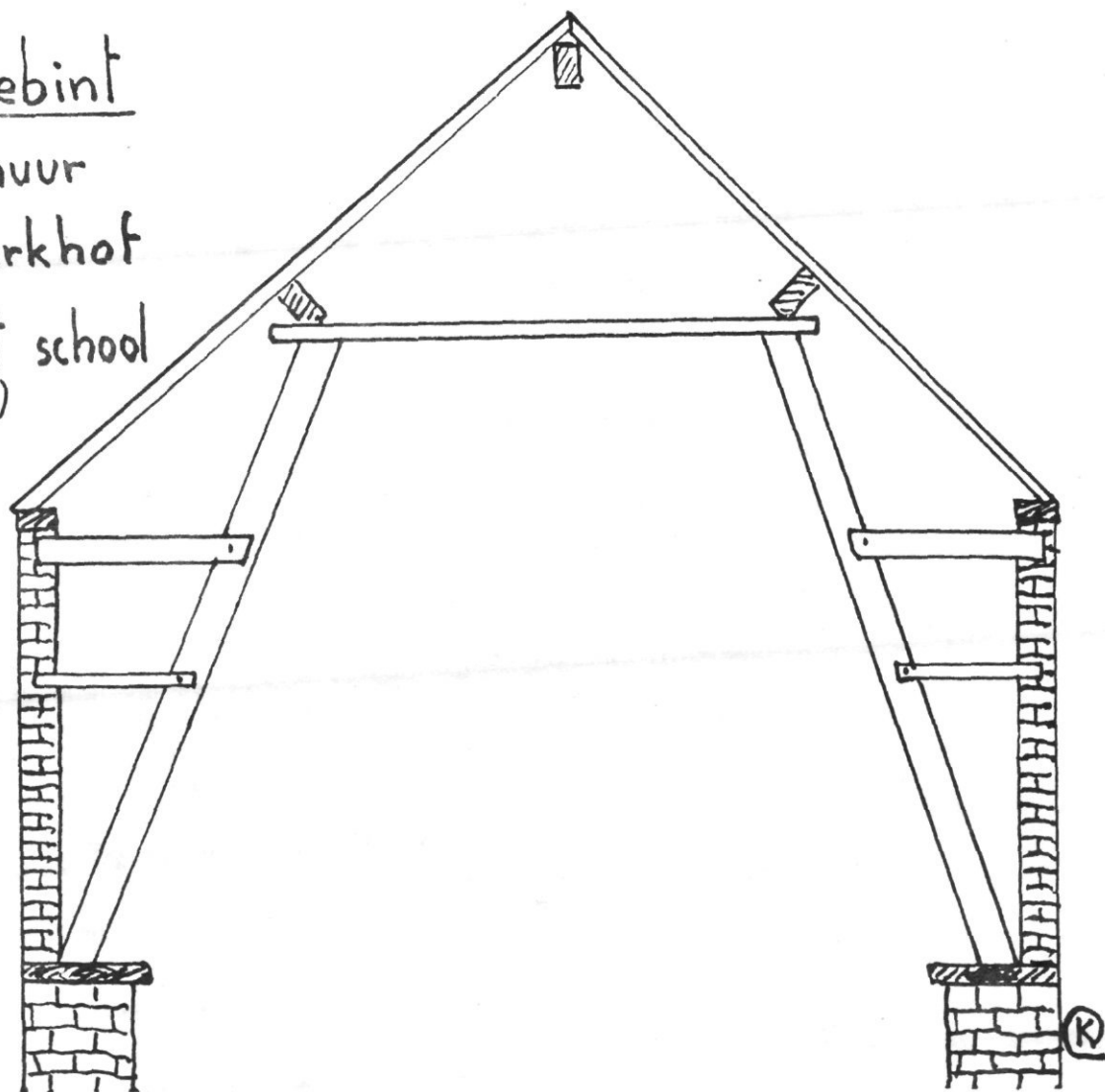
Heel wat interessante dingen komen tot ons uit oude zerken; bvb. de naamkunde, familiekunde, de herkomst en het beroep van de begraven personen, demografische gegevens, sociale gebruiken, de vorm der kruisen, de mode in zerken. Het resultaat verscheen in het tijdschrift V.V.F. (Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, Oostende, Oktober 1980, nr. 5 e.v.).

Kerkhoven dienen ook te worden onderhouden, vooral tegen Allerzielendag, en grafmakers zijn er altijd geweest. Onze gegevens daarover zijn vrij schaars.

Een Aspeslagh Hendrik, geboren in 1793 en wonende op de Z-O-wijk, komt op het dorp wonen om grafmaker te worden. Bij het begin van onze eeuw vervult Pieter Knockaert dezelfde functie. Bij zijn ontslag in 1924 wordt hij opgevolgd door August Praet. Bij zijn overlijden in januari 1938 mag de weduwe Praet-Defever verder het kerkhof onderhouden. Maar zij laat het werk uitvoeren door Isidoor Hollevoet. Dan volgt Gustaaf Delanghe; Georges Pyra in dienst van het gemeentebestuur en Willaert.

HET DODENHUISJE

Krukgebint
in schuur
op kerkhof
naast school
(15)

Zo wij lijkhekkens hadden, zo hadden wij ook een lijkenhuisje. In de noordwestelijke hoek van het kerkhof, hebben wij het altijd vervallen lijkenhuis weten staan tegen de gemeenteschool. Daar gebeurden, in primitieve omstandigheden, lijkschouwingen en autopsie van verongelukte vreemdelingen, of aangespoelde lijken van ons strand. Een houten schraag, midden in 't strooi, vormde het schamel decor. Dit mocht zeker verdwijnen. Het moet een zeer oud gebouw zijn geweest, want het bevatte een eigenaardige dakconstructie, zoals men op de tekening kan zien. Bij het begin van deze eeuw was het eigenlijk de graanschuur van Pieter Knockaert, die ook instond voor het onderhoud van het kerkhof.

In 1906 vroeg pastoor J. Vermeersch aan het gemeentebestuur om een urinoir ofte 'pysine' bij de kerk te plaatsen. Dat werd toegestaan en werd gebouwd naast de schuur. Links om de hoek, in de wei van de hoeve, bevond zich de 'dodepit' : schrik der jeugd. Wat geheimpjes zitten er in ons verleden ?

Vlak daarnaast lag het overstapje van de hoeve naar de kerk. In 1921 stond de graanschuur er nog, en werd aldus verder gebruikt door Pieter Knockaert, grafmaker. Ze diende tevens verder als dodenhuisje, zoals wij dat na 1930 nog hebben geweten. Ze was eigendom van de gemeente. Men dacht er zelfs in 1923 aan, om er een 'politiezaal' ofte amigo van te maken. Maar vervallen, ontsierde het oud gebouwtje het kerkhof, en had niet veel reden van bestaan meer. De gemeenteraad besloot het af te breken en met de stenen de kerkhofmuur te herstellen. Maar het gebouwtje stond er nog in 1970 ! We hebben voordien gezien dat het bijgebouw van de pastorie tegen het huis van Huyghebaert-Cools, diende als bergplaats voor de pastorie. Een voorstel, in 1931 gedaan, om van dat gebouw een 'politiezaal' en dodenhuisje te maken werd echter verworpen.

EEN OUDE WATERPUT.

De kleine ommegangsweg van de processie vertrok vroeger aan de kerkpoort, liep langs de zuidkant voorbij de 'Calvarie' naar de oostzijde van de kerk. Binnen de kerkhofmuur, ongeveer in de hoek die door de Dorpsstraat wordt gemaakt aan de patronaatzaal, op de plaats van grafzerk 106, lag een gemetste stenen waterput, alhier 'steenput' genoemd. Hoe die put er is gekomen, wist niemand te vertellen. Twee veronderstellingen zijn mogelijk. Werd hij gemetst bij het bouwen van de huidige kerk om de nodige mortel te maken? Wij kunnen ook veronderstellen dat hij kan hebben gediend tot waterbevoorrading van het vroeger fort. De ligplaats pleit voor deze veronderstelling. Een fort zonder water is als een soldaat zonder wapens.

De gravenmaker Remi Vandenbroele wist ons in 1935 te vertellen dat hij wel 25 m diep moest zijn. Wij waren sceptisch en hebben de diepte zelf gecontroleerd : 5,50 m!

Hoe werden dergelijke putten vroeger gegraven en gemetst ? Men gebruikte daartoe een karrewiel, met een doorsnede naargelang de put die men verlangde. Dat wiel mocht oud, maar nog sterk genoeg zijn om een zware last te dragen. Op dat horizontaal geplaatste wiel begon men cirkelvormig te metsen. De aarde werd er onderuit gehaald. Door het gewicht van de gemetste stenen die er op lagen, zakte het wiel. De aarde werd er verder van onder gehaald en men metste verder. Tenslotte bekwam men een volmaakte ronde put. Het 'kwylzand' kon niet beletten dat de put dicht en rond bleef en niet instortte. Men eindigde als men op voldoende klaar water stootte. Als voorzorgmaatregel werd nog een 20 cm dikke laag keitjes in de put gegooit om het water te filteren.

Hier wijzen we in het bijzonder op de gebogen vorm van de gebruikte moe-

fen in deze put. In 1950 is hij bij de uitbreiding van de begraafplaats met aarde gevuld. Het mag wel spijtig worden genoemd, dat men die vooraf niet heeft uitgediept en gereinigd. Wie weet of hij zijn geheim niet zou hebben prijs gegeven door het vinden van een of ander voorwerp of een oude munt? Het was vroeger vaak de gewoonte om zaken die men wilde verbergen, in de regen- of 'steenput' te werpen. Wij hebben dat weten gebeuren in oorlogstijd.

Wij noteren ook dat in droge zomers het water uit deze put werd gebruikt door de laatste bewoners van de Dorpsstraat. Het was niet zo ver als de pomp bij het lijkhek.

GEWELVEN IN DE KERKHOFMUUR ?

De oostzijde van deze begraafplaats intrigeert ons trouwens nog om een andere reden. In de muur, te beginnen aan de waterput, zijn onderaan de buitenzijde, sporen van vier gewelven te zien. Dit is ook het oudste gedeelte van gans de muur. Gaat het hier om uitgangen van het vroeger fort? In elk geval is dit te zien dichtbij de put. Het is de wens van velen, dat dit eens nader wordt onderzocht. Wellicht ware het de moeite waard.

EEN HEIDENS GRAF ?

En tenslotte hebben we het over de vondst van een oud heidens graf op dezelfde plaats.

'VINDEVOGELS IN DEN DERING.'

Artikel verschenen in 'Rond den Heerd' jaargang 7 blz. 347 - 1872 ondertekend door K.D.K.

In 1834 vond men te Breedene, eenige meters oost van de kerke, ter diepte van 18 voeten twee geraamten van menschen. Daarnevens twee gleiersche pateelen vol mosselschelpen en een metalen potje vol goudgeld. Dit geld wierd uitgewisseld door den eerwaarden heer Ledieu, wijlend pastor van Breedene, en tegenwoordiglijk wonende te Thorhout. Hij is ook nog in bezit van de pateelen. Het metalen potje is in mijn bezit sedert eenige dagen, en het ziet er waarlijk knoddig uit. Waarschijnlijk komt dit al voort van een heidensch graf. 't Was immers onder onze heidensche voorouders een gebruik van de afgestorvenen geld en spijsz mede te geven op de reize naar de andere wereld. Ter zelve plaatse vond men ook nog een groot getal beestekoppen, die, volgens het zeggen van den opperbaas der deringdelvers, moeten deze geweest hebben van eenen trop schapen.

De schrijver van geciteerde artikel, Karel De Ceuninck, werd geboren te Staden op 15 mei 1835 op de hoeve 'Het Goed van Loo'. Hij werd priester en vervulde verscheidene bedieningen o.a. als onderpastoor te Jabbeke. Daar schreef hij de geschiedenis van zijn geboortedorp 'Staden, eertijds

en hedendaags', uitgegeven te Brugge in 1872 bij de drukkerij Dezuttere in de Potmakersstraat. In 1977 verscheen bij de Uitgeverij Familia et Patria te Handzame een fotografische reproductie van het oorspronkelijk werk. Wij weten ook dat De Ceuninck een der medewerkers is geweest van Guido Geselle, tussen 1860 en 1872. In de tijd dat hij deze bijdrage schreef in 'Rond den Heerd', was hij onderpastoor te Staden, het dorp waar Geselle's 'Kerkhofblommen' hun ontstaan vonden.

De Ceuninck vertrok als priester-zending naar Noord-Amerika naar arme Vlaamse uitwijkelingen en stierf te Los Angeles in 1907. Hij liet geen

geschriften na die enig licht kunnen werpen op het gevonden graf, tenzij het artikel hoger vernoemd. De familie De Ceuninck is verdwenen. De verre verwanten, die wij nog konden bereiken, noch de opvolgers van de schrijver, konden ons de minste inlichting verschaffen.

Dat zgn. heidens graf werd gevonden op de uiterste rand van het kerkhof dus op een hoogte van 4 a 5 m boven de zeespiegel. Waarom heidens ?

In lang vervlogen tijden, reeds voor onze tijdrekening, was men gewoon de doden te begraven met mondvoorraad en geld voor de lange reis naar een andere wereld. Voor die reis moest men, volgens het heidens geloof over een water. En het geld moest dienen om de veerman te betalen. Onderweg moest men ook eten, en hier, aan zee, gaf men natuurlijk het voedsel mee dat altijd beschikbaar was, nl. mosselen. Die zijn vergaan maar de schelpen bleven bewaard in onze kleigrond. Het graf is natuurlijk zeer oud. Honderden jaren! Hierbij dient echter aangestipt, dat mossels slechts groeien op baarbrekers en estakadepalen. En in de Romeinse of Frankische periode bestonden die zeker niet. Toch konden zij worden gevonden op palen op het strand of in de geulen, in zeewater, op palen om de boten aan te meren. Maar ook dat blijft vooralsnog een raadsel. Het graf werd dus gevonden op een diepte van 5 m. (4,93m naar de oude voet van het Brugse Vrije).

Waarom moest men zo diep graven ? Gebeurde het om de stenen put te meten waarvan hoger sprake? En werd bij die gelegenheid het graf gevonden? In elk geval stemt de diepte overeen en de plaats : op enkele meters ten oosten van de kerk. Er was dus reden genoeg om die put eens te reinigen in plaats van hem op te vullen. Het ontdekken kan ook het werk zijn geweest van turfstekers. Maar waarom juist daar ? Wie zal het ons nog zeggen ? Wij hebben ons sinds 1978 bezig gehouden met opzoeken betreffende dit graf. De Nationale Dienst voor Opgravingen, de universiteiten het Munt- en Prentenkabinet van de K.B.B., de rijksbisschoppelijke, parochiale en gemeentelijke archieven en verzamelingen, de Koninklijke musea voor Kunst en Geschiedenis, de Koninklijke Commissie voor Oudheidkunde en Geschiedenis, noch nagelaten geschriften van pastoor Ledieu of kerkrekeningen konden ons verder brengen.

Keren we nog eens terug naar het graf. Ging het hier om het geraamte van een man en een vrouw, of van twee mannen of twee vrouwen ? Het ligt wel voor de hand, dat het hier gaat om een schaapherder en zijn vrouw of om twee herders die samen met hun kudde zijn verdronken. Want men vond op dezelfde plaats een groot aantal schedels van schapen. Is alles gebeurd bij een der veelvuldige grote overstromingen door de zee ? Voor honderden jaren was hier niet veel anders dan schorren, doorsneden van geulen die bij hoge vloed vol liepen en het land gedeeltelijk overspoelden. Op die schorren werd uitsluitend aan schapenteelt gedaan, die dan later de oorsprong en aanleiding zijn geweest van een bloeiende Vlaamse lakennijverheid, tot ver in het buitenland vermaard.

Wij kunnen voorlopig slechts gokken naar de ouderdom van het graf. Ons steunend op het goudgeld, kunnen wij veronderstellen dat het graf dateert uit de vierde eeuw, uit de tijd der Romeinen, daar men slechts uit die periode over enkele gouden munten beschikt. Voor die tijd bestond geld practisch niet in onze streken. Het kan dus een Gallo-Romeins graf zijn geweest. Het kan ook een Frankisch graf zijn van 100 of 200 jaar later. Alles werd voor ons inmiddels een lijvig dossier. Wij zoeken verder...

EEN NIEUWE WIJK MET BEGRAAFPLAATS.

Wij hebben gezien dat gans het terrein, liggende rond de kerk, langzaam

en volledig werd ingenomen als begraafplaats. Op Sas Slijkens gebeurde hetzelfde met de begraafplaats die ver van de parochiekerk was gelegen. Op deze plaatsen kan en mag niet meer worden begraven. Kerkhoven rond de kerk zijn eeuwen lang de begraafplaats geweest van de gewone man. De notabele afgestorvenen werden van de 12e eeuw af tot in de 18e eeuw in de kerken begraven, zoals we hebben aangetoond.

Openbare begraafplaatsen werden pas later aangelegd buiten de gehuchten steden of dorpen. Crematie is terug in de mode gekomen, zoals dat duizenden jaren reeds gebeurde. De katholieke kerk volgde schoorvoetend dat gebruik. Op ons dorp werd de nieuwe priorijwijk ingehuldigd op 27 september 1968 achter het huis van de familie Vandamme. En in 1972 werd een nieuwe begraafplaats aangelegd ten zuiden van deze wijk, en voor gans de gemeente Bredene.

Als eerste kwam daar aan de beurt : E.H. De Bouvery, pastoor van de parochie H. Theresia aan de duinen.

HET HUIS BOURGEOIS, EN VERDER.

Wij eindigen onze verkenning van de dorpskom bij een hoekhuis bij het lijkhekken van de Dorpsstraat. Het was de herberg van Bourgeois, waar regelmatig de 'meetings' werden gehouden voor de verkiezingen. De spreker stond dan op een kleine herbergtafel te roepen en te beloven.

In het voorjaar stond voor de herberg een kraam. Daar werd speciaal 'zaadgoed' verkocht aan onze landbouwers.

Daarnaast stond het 'Boldershof' hoger vermeld.

Twee huizen verder woonde meester Velter in het huis met verdieping, in de eerste jaren dat hij als onderwijzer fungeerde in de gemeenteschool. Later liet hij zich een gerieviger woning bouwen in de Guido Gesellestraat.

BRONNEN.

K. Clybouw: persoonlijke aantekeningen sedert 1930.

oude grafzerken en kruisen vanaf 1664 (in V.V.F.)

Geschiedenis van het katholiek onderwijs te Bredene.

Geschiedenis van het gemeentewonderwijs te Bredene.

Kerkelijk archief Bredene Dorp.

Parochieblad 1936.

Fragmenta n.6-1887 blz.44-45

Kronycke van Vlaenderen.

Rond den Heerd jaargang 7-1872 blz.347.

Jaarboek TER CUERE : 1974: R.A.Brugge.

1979: R.Verbanck.

1980: R.Rotsaert:volkstelling 1795.

C.Geselle : roepsteen LIII-1979.

F.Gevaert, TER CUERE.

HEEMKRING TER CUERE 1986.

BEHEERRAAD.

Hoofdman.

Noel Belpaeme.

Onderhoofdman.

Ferdinand Gevaert.

Secretaris.

Roland Vansteenkiste.

Penningmeester.

Christiane Bollenberg.

Beheerders.

Willy Cattrysse.

George Desopper.

Willy Devriendt.

Romain Meeze.

Freddy Rotsaert.

Henriette Terrijn.

Louis Vande Castele.

Roland Versluys.

Eugeen Weynen.

Jan Willaert.

Beheerders,

ambtshalve.

Roger Eerebout, Burgemeester.

Roger Beeckaert, Eerste Schepen.

Andre Debruyne, Schepen.

Jacky Maes, Schepen.

Gilbert Vanleenhove, Schepen.

Willy Vanhooren, Schepen.

Erevoorzitter.

Verbanck Richard.

Ereleden.

Penninck Jozef.

Farazijn Daniel.

Eeckhout Raoul.

Defever Julia.

Mededelingsblad : ROEPSTEEN.

WERKING GEDURENDE HET JAAR 1986.

- 05 jan. 86: Tentoonstelling OUDE WENSKAARTEN.
- jan. 86: Uitgifte ROEPSTEEN 99.
- 01 feb. 86: Ter Cuere feestmaal.
viering van de laureaten van de ZILVEREN TENT.
REGINE BERG.
GILBERT PITTEY.
- Uitgifte van een speciale ROEPSTEEN 100: DICTUNG UND WAHRHEIT.
- maa. 86: Uitgifte van ROEPSTEEN 100.
- 21 maa. 86: Voorstelling van CAHIER 2:
BREDENE GETEKEND door CAMIEL GESELLE.
uitgegeven in Luxe-uitgave.
uitgegeven als CAHIER 2 .
- uitgifte van het JAARBOEK 1985.
- uitgifte van een LIDKAART: Schelpencollage van Camiel Geselle.
voorstellende 'het mannetje van Ter Cuere.
origineel hangt in de Hoogkamer van het Heemhuis.
- 25 maa. 86: Statutaire vergadering.
- apr. 86: Uitgifte van ROEPSTEEN 101.
- 19 apr. 86: Deelname aan de Retrospectieve tentoonstelling:
250 JAAR VISSERSKAPEL.
- 01 mei 86: Deelname aan de BREDENSE JAARBEURS met een stand.
tot 04 mei.
- 06 mei 86: Receptie aangeboden aan de stichtende leden naar
aanleiding van 20 JAAR TER CUERE.
- 19 mei 86: Medewerking aan de Retrospectieve tentoonstelling
naar aanleiding van het 250 jarig bestaan van de be-
faamde visserskapel O.L.V. ter Duinen te Bredene.
Bedevaartvaantje 1986.
- jun. 86: Uitgifte van ROEPSTEEN 102.
- 13 jul. 86: Aperitiefconcent aangeboden door de GEMEENTELIJKE
HARMONIE op het neerhof.
- 27 jul. 86: Tentoonstelling : 100 JAAR TRAM TE BREDENE.
tot 31 aug.

- aug. 86: Uitgifte van MONOGRAFIE: 100 JAAR TRAM TE BREDENE.
door Ferdinand GEVAERT.
- 03 aug. 86: Aperitiefconcert op het neerhof.
- aug. 86: Uitgifte van ROEPSTEEN 103.
- 07 sep. 86: Groot Ter Cuere TUINFEEST ter gelegenheid van het 20
jarig bestaan van TER CUERE.
Aperitiefconcert door de GEMEENTELIJKE HARMONIE.
aperitiefuurtje.
middagbarbecue.
volksspelencompetitie.
gratis zoektocht op het Turkeyenhof.
- De baten van het tuinfeest gaan naar het project
GEDENKZUIL ZEGHER JANSZOONE.
- sep. 86: Uitgifte van ROEPSTEEN 104.
- 04 okt. 86: Een avond met Willem VERMANDERE.
- nov. 86: Uitgifte van ROEPSTEEN 105.

wekelijks openstellen van HEEM, BIBLIOTHEEK en MUZEUM.

dagelijks openstellen van het museum met Pasen en
tijdens de maanden Juni, Juli, Augustus en September.

openstellen van museum voor school- en groepsbezoeken
op aanvraag.

Aantal bezoekers aan het HEEMHUIS EN MUZEUM tussen 1 november 1985
en 31 oktober 1986 : 8153 bezoekers hebben het gastenboek getekend.

LEDENLIJST.

Adam Michel	Zijdeling 27	Bredene.
Aspeslagh Charles	Duinenstraat 25	Bredene
Aspeslagh Edmond	Schelpenlaan 4	Bredene
Aspeslagh L.A.	Jozef II straat 25	Oostende
Baels Eddy	Warschaustraat 12	Oostende
Baert Luc	Kon. Albertlaan 64	Blankenberge.
Baert Roger	Notelaarstraat 9	Oostende
Baes Eric	Sluizenstraat 84	Bredene
Bakker Adolf	Sluisvlietlaan 81	Bredene
Ballegeer Andre	Meeuwenlaan 11	Blankenberge.
Bailliere Hector	Rodenbachstraat 8	Oostende
Balliere Simon	Kastanjelaan 37	Oostende
Barbaix Louis	Lagravierestraat 43	Bredene
Bauwens Gerrit	Kappellestraat 157	Bredene
Beaumont Gaston	Hendrik Serruyslaan 42	Oostende
Beauprez Roland	Frankrijklaan 10	Bredene
Beekaert Roger	Sluisvlietlaan 108	Bredene
Belligh Gustaaf	Monikkenstraat 14	Bredene
Belligh Rene	Kappellestraat 125	Bredene
Belpaeme Noel	Bruggestraat 408	Bekegem.
Belpaeme Raymond	Ruitingenstraat 9	Oostende
Belpaeme Reginald	Visserstraat 8	De Haan
Bentein Roger	Zandheuvel 4 bus J2	Bredene
Bertens Marcel	August Plovieplein 5	Bredene
Beun Germain	Steenovenstraat 13	Bredene
Beyen August	St. Riquierstraat 12	Bredene
Beyen Julien	Van Tyghemlaan 47	Oostende
Billiaert Roland	Breendoncklaan 43	Bredene
Billiau Georges	Aime Liebaertstraat 64	Oostende
Billiau Leo	G. Gezellestraat 37	Bredene
Billiet Germain	Duinenstraat 86	Bredene
Blommaerts John	Bosduivenstraat 22	Bredene
Blommaerts Liliane	Pescatorstraat 32	Bredene
Blomme Fernand	Irisstraat 12	Oostende
Blomme Raymond	Orchideelaan 24	Oostende
Blontrock Benny	Distellaan 34	Oostende
Boey Lucien	Zandstraat 31	Bredene
Boey Maurice	Zandstraat 77	Bredene
Boey Noel	Duinenstraat 52	Bredene
Boey Rene	Koerslaan 32	Bredene
Bolle Gilberte	Elisabethlaan 72	Bredene
Bollenberg Albert	Brugsesteenweg 1	Bredene
Bollenberg Christiane	Hoefijzerlaan 6	Bredene
Bonnez Guido	Frere Orbanstraat 19	Oostende
Boone Fernand	Van Steenestraat 31	Brugge
Borghs Balder	Keerweg 33	Bredene
Bories Leon	Breendoncklaan 7	Bredene
Borrey Raymond	Steense dijk 222	Oostende
Bossaer Raymond	Batterijstraat 40	Klemskerke
Bostyn Joseph	Beselarestaat 205	Zonnebeke
Boucquaert Jerome	Nukkerstraat 26	Bredene
Boucquez Roland	Driftweg 59	Bredene

Boudengen Jean	Sluisvlietlaan 68	Bredene
Bourry Ronny	Ieperleetstraat 4	Leffinge
Bourry Valere	Torhoutsteenweg 7	Leffinge
Boydens Jan	Spalaan 13	Oostende
Braems Roza	Buurtspoorwegstraat 85	Bredene
Brandts Alice	Keerweg 51	Bredene
Brauwers Johan	Gentstraat 46	Bredene
Brouckaert Walter	St.Riquierstraat 19	Bredene
Broucke Aime	Veldstraat 38	Bredene
Broucke Henri	Lagravierestraat 6	Bredene
Broucke Theo	P.Breughelstraat 1	Bredene
Brys John	Violierenlaan 8	Bredene
Bruyneel Roger	Brusselstraat 14	Bredene
Bruyninckx Freddy	Parklaan 49	Bredene
Brysse Frans	Mispelburgstraat 2	Klemskerke
Bulcke William	Benediktijnenstraat 3	Bredene
Busschaert Redgy	Sluisvlietlaan 52	Bredene
Buyse Octaaf	Sportstraat 95	Bredene
Caestecker Hubert	Pr.Elisabethlaan 2	Bredene
Caestecker Sylvain	Molenstraat 81	Bredene
Calcoen Marcel	Verenigingstraat 12	Oostende
Camerlinck Ignace	Kaaistraat 3	Oostende
Campe August	Zandstraat 63	Bredene
Cardon Romain	Breendoncklaan 37	Bredene
Carrette Elie	Breughelpark pav.8 bus 41	Asse-Zellik
Casier Fernand	K.Astridlaan 87	Bredene
Casier Oscar	K.Astridlaan 29	Bredene
Cattelion Robert	Westkerkestraat 44	Oudenburg
Cattrysse Willy	F.Vinckelaan 106	Bredene
Mevr.Cauwenberghs Alfons	Europalaan 1	Wilrijk
Christiaens Marie-Rose	De Smet de Naeyerlaan 80	Oostende
Claeys Albert	Kapellestraat 313	Bredene
Claeys Dries	Bouwmeesterstraat 2	Oostende
Claeys Gerard	Stationstraat 25	De Haan
Claeys J.	Slijpesteenweg 61	Middelkerke
Claeys Johan	Brugsesteenweg 59	Bredene
Claeys Leon	Gentstraat 48	Bredene
Clemens-Deprest	F.van Maestrichtplein 5	Oostende
Clicteur Omer	Driftweg 85	Bredene
CloECKaert Notredame	Sportlaan 3	De Haan
Clybouw Karel	Zandheuvel 1	Bredene
Cockaert Jean Pierre	Monikkenstraat 12	Bredene
Coelus Robert	Visserstraat 9	De Haan
Colpaert Alice	Sluizenstraat 3	Bredene
Colpaert Maurice	Kapellestraat 33	Bredene
Colpaert Robert	Zandstraat 107	Bredene
Colpaert Willy	Zuidoostwijk 12	Bredene
Coenye Jozef	Albert I wandeling 77	Oostende
Colsoul Marie-Jeanne	Zandheuvel 4bus E4	Bredene
Cool Amedee	Nukkerstraat 63	Bredene
Coopman Francois	Wilgenlaan 38	Oostende
Coopman Jan	Joos de ter Beerstlaan 15	Bredene
Corneillie Guy	Leffingestraat 61	Oostende
Corveleyn Roger	Raversydestraat 9	Oostende
Courtens Freddy	Gerststraat 66	Oostende
Crombez Marcel	Zandheuvel 4 bus C13	Bredene
Mevr.Croos Firmin	Joos de ter Beerstlaan 18	Bredene

Crucke Gerard	Bloemenlaan 8	Bredene
Crucifix Andre	Breendoncklaan 39	Bredene
Cuypers Jean Marie	Ooststraat 67	Oostende
Daems Jenny	Nieuwstraat 31	Bredene
Daems Paul	Kerkstraat 29	Oostende
Dangez Henri	Voorhavenlaan 80	Oostende
Damman Pieters	Nukkerstraat 9	Bredene
Damman Albert	Fazantenlaan 8	Bredene
Damman Eddy	Breendoncklaan 53	Bredene
David Gustaaf	Breendoncklaan 22	Bredene
David Marcel	Parklaan 16	Bredene
David Raymond	Pr.Elisabethlaan 51	Bredene
Debaedts Nico	Mariakerkelaan 64	Oostende
Debaere Werner	Schaarstraat 50	Brugge
Debaillie Eric	Frankrijklaan 3	Bredene
Debaillie Kamiel	Frankrijklaan 3	Bredene
Debaillie Willy	Monikkenstraat 17	Bredene
Debeen Angele	Zandheuvel F12 bus 1	Bredene
Debeen Daisy	Driftweg 43	Bredene
Debeen Henri	Polderstraat 171	Bredene
Debeen Marcel	Antwerpenstraat 30	Bredene
Deblauwe Raoul	Polderstraat 69	Bredene
Debrock Alfred	Rietsraat 76	Oostende
Debrock Marcel	Nieuwstraat 76	Bredene
De Boeck Louis	Armstraat 12	Zemst
Debruyne Andre	Spaarzaamheidstraat 14	Bredene
Debruyne Geert	Populierenlaan 11	Bredene
Debruyne Jozef	Buurtspoorwegstraat 47	Bredene
Debruyne Richard.	Leeuwerikkenstraat 284	Oostende
Debruyne Valere	J.Besagestraat 57	Oostende
Deceuninck Danny	Ettelgemstraat 46	Oudenburg
Deckers Yves	Antwerpenstraat 42	Bredene
Declerck Andre	Joos de ter Beerstlaan 22	Bredene
Declerck Roland	Noordhofstraat 14	Bredene
Declerck Daniel	Violierenlaan 49	Oostende
Declerck Maurice	Ooststraat 44	Oostende
Declerck Noel	Prinses Marie Joselaan 11	Bredene
Declercq Jean-Marie	Pauwhoflaan 32	Bredene
Declodt Maurice	Driftweg 147	Bredene
Decock Paul	Jozef 2 straat 44	Oostende
Decock Suzy	Jozef 2 straat 44	Oostende
Decoster Frank	Ruiterlaan 18	Bredene
Decoo Firmin	Coupurestraat 32	Bredene
Decorte Lucien	Vaartblekerstraat 16	Oostende
Decoster Georges	Rozenlaan 23	Bredene
Decraecker Jozef	Coupurestraat 20	Bredene
Decroos Paul	Klaprozenlaan 34	Oostende
Decroos Stefaan	Parklaan 1	Bredene
Decrop Robert	Oud Vliegveld 29	Oostende
Decru Andre	Stationstraat 30	Diksmuide
Decuyper Elisabeth	Driftweg 207	Bredene
Defever Cyriel	Duinenstraat 171	Bredene
Defever Gerard	Elisabethlaan 94 bus 2	Bredene
Defever Julia	Rozenlaan 21	Bredene
Defurne Bernard	Kapittel 53	Oudenburg
Defurne Herman	Kapellestraat 3	De Haan
Defurne Jan	Parklaan 8	Bredene
Degeest Gaston	Pauwhoflaan 35	Bredene

Degoe Willy	Fazantenlaan 4	Bredene
Degraeve Eric	Verenigingstraat 6	Oostende
Degroote Daniel	Schietbaanstraat 34	Oostende
Degroote Jean-Pierre	Acacialaan 8	Bredene
De Gryse-Sobry	Perzikenlan 28	Oostende
Degryse Gustaaf	Nieuwstraat 64	Bredene
Dehaese Maurice	Veldstraat 1	Bredene
De Jonckhere Rene	Antwerpenstraat 2	Bredene
Mevr. Deketelaere	Rue de Vise 34	Dalhein
Dekeyser Decoo	Kapellestraat 155	Bredene
Dekeyser Dirk	Zeesterlaan 10	Bredene
Dekeyser Emiel	Dr.V.d.Wegheplein 5	Bredene
De Keyser Willy	Parklaan 29	Bredene
Dekeyser Dewaele	Duinenstraat 33	Bredene
Deknuydt Raymond	Druivenlaan 23	Oostende
Delaere Eric	Brugse steenweg 57	Bredene
Delaeye Norbert	Aatrijkestraat 301	Eernegem
Delanghe Gilbert	Kapellestraat 119	Bredene
Deldaele Monique	Sportstraat 127	Bredene
Deleenheer Marc	Molenstraat 22	Bredene
Deleersnijder Marc	Molenstraat 40	Bredene
Deleu Redgy	Populierenlaan 76	Bredene
Delille Georges	Buurtspoorwegstraat 55	Bredene
Delrue Georges	Staessenstraat 25	Bredene
Delrue Lievens	Ieperstraat 22	Oostende
Demaegt Robert	Kievitstraat 17	Oostende
Demeere Henri	Driftweg 135	Bredene
Demets-Ingelaere	Duinenstraat 280	Bredene
De Mol Jean	Frankrijklaan 9	Bredene
Demuyneck Germain	Bedevaartstraat 3	Bredene
Demuyt Roger	Dorpstraat 123	Bredene
Denecker Frans	Prins Albertlaan 87	Oostende
Dendooven-Pyra	Houtemstraat 1	Hoegaarden
Depauw Hyacinthe	Rozenlaan 9	Bredene
Depecker Dirk	Molenstraat 57 A2	Bredene
Deplancke Luc	Roggestraat 2	Oudenburg
de Pontieu-Renders	Nieuwpoortsteenweg 48	Oostende
de Pontieu Giovanni	Vinkenstraat 23	Oostende
de Pontieu Koen	Egemstraat 56	Bambrugge
Deprez Fernand	Azalealaan 10	Oostende
Deprez Hugo	Larixenlaan 16	Oostende
Mevr. Deputter	Meeuwenlaan 15	Bredene
Derinck Urbain	Kapellestraat 7	Bredene
Deroo Gilbert	Nukkerstraat 25	Bredene
Deroo Jacques	Eksterstraat 24	Bredene
De Rooy Gustaaf	Golfstraat 64	Bredene
De Rooy Jean Batiste	Duinenstraat 268	Bredene
Derooy Rene	Sluisvlietlaan 96	Bredene
Derudder Roger	Fr.Provoostplein 7	Bredene
Deschacht Daniel	Lotuslaan 19	Oostende
Deschacht Gustaaf	Larixenlaan 14	Oostende
Deschacht Jackie	Pr.Albertlaan 27	Oostende
Deschacht Julien	V.d.Schraegestraat 14	Bredene
Deschepper Eugene	Mariakerkelaan 8	Oostende
Deschepper Jan	Gelijkheidstraat 56	Oostende
Desmet-Raes	Werkstraat 42	Gent
Desmit Valeer	Belle Vue 13	Ledeberg-Gent
Desopper Georges	VanBlaerestraat 9	Bredene

Desplenter Valere	Monikkenstraat 21	Bredene
Dessin Jean-Pierre	Fazantenlaan 31	Bredene
Deswaef Emmanuel	Koerslaan 2	Bredene
Deswaef Yvan	Strandschelpaan 8	Oostende
Deswelgh Remi	Zuidstraat 3	Bredene
De Tehine	Kasteeldreef 10	Marke
Deuss Jeanne	Veldstraat 42	Brugge
Devent Georges	Ursellaan 13	Knokke
Devillers Georges	L.Bertrandlaan 97	Brussel
Devisch Luc	H.Hartlaan 15	Oostende
Devisscher Emiel	Vredestraat 17	Oostende
Devos Andre	K.Astridlaan 18	Bredene
Devos Fernand	Ruiterlaan 8	Bredene
Devos Jean-Pierre	Klaprozenlaan 9	Bredene
Devos Sylvano	Kapellestraat 307	Bredene
Devriendt Willy	Brugse steenweg 53	Bredene
Deweever Eric	Dorpstraat 46	Bredene
Dewilde Gustaaf	Bedevaartstraat 6	Bredene
Dewulf Heus	Oude zak 13	Brugge
Dewulf Daniel	Koerslaan 61	Bredene
Dewulf Georges	Pater G.Defeverstraat 10	Bredene
D'Hondt Hedwig	Prinsenlaan 3	Oostende
D'Hulst Roger	Derbylaan 13	Bredene
Mevr.Dierick Lucie	Frankrijklaan 40	Bredene
Dirickx Kamiel	Taboralaan 182	Oostende
Dooms Roger	Molenstraat 17	Bredene
Douvere Etienne	Bredene steenweg 4	Oostende
Douvere Theophiel	Zandvoordestraat 385	Oostende
Dreesen Jan	Rode Kruisstraat 4	Oostende
Dubois Rene	Nieuwstraat 60	Bredene
Dubuy Andre	Groenedijkstraat 109	Bredene
Dubuy Pieter	Zijdeling 8	Bredene
Duchateau Francois	Peter Benoitlaan 20A	Bredene
Duflou	Oud Vliegveld 63	Oostende
Dufour Maurice	Sluizenstraat 10	Bredene
Dumon Alfons	Pr.Elisabethlaan 82	Bredene
Dumon Andre	Zeesterlaan 27	Bredene
Dumon Micheline	Pr.Albertlaan 85	Oostende
Dutoit Lucien	Brugse steenweg 172	Bredene
Eerebout Clarisse	Pauwhoflaan 10	Bredene
Eerebout Jan	Bosduivenstraat 4	Bredene
Eerebout Roger	Kapellestraat 229	Bredene
E.H.pastoor Aspeslagh	Breendoncklaan 2	Bredene
Eerw.zusters	P.Benoitlaan 13	Bredene
Eerw.zusters	Nukkerstraat	Bredene
Elewaut Jozef	Bedevaartstraat 6	Bredene
Eneman Jules	Driftweg 75	Bredene
Everaerd Willy	Duinenstraat 19	Bredene
Everaerd Pierre	Duinenstrat 13	Bredene
Faict Herman	Steenovenstraat 28	Bredene
Faict Marc	Steenovenstraat 28	Bredene
Falise Jean Pierre	H.Serruyslaan 78 Bus 19	Oostende
Ferier Maurice	Duindoornlaan 13	Oostende
Fermans Roger	S.Debruynestraat 45	Oostende
Feys Henri	Cocquerelstraat 8	Oostende
Fischer Andre	Halfweghuis 36	Jabbeke
Fischer Carlos	Molenstraat 92 ,	Bredene
Florijn Pierre	Van Hemdenstraat 56	Oostende

Fockedey Roger	Melkerijstraat 2	Oostende
Fonteyne Gilberte	Halfweghuis 36	Jabbeke
Francier Jacques	Torhoutsteenweg 509	Oostende
Galand Roger	De Coussemakerstraat 1	Antwerpen
Geldhof Louis	Nukkerstraat 8	Bredene
Geril Roger	Plantenstraat 22	Oostende
Gerris Erik	Populierenlaan 22	Bredene
Geryl Andre	Bosduivenstraat 12	Bredene
Geryl August	Nieuwe dokstraat 38	Oostende
Geselle Guido	Stroobloemlaan 33	Oostende
Gevaert Amedee	Onafhankelijkheidstraat 4	Oostende
Gevaert Ferdinand	Duinenstraat 40	Bredene
Gevaert-Rotsaert	Duinenstraat 322	Bredene
Mevr. Gevaert-Vansteenkiste	Duinenstraat 28	Bredene
Gheeraert John	Duinhelmlaan 7	Bredene
Gilliaert Etienne	Kappellestraat 239	Bredene
Goes Renaud	Tulpenlaan 1	Bredene
Goethals Camiel	Brugse steenweg 163	Bredene
Goethals Octaaf	Plassendale steenweg 17	Oostende
Goethals Pierre	Plassendale steenweg 19	Oostende
Goetinck Marc	Pottenbakkerstraat 11	Damme
Gombert Laurent	Driftweg 31	Bredene
Gryson-Mestdagh	St. Riquierstraat 6	Bredene
Groenevinck Firmin	Polderstraat 21	Bredene
Gunst	Zandheuvel 1 bus C 12	Bredene
Gunst Willy	Veldstraat 18	Bredene
Haeck Camiel	Torhoutsteenweg 695	Oostende
Haelewyck Raoul	Kasteeldreef 7	Jabbeke
Haevermaet Roger	Parklaan 10	Bredene
Hallemeersch Andre	Aalststraat 10	Bredene
Halsberge Camille	Madeliefjeslaan 66	Oostende
Handschoenwercker Edgard	Molenstraat 50	Bredene
Hartmann Jean	Devedelwestraat 9	Halle-Buizingen
Hollevoet Gaston	Antwerpenstraat 14	Bredene
Helsmoortel August	Sportstraat 18	Bredene
Helsmoortel Roger	Driftweg 153	Bredene
Helsmoortel Werner	Hasseltstraat 1	Bredene
Helsmoortel-Roey	Zandstraat 79	Bredene
E.H. pastoor Hemeryck	Kerkstraat 8	Bredene
Mevr. Herrling Albert	Pr. Marie Joselaan 11	Bredene
Hersens Annie	Sluisvlietlaan 102	Bredene
Heschburg Fernand	Keerweg 30	Bredene
Hollevoet Albert	Sluizenstraat 99	Bredene
Hollevoet Goedele	Wilgenlaan 32	Oostende
Mevr. Hoste A.	Dorpstraat 29	Bredene
Hoste Redgy	Voorhavenlaan 167	Oostende
Hoste Roger	Pr. Elisabethlaan 71	Bredene
Hosten Wilfried	St. Riquierstraat 10	Bredene
Hostyn Bernard	Dorpstraat 32	Bredene
Hostyn Guido	Elzenstraat 12	Leefdaal-Bertem
Hostyn Jan	Zwaluwenstraat 118	Oostende
Hostyn Jef	Fr. Orbanstraat 89	Oostende
Hostyn Norbert	Brusselstraat 18	Oostende
Hostyn Paul	Bruggelaan 12	Bredene
Hubert Michel	Buurtspoorwegstraat 60	Bredene
Huyghe-Kimpe	Groenendijkstraat 141	Bredene
Huyghebaert Andre	Verbondenlaan 8	Bredene
Huys Sylvain	Kwadeweg 3	Bredene
Ingelbrecht Andre	Wilgenlaan 76	Oostende
Ingelbrecht Wilfried	Kappellestraat 121	Bredene

Ippel Simon	Verenigingstraat161	Oostende
Janssens Juul	Wijdbos 26	Geel
Jonckheere Cyrille	Noordedestraat 54	Bredene
Jonckheere Gaston	Rozenlaan 15	Bredene
Jonckheere Geert	Kapellestraat 137	Bredene
Jonckheere Leon	Vredestraat 30	Bredene
Jonckheere Robert	Veldstraat 40	Bredene
Jonckheere Roger	Driftweg 133	Bredene
Joseph Rudy	Keerweg 61	Bredene
Jozef Gilbert	Ter Cuereplein 5	Bredene
Kerckhof Karel	Plassendale steenweg 4	Bredene
Kerckhof Marcel	Kon.Astridlaan 55A	Bredene
Kimpe Marcel	Duinenstraat 356	Bredene
Kimpe Pierre	6 TTR POST 10	B.S.D.
Klausing Jozf	Koninginnelaan 34 bus 2	Oostende
Knockaert Cyriel	Noordzeestraat 32	Bredene
Knockaert Cyriel	Vredestraat 22	Bredene
Knockaert Richard	Vaartstraat 9	Bredene
Knockaert Roger	Taboralaan 234	Oostende
Knudde Marcel	Dorpstraat 92	Bredene
Kyndt Omer	Gistelse steenweg 11	Oudenburg
Labeke-Massart	Zuidstraat 6 bus 5	Bredene
Labeke Ronny	Molenstraat 21	Bredene
Lacoere Andre	Verenigingstraat 20	Bredene
Laga Roger	Brabantstraat 2	Oostende
Laga Laurent	Polderstraat 131	Bredene
Lagast Raymond	Driftweg 79	Bredene
Lambersy Johan	Molenstraat 18	Bredene
Lambrecht Gustaaf	Voorhavenlaan 173	Oostende
Lams Edmond	Blakmeers 40	Hekelgem
Lams Maria	Duinenstraat 330 bus 3	Bredene
Lantsoght Jacques	A.Plovieplein 22	Bredene
Lapon Paul	Lelielaan 10	Oostende
Lassat Willy	Spaarzaamheidstraat 48	Bredene
Lateste Hubert	Acht Zaligheden 2	Gistel
Lauwereins Erik	Steenweg op Gistel 238	Oostende
Lauwereyns Michel	Kreekstraat 1	Oostende
Lauwereyns Martine	Buurtspoorwegstraat 93	Bredene
Lauwereyns Roland	Buurtspoorwegstraat 91	Bredene
Lauwereyns Yvette	Nukkerstraat 11	Bredene
Lateste Oscar	Fr.Vinckelaan 68	Bredene
Lagrou Wilfried	Golfstraat 66	Bredene
Lebbe Lodewijk	P.Defeverstraat 1A	Bredene
Lecluyse Danny	Staessenstraat 22	Bredene
Legein Jacky	Visserkskai 4	Oostende
Lecouttre Maria	Driftweg 63	Bredene
Leirman Andre	Taboralaan 130	Oostende
Lems Andre	Nukkerwijk 2	Bredene
Lermyte Albert	Mariakerkelaan 18	Oostende
Leveke Willy	Zeelaan 12	Bredene
Lievens Simonne	G.Gezelestraat 5	Bredene
Lievens William	Oud Vliegveld 23	Oostende
Lievens Willy	Dorpstraat 74	Bredene
Lingier Daniel	Wagenmakerstraat 18	Bredene
Lingier Jacques	Dorpstraat 95	Bredene
Mevr. Lingier Robert	Dorpstraat 104	Bredene
Loncke Roger	Voorhavenlaan 151	Bredene

Lootens Arnold	Duinhelmlaan 5	Bredene
Loy Alfred	Batterijstraat 70	Bredene
Loy Marc	Molenstraat 9	Nieuwenkerke
Loy Walter	Kapellestraat 12	Oudenburg
Luca Edgard	Pr.Albertlaan 71	Oostende
Luca Robert	Sluisvlietlaan 67	Bredene
Lucidarme Albert	Spaarzaamheidstraat 56	Bredene
Lust Dirk	Vingerlingstraat 17 bus 16	Oostende
Lust Gaston	Pr.Albertlaan 13	Bredene
Maeckelberge Johnny	Monikkenstraat 18	Bredene
Maene Daniel	St.Paulusstraat 40	Oostende
Maertens Bernard	H.Zwaenepoelstraat 1	Bredene
Maes Jacky	Duinenstraat 186	Bredene
Mahieu Raymond	Zandstraat 33	Bredene
Mahieu Willy	Kerkstraat 25	Oostende
Major James	E.Laponstraat 10	Bredene
Major Walter	G.Gezelestraat 29	Bredene
Makelberghe	Breendoncklaan 12	Bredene
Makelberghe Jannie	Goed ten Pauw 8	Lochristi
Makelberge Ronny	Dorpstraat 96	Bredene
Marest Paul	Fr.Vinckelaan 97	Bredene
Marlein Willy	frankrijklaan 5	Bredene
Martens Ghislain	Molenstraat 58	Bredene
Masscheleyn Patrick	Pauwhoflaan 22	Bredene
Masseleyn Eric	Zandvoordestraat 58	Oostende
Massenhove Alphonse	A.Beernaertstraat 24	Oostende
Massenhove Francine	Ijzerlaan 7	Bredene
Mawet Jeannine	Duinenstraat 169	Bredene
Meesschaert Charles	Kon.Astridlaan 53	Bredene
Meesschaert Henri	Landweg 9	Bredene
Meesschaert Oscar	Nieuwe steenweg 192	De Haan
Meesschaert Roland	Stuiverstraat 173	Oostende
Mechele Dorinne	Spaarzaamheidstraat 38	Bredene
Mechele Julien	Pr.M.Joselaan 6	Bredene
Meeze Romain	Duinenstraat 345	Bredene
Melis Etienne	Sluisvlietlaan 104	Bredene
Melis Godelieve	Golfstraat 23	Bredene
Mestdagh Frans	Gentstraat 10	Bredene
Mestdagh Martha	Zuid-Oostwijk 8	Bredene
Metdepenninghen Frank	Zandstraat 91	Bredene
Metsu Roland	Kon.Astridlaan 15B	Bredene
Metsu Walter	Kapellestraat 143	Bredene
Metsu Willy	Ijzerlaan 2	Bredene
Meyus Charles	Buurtspoorwegstraat 52	Bredene
Meysman Louis	Buurtspoorwegstraat 52	Bredene
Meysman Roland	Zandstraat 105	Bredene
Minne Germain	Libellaan 6	Oostende
Missiaen Robert	Nieuwstraat 7	Oostende
Moerman Nestor	Duinhelmlaan 4	Bredene
Molleman Jessie	Rozenlaan 25	Bredene
Monmerency Oscar	Dr.Ed.Moreauxlaan 51	Oostende
Monbaliu Andre	Pescatorstraat 45	Bredene
Monteny John	Spaarzaamheidstraat 39	Bredene
Monteny Roland	Plakkerstraat 70	Oostende
Morsa Bernard	Parklaan 55	Bredene
Moyaert George	Berkenstraat 28	Beernem
Muylaert Freddy	Violierenlaan 10	Bredene
Naesen Pierre		

Naessens Daniel	Prof.Vercoulliestraat 29	Oostende
Z.E.H.Neiryck Firmin	Spanjestaat 6	Ardoois
Neiryck Henri	Benediktijnerstraat 16	Bredene
Neiryck Robert	Dorpstraat 86	Bredene
Neyt Pol	Dorpstraat 31	Bredene
Nolle Christian	Xantenerstr. 126	Koln
Nootaert Roger	Leffingestraat 154	Oostende
Nowal Richard	Zandheuvel 1 bus 68	Bredene
Nyssen Jules	Dorpstraat 20	Bredene
Olivier Albert	Driekerkenstraat 20	Bissegem
Opstaele Roger	L.Paretlaan 24	Bredene
Orlans Richard	Parelhoenstraat 66	Gent
Panckoucke R.	9 wing MSL telecom	
	CTR post 41	B.S.D.
Parein Jos	Brugse steenweg 59	Bredene.
Passchijn Freddy	Druivenlaan 9	Oostende
Pattijn Willy	Molenstraat 60	Bredene
Pierloot Roland	Elisabethlaan 21	Oostende
Pieters Etienne	P.Benoitlaan 30	Bredene
Pieters Willy		Oostende
Pincket Jozef	Groenendijkstraat 149	Bredene
Piolon Frans	Olmenlaan 31	Oostende
Pitteljon Gustaaf	Frankrijklaan 36	Bredene
Pittery Gilbert	Buurtspoorwegstraat 87	Bredene
Plaetevoet Jaak	Rozemarijnstraat 12	Oostende
Plovie Arianne	Zeedijk 137C	Oostende
Plovie Marcel	Eigenhaardstraat 9	Oostende
Poitier Esther	Groenendijkstraat 80	Bredene
Pollet Etienne	Zandheuvel 1 bus F6	Bredene
Mevr.Poppe-Mestdagh	Frankrijklaan 8	Bredene
Poppe Marcel	Van Iseghemlaan 33 bus 8	Oostende
Poppe Roger	Spaarzaamheidstraat 76	Bredene
Pottier Lionel	Fr.Vinckelaan 37	Bredene
Provoost Emiel	P.Michielslaan 33	Oostende
Puis Gustaaf	Keerweg 23	Bredene
Putzeys Rene	V.d.Schraegenstraat 14	Bredene
Puystiens Frans	Derbylaan 1	Bredene
Pyra Georges	Dorpstraat 74	Bredene
Pyra Gerard	Sluisvlietlaan 62	Bredene
Pyra Kamiel	Kapellestraat 131	Bredene
Mevr.Pyra Maurice	Brugse steenweg 171	Bredene
Pyra Remi	Violierenlaan 18	Bredene
Pyra Raf	Kerkstraat 44	Knokke
Questier Marcel	St.Riquierstraat 11	Bredene
Questier Roger	Frankrijklaan 16	Bredene
Raes-Schallier	Parklaan 20	Bredene
Ramakers Maria	Gentstraat 32	Bredene
Rammant Norbert	Veldstraat 2	Bredene
Rau Raymond	Torhoutsteenweg 7 bus 14	Oostende
Remaut Jeanette	St.Peter en Paulusplein 9	Oostende
Reunbrouck Rene	Voorhavenlaan 171	Oostende!
Reunbrouck Roger	Spaarzaamheidstraat 88	Oostende
Reybrouck Maurice	H.Zwaenepoelstraat 5	Bredene
Rigaux Freddy	Ter Heydelaan 336	Deurne
Riviere Emmanuel	St.Riquierstraat 16	Bredene
Rommel Gabriel	Weg naar Zwartberg 195	Opghlabbeek
Rommelaere Yves	Van Tyghemlaan 59	Oostende

Rooryck Daniel	Lepold II laan 3	Oostende
Roose Roger	Stuiverstraat 290	Oostende
Rosseel-De Keyser		Brugge
Rosseel Andre	Hoefijzerlaan 81	De Haan
Rosseel Georges	Dr.E.Moreauxlaan 65	Oostende
Rotsaert Dierk	Joos de ter Beerstlaan 16	Bredene
Rotsaert Freddy	Frankrijklaan 6	Bredene
Rotsaert Rene	Dorpstraat 4	Bredene
Rouselle Robert	Driftweg 25	Bredene
Rousseau Jean Pierre	Keerweg 1	Bredene
Rubben Jan	Steenstraat 54	Ekeren
Rubben Karel	Capucijnenlaan 11	Aalst
Saelens Marie	Polderstraat 135	Bredene
Samaey Willy	Batterijstraat	Klemskerke
Samijn Jan	Groenedijkstraat 73	Bredene
Schamp Edmond	Duinenstraat 135	Bredene
Schamp Yvan	Zeesterlaan 40	Bredene
Schillewaert Arthur	Golfstraat 14	Bredene
Schillewaert Eddy	Dorpstraat 30	Bredene
Schillewaert Francois	Nukkerstraat 67	Bredene
Schuyesmans Bob	Hofstraat 28 bus 32	Oostende
Mevr.Servaes-Sterckx	Elisabethlaan 246	Oostende
Servaes Ghislain	Elisabethlaan 246	Oostende
Seynaeve Raphael	H.Zwaenepoelstraat 11	Bredene
Seys Willy	Ooststraat 36	Oostende
Simoens-Hautekiet	Keignaertlaan 56	Oostende
Sinnaeve Rene	F.Vinckelaan 51	Bredene
Slegers Jean	Kapellestraat 177	Bredene
Smets Frans	Driftweg 17	Bredene
Smissaert Emiel	H.Serruyslaan 4 bus 9	Oostende
Smissaert Rirta	Nukkerstraat 97	Bredene
Smith John	Verbondenlaan 2	Bredene
Snoeck Freddy	Duinenstraat 324	Bredene
Soete Francoise	L.Paretlaan 19	Bredene
Spegelaere Roger	Leopoldstraat 17	Torhout
Stadsbibliotheek	Wapenplein	Oostende
Staelen Marc	Stuiverstraat 306	Oostende
Staelen Maurice	Werktuigkundige straat 23	Oostende
Standaert R	Dahlialaan 54	Oostende
Steen Yvan	Kasteellelaan 4	Bredene
Steenacker Henri	L.vanb Tyghemlaan 55	Oostende
Steenacker Roger	Sluizenstraat 190	Bredene
Steenhuysen Frans	Sluizenstraat 107	Bredene
Storme Rachel	Sluizenstraat 238	Bredene
Stragier Richard	Darwinlaan 121A	Bredene
Strobbe Jacques	Driftweg 41	Bredene
Stubbe C	Driftweg 51	Bredene
Stubbe Jozef	Sluisvlietlaan 75	Bredene
Taillaert Roger	Zegelaan 16B	Bredene
Tas Oscar	Lege weg 228	Oostkamp
Teetaert Raymond	Diksmuidestraat 33	Blankenberge
Terryn Henriette	Buurtspoorwegstraat 89	Bredene
Terryn Redgy	Vredestraat 33	Bredene
Teunkens Marie	Zuidstraat 2	Bredene
Thoen Hugo	Erfgoedlaan 7	Deinze
Timmerman Roger	St.Sebastiaanstraat 24	Oostende
T'Jampens-Mestdagh	Duinenstraat 302	Bredene
T'Jampemns Rik	Duinenstraat 244	Bredene

Tourlousse Henri	Zeesterlaan 35	Bredene
Tousseyn Jacques	P.Benoitlaan 34	Bredene
Tratsaert Raymond	Spaarzaamheidstraat 51	Bredene
Tulpin Medard	Noordedestraat 112	Bredene
Van Acker Laurentius	Duinenstraat 151	Bredene
Van Acker Robert	Parklaan 70	Bredene
Vanalderweireldt Edward	Th.vanLoosstraat 52	Oostende
Vanbaelenberge Alfons	Voorhavenlaan 33	Oostende
Van Bavickhove Marcel	Sluizenstraat 234	Bredene
Van Buren Roger	Pauwhoflaan 52	Bredene
Van Caillie Andre	Verenigingstraat 36	Oostende
Mevr.Van Canneyt	Hasseltsstraat 3 bus 3	Bredene
Van Cleven Willy	Parklaan 32	Bredene
Van Craeynest Raymond	Blauwkasteelstraat 103	Oostende
Van Cauter Marc.	Nukkerstraat 58	Bredene
Van Daele Georges	Vaartstraat 3	Bredene
Van Daele Serge	Coupurestraat 7	Bredene
Vandecasteele Andre	Wilgenlaan 11	Klemskerke
Vandecasteele Charles	Breendoncklaan 26	Bredene
Vandecasteele Henri	Molenstraat 88	Bredene
Vandecasteele Jean	Spaarzaamheidstraat 82	Bredene
Vande Casteele Louis	St.Riquierstraat 17	Bredene
Van Deile Roger	Polderstraat 85	Bredene
Vandekerckhove Aime	Fr.Musinstraat 41 bus 9	Oostende
Vandekerckhove Marcel	Brusselstraat 12	Bredene
Vandekinderen Jozef	Noordedestraat 34	Bredene
Vandemaele Roland	Roterweg 8	Oostvleteren
Vandenberge Andre	Keramiekstraat 2	Oostende
Vandenberghie Edwin	Dorpstraat 14	De Haan
Vandenberghie Johnny	Batterijstraat 74	Bredene
Vandenberghie Maurice	Ed.Hammanstraat 31	Oostende
Vandenberghie Willy	Benediktijnerstraat 17	Bredene
Vandenbogaerde Camiel	Sluizenstraat 180	Bredene
Vandenbogaerde Gerard	Antwerpenstraat 52	Bredene
Vandenbogaerde Marcel	Brugse steenweg 176	Bredene
Vandenbon Octaaf	Zandheuvel 1	Bredene
Van den Broeck Raphael	Klemskerkestraat 3	Bredene
Van den Broecke Georges	Veldhoekstraat 12	Maldegem
Vandenbroucke Maurice	Veldstraat 10	Bredene
Van den Bussche Maurice	Buurtspoorwegstraat 53	Bredene
Van den Bussche Willy	Fr.Vinckelaan 99	Bredene
Vandepitte Cyriel	Noordedestraat 9	Oostende
Vandepitte Germain	Blankenbergse steenweg 158	Brugge
Vandepitte-Constand	Christianelaan	De Haan
Vandewalle Maria	Polstraat 14	Moerbeke Waas
Vanderbeke Marcel	Lelielaan 8	Gistel
Vanderghote Pol	Benediktijnenstraat 30	Bredene
Vanderstichelen Marie Louise	Keerweg 43	Bredene
Vandevelde Francois	Christinastraat 83	Oostende
Vanderwal Arthur	Dorpstraat 89	Bredene
Vanderwal David	Gentstraat 60	Oostende
Vanderwalle Paul	Albatrosstraat 15	Oostende
Vandewalle Werner	Spaarzaamheidstraat 34	Bredene
Vandeweghe Jan	Pr.Albertlaan	Oostende
Van Droogenbroeck Gerbrand	Baaigemstraat 178	Gavere
Van Dycke Gilbert	Nieuwpoortsteenweg 597	Oostende
Vanhaverbeke Eddy	Nieuwpoortsteenweg 20A	Oostende
Mevr.Vanhooren	Zeelaan 9	Bredene

Vanhooren Freddy	Ringlaan zuid 106	De Haan
Vanhooren Raymond	Noordzeestraat 8	Bredene
Vanhoucke Rene	Vredestraat 16	Bredene
Vanhoutte Jozef	Schelpenlaan 20	Bredene
Vanhoutte Maurice	Veldstraat 16	Snaaskerke
Vanhoutte Ivan	Oudenburgse steenweg 32	Oostende
Van Hyfte Marc	Duinenstraat 168	Bredene
Van Isacker Jacques	Breendoncklaan 49	Bredene
Van Iseghem August	Stockholmstraat 47	Oostende
Vanlaere Gerard	Buurtspoorwegstraat 63	Bredene
Vanleenhove Frans	Duinenstraat 35	Bredene
Vanleenhove Gilbert	Batterijstraat 66	Bredene
Van Loo Jenny	Kasteellaan 11	Bredene
Van Loo Rene	Duinenstraat 333	Bredene
Vanmassenhove Aline	A.Plovieplein 10	Bredene
Vanmassenhove Andre	Zandheuvel H9 bus 1	Bredene
Vanmassenhove Fernand	Dorpstraat 2A	Bredene
Vanmassenhove Kamiel	Kon.Astridlaan 75	Bredene
Vanmassenhove Marc	Westbilklaan 3	Gistel
Vanmassenhove Roland	Sluisvlietlaan 33	Bredene
Vanmassenhove Tony	P.Benoitlaan 16	Bredene
Vanmoortel Eric	Benediktijnerstraat 28	Bredene
Van Moortel Robert	Zeesterlaan 23	Bredene
Vannecker Fernand	Vrijheidstraat 114	Oostende
Mevr.Vanparys Pieters	A.Plovieplein 3	Bredene
Vanreemst-Warmoeskerke	L.Paretlan 15	Bredene
Vanremoortele Eric	Tarwestraat 57	Oostende
Van Rickstal Hendrik	Zwaluwenstraat 63	Oostende
Van Riebeke Lucien	Eendrachtstraat 66	Oostende
Van Steene Aline	Stokerstraat 5	Oostende
Van Steene Remi	Zeesterlaan 4	Bredene
Vansteenkiste Maurits	Ijzerlaan 5	Bredene
Vansteenkiste Oscar	Nukkerstraat 7	Bredene
Vansteenkiste Roger	Ruiterlaan 4	Bredene
Vansteenkiste Roland	Sluisvlietlaan 100	Bredene
Vanthuyne Gilbert	Dorpstraat 38	Bredene
Vantomme Jose	Populierenlaan 26	Bredene
Van Vlaenderen Robert	Fr.Vinckelaan 5	Bredene
Van Wallegghem Honore	Pr.Elisabethlaan 94	Bredene
Vanwallegghem Medard	Duinenstraat 2	Bredene
Van Wallegghem Rene	Fr.Orbanstraat 59	Oostende
Velghe Alfons	Dorpstraat 120	Bredene
Velghe Dirk	Kon.Astridlaan 79	Bredene
Velle Marcel	Populierenlaan 51	Bredene
Venmans-Cordier	Keerweg 63	Bredene
Verbanck Karel	Zonnelaan 14	As
Verbanck Louis	Staessenstraat 3	Bredene
Verbanck Maria	Driftweg 65	Bredene
Verbanck Richard	Driftweg 65	Bredene
Verbiest Raymond	Kaaistraat 19 bus 2	Oostende
Verburgh Andre	Zwanenlaan 7	Oostende
Verburgh Eddy	Longchamplaan 101	Oostende
Vercruysse Andre	Van Hembdenstraat 13	Oostende
Verduyn Elie	Van Izegemlaan 115 bus 14	Oostende
Verhaeghe Albert	S.Streuvelsstraat 5	Menen
Verhaeghe Eric	Groenendijkstraat 70	Bredene
Mevr.Verhaeghe	Noordedestraat 72	Bredene

Verhecke Fritz.
 Verknoeke Fernand
 Verlaecke August
 Verlinde Andre
 Verlinde Roger
 Verlonje Wilfried
 Vermeersch Gilbert
 Vermeersch Juvenal
 Vermeire-Decoo
 Vermeire Herman
 Vermeulen Arsene
 Vermeulen Roland
 Vermeylen Andre
 Vermoortel Andre
 Verschooren Marie-Louise
 Versluys Kamiel
 Versluys Lucienne
 Versluys Marleen
 Versluys Noel
 Versluys Pierre
 Versluys Roland
 Versluys Willy
 Verslycken Elza
 Verstraete D.
 Verstraete Frank
 Verstraete Marc
 Vervaecke Marcel
 Viaene Godelieve
 Viaene-Vivey
 Vilain Omer
 Vlaemynck Jan
 Volcke Guido
 Vrambout Emiel
 Vrancken Paul
 Vrancken Raymond
 Vrancken Willy
 Vroman Marc
 Vyvey Roland
 Warlop Bernard
 Wets Eddy
 Weynen Eugene
 Willaert Jean-Pierre
 Willems Tony
 Willeput-Vandenbroucke
 Wybo Alfons
 Wyntin Herman
 Zanders Roger
 Zeebroeck Jean
 Zonnekein Leonard
 Zusters H.Vincentius
 Zwaenepoel Walther
 Zwaenepoel Willy
 Zwart Arie

Molenstraat 48
 Eksterstraat 34
 Zandvoordestraat 119
 Benediktijnerstraat 24
 Nukkerstraat 86
 Albert I Wandeling 16
 Blauwkasteelstraat 98
 Nukkerstraat 78
 Polderstraat 137
 Klemkerkestraat 21
 Pater G.Defeverstraat 22
 Duinenstraat 219
 Sluizenstraat 1
 Kapellestraat 61
 Parklaan 24
 Kapellestraat 167
 Zeesterlaan 17
 Brusselstraat 8
 Brusselstraat4
 Brusselstraat 10
 Breusselstraat 8
 Kapellestraat 167
 Kapellestraat 45
 Engelendalelaan 140
 Overvloedstraat 59
 Batterijstraat
 Pr.Marie Joselaan 3
 Frankrijklaan 50
 A.Beernaertstraat 23
 Rogierlaan 38
 Groene Spechtstraat 16
 Vanderstichelenstraat 135
 Pr.Elisabethlaan 46
 Zandheuvel 4
 Vicognedijk 26
 Groenendaallaan 51
 Vicognedijk 15
 Zandvoordestraat 232
 Kon.Astridlaan 62
 Spreeuwenlaan 20
 Brugse steenweg 49
 Van Dyckstraat 22
 St.Claradreef 28
 Populierenlaan 82
 Vicognelaan 5
 Sluizenstraat 130A
 Plassendale steenweg 15A
 Spaarzaamheidstraat 17
 Ooststraat 6
 Dorpstraat 144
 Zandstraat 130B
 Zegelaan 2
 Koerslaan 47

Bredene
 Bredene
 Oostende
 Bredene
 Bredene
 Oostende
 Oostende
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Brugge
 Oostende
 Klemkerke
 Bredene
 Bredene
 Oostende
 Oostende
 Oostduinkerke
 Oostende
 Bredene
 Bredene
 Oostende
 Oostende
 Oostende
 Bredene
 Zandvoorde
 Bredene
 Oostende
 Brugge
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Oostende
 Oostende
 Oostende
 Bredene
 Bredene
 Bredene
 Bredene

